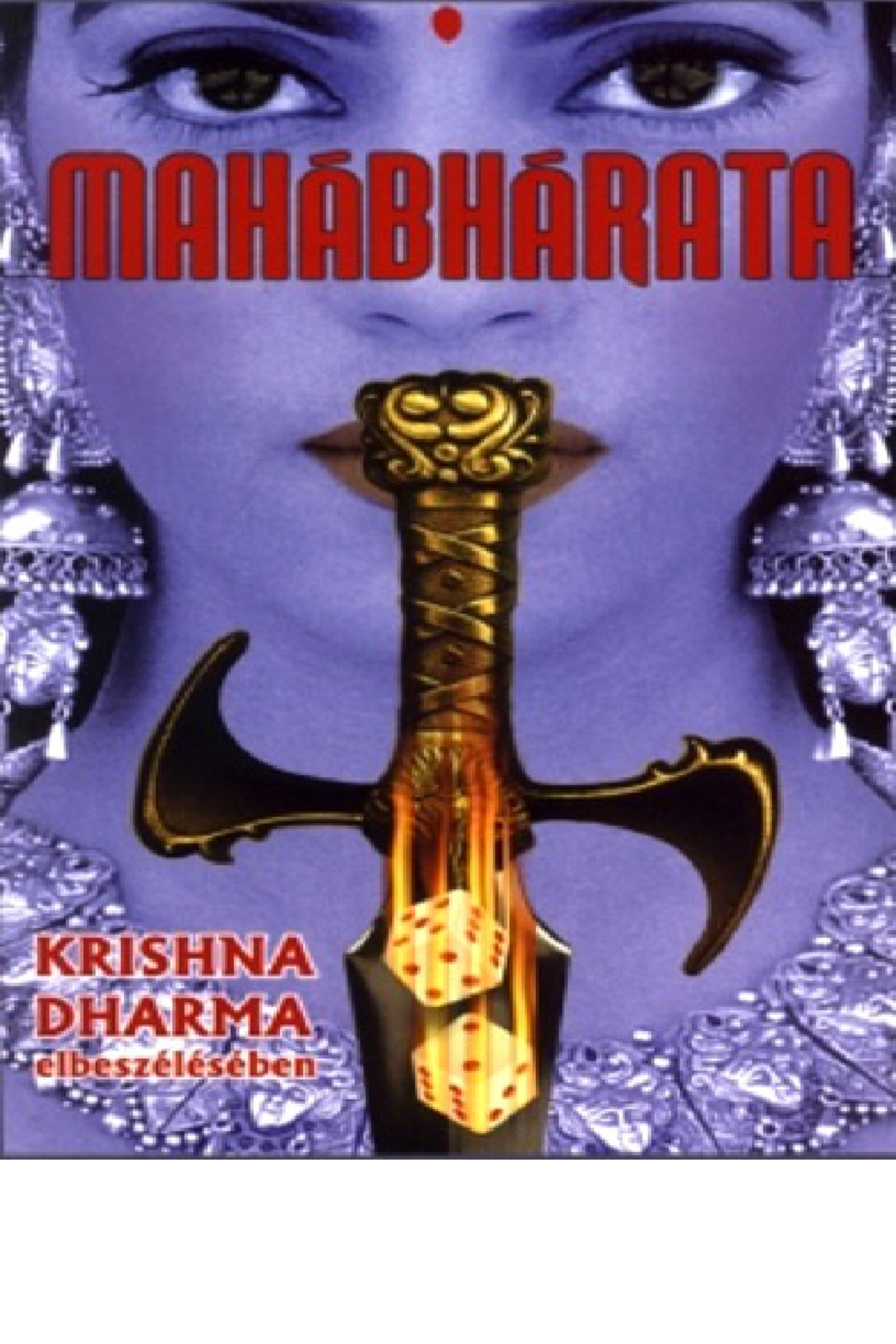

MAHÁBHÁRATA
KRISHNA
DHARMA
elbeszélésében

Mahábhárata
Krishna Dharma elbeszélésében

Fordította
Tóth Gábor

Lál
Somogyvámos, 2000

ISBN: 963860347X

Előszó

A Mahábhárata, mely India ősi irodalmának, a Védáknak a része, egyedülálló helyet foglal el a történeti-elbeszélő művek sorában. Kevés olyan könyv van még, mely ilyen hosszú időn keresztül fennmaradt volna, mint ez az ötezer éves eposz. Maradandó népszerűsége már önmagában arról tanúskodik, hogy lapjai mély, örök érvényű bölcsességet rejtenek. Magában foglalja a Bhagavad-gítát, a lelki tudás világszerte nagyra becsült remekét, s eseményekben gazdag leírást ad arról a történeti közegről, melyben e megvilágosító erejű kinyilatkoztatás elhangzott.

A Mahábhárata bemutatja Krisna, a Bhagavad-gítá elbeszélője cselekedeteit, akiről a Védák kijelentik, hogy maga a legfelsőbb személy, Isten. Ez a tény különleges értéket kölcsönöz a műnek. A kívülről szemlélve érdekfeszítő mesefolyamnak tűnő, királyok, démonok, istenek és bölcsek körül zajló eseményeket, színes harcleírásokat, intrikákat, mozgalmas csatajeleneteket tartalmazó könyvet valójában egy rendkívül mély lelki tudás üzenete hatja át. A mű olvasása közben az ember érzi: lelkét felemelő olvasmányt tart a kezében. S a Mahábhárata tényleg azzal a szándékkal íródott, hogy közelebb vigyen minket az isteni igazságok megértéséhez, s hogy minden más boldogságot fölülmúló transzcendentális örömben részesítsen. Újra meg újra elolvashatjuk, anélkül, hogy elcsépeltté vagy unalmassá válna – sőt, minden egyes olvasás alkalmával a szöveg újabb és újabb jelentésrétegeit fedezhetjük fel.

Lelki üzenetén és megragadó történetein túl a Mahábhárata mélyreható betekintést nyújt a régmúlt világ mindennapi életébe is. “India kulturális enciklopédiájának” is nevezik, a mű látómezeje azonban messze túlmutat ezen a meghatározáson: az egyetemes igazságoknak minden ember számára érvényes tárháza is egyben. A Mahábháratában található sok-sok témakört itt fel sem tudnánk sorolni, a szanszkrit szöveg egy híres verse azonban arról ír, hogy ami nem áll ebben a műben, azt hiába is keresnénk bárhol egyebütt.

Kedves Olvasó, itt pontot is teszek az előszó végére, hogy magad fedezhesd fel a Mahábhárata csodálatos kincsesbányáját. Amit a kezedben tartasz, egy rövidített verzió csupán, s remélem, arra ösztönöz majd, hogy a mű teljesebb szövegváltozatait is elolvasd. Mielőtt azonban elköszönnék tőled, kérlek, emlékezz velem együtt arra, hogy minden érdem a mű eredeti szerzőjét, a halhatatlan bölcset: Políla Vjászadévát illeti meg. Áldana meg bár mindannyiunkat, hogy feltárulhassanak előttünk a Mahábhárata legmélyebb titkai.

Krishna Dharma

2000. január

Első fejezet

Az öt isteni fiú

A tavasz elérte a hegyek lankáit. Boldogító frissesség hatotta át a levegőt. Pándu egy virágoktól illatozó mezőn sétált, s az elébe táruló mennyei látványban gyönyörködött. Kakukkok énekeltek a közeli csampaka-fákon, s a rét ragyogó sárga virágai körül fekete méhek rajai dongtak. Pándu előtt fiatal felesége, Mádrí lépkedett, hosszú selyemruháját lágy szellő fodrozta.

Virágot szedett a mezőn, s közben halkan dúdolt valamit magában. Pándu beérte, mire Mádrí megfordult és rámosolygott. A mögötte ragyogó napkorong meleg fényében, hullámzó selyemruhája mögött láthatóvá váltak gyönyörű alakjának körvonalai. Megigéző szépség volt a madrai hercegnő. A napfény átragyogott a haján, s izzó keretbe vonta tökéletes arcvonásait.

Pándu szíve megdobbant. Több mint hét éve már, hogy utoljára megölelte. Ellenállhatatlan vágy kerítette hatalmába. A kosarat, amibe vadon termő zöldségeket gyűjtött az ebédjükhöz, a földre helyezte, s egy lépést tett a felesége felé.

Mádrí azonnal tudta, mit érez a férje. Heves vágyakozása láttán félelem fogta el.

– Ó, király, emlékezz a bölcs szavaira! – Eltökélten beszélt, de úgy tűnt, Pándu nem hallja. Mádrí felemelte a kezét, hogy feltartóztassa, s fejét rázva intette nyugalomra a férfit.

– Uram! Megállj! Ó, dicső hős, zabolázd meg az elmédet! Halálos veszedelem leselkedik rád.

Pándu azonban nem törődött az asszony intelmeivel. Felesége igyekezete, hogy megfékezze őt, csak tovább fokozta a vágyát. Megragadta, s erővel maga köré fonta a nő kitárt karját, majd szorosan magához ölelte. Mádrí kétségbeesett igyekezettel próbált kiszabadulni. Pándut teljesen hatalmába kerítette a vágy, s nevetni kezdett. Erős karjában tartva a hercegnőt, maga után húzta a puha fűre, s forogni kezdett vele. Odaszorította a földre, szájával asszonya száját keresve.

Hirtelen azt érezte, szörnyű fájdalom markol a mellkasába. Levegő után kapkodott, a tagjai megmerevedtek. A hercegnő rémülten nézte, ahogy a férje magatehetetlenül lehenteredik a testéről. Pándu egy elhaló kiáltást hallatott, a levegő még egyszer ziháló tüdejébe hatolt, majd élettelenül nyúlt el a földön.

Mádrí felsikoltott, a férje fölé hajolt, s hangos zokogásban tört ki. A risi átka beteljesedett - Pándu meghalt. A hercegnő ráborult a halott testre, s patakzó könnyeivel áztatta. Szívszaggató siránkozással szólongatta halott hitvesét.

– Ó, legyőzhetetlen, hát lehetséges volna, hogy a kéjvágy lehengerelt? Ó jaj, én vagyok az oka mindennek! Miért mentem veled kettesben az erdőbe? Hogy lehettem ilyen ostoba! Ó, uram, nem tudok nélküled élni! Követni foglak utadon, bárhová is mész!

Jajkiáltásai a magasba szöktek, szelek szárnyán tovarepültek, s végigvisszhangzottak az erdőn.

Nem messze, a család erdei ásramájában, Pándu másik felesége, Kuntí tüzet rakott, hogy vacsorát főzzön. Mádrí jajveszékelése ütötte meg a fülét, s mozdulatlanná dermedve próbálta megállapítani, hogy honnan jön a hang. Vele volt Mádrí két ifjú fia, Nakula és Szahadéva is, s ők is hallották a kiáltozást.

– Mi ez, Kuntí anya? – kérdezték. – Ki sír?

– Nem tudom, de megyek, megnézem. Hol vannak a fivéreitek?

– Épp most jönnek a folyóról – válaszolta Nakula.

– Ti maradjatok itt, s várjátok meg őket! Mondjátok meg nekik, hogy jöjjenek utánam!

Kuntí elindult, s a hang irányát követve, sietős léptekkel haladt előre az erdőben. Biztos volt benne, hogy Mádrí az. Mi történhetett? Csak nem Kindama átka teljesedett be?

Amikor az erdőből kiért a mezőre, balsejtelme beigazolódott. Elszörnyedve látta, hogy Pándu a földön hever, s a feje Mádrí ölében nyugszik. Néhány – hosszú óráknak tűnő – pillanatig kővé dermedve nézte az elébe táruló látványt. Aztán… futni kezdett feléjük. Úgy érezte, mintha ólomból lenne a lába. Amikor odaért, Pándu mellé rogyott a földre. A férfi halott volt. Kuntí mérhetetlen fájdalommal zokogni kezdett. Könnyes szemmel az elkínzott Mádríra nézett.

– Ó, hercegnő, mi történt? – A hangja vádlón csengett. Hogyan engedhette meg Mádrí, hogy a királyt hatalmába kerítse a vágy? Hiszen jól tudta, milyen átok ül rajta.

– Ó, Mádrí, én mindig elővigyázatos voltam férjurunk jelenlétében. Még mosolyogni is alig mertem rá. - Így, Kindama szavaira emlékezve, mindig megfontolt és kiegyensúlyozott maradt.

Hogyan vesztette el hát a fejét a közeledben?

Kuntí zokogva, elcsukló hangon beszélt. Feje Pándu mellkasára hanyatlott. Hová ment?

Hogyan élhetne ő nélküle?

Mádrí a kezébe temette arcát, s hangtalanul zokogott magában. Már amúgy is bűnösnek érezte magát Pándu haláláért. Kuntí szavai csak tovább növelték a fájdalmát. Mély lélegzetet vett.

– Ó, nemes lelkű Kuntí, drága nővérem, sírva-könnyezve próbáltam őt megállítani, de mindhiába igyekeztem.

Mádrí fájdalomtól gyötört arca láttán, Kuntí szívét együttérzés öntötte el. Most már lágyabb hangon így szólt hozzá: – Kétségkívül szerencsésebb vagy nálam, hisz örömvágytól láttad ragyogni urunk arcát, amikor megpróbált hozzád közeledni.

A gondolattól összeszorult Kuntí szíve. De egyből elszállt a féltékenysége,

amikor Mádrí, fejét rázva, így siránkozott:

– Jaj, istenem! Úgy tűnt, mintha a király szántszándékkal arra törekedne, hogy a risi átka valóra váljon. Semmit nem tehettem.

Kuntí haragja alábbhagyott. Mádrí kétségkívül igazat mond. Ez a szörnyű tragédia csakis az Úr elrendezése lehet. Neki most mi a hitvesi kötelessége? Ránézett férje élettelen arcára – nyugalmat sugárzott. Az erényes uralkodó kétségkívül a felsőbb világokba távozott. Vajon követhetné-e oda a férjét, hogy tovább szolgálhassa? Minden bizonnyal Mádrí is ugyanerre vágyik.

– Ó, húgom, én vagyok az idősebb feleség, ezért az én előjogom, hogy a halál birodalmába menjek urunkkal. Kérlek, ne akadályozz meg ebben! Végy hát erőt magadon, s neveld fel a gyermekeinket! Én pedig férjünkkel együtt átadom testemet a tűznek.

Mádrí esdeklő tekintettel pillantott fel.

– Nézd, urunkat még mindig a karomban tartom, nem hagytam, hogy elmenjen. Kérlek, engedd, hogy kövessem! Ölelni vágyott engem, s e vágya kielégítetlen maradt. Nem nekem kell-e hát Jamarádzsa birodalmába mennem, hogy elégedetté tegyem őt?

Kuntí alig észrevehetően összerezzent. Természetes női féltékenysége láttán, Mádrí hangnemet váltott. Megfogta Kuntí kezét, s így szólt: – Ó, nagyra becsült nővérem, hogyan tudnám én olyan jól felnevelni a gyermekeket, ahogyan te? Veled ellentétben én nem tudnám egyenlő szemmel nézni valamennyit. Maradj, kérlek, s szolgáld urunkat azzal, hogy gondot viselsz a gyermekeire! Hagyd hát, hogy tűzbe lépjek, s oda menjek, ahová ő is!

Kuntí Mádríra nézett, aki újra ráborult Pándu testére. Tényleg nehéz lett volna a húgának e pillanat emlékével tovább élnie. A bűntudat elemésztette volna. S a fiúkkal kapcsolatban is igaza volt. Pándu egyik feleségének maradnia kell, hogy gondját viselje a fiainak, s Kuntí, akinek több fia is volt, mint a húgának, tudta, hogy ez inkább az ő kötelessége. Jobb lesz hát, ha Mádrí megy el. Ezért halkan ezt mondta:

– Legyen, ahogy te akarod, kedves húgom.

Lassan felemelkedett, s visszaindult a kunyhóhoz. Fiaiknak is el kell még mondania, hogy mi történt.

Nem sokkal azután, hogy Kuntí elment hazulról, megérkeztek a fiai. Ott találták egyedül az ikreket, Nakulát és Szahadévát.

– Hol van Kuntí anya? – kérdezte tőlük Judhisthira, a legidősebb testvér. – Kiáltásokat hallottunk. Ő volt az?

Az ikrek a fejüket rázták. – Nem – válaszolta Nakula. – Kuntí anya is a kiáltozásra lett figyelmes, úgyhogy útnak indult az erdőbe. Azt üzente, hogy kövessétek.

Judhisthira az öccseire, Bhímára és Ardzsunára nézett.

– Gyerünk, siessünk! Anyánknak szüksége lehet ránk – kiáltotta, s nyomában négy fiútestvérével az erdő felé iramodott. Amikor a zokogás

egyszer csak abbamaradt, elbizonytalanodott, merre is tovább, de rövid habozás után a mezőkre vezető ösvényt választotta.

Ez volt az az útvonal, amin apjuk is szokott menni, amikor zöldséget gyűjtött a család számára.

Judhisthirának az volt az érzése, hogy a zokogás is vele áll kapcsolatban. Ahogy a fák között futott, egyszer csak az anyját pillantotta meg, amint arcát a kezébe temetve feléjük botladozott.

Egyértelmű volt, hogy valami szörnyűséges dolog történt.

Amikor Kuntí odaért a fiúkhoz, arcán láthatóvá váltak a fénylő csíkok, melyeket felszáradt könnyei hagytak maguk után. A fiaira pillantott, s mosolyogni próbált. Amikor az öt fiú köréje gyűlt, így szólt: – Drága fiaim, egyetlen menedékünk most már az Úr. Édes atyátok nincs többé, őseitek felsőbb hajlékára távozott.

A fiúk dermedten nézték, egyikük sem tudott megszólalni. Kuntí halkan könnyezett. Végül Judhisthira törte meg a csendet:

– Hogy történt? Senki nem ölhette meg atyánkat, az egyszer biztos. Baleset volt?

Judhisthira tudta, hogy apja hatalmas harcos. Azt is tudta, hogy olyan helyen élnek, ahol úgyszólván mindenki aszkéta, s a meditációnak és a vallásos gyakorlatoknak szenteli életét. Ki árthatott volna az apjának?

– Atyátok a risi átkának áldozata lett – válaszolta fájdalmával küszködve Kuntí. – Az erdő túloldalán fekszik. Mádrí vigyáz rá.

Az ifjak nekiiramodtak, s szinte kirobbantak a fák közül. Amikor megpillantották holtan heverő apjukat s mellette Mádrít, fájdalmas kiáltás hagyta el a torkukat. A földre vetették magukat, s jajveszékelve dobálták magukat a fűben. Mádrí, mivel tudta, hogy hamarosan követni fogja a férjét, már nyugodtabb volt, s lágyan így szólt a hozzá futó ikrekhez: – Drága fiaim, az Úr útjai kifürkészhetetlenek. Szolgáljátok szeretettel Kuntí anyátokat, ő majd gondoskodik rólatok. Nekem követnem kell atyátokat az eljövendő világba.

Az ikrek anyjukra meredtek – nem tudták, mit is mondhatnának. Csak a nyolcadik nyaruk volt ez, s alig értették, mi történik valójában. Úgy zúdultak rájuk az események, akár egy szökőár. Kuntíhoz szaladtak, aki a keblére ölelte őket, s könnyei a fejükre potyogtak. Három fivérük továbbra is fájdalmasan, hangosan jajveszékelt. A sírás-rívás hallatán, egy csapat risi érkezett a mezőre. Amikor észrevették a halott királyt, odamentek hozzá, s azonmód nekifogtak, hogy elvégezzék a halotti szertartásokat. A szent mantrák ritmusos éneklése megnyugtatóan hatott a fiúkra, s kezüket összekulcsolva felálltak. Kuntí odaállt melléjük, s elgyötört tekintettel nézte, ahogy a risik elvezetik Mádrít Pándu mellől. A férfi testét egy ravatalra helyezték, s – nyomukban a könnyező Mádríval – elindultak vele a folyó irányába.

A Mádrí mögött lépkedő Kuntít két idősebb fia támogatta. Amikor Pándu

testét a folyópartra vitték, néhány risi az erdei ásramába vezette a fiatalabb fiúkat. A halottra erdei virágokból font füzéreket tettek, és szent Gangesz-agyaggal kenték be. A vízparton egy nagy halotti máglyát építettek, ráhelyezték a holttestet, s miközben a risik a Védák szent mantráit zengték, Judhisthira meggyújtotta a szantálfából rakott máglyát. Amikor a lángok a magasba csaptak, Mádrí felkiáltott: – Uram! –, s egy hirtelen mozdulattal a tűzben égő testre vetette magát. A teste, Pánduéval együtt, pillanatok alatt hamuvá égett.

Kuntí keservesen zokogott. Fiai megrendülten álltak, arcukon könnycseppek peregtek alá.

Amikor a lángok elcsendesedtek, a risik a Védák bölcs szavait idézték, s a lélek örökkévalóságáról beszéltek. A bölcsek szavaitól megnyugodva, Kuntí és a fiúk visszatértek ásramájukba. Üres és elhagyatott volt. Némán egymásra néztek, s pillantásuk azt fejezte ki, hogy Pándu nélkül nem tudnak itt tovább élni.

Ahogy bánattól sújtva ültek a kunyhóban, a risik vezetője tűnt fel az ajtóban, s így szólt Kuntíhoz:

– Most, hogy védelmező urad eltávozott, vissza kell térnetek a családotokhoz, Hasztinápurába. Vidd magaddal a fiúkat, hogy a trón jogos örököseiként betölthessék az őket megillető tisztségeket.

A fiúk tudták, hogy egykor apjuk volt a király a világ hatalmas fővárosában, Hasztinápurában, amely a roppant erejű Kuru-dinasztia székhelye is volt. Apjuk azt mondta nekik, hogy egy risi átka miatt jött az erdőbe, az eset valamennyi részletét azonban nem ismerték.

Mit tehetett vajon az apjuk, hogy ilyen szörnyű átokkal sújtották? Kérdő tekintettel néztek az anyjukra.

Férje és asszonytársa váratlan elvesztése annyira elcsigázta Kuntít, hogy úgy érezte, beszélni sem tud.

– A városba menet majd elmesélem – mondta, szemét a szárija sarkával törölgetve. – Atyátokkal el akartuk már mondani nektek.

A bölcs azt javasolta, hogy nyomban költözzenek el, s a többi risivel majd elkíséri őket a városba. Kuntí egyetértett vele, s hozzáfogott, hogy összeszedje a kevéske holmit, amije volt. A fiúknak is szólt, hogy csomagoljanak, s nemsokára indulásra készen álltak.

Hosszú sorokban haladtak a risik Hasztinápura felé, középen Kuntíval és a fiaival. Útjukon mennyei lények, egy csapat sziddha és csárana is elkísérte őket, akik ugyanazon a hegyen laktak, ahol ők.

Az úton Kuntí megpróbált erőt venni magán. El kellett mesélnie fiainak az átok történetét – s még inkább a születésükét. Maga köré gyűjtve a fiúkat, így szólt: – Egyszer, amikor atyátok az erdőben vadászott, véletlenül megölt egy risit, Kindamát, aki éppen akkor őztestet öltött magára. Hogy megszabadítsa bűnös tette következményeitől, a risi egy átkot mondott ki rá. Atyátok éppen

akkor lőtt rá Kindamára, amikor gyermeket készült nemzeni felesége méhében. A bölcs ezért azt mondta, hogy a királynak, ha a jövőben bármikor is gyermeket próbálna nemzeni, azonnal meg kell halnia. Atyátok ezért úgy döntött, erdei aszkétaként fog élni.

Kuntí elmesélte, hogy Pándu, mivel gyermeket nem nemzhetett, azon töprengett, milyen módon folytathatná mégis a nemzetségi ágat.

– Elmondtam neki, hogy leánykoromban áldást kaptam egy risitől, Durvászától, akit nagyon elégedetté tettem a szolgálatommal. Azt az áldást kaptam tőle, hogy vágyam szerint bármelyik istenséget megidézhetem a jövőben. Atyátok utasítására ezért több hatalmas félistent hívtam meg – elsőként Dharmát, a vallás istenét.

A legidősebb fiára pillantott, aki figyelmesen hallgatta szavait: – Drága Judhisthira, e hatalmas isten a te nemző atyád.

Ezután elmondta, hogy Bhíma Vájunak, a szelek istenének, Ardzsuna Indrának, az istenek királyának, a két iker pedig a mennyei orvosoknak, az ikerpár Asvinoknak a sarja. – Így születtetek hát – a három idősebb fivér az én méhemből, az ikrek pedig Mádríéból, aki engedélyt kért tőlem a varázserejű mantra használatára. Valamennyiőtök születésekor egy égi hang szólalt meg, amely nagy dolgokat jósolt veletek kapcsolatban. Judhisthira a Föld ura lesz, Bhíma a legerősebb ember, Ardzsuna a legkiválóbb íjász, az ikrek pedig mennyei szépség és erő birtokosai lesznek.

A fiúk egymásra néztek: erre soha nem gondoltak volna. Istenek fiai! Apjuk gyakran utalt rá, hogy fényes jövő vár rájuk, s hogy egy napon majd visszatérnek Hasztinápurába uralkodni.

Születésük körülményeiről azonban soha nem szólt semmit.

Kuntí bánata mögött egy halvány mosoly bujkált, s így folytatta: – Őseitek hosszú időn át igazgatták a földet, szilárdan a vallás útján tartva azt. Minden bizonnyal el fog jönni az az idő, amikor nektek kell majd ezt a tisztet betöltenetek.

Annyira belefeledkeztek a beszélgetésbe, hogy az idő múlását is alig érezték, s egyszer csak arra lettek figyelmesek, hogy feltünedeznek előttük a város tornyai. Széles, kikövezett úton mentek, melynek mentén istenek képmásainak faragványaival gazdagon díszített hatalmas árkádsorok futottak. Szépen művelt földek terültek el az út mindkét oldalán: vetemények hosszú, szépen rendezett sorai, aranyló búzamezők. A földeken emberek dolgoztak, fekete ökreikkel szántottak. Kíváncsi pillantásokat vetettek az égi lények és risik menetoszlopa felé, tisztelettel köszöntek az elhaladóknak, a bölcsek pedig megáldották őket.

Késő délután a menet elérte a város kapuit, amelyek egy hatalmas, az egész várost körbeölelő gránitfalon vezettek keresztül. Futárok siettek a királyhoz, hogy hírül vigyék neki az eseményt, s kisvártatva nagy tömeg városlakó jött ki elébük. Lenyűgözve nézték a sok risit és mennyei lényt, akik úgy festettek így együtt, mintha istenek gyűltek volna össze.

Az üdvözlő beszédek és tiszteletadások után a vezető risi elmondta a királynak, hogy mi történt.

– Az erény útját állhatatosan követő Pándu, hites feleségével, Mádríval együtt a mennyek birodalmába távozott. Itt van öt fia, istenektől született valahány.

A risi ezután elmondta, hogy az egyes fiúkat melyik istenség nemzette. Miután megkérte a királyt, hogy gondoskodjon a fiúk boldogulásáról és neveltetéséről, csatlakozott a többi risihez.

Aztán, az ámuló tömeg szeme láttára, a bölcsek és az égiek mind egy szálig eltűntek.

A Kuruk egyik vezetője Kuntí elé járult, s összetett kézzel üdvözölte. A hercegnő bemutatta őt a fiainak.

– Ez itt nagyatyátok, Bhísma. – A fiúk mélyen, tisztelettudóan meghajoltak. Bhísma ezután a városba vezette Kuntít és az öt fiút, s elhelyezte őket a királyi palotában.

Egy utolsó szertartást is elvégeztek Pándu és Mádrí üdvösségéért. A Kuruk vezetői és a városlakó polgárok ezrei elárasztották a Gangeszt, s különböző felajánlásokat mutattak be az eltávozott lelkekért. A város tizenkét napig tartó gyászt tartott, amit egy nagy lakoma követett.

Sok-sok adományt adtak a bráhmanáknak, s a király meghívására mindenki kedvére ehetettihatott a városban. Az élet aztán visszatért a megszokott kerékvágásba, s Pándu fiai elfoglalták helyüket a királyi családban.

Második fejezet

A viszály első jelei

Miután berendezkedtek Hasztinápurában, Kuntí elbeszélte fiainak a Kuruk történetét. Azt is elmesélte nekik, hogy Pándu, az után, hogy megátkozták, idősebb bátyját, Dhritarástrát bízta meg az országlással. Ennek a lehetősége mindaddig fel sem merülhetett, hiszen Dhritarástra idősebb létére sem tudott volna Pándu helyett uralkodni, mivel születésétől fogva vak volt. Amikor azonban Pándu az erdőbe költözött, neki kellett a helyébe lépnie. Az uralkodásban Bhísma segédkezett neki, valamint Pándu egy másik fivére, Vidura, aki a király legfőbb tanácsadója volt.

Mivel Vidura egy szolgálólány gyermekeként született, ő maga nem lehetett a király.

A fiúk arról kérdezték anyjukat, hogy miért nem Bhísma, a legidősebb Kuru lett az uralkodó.

Kuntí ennek a történetét is elmesélte:

Sok-sok évvel ezelőtt Sántanu király uralkodott Hasztinápurában. A királyban szerelem ébredt Gangá istennő iránt, amikor megpillantotta a folyóparton. Egybekeltek, s házasságukból született Bhísma, akit anyja az istenek között nevelt és taníttatott. Telt-múlt az idő, és Sántanu egy másik hajadon, egy halász leánya iránt is szerelemre lobbant. Az apa azonban csak bizonyos feltételek mellett egyezett bele a házasságba. Azt akarta, hogy az unokája örökölje majd a trónt.

Sántanu ebbe nem egyezhetett bele, mivel a rendkívül rátermett Bhísmát már kinevezte trónörökösnek. Megpróbálta feledni a leányt, ám amikor Bhísma értesült a történtekről, s látta atyja csalódottságát, felkereste a halászt. Megígérte neki, hogy végérvényesen lemond a királyi trónról, ám az embernek még ez sem volt elég, mivel attól tartott, hogy Bhísma fiai majd magukénak követelik azt. Végül csak akkor egyezett bele a frigybe, amikor Bhísma megfogadta, hogy soha nem házasodik meg.

– Így hát Sántanu feleségül vette a halász leányát, Szatjavatít. Született egy fia, aki a nagyapátok volt, de sajnálatos módon még azelőtt meghalt, hogy utóda születhetett volna. A Kuruk attól féltek, hogy kihal a dinasztia, ezért a nagy risi, Vjászadéva segítségét kérték, aki a szentírás utasításait követve három fiat nemzett nagyatyátok két feleségének: Dhritarástrát, Vidurát és jóatyátokat – fejezte be Kuntí a történetet.

Ahogy teltek-múltak a hónapok, Pándu fiai, a Pándavák – ahogy az emberek nevezték őket – egyre kedvesebbé váltak az idősebb Kuruk szemében. Az öt testvérben minden jó tulajdonság megmutatkozott. Feljebbvalóikkal szemben alázatosak és szolgálatkészek voltak, s nagy jámborságról és őszinteségről tettek tanúbizonyságot. Ahogy növekedtek, a Kuruk vezetői előtt egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a fiúk a trón méltó örökösei lesznek. A Kuruk

minden tekintetben elégedettek voltak az isteni sarjakkal.

A Pándavákat azonban nem kedvelte kivétel nélkül mindenki a városban. Siva áldásának köszönhetően Dhritarástrának száz fia született, s e hercegek – a Kauravák – irigyek lettek Pándu fiaira. Különösen a legidősebbet, Durjódhanát emésztette a méreg a palotában lakó Pándavák miatt, mivel látta, hogy egyre csökkennek a trón megszerzésére való esélyei. Ő és az öccsei soha nem adták tanújelét olyan kiváló tulajdonságoknak, mint a Pándavák. Szerte az országban félelemmel gondoltak Durjódhana esetleges jövőbeli királyságára, mivel születését számos baljós előjel kísérte. Mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy Judhisthira sokkal jobb király lenne.

Látva, hogy a Pándavák jelenlétében egyre nagyobb veszélybe kerül a helyzete, Durjódhana dúlt-fúlt mérgében. Nagyon neheztelt rájuk, mivel a trónra való feltételezett joga egyre inkább megkérdőjeleződött. Személyes jellemvonásaiktól eltekintve a Pándavák jogilag is elsőbbségben voltak az uralkodói poszt betöltését illetően. Apjuk volt egykor a király – Dhritarástra pusztán fivére távolmaradása miatt lépett a trónra.

Durjódhana fájdalmát és vélt megalázottságát, ami a Kuru családban való tekintélyvesztése miatt gyötörte, csak tovább tetézte az, ahogy Bhíma vele és testvéreivel bánt. Bhíma, a második legidősebb Pándava, nem tűrte el a Kauravák fennhéjázását, s a dölyfös Durjódhanát kiváltképp elviselhetetlennek találta. Nem sok időbe tellett, s versengés alakult ki a két herceg között. Bhíma részéről ez csupán kisfiús incselkedés, tréfálkozás formájában nyilvánult meg, Durjódhana azonban egyre komolyabban állt hozzá az egészhez. Nem tudta elviselni Bhíma piszkálódását.

Váju fia mérhetetlen testi erővel bírt: nevetve megbirkózott volna mind a száz Kauravával egyszerre, megannyi szalmaszálként röpítve őket szerteszét. Örömét lelte a jóízű tréfákban, s gyakran tette nevetségessé nálánál jóval gyengébb unokatestvéreit.

Durjódhana úgy gondolta, jobb, ha maga tesz valamit az ügyben. Egy rendkívül megalázó eset után, amikor is Bhíma lerázta őt egy nagy gyümölcsfáról, úgy érezte, ezt már nem bírja tovább. Félrehívta legidősebb öccsét, Duhsászanát, s így szólt hozzá: – Borzasztó ez a Bhíma, nem? Egyszerűen semmiben sem tudunk fölébe kerekedni. Annyit eszik meg egyedül, mint közülünk húszan együttvéve. Öcsém, az igazat megvallva engem az őrületbe kerget. Tennünk kell valamit, s én már ki is terveltem, hogy mit.

Durjódhana tanácsot kért nagybátyjától, Sakunitól, akiben rokon érzésű bizalmasára talált.

Sakuni, Gándhárí bátyja, sértve érezte magát, hogy a Kuruk nem Pánduhoz, hanem a vak Dhritarástrához adták feleségül a húgát. Bhísma keze volt a dologban, aki elment Gandhára királyhoz, hogy megkérje a lánya, Gándhárí kezét Dhritarástra számára. Noha Dhritarástra vak volt, a király beleegyezett, mivel a hatalmas Kuru-családdal való szoros kapcsolatot mindennél

kívánatosabbnak tartotta. Sakunit azonban méreg emésztette. Gyönyörű és művelt húgát, aki ráadásul azt az áldást kapta, hogy száz fia fog születni, miért nem Pánduhoz, a trónon lévő királyhoz adták? Sakuni elkísérte Gándhárít Hasztinápurába, s eltökélte magában, hogy bosszút fog állni Bhísmán. Fel is csillant a nagy lehetőség, Durjódhana személyében. Nem kellett hozzá sok idő, s a fiatal Kaurava herceg ármánykodó nagybátyját fogadta el bizalmas pártfogójának.

Sakuni kioktatta a Kauravát, hogy miként viselkedjen a Pándavákkal szemben, akikről tudta, hogy nagyon kedvesek Bhísma számára.

Durjódhana arcán alig észrevehető mosoly bujkált, s így szólt Duhsászanához: – Ide hallgass, édes öcsém! Holnap lemegyünk a folyóhoz a Pándavákkal. Egyszer végre lakomázhatnánk egy nagyot drága unokatestvéreinkkel, nemdebár? Személyesen gondoskodom majd néhány különleges fogásról a feneketlen gyomrú Bhíma számára. – Lopva körültekintett, s megmutatott neki egy hajtást, amit a halálos mérgű datura növényről tépett le. – Azt hallottam, a megfelelő fűszerezéssel ízletes étel főzhető belőle. Fogadjunk, hogy Bhíma egy egész fazékkal megeszik majd belőle. – Halkan, fojtott hangon beszélt, s elmagyarázta Duhsászanának, hogy ők ketten majd ott maradnak Bhíma közelében, amíg a méreg kifejti hatását, majd miután mindenki elment, bedobják a folyóba. – Csodálatos, nem? S ami a többi Pándavát illeti, ugyan mit tehetnek majd, ha a roppant erejű Bhíma nem lesz többé? Trónra kerülésemnek így már semmi sem vethet gátat!

Duhsászana elvigyorodott és helyeslően bólogatott. Ő is állandóan rettegett Bhímától. Aztán meg bármit megtett volna, ami Durjódhanát elégedetté teszi. Nevetve csatlakoztak testvéreikhez, s az erdővel szegélyezett úton elindultak a palota felé. Ugrándozva tekingettek a gyanútlan Bhíma irányába, s egyre nagyobb erővel tört fel belőlük a kaján nevetés.

Másnap reggel Durjódhana azt javasolta a hercegeknek, hogy menjenek le a folyóhoz egy kis vízi szórakozásra. Meleg nyári nap volt, úgyhogy mindenki jónak találta az ötletet. Nemsokára mindnyájan csillogó aranyszekereiken ültek, s hangos kurjongatások közepette, nagy porfelhőt hagyva maguk mögött az úton, el is viharzottak. A folyóhoz érve leugráltak kocsijaikról, s beléptek a gyönyörű épületbe, egy hétemeletes, fehér márványból készült palotába, amit a király építtetett számukra fejedelmi szórakozásaikhoz. Égbeszökő tetején színes zászlók sorakoztak, s táncolva lobogtak a szélben. Az épület belsejében több tucat fényűzően berendezett szoba várta az érkezőket. Királyi zenészek és táncosok szórakoztatták a hercegeket, s száz állig felfegyverzett testőr gondoskodott a biztonságukról.

Durjódhana átvezette a csapatot a palotán, s amikor a központi kertekbe jutottak, így szólt: – Gyertek testvéreim, fogyasszuk el az ebédünket, majd menjünk le a folyóhoz egy kis mókára!

A herceg tudta, hogy Bhíma nem fog egykönnyen összeroskadni a méregtől. Bizonyára beletelik majd egy kis időbe, míg a szer kifejti hatását. Minél előbb

be akarta hát neki adni, ezért a tágas gyepre irányította a hercegeket, ahol már tálalva volt a lakoma. Az ifjakat kényelmes ülőhelyek várták, az asztalok arany asztalneműtől roskadoztak.

A gyanútlan Pándavák megcsodálták a gyönyörű kertet, melynek közepén egy nagy, puha pázsittal szegélyezett tó terült el, tele illatozó lótuszvirágokkal. Mindent betöltött a virágok édes illata, s a hercegek fülét egy csilingelő vízesés kellemes hangja gyönyörködtette.

A szolgák ülőhellyel kínálták az ifjakat, elkezdték felszolgálni az ételeket, s a hercegek nagy étvággyal neki is láttak a mesterien elkészített, ízletes fogásoknak. Durjódhana kisurrant a konyhába, s egy beavatott szolga segítségével előkészítette a Bhímának szánt mérgezett ételt.

Személyesen vitte ki a konyhából, s szerető gondoskodást színlelve saját kezűleg szolgálta fel azt Bhímának. A Kaurava herceg gonosz mosollyal figyelte unokatestvérét: a gyanútlan ifjú jóízű falatozással fogyasztotta el a halálos ételt. Durjódhana ínycsiklandó zöldségételekkel rakta meg Bhíma tányérját, majd különféle süteményekkel, italokkal kínálta, melyek láthatatlan méreggel voltak átitatva.

A lakoma után a hercegek pihentek egy kicsit, majd elindultak a folyóhoz. Az erdei úton futásnak eredtek, s meg sem álltak a fűvel benőtt folyópartig. Selyemruháikat ledobálva a kristálytiszta vízbe vetették magukat, majd nagy nevetés és csapkodás közepette birkózni, lökdösődni kezdtek. Bhíma, akire még nem hatott a méreg, majd kicsattant az erőtől. Könnyedén felkapta és messzire a folyóba hajította a Kaurava hercegeket, majd erős karjával úgy felkorbácsolta a vizet, hogy a hullámok elsodorták őket.

A nap a nyugati horizont felé közeledett, s a fiúk kezdtek elfáradni. Felöltöztek, s visszaindultak a szálláshelyükre, hogy lefeküdjenek éjszakára. Bhíma már kezdte érezni a méreg hatását: zúgott a feje, szörnyű ólmosság nehezedett a szemhéjára. Kitámolygott a vízből, s a folyóparton elterülve eszméletlen állapotba zuhant.

Durjódhana és Duhsászana a közelből figyelte az eseményeket. Nagyon lassan öltözködtek, s a testvéreiknek azt mondták, menjenek nyugodtan előre. Amikor mindenki eltűnt a színről, a kocsijukról egy nagy köteg kenderkötelet emeltek le, amit még a városból hoztak magukkal.

Szorosan megkötözték Bhímát, s a folyóba gurították. Miután az ájult herceg elmerült a vízben, megfordultak, s a testvéreik után futottak. Nem győzték dicsérni egymást a jól végzett munkáért.

Az istenek elrendezése folytán Bhíma nem fulladt meg. Azonnal víz alatti áramlatok ragadták magukkal, s a testét egy misztikus vízi útvonalon sodorták előre a nágák világa felé. A mennyei kígyóknak eme birodalmán folyik át a Gangesz is, mielőtt a Földre érkezne. A váratlanul felbukkanó emberi lény láttán elővillantak a közelben tartózkodó nágák méregfogai, s nem egy közülük megmarta a herceget. Erős mérgük azonban Durjódhana mérgének ellenszereként hatott.

Bhíma lassacskán magához tért, s ahogy körbepillantott, látta, hogy egy különös folyóparton fekszik: hatalmas kígyók tekeregnek körülötte, méregfogaik vészjóslóan meredeznek. Bhíma megfeszítette az izmait, s a kötelek mind lepattantak róla. Talpra ugrott, s a kígyókat két kézzel megmarkolva, a földhöz csapdosta őket. Egy részüket beletaposta a földbe, a többit meg jó messzire hajította.

Amikor már több tucat kígyó hevert eszméletlenül a földön, a többiek fejvesztve elmenekültek. Meg sem álltak Vaszukiig, a kígyókirályig, s a rémülettől remegve számoltak be a történtekről:

– Egy roppant erejű emberi lény tévedt közénk. Egyszerűen nem tudtunk fölébe kerekedni.

Vaszuki tudta, hogy közönséges ember nem juthatott csak úgy ide: csakis risi vagy félisten lehet. A nágakirály emberi alakot öltött magára, s felkelt drágaköves trónjáról. A folyóhoz ment, nyomában egy másik nága-vezérrel, Arkával. Sok-sok éve Arka az emberek társadalmában élt.

Kuntí egyik őse volt, s mennyei látása révén felismerte Bhímában távoli leszármazottját.

Bemutatkozott a Pándavának, s melegen átölelte.

Vaszuki örült, hogy láthatja a jámbor Kuru herceget. Tudta, hogy csakis az istenek hozhatták őt ide valamilyen titkos céllal, ezért így szólt Arkához: – Mi jót tehetnék ezzel a fiúval?

Arka ránézett a tagbaszakadt ifjúra és elmosolyodott: – Azt hiszem, hercegünk számára az lenne a legnagyobb áldás, ha megkóstolná italunkat, a raszát.

Vaszuki egyetértett: – Igen, vezesd a palotába, s szolgáljátok fel neki a raszát!

A nágák válogatott mennyei növényekből párolt nektáritala fogyasztójának félisteni erőt kölcsönzött. A kígyók ámulva figyelték, hogy Bhíma egy ültében nyolc kanna italt dönt magába.

Az ivás után a herceg újra elálmosodott. Vaszuki lefektette a palotában, s az ifjú erőbajnok, míg teste a raszát emésztette, nyolc napig tartó mély álomba zuhant. A kilencedik napon felébredt, s szinte határtalan erőt érzett magában.

– Tízezer elefánt erejével bírsz – mondta neki Arka. – Senki sem tud legyőzni a csatában. Gyere, egyél valamit! Aztán majd megmutatom, hogyan térhetsz vissza a földre – a családod már nagyon aggódik miattad.

A nágák mindenféle égi étellel etették meg Bhímát, finom selyemruhát és arany ékszereket adtak rá, aztán visszavitték a folyóhoz. Megkérték, hogy hunyja be a szemét, Arka bevezette a vízbe, s néhány pillanat múlva a Gangesz partján, a kastély közelében találta magát. Amikor látta, hogy Arka nincs sehol, nyomban nekiiramodott, hogy minél előbb Hasztinápurába érjen.

Kuntí aggodalomtól gyötörve sóhajtozott a városban. Hol lehet Bhíma? Testvérei meglepetten látták, hogy nem volt ott a városban, amikor

megérkeztek. Miután hiába keresték a folyópart környékén, úgy gondolták, hogy megelőzve őket, előreszaladt az úton.

Kuntí gonosztettre gyanakodott: tudott róla, milyen ellenséges érzelmeket táplál Durjódhana a fiaival szemben. Feltárta a szívét Vidurának:

– Félek! Nagyon félek, hogy a Kaurava herceg megölte a fiamat.

Vidura megrázta a fejét: – Az nem lehet, ó, királynő. A nagy Vjászadéva megjövendölte, hogy fiaidra hosszú élet vár. Az istenek ugyancsak nagy jövőt jósoltak Bhímának. Ezek a jóslatok tévedhetetlenek.

A Durjódhana születésekor megfigyelt baljós jelekre gondolva azonban Vidura óvatosságra intette Kuntít:

– Résen kell lenned, királynő! A Kaurava herceg bármire képes lehet… még veled szemben is.

Bhíma távollétének nyolc napja alatt Kuntí és fiai szörnyű aggodalmakat éltek át. Aztán a kilencedik napon, nem sokkal napfelkelte után, repeső szívvel látták, hogy Bhíma a palota irányába szalad az országúton. Fehér selyemruhája lobogott a szélben. Egyenesen örvendező anyjához futott, s leborult a lábaihoz. Testvérei könnyes szemmel ölelték át, s izgatottan kérdezgették, hogy hol volt eddig.

Bhíma már rájött, hogy mi történt. Amikor észrevette, hogy meg van kötözve, azonnal Durjódhanára gyanakodott. Ezt Vaszuki is alátámasztotta, aki isteni látásának köszönhetően mindenről tudott. Bhíma beszámolt családjának a nágák mennyei világában tett látogatásáról.

Mindannyian köszönetet mondtak az Úrnak szerencsés hazatéréséért. Az Úr elrendezésének köszönhetően Bhímának egy haja szála sem görbült, annak ellenére, hogy Durjódhana oly nagy igyekezettel próbált megszabadulni tőle.

Judhisthirát megdöbbentette, hogy Durjódhana ilyen ellenséges érzelmeket táplál irántuk.

Körültekintően mérlegelte, hogy mit tehetnének ebben a helyzetben, s anyjával és testvéreivel is megtanácskozta a dolgot. Végül úgy döntött, legjobb lesz, ha nem szólnak semmit. Ha a Kuruk elöljáróit tájékoztatják a történtekről, nyílt ellenségeskedés támad majd a két tábor között. Mint a halott Pándu fiai, kedvezőtlen helyzetben vannak. Most Dhritarástra a király, aki majomszeretettel csügg a fiain, s nem valószínű, hogy fellépne ellenük unokaöccsei védelmében.

Vidura volt az egyetlen, akiben teljesen megbíztak, s Kuntínak is nagy bizalma volt benne.

Mivel Vidura is jóváhagyta Judhisthira döntését, a testvérek egy szót sem szóltak az incidensről.

Attól a naptól kezdve azonban nagyon éberen figyelték, hogy Durjódhana nem forral-e ellenük valami újabb gonosztettet.

Isteni viselkedésüknek köszönhetően a Pándavák Bhísma és Vidura kedvenceivé váltak.

Bhísma különösképp rajongott értük, s apjuk helyett apjuk volt. Az öt fivért harcművészettanáruk, Kripa is nagyon kedvelte. Kripa egy Saradván nevű risinek volt a fia, aki minden harcművészeti tudnivalót átadott neki.

A Kuruk elégedettek voltak Kripa oktatói munkájával – fiaik nagy jártasságra tettek szert valamennyi fegyvernem használatában. Bhísma azonban úgy érezte, hogy a tanulmányaik végső tökéletességét jelentő finom fogások elsajátításához egy másik tanárra lenne szükségük. Kripa iskolájába több száz diák járt – számos király küldte ide fiait, hogy a nagy tudású bráhmanától tanuljanak. Arra már nemigen maradt ideje, hogy a hercegeket a harcművészet apró részleteire is oktassa. Bhísma ezért azon töprengett, vajon hol találhatna egy Kripához fogható tanárt, aki tökélyre tudná fejleszteni a fiúk harci tudományát. Hiába kutatott azonban megfelelő személy után, nem járt sikerrel.

Egy napon néhányan a hercegek közül odafutottak hozzá. Leborultak a lábához, s izgatottan hadarták:

– Ó, nagyatya, egy titokzatos bráhmana küldött minket hozzád! A város határában találkoztunk vele, s azt mondta, te tudni fogod, hogy ki ő.

Elmesélték Bhísmának, hogy amikor az erdőben játszottak, a labdájuk egy mély, elhagyatott kútba pottyant. Tanácstalanul álltak a kút körül, amikor egy bráhmana jött oda hozzájuk.

– Na nézd csak a Kuru hercegeket! – szólt hozzájuk nevetve –, elvesztették a labdájukat, s itt állnak megszeppenve. Hát hová raktátok a fegyverforgató tudományotokat?

A napbarnított bráhmana ekkor felajánlotta, hogy egy tál ételért cserébe visszaszerzi a labdájukat. Lehúzott egy gyűrűt az ujjáról, s beledobta a kútba.

– Megmutatom nektek, hogyan lehet még e gyűrűt is kihalászni onnan – kiáltotta.

– Nagyra becsült uram – válaszolt Judhisthira –, ha vissza tudod szerezni a labdát és a gyűrűt, akkor megígérem neked, hogy a megélhetésed biztosítva lesz Hasztinápurában.

Talányos mosollyal az arcán a bráhmana egy marék hosszú szárú füvet tépett, s néhány mantra kíséretében beledobott egy szálat a kútba. Az épp a labdába fúródott, s amikor gyors egymásutánban a többit is a kútba röpítette, azok hosszú láncot alkotva egymáshoz tapadtak. A bráhmana ekkor megrántotta a láncot, s a kútból egyenesen a kezébe pottyant a labda. Aztán a hercegektől elkért egy íjat, egy pillanatig összpontosított, majd a kútba lőtt egy nyílvesszőt, amely a következő pillanatban a gyűrűvel a végén ugrott ki onnan.

A hercegek körbesereglették a bráhmanát, s hangosan kérlelni kezdték, hogy tanítsa meg nekik ezeket a fogásokat. Az idegen azt válaszolta, hogy meséljék el Bhísmának a látottakat: a nagy Kuru tudni fogja, hogy ki van itt, s ha beleegyezését adja, akkor eljön Hasztinápurába tanítani.

A történtek hallatán Bhísma arca felragyogott. A bráhmana csakis Dróna lehet, aki a harcművészetet ugyanattól a tanítómestertől – Parasurámától – tanulta, akitől ő is. Dróna – Bharadvádzsa, a nagy aszkéta-risi fia – messze földön híres tanító volt. Nem is kívánhatott volna jobb tanárt a hercegeknek! Bhísma személyesen ment elébe, s azonnal felkérte, jöjjön el tanítónak a királyi udvarba. Dróna elfogadta az ajánlatot, s Bhísmával tartott Hasztinápurába.

Bhísma megkérte az újonnan érkezett tanárt, hogy beszéljen magáról a kíváncsi hercegeknek.

Jóllehet bráhmana volt, Dróna rendkívüli harcművészeti képességekkel rendelkezett.

Hallgatóságának elmesélte, miként tanulta meg a fegyverforgatás minden csínját-bínját Agnivésától, a hatalmas bráhmanától, aki apja ásramájában lakott. További képzésben Parasurámától részesült, akiről azt beszélték, hogy a Legfelsőbb Úr felhatalmazott inkarnációja.

– Minden tudásom ellenére azonban szegénységben tengődöm, s alig tudom fenntartani a családomat – folytatta Dróna. – Eljöttem hát ide, hátha akad majd néhány tanítvány, aki a tanításaimért cserébe egy kis adománnyal tudna segíteni.

– Szűkölködésednek ezennel vége, ó, bráhmana – mosolyodott el Bhísma. – Mindent megkapsz, amire csak szükséged van: a Kuruk a rendelkezésedre állnak. Ami vagyonnal rendelkezünk, az a tiéd is. Add át fiainknak mérhetetlen tudományodat! Nagy szerencse ért minket, hogy erre jártál.

Dróna letelepedett Hasztinápurában, s feleségét és fiát is a városba hozatta. Iskolát nyitott, s mind a Kauravákat, mind a Pándavákat tanítványaiul fogadta. A környező országok királyai is egyremásra küldték fiaikat, hogy tőle tanulhassanak, s értékes ajándékokkal halmozták el a bráhmanát.

Dróna irányítása alatt a hercegek nagyon magas szintű harcművészeti tudásra tettek szert.

Tanítványainak mindennap reggeltől estig gyakorlatozniuk kellett. Az összes fiú közül Ardzsuna tűnt ki a leginkább. Könnyűszerrel elsajátította valamennyi fegyver használatának művészetét, s legfőképpen az íjászatban jeleskedett. Tehetsége, gyorsasága és kitartása egyedülálló volt.

Alázatos és tisztelettudó viselkedését látva, Dróna egyre inkább megszerette, s gondosan megtanította neki mindazt, amit tudott.

– Senki a világon nem lesz csatában hozzád fogható – mondta Ardzsunának.

A tanulmányaiban töretlen lelkesedéssel előrehaladó Ardzsuna nap mint nap – jóval azután is, hogy a többi herceg már hazament – ott maradt az iskolában, hogy a tudását tökéletesítse. Késő este is ott állt az íjával, s láthatatlan célpontokra lövöldözött. Csukott szemmel képes volt arra, hogy néhány pillanat alatt felkapja és felajzza az íjat, s a célpontot biztos kézzel eltalálva kilője nyilát.

A két halálos vetélytárs, Bhíma és Durjódhana a buzogányharcban tett szert páratlan ügyességre. Mindketten hosszú órákon át gyakorlatoztak, miközben egyre csak arra törekedtek, hogy túltegyenek a másikon. Judhisthirából a legkiválóbb lándzsavető lett, az ikrek pedig a kardforgatás terén tettek szert felülmúlhatatlan jártasságra.

Harmadik fejezet

A viadal

Aztán Dróna egy napon úgy érezte, a Kuru hercegek képzése a végéhez ért. Valamennyien nagy harcművészeti jártasságra tettek szert, s a szekérről, lóhátról és gyalogosan vívott harcban egyaránt otthonosan mozogtak. Minden fegyverfajta forgatásához jól értettek, s ismerték a félistenek irányítása alatt álló misztikus lövedékek titkait is. Dróna biztosra vette, hogy méltó védelmezői lesznek az embereknek, s visszavernek majd minden ellenséges támadást.

Dróna elégedetten látta, hogy munkája sikerrel járt, s így szólt Dhritarástrához: – Ó, király, fiaid oktatása a végéhez ért. Engedélyeddel bármikor készek arra, hogy vitézi erényeik próbáját ország-világ előtt letegyék. A harcjáték megrendezéséről én gondoskodom.

A király köszönetet mondott a nagy tanítónak, s így szólt: – Ám legyen. Irigylem azokat, akik tanúi lehetnek fiaim ügyességének. Tedd meg a szükséges előkészületeket. Ó, legkiválóbb a bráhmanák között, buzgón fülelek majd Vidura beszámolójára – ő lesz az én szemem.

Dróna kiválasztott egy megfelelő helyet a város közelében, s egy hatalmas arénát építtetett.

Úgy tűnt, mintha lépcsőzetesen emelkedő, százezrek befogadására alkalmas nézőtere egészen az égig érne. A királyi emelvényen drágakövekkel kirakott aranytrónusok sorakoztak, s a hatalmas falakon magasba nyúló zászlók lobogtak a szélben.

Az arénát az istenek elégedettségét szolgáló áldozatokkal szentelték fel a bráhmanák. Aztán, egy kedvező csillagálláskor, Hasztinápura lakói beözönlöttek a hatalmas épületbe. Amikor a sokaság elfoglalta a helyét, tanácsosai kíséretében megérkezett a király. Velük jöttek a királyi udvar finom ruhákba öltözött hölgyei is, fejüket selyemfátyol borította. Ahogy a Kuruk elöljárói feleségeikkel együtt a királyi díszemelvény felé tartottak, megannyi félistenre és félistennőre emlékeztettek, amint éppen a mennyei Méru-hegyre kapaszkodnak fölfelé.

A tömeg izgatottan morajlott, akár az óceán. Felharsantak a fanfárok, megszólaltak a dobok, s a sok száz kagylókürt hangja mindent betöltött. Bráhmanák tűntek fel az egyik oldalon, s áldáshozó szertartásokhoz készülődtek. Aztán fiával, Asvatthámával, Dróna is előlépett. Hófehér köntösében, nyaka körül fehér virágfüzérrel, a felkelő teliholdra emlékeztetett. Az emberek hangosan üdvözölték, mire felemelt kezével csendre intette a tömeget.

Amikor a nézősereg elcsendesedett, Judhisthirával az élükön a hercegek is a porondra léptek.

Roppant oroszlánok módjára tűntek fel a küzdőtéren, vértjük ragyogott,

fegyverzetük a legkülönfélébb fegyverfajtákból tevődött össze. Dróna jeladására, egyenként bemutatták harci erényeiket. Fegyvereiket ügyesen forgatva, termetes harci ménjeik hátán sebesen vágtattak körbe az arénában. Nyilak röpködtek minden irányba, megremegtetve a mozgó és a mozdulatlan célpontokat. A nézőseregben egyesek olykor félősen behúzták a nyakukat, míg mások bátran, nyugodtan ültek, s a csodálattól elkerekedett a szemük. A nézőtéren mindenütt elismerő kiáltások törtek fel az emberekből: “Ez igen! Csodálatos!”

Dróna jelet adott, s Bhíma és Durjódhana megkezdte buzogánnyal vívott erőpróbáját. Amikor szembeálltak egymással, az ifjak szemében vad düh lángolt. Ahogy Dróna elkiáltotta magát, úgy rontottak egymásnak, mint két felbőszült bika, csak úgy záporoztak a szikrák, amint súlyos vasbuzogányaik összecsapódtak. Támadtak és védekeztek, ütéseket mértek és fogadtak – úgy hatottak, mint szakavatott táncosok a színpadon.

Miközben a közönség izgatott sóhajtozással figyelte az eseményeket, Vidura érzékletesen ecsetelte a vak királynak, hogy mi történik a porondon. Kuntí is mindenről beszámolt Gándhárínak. Annak idején, amikor Gándhárí megtudta, hogy a férje vak, úgy döntött, mindig egy kendőt visel majd a szeme előtt, hogy még a látás terén se múlja felül Dhritarástrát.

Mindenki elmélyülten szemlélte a párviadalt, amely egyre inkább több volt holmi egyszerű tornajátéknál. A nézősereg két pártra szakadt, egy részük Bhímát, a másik Durjódhanát éljenezte.

Dróna, látva, hogy a harc túl komolyra fordul, odaszólt a fiának, hogy álljon közébük, s vessen véget a mérkőzésnek. Asvatthámá azonnal ott termett, s szétválasztotta a bömbölve viaskodó hercegeket. Az ifjak hátraléptek, de közben villogó tekintettel meredtek egymásra.

Dróna ekkor fennhangon így szólt:

– Következzék Ardzsuna, Indra fia, minden harcos között a legkiválóbb, a Kuruk legjelesebb védelmezője. Csodáljuk meg hát káprázatos vitézi erényeit!

A tömeg hangosan ünnepelt. Dhritarástra a zsivaj oka felől kérdezte Vidurát, s a választ hallva így szólt:

– Micsoda áldás a számomra, hogy Kuntí fiairól gondoskodhatom! Olyanok ők, mint egy-egy ragyogó áldozati tűz.

Szíve mélyén azonban megbántottnak érezte magát a vak király. Durjódhanát miért nem üdvözölték ugyanilyen lelkesedéssel az emberek? Ő talán nem ér annyit, mint Ardzsuna?

Dhritarástra gyötrő kétségek között vergődött. Legalább láthatná, hogy mi történik a porondon!

Amikor a tömeg elcsendesedett, Ardzsuna belefogott harci mutatványába, mesteri ügyességgel forgatva hol ezt, hol amazt a mennyei fegyvert. Az Agnéja fegyverrel, mely a tűz istene, Agni irányítása alatt állt, lángoló tüzet hozott létre, amit aztán egykettőre el is oltott a vízisten uralma alá tartozó

Varunásztrával. Ezután a szélisten fegyverével Ardzsuna hatalmas, süvöltő szelet kavart, aminek aztán a Párvatja segítségével létrehozott heggyel állta útját. Az emberek megigézve nézték, ő pedig újabbnál újabb misztikus fegyverekkel kápráztatta el őket, mígnem elérkezett az a pillanat, amikor az íjászatban való tehetségét csillogtatta meg. Dróna egy vadkan-szerkezetet eresztett útnak, s ahogy a gépezet szapora léptekkel átszelte a térséget, Ardzsuna öt nyílvesszőt lőtt egyenesen a szájába, olyan szédítő sebességgel, akárha egyetlen nyilat lőtt volna ki. Ezután húsz nyilat röpített egy rúd végén kötélen forgatott tehénszarv nyílásába, végül pedig kard-és buzogányforgató tudományát csodálhatták meg az emberek.

A tömeg lelkes ünneplése, kendőlobogtatása közepette Ardzsuna meghajolt, s visszatért Dróna oldalára. A bemutató a végéhez közeledett, s a zenészek lágy muzsikával csendesítették el a fellelkesült tömeget. Ekkor a főkapu irányából bömbölő férfihang ütötte meg az emberek fülét – úgy hangzott, mintha egy feldühödött elefánt közeledne. Minden szempár arra fordult, s azt látták, hogy egy magas, aranyló figura szeli át öles lépteivel az arénát. Időnként erőteljesen rácsapott a karjára, s az így keletkező robajló hang olyan volt, mintha sziklafalak hasadtak volna ketté. Ragyogó páncélmezt viselt, mely mintha a testéhez tartozott volna, tűzszín fülbevalói pedig lendületesen himbálóztak előre-hátra, ahogy határozott léptekkel közeledett Dróna felé.

Az emberek csendes várakozással szemlélték az eseményt. Az újonnan érkező ifjú olyan volt, akár egy mozgó hegy, s úgy ragyogott, mint a nap. Súlyos léptei alatt csak úgy rengett a föld.

Drónához érve, félig-meddig meghajolt – túl nagy tiszteletet nem tanúsított iránta. Ugyanígy tett Kripa előtt is, majd dörgő hangon így szólt Drónához: – Karna a nevem. Engedélyeddel, ó, bráhmana, bemutatom lovagi erényeimet, melyek még Ardzsuna tudományán is túltesznek. A lélegzetetek is eláll majd a csodálkozástól!

E kendőzetlen kijelentés hallatán a tömeg egy emberként emelkedett fel. Ünnepelték, s hangos kiáltásokkal bátorították az ismeretlen harcost. Ardzsunán zavarodottság és harag lett úrrá. Íját szorosan markolva, dühösen tekintett Karnára.

Dróna jóváhagyta Karna kérését, s az erőtől duzzadó ifjú a küzdőporond közepére lépett.

Azonnal hozzákezdett a bemutatóhoz. Az Ardzsuna által végrehajtott valamennyi bravúrt megismételve, időnként megvető pillantásokat lövellt vetélytársa felé. A tömeg lelkes morajlással üdvözölt minden mutatványt. Amikor Karna befejezte a vitézi gyakorlatot, Durjódhana odasietett hozzá, s forrón átölelte. Végre itt van valaki, aki méltó vetélytársa Ardzsunának! Túl sokáig állt a büszke Pándava a figyelem középpontjában! Úgy tűnik, ennek most vége.

Nagy hangon így szólt Durjódhana:

– Jöveteled nagy öröm számunkra, ó, dicső hős! Csodálatos ügyességről

tettél tanúbizonyságot. Mit tehetnek érted a Kuruk viszonzásképp?

Durjódhana Ardzsunára mosolygott, akit majd szétvetett az indulat. Nyilvánvaló ellenségességük láttán, Karna ezt válaszolta:

– Ó, király, a barátságod az egyedüli vágyam. Kérlek azonban, teljesítsd egy kérésemet. Ardzsunával szeretnék szemtől szembe megküzdeni.

Ardzsuna felkapta a fejét. Amikor csak Karnára nézett, versengési láz kerítette hatalmába.

Drónára pillantott, hogy engedélyt kérjen a harcra. Talán azonnal lehetősége nyílik rá, hogy letörje Karna büszkeségét!

Amikor Dróna beleegyezően bólintott, Ardzsuna Karnára emelte a tekintetét. Durjódhana újból átölelte Karnát, s biztató szavakkal küldte előre a küzdőtér irányába.

Ahogy a két harcos egymás felé közeledett, sötét felhők kezdtek gyülekezni az égen. Villámló fények cikáztak át a csarnok felett, s megjelent Indra hatalmas szivárványa is a magasban. A másik oldalon ugyanakkor izzó napsugarak törtek elő a felhők mögül, vakító fényárba vonták Karnát, s ragyogva verődtek vissza arany vértezetéről.

Kuntí rettegve nézte a küzdőtéren zajló eseményeket. Aztán egyszer csak elájult, s magatehetetlenül rogyott össze a királyi emelvényen. Vidura meglepetten ugrott fel, s vizet fröcskölt a királynő arcára. Amikor magához tért, s Vidura megkérdezte tőle, hogy mi a baj, Kuntí felsóhajtott. Hogyan mondhatná el neki az oly sok éve titokban tartott igazságot?

– Csak a hőség – válaszolta, majd újra elfoglalta a helyét. Miközben a csarnok mélye felé tekintett, azzal küszködött, hogy elleplezze izgatottságát.

Amikor a párviadal már éppen elkezdődött volna, Kripa lépett elő, s beszélni kezdett. Ismerte a küzdelem szabályait, s a szokásnak megfelelően felkérte Karnát, hogy mondjon valamit magáról, s nevezze meg nemzetségét. A harci játék szabályai szerint ugyanis párharcot csak egyenrangú felek vívhattak.

Karna zavartnak látszott. Szótlan maradt. Nyilvánvaló volt, hogy nem királyi nemzetség sarja.

Durjódhana, amikor látta, hogy Karna milyen kényelmetlen helyzetbe került, így szólt: – A születés nem az egyedüli mércéje a nemesi természetnek. Az erőt és a hősiességet is figyelembe kell venni. Ám ha Ardzsunának mégis fenntartásai lennének, ím itt és most egy királyságot adományozok Karnának.

Durjódhana egy koronázási szertartást rögtönzött Karna számára. A tömeg ámulatára vizet hozatott, s Karna fejére szentelve azt, így szólt fennhangon: – Ezennel Anga királyává koronázlak!

A bráhmanák elvégezték a szükséges rítusokat, s amikor befejezték, az emberek örömujjongásától kísérve Karna felállt. A feje szenteltvíztől csillogott, s a testét a szertartás során rászórt rizsszemek borították. Mélyen meghatódva Durjódhana baráti gesztusától, elcsukló hangon ezt mondta:

– Ó, király, soha nem tudom ezt meghálálni neked!

– Egyedül a barátságodra vágyom – válaszolta Durjódhana, s Karna vállára tette a kezét.

Karna újra Ardzsuna felé fordult. A tömeg izgatottan morajlott. Most már nem állhat semmi a küzdelem útjába. Azonban váratlanul egy ember futott be a küzdőporondra. Idősebb volt, s egy botra támaszkodott. Egyenesen Karnához ment, aki azonmód a lába elé borult.

– Ő az apám, Adhiratha – magyarázta Durjódhana felé fordulva. – Kisgyermek koromban fogadott örökbe.

Adhiratha a tömegben állt, s amikor azt látta, hogy királlyá koronázzák a fiát, izgatottságában nem tudott uralkodni magán, s bejött a küzdőtérre, hogy gratuláljon neki. A neve és az öltözete elárulta, hogy csak egy kocsihajtó. Ezt látva, Bhíma gúnyosan felnevetett: – Hogyan érdemelhetné meg egy kocsihajtó fia, hogy Ardzsuna kezei között lelje halálát?

Valójában királlyá sem szabadott volna koronázni, mint ahogyan egy kutyának sem adjuk oda az isteneknek szánt felajánlásokat.

Karna elvörösödött, a helyéről dühödten felpattanó Durjódhana pedig ezt kiabálta: – Bhíma, neked aztán semmi jogod hozzá, hogy így beszélj! Lehet, hogy Karna születése meglehetősen talányos, de ez ugyanúgy elmondható rólad és a testvéreidről is. Hogyan származhatna alacsony sorból? Mindannyian láthattuk, micsoda roppant erő lakozik benne. Látod veleszületett vértezetét, testének ragyogó naphoz hasonlatos ragyogását? Őt tartom valamennyi hős és harcos között a legkiválóbbnak!

Durjódhana harciasan tekintett körbe.

– Ha bárki vitába szeretne szállni velem, lépjen elő, s ajzza fel íját a harcra!

Durjódhana lánglelkű mondatain fellelkesülve, a tömeg hangos éljenzésben tört ki. Izgatottan várták a küszöbönálló harc kezdetét. A nap azonban elérte a nyugati horizontot, s Dróna véget vetett a nap eseményeinek. A nézeteltérés megoldását ezért máskorra kellett halasztani.

Durjódhana karon fogta Karnát, s kivezette az arénából. Dróna a Pándavák kíséretében távozott.

Végül a nézők is szép lassan elszállingóztak, s közben izgatott beszélgetést folytattak a történtekről.

Kuntí az együtt távozó Karna és Durjódhana után nézett. Kétségtelen: a tulajdon fia tűnt ma itt fel, akit sok-sok évvel ezelőtt a sorsára hagyott. Nagyon is jól emlékezett arra a fájdalmas napra. Durvásza alighogy megajándékozta a különleges képességgel, ő az ágyára heveredett, s azon tűnődött, vajon tényleg beválik-e. Tekintete a szobájába beragyogó napra tévedt, s mondogatni kezdte a mantrát. Nagy megdöbbenésére, az izzó napkorongban Szúrját, a ragyogó testű napistent pillantotta meg. Lenyűgözően szép volt, s Kuntí nagy vonzalmat érzett iránta a szívében. Aztán a következő pillanatban Szúrja már ott állt előtte. Mély hangja az egész szobát betöltötte:

– Mit tehetek érted, ó, nemes hajadon?

Kuntínak leesett az álla a meglepetéstől.

– Nem kérek semmit – válaszolt remegő hangon –, csak a varázsigét próbáltam ki. Kérlek, bocsáss meg nekem! Ó, hatalmas isten, térj vissza hajlékodra!

A napisten azonban azt felelte, hogy nem távozhat úgy, hogy valamit ne adna Kuntínak.

– Vágytál rám, ezért hadd áldjalak meg egy mennyei gyermekkel.

Kuntí felháborodott e szavak hallatán. Hogyan fogadhatná el hajadon létére egy férfi ölelését?

Szúrja elmosolyodott, s megnyugtatta Kuntít: miután gyermeket nemz neki, szüzessége továbbra is érintetlen marad. Így is történt. Titokban, anélkül, hogy – legbizalmasabb szolgálóit kivéve – bárki is sejtette volna a palotában, Kuntí életet adott a gyermeknek. Felidézte, milyen csodálattal töltötte el, amikor megpillantotta a csecsemő veleszületett páncélzatát és izzó fényű fülbevalóit – testének mindazokat a ragyogó díszeit, melyeket az arénába belépő Karnán látott meg aznap délután. Visszaemlékezett arra a napra is, amikor – abbéli félelmében, hogy beszámoljon idősebb hozzátartozóinak a történtekről – megvált a gyermektől. A napistenhez imádkozva, hogy védje meg magzatát, egy kosárba fektette, s a sebesen iramló Gangesz vizére bocsátotta a kisdedet. Az a pillanat azóta is elevenen élt az emlékezetében: könnyben úszó szemmel nézte a távolodó, hánykolódó kosarat, amint ponttá zsugorodott, majd teljesen eltűnt a messzeségben. Ezek szerint Adhiratha talált rá, s ő vette magához a fiút. Kuntí a szemével egészen addig kísérte a magas ifjút, míg Durjódhanával az oldalán, el nem tűnt az aréna kapuja mögött. Úgy tűnt, a sorsa összefonódott a fiáéval. Szíve aggodalomtól remegett. Kétségtelen, hogy Durjódhana csak tovább táplálja majd Karna szemmel látható irigységét, amit a többi fia iránt érez. Gyötrő érzelmek között vergődve, erőért fohászkodva, Kuntí felállt, s kivezette Gándhárít az arénából.

Negyedik fejezet

A vak király

Végül elérkezett az a nap is, amikor a hercegek búcsút mondtak Dróna iskolájának. Ideje volt, hogy odaadják neki a daksinát, azt a díjat, mely a tradícióhoz híven a tanárnak jár tanítása fejében. Dróna csupán egy dolgot akart: – Ejtsétek foglyul és hozzátok elém a panycsálák királyát, Drupadát!

A hercegek jól tudták, miért éppen ezt kéri tőlük Dróna. Korábban már elmesélte nekik, hogy Drupada és ő egykor jó barátok voltak, amikor mindketten Agnivésa risi ásramájában éltek.

Drupada akkor megígérte neki, hogy ha atyja birodalmának örökébe lép, neki adja a királyság felét. Amikor azonban sok év múltán ez az idő is eljött, s a nincstelen Dróna emlékeztette barátját hajdani ígéretére, Drupada kevélyen ezt válaszolta: – Ugyan, mi haszna a régmúlt barátságnak?

Barátság csak egyenrangú felek között létezhet. Te most szegény koldus vagy, én pedig hatalmas király. Ne próbálj meg feléleszteni egy rég halott kapcsolatot.

Miután adott neki egy kevés adományt, Drupada útjára bocsátotta Drónát, aki sértetten, szomorú szívvel távozott, amiért a király nem tartotta meg a szavát. Időközben páratlan ügyességre tett szert a fegyverforgatásban, de nem akart úgy bosszút állni Drupadán, hogy megöli őt. Ennél sokkal jobb megoldást talált. Le kell törnie Drupada büszkeségét, és rá kell vennie, hogy beváltsa egykori ígéretét. Ezt pedig úgy lehet a legkönnyebben elérni, ha a király Dróna tanítványaitól, a hercegektől szenved vereséget.

Durjódhana megmarkolta íját. – Ó, tanítóm, vedd úgy, hogy ez már meg is történt.

Hamarosan a saját szemeddel láthatod, amint megkötözve idehozzuk az arcátlan királyt!

Ezzel felpattant a szekerére, és testvéröccsei kíséretében elvágtatott Kampiljába. Égnek emelt fegyverekkel, hangos csatakiáltások közepette rohanták meg a várost. A Pándavák Drónával együtt kint várakoztak. Nemigen hitték, hogy a hatalmas Drupada elleni elhamarkodott rajtaütést siker koronázza. – Mi csak azután indítsunk támadást, hogy az övéket már visszaverték – javasolta Ardzsuna.

Amikor Drupada ráeszmélt, hogy városa ostrom alatt áll, azonnal harci szekerére pattant, és a támadók felé hajtott. Gyorsan csatarendbe állt a hadsereg, mely a város utcáin szállt szembe a Kauravákkal. Drupada hatalmas nyílzáport zúdított rájuk, miközben úgy forgott a szekerével, mint egy színpadi táncos. Katonái minden oldalról rárohantak a száz hercegre. Kampilja lakói is kiszaladtak házaikból, s botokkal, husángokkal indultak harcba a Kauravák ellen.

A katonák és városlakók ezrei heves támadásba lendültek, így a Kauravák

kénytelenek voltak visszavonulni. Drupada nyilai egyre csak záporoztak. A hercegek üvöltve menekültek a városból: ugyanazzal a szélsebes vágtával távoztak, amellyel befelé is jöttek, ezúttal azonban a panycsálák ott lihegtek a nyomukban.

A Pándavák meg csak nevettek. Ardzsuna így szólt Judhisthirához: – Ezek a hetyke hercegek vakmerő szájhősök csupán. Ideje, hogy végre ráncba szedjük Drupadát. Hadd vegyem fel vele a harcot a többiekkel együtt, te pedig maradj itt Drónával addig.

Amikor Judhisthira engedélyt adott, öccsei hódolatukat ajánlották Drónának, majd szembefordultak a panycsálákkal. Drupada újabb támadásra számítva óriás elefántokból sorfalat állított a város határában. Bhíma buzogányát pörgetve feléjük ugratott, nyomában a szekéren ülő

Ardzsunával, akit meg az ikrek fedeztek mindkét oldalon. Ardzsuna olyan szaporán lőtte ki egymás után a nyilait, hogy úgy tűnt, mintha fekete méhrajok lepték volna el a panycsálákat.

Bhíma odaért az elefántokhoz, s buzogányával roppant ütéseket záporozott rájuk. A hatalmas ormányosok üvöltve rogytak a földre. Bhíma forgószélként pörgött a panycsálák sorai között: úgy szorította vissza őket, akár egy teheńcsordát terelő pásztor.

A négy testvér betört a városba, s összecsapott a katonáival körülvett Drupadával. Ardzsuna hangos csatakiáltások közepette ontotta nyilait az ellenséges erőkre. Miközben félelmet nem ismerve nyomult egyre beljebb az ellenség sorai közé, íjából egymást érve röpültek ki a nyílvesszők a szélrózsa minden irányába.

A panycsálák dühödt erővel vágtak vissza. Nyilakat, dárdákat, lándzsákat és botokat zúdítottak a Pándavákra, a testvérek azonban ügyesen kivédték a feléjük süvítő éles fegyvereket.

Ardzsuna feldühödött, s megkétszerezett erővel folytatta a küzdelmet: szünet nélkül repültek ki íjából a nyilak. Bhíma közben buzogányát forgatva rohant ide-oda. A két fivér olyan hévvel támadott, hogy meg sem lehetett őket közelíteni, s a panycsála harcosok rémülten menekültek.

Egyedül Drupada mert szembenézni velük. Hatalmas arany szekerén állva dicsőítő szavakat zengett a Pándavák hősiességéről, majd felemelte íját, s egy hosszú nyílsorozatot lőtt ki belőle. A roppant erejű nyilak szikrázva pattantak le Ardzsuna páncéljáról. Újabb nyílvesszők repültek ki, ezúttal Bhíma felé, de ő is elhárította őket a buzogányával. Néhány pillanat múlva Ardzsuna röpített ki ötven nyilat, melyek miszlikbe aprították Drupada íját, széthasították zászlórúdját és leterítették harci ménjeit. A következő nyílzápor már a panycsálák királyát is megroggyantotta.

Ardzsuna a földre dobta íját, majd felkapott egy hosszú kardot. Leugrott a szekeréről, és a kővé dermedt Drupada felé rohant. Magasra ugorva megragadta a királyt, s a torkának szorította a kardját. A négy testvér a foglyul ejtett királlyal hagyta el a várost, s Dróna színe elé járult.

Az ácsárja elmosolyodott: – Ó, hatalmas uralkodó, úgy tűnik, hogy királyságod és vagyonod most az én hadizsákmányom lett.

Drupada lehajtott fővel állt. Képtelen volt válaszolni. Dróna átkarolta a vállát és így szólt: – Ne félj! Mivel bráhmana vagyok, az a kötelességem, hogy mindig megbocsássak.

Máskülönben meg, még mindig kedvellek. Azt szeretném, ha nem szakadna meg a barátságunk.

De hogyan lehetnénk barátok, ha barátság csak egyenrangú felek között létezhet? Éppen ezért visszaadom neked a panycsála birodalom felét.

Drupada nagyokat sóhajtott, és reményvesztetten a fogát csikorgatta. Nagy nehezen összeszedte minden erejét, és kényszeredett mosollyal így válaszolt: – Ó, Dróna, te valóban nemes lélek vagy. Legyünk hát újra barátok, s osztozzunk meg a panycsála birodalmon!

Miután a bráhmanák elvégezték a szertartást, mellyel Drónát Észak-Panycsála urává koronázták, szabadon bocsátották Drupadát. A király úgy távozott, hogy hajdani birodalmának immár csak a felét mondhatta magáénak. Forrt benne a düh, s majd elsüllyedt szégyenében. Meg kell bosszulnia a becsületén esett csorbát! De hogyan? Ki tudná felvenni Drónával a harcot?

Hiszen úgy tűnt, még a tanítványai is legyőzhetetlenek! A király gondolataiba merülve lassan belépett a palotába.

A Pándavák úgy érezték, továbbra is rendkívül feszült a helyzet Hasztinápurában. Állandóan résen kellett lenniük, nehogy Durjódhana váratlanul újabb kelepcét állítson. Az öntelt Kaurava herceg kicsapongó életet élt. Öccseivel egyetemben a bor és a nők nyújtotta élvezetekbe merült, s kinevette a Pándavákat szigorú, erkölcsös életük miatt. Dhritarástra jó szívvel viseltetett unokaöccsei iránt, azonban saját fiaival szemben túlságosan elnéző volt, s nem tett semmit élvhajhász életmódjuk és a Pándavákkal szembeni ellenséges érzelmeik megfékezésére.

Egy nap hírnök érkezett látogatóba Dhritarástrához a közeli Mathurából. Mathurá a Jaduk és a Vrisnik székhelye volt. Lakóit baráti érzelmek fűzték a Kurukhoz, s Kuntí, a Vrisni-család leszármazottja révén rokonok is voltak. Az ő bátyjának, Vaszudévának volt egy Krisna nevű fia, akiről a bölcsek azt állították, hogy maga a Legfelsőbb Úr, aki emberi formában szállt alá a földre. Miután Krisnának fülébe jutott, hogy nagynénje, Kuntí, s ifjú fiai számára milyen feszültséggel teli a helyzet Hasztinápurában, a városba küldte tanácsadóját, Akrúrát, hogy puhatolja ki, hogy is állnak a dolgok valójában.

Miután Akrúra baráti fogadtatásban részesült a Kuruk udvarában, első útja Kuntíhoz vezetett.

A nemes hölgy repesett az örömtől, hogy újra láthatja, s nyomban kérdezősködni kezdett családtagjainak hogyléte felől. Elsősorban Krisna érdekelte, akit Istenként tisztelt, és szüntelenül hozzá imádkozott, hogy oltalmazza meg a fiait.

– Unokaöcsém, Krisna, gondol-e néha rám és a fiaimra? – faggatta Akrúrát. – Tudja-e, hogy úgy szenvedek itt a tömérdek ellenség között, mint őz a farkasok között?

Kuntí biztosra vette, hogy Krisna mindenről mindent tud, s a figyelmét semmi nem kerülheti el. Akrúra hasztinápurai látogatása már önmagában is épp elég bizonyíték volt arra, hogy Krisna gondol rájuk. Egyszerűen csak meg akarta osztani az érzéseit Akrúrával.

Akrúra kedvesen megnyugtatta. Igen, Krisna gyakran emlegette. Hallott Durjódhana ellenséges magatartásáról, és bizonyosan személyesen is meglátogatja őt hamarosan, ha majd végzett fontos mathurái teendőivel.

Kuntí hallotta, hogy Krisna nemrégiben végzett egy Kamsza nevű gonosz királlyal, aki annak idején ármánnyal ragadta magához Mathurá trónját. Kamsza többször is megpróbálta megöletni Krisnát és bátyját, Balarámát. A két fiú egy Vrindávana nevű kicsiny faluban nevelkedett. Mivel Kamsza egyszer olyan jóslatot hallott, hogy halálának Krisna lesz az okozója, számos démont uszított rájuk, hogy pusztítsák el őket. Krisna és Balaráma azonban mindegyikükkel végzett. Az isteni fiúk végül elmentek Mathurába, s magát Kamszát is megölték.

– Fiaid egytől egyig félistenek sarjai – vigasztalta Akrúra a zokogó Kuntít. – Ezenkívül az Úr bhaktái, s így mindig a védelmét élvezik. A Kauravák nem árthatnak nekik.

Akrúra néhány hónapig Hasztinápurában maradt, mert teljes képet akart nyerni a helyzetről.

Amikor végül készen állt arra, hogy visszatérjen Mathurába, felkereste Dhritarástrát. Az okos mathurái miniszter látta, hogy végső soron minden a vak királytól függ. Dhritarástra – Kamszával ellentétben – első látásra nem tűnt bűnösnek, burkoltan azonban bátorította gonosz szándékú fiait.

Hatalmánál fogva meg tudta volna akadályozni az összetűzést. Megfékezhette volna a gyűlölködő Durjódhanát, ha elküldi valami távoli országba.

Dhritarástra némán hallgatta Akrúrát.

– Ó, király, csupán örökös híján kerültél a trónra, mely a jog szerint Pándut illette. Következésképp az ő fiai élvezik az elsőbbséget, de legalábbis ugyanolyan joguk van a trónhoz, mint a te fiaidnak – egyformán kellene hát bánnod az összes herceggel. A bölcs egyenlően bánik minden élőlénnyel, mert mindegyikben a legfelsőbb lélek egyenrangú, szerves részét látja. A családtagok iránti szeretet csupán illúzió. Hatalmas király lévén az a kötelességed, hogy részrehajlás nélkül uralkodj, és mindig szem előtt tartsd az örök érvényű lelki igazságokat.

Dhritarástra ellenvetés nélkül hallgatta Akrúra tanácsait. A Vrisnik minisztere világosan megmondta: a vak király a vesztébe rohan azzal, hogy nem az erkölcs szellemében cselekszik. Ha nem bánik jól az erényes Pándavákkal, akkor végül csak bánat lesz az osztályrésze.

– Mindennel egyetértek, amit mondtál, ó, bölcs Akrúra – sóhajtotta Dhritarástra. – Bárcsak meg tudnám fogadni a tanácsodat! Túlságosan ragaszkodom azonban a saját fiaimhoz. Talán azért, mert azt szeretném, ha bennük megvalósulna mindaz, amire én egész életemben hiába vágytam.

Dhritarástra mindig átkozta a vakságát. Mint a Kuru-dinasztia leszármazottja, nagy harcos volt, ezt azonban soha nem tudta bebizonyítani. Pándu terjesztette el a világban a Kuruk dicsőségét, sőt, elnyerte a nép osztatlan szeretetét és csodálatát. Az emberek egyáltalán nem örültek, amikor Pándu az erdőbe vonult, s a vak Dhritarástrát ültette a trónra.

– Mit tehetnék? – érvelt a király. – Én is csak ember vagyok, a vágyak és a gyűlölet játékszere. Az Úr teremtett olyannak, amilyen vagyok. Minden az ő legfelsőbb akarata szerint alakul. Most azért jelent meg, hogy megszabadítsa a földet terhétől, s ez bizonyosan így is lesz. Ki tudná útját állni a sors alakulásának?

Dhritarástra is hallotta a bölcsek szavait: Krisna azért jelent meg, hogy a föld összes démoni elemét elpusztítsa. Talán Durjódhana és öccsei is közéjük tartoznak, s ha így van, mit lehet tenni?

És miért kellene bárkinek is aggódnia? Krisna, ha valóban ő a Legfelsőbb, minden bizonnyal rendet fog teremteni.

Akrúra belátta, hogy tanácsa süket fülekre talált. Dhritarástra még azzal is tetézte vakságát, hogy nem volt hajlandó szembenézni a tényekkel, de még csak felelősségteljesen cselekedni sem.

Ennek csak egy dolog lehetett a vége, s ezt egy nap majd Dhritarástra is kénytelen lesz belátni.

Tudatos politikájával, mellyel a Kauravákat részesítette előnyben a Pándavákkal szemben, ellentétet szít majd, mely végül elpusztítja az egész Kuru nemzetséget. Akrúra búcsút vett Dhritarástrától, majd elindult Mathurába.

Akrúra távozása után Dhritarástrát aggodalom töltötte el. Talán mégiscsak tehetne valamit.

Pándu fiainak valóban elsőbbségi joguk van a trónra, s amellett, hogy ezt jogos örökségüknek mondhatták, még erényesek, rettenthetetlenek és igen népszerűek is voltak. Judhisthira különösen alkalmas volt az uralkodásra – figyelemre méltó jártasságról tett tanúbizonyságot a vallás és a törvénykezés terén. A király kénytelen volt elismerni, hogy saját fiai bizony a nyomába se léphetnek a Pándava hercegeknek. Nehezére esett azonban akár csak elképzelni is, amint fiai félreállnak, és hagyják, hogy a Pándavák átvegyék a hatalmat. Arról nem is szólva, hogy akkor neki magának is vissza kellene vonulnia.

Kétségek között őrlődve, Dhritarástra Bhísmához, Vidurához és a bráhmanákhoz fordult tanácsért. Mindenki ugyanazon az állásponton volt: Judhisthirát kell trónörökössé kinevezni.

– Ez az egyetlen erényes lépés, ó, király – jelentette ki Bhísma. – Sokszor fordultak hozzánk a nép küldöttei azzal, hogy a herceget nevezzük ki a trón várományosává. Most már megtanulta, amit kellett, és birtokában van a megfelelő képességeknek. Ne késlekedj a kinevezéssel!

Dhritarástra egyetlen ellenérvet sem tudott felhozni. Hamarosan el is rendelte a szertartás bemutatását. A nép örömére Judhisthira lett a törvényes örökös, Durjódhanát azonban ez keserű csalódásként érte. A Kaurava herceg értetlenül állt a történtek előtt. Hogy is engedhetett meg az apja ilyesmit? Bhíma, tehetetlen dühe és megdöbbenése láttán, gúnyos megjegyzéseket tett rá, s közben szánalomra méltó arckifejezéseit utánozta. Durjódhana erre Karna és Duhsászana társaságában elviharzott Sakunihoz.

Amikor megbizonyosodott róla, hogy négyükön kívül nincs más jelen, kifakadt: – Ó, bátyámuram! Én ezt nem bírom tovább! Bhíma aljas és gonosz. Judhisthira a trónörökös, én pedig egy senki lettem a palotában. Mit lehetne tenni?

Miközben Durjódhana tovább tajtékzott dühében, Sakuni gondolataiba merült. Pár perc múlva felragyogott az arca:

– Az hiszem, hamarosan kezdetét veszi a váránavátai ünnepségsorozat. A király soha nem mulasztja el, hogy képviselőt küldjön maga helyett a távoli városba, az évente megrendezésre kerülő ünnepségekre. Miért ne mehetnének idén a Pándavák?

Durjódhana értetlenül bámult. Sakuni ajka enyhe mosolyra görbült: – Ezeken a meleg vidékeken gyakran üt ki véletlenül tűz. Szörnyű tragédia lenne, ha a Pándavák odavesznének egy ilyen tűzvészben, nemdebár?

Durjódhana megigézve hallgatta, s egyetértése jeléül nagyot bólintott. Duhsászana nevetve rázogatta Sakuni kezét – egyedül Karnának voltak fenntartásai. Talpra ugrott.

– Semmiféle árulásba nem vagyok hajlandó beleegyezni! Harcosok vagyunk, erős a karunk! Ha ellenséggel állunk szemben, menjünk inkább a csatatérre, és számoljunk el egymással úgy, ahogy illik!

Sakuni odament hozzá és megfogta a kezét: – Drága gyermek, igazi hős vagy. De ne feledd, milyen hatalmasak a Pándavák. Soha nem tanácsos olyanokkal szembeszállni, akik erősebbek nálunk. Nem emlékszel, mi történt Kampiljánál? A saját szemeddel láthattad, ahogy Bhíma könnyedén ide-oda dobálta a panycsálákat.

Karna savanyú képet vágott. Szívesen elfelejtette volna a Kampiljában történteket. Drupada rajtaütésszerűen támadt rájuk. Erősebb volt, mint gondolták, s a Pándavák – nem úgy, mint a Kauravák – erről meg is győződhettek, mielőtt megtámadták volna Drupadát.

– Mondj, amit akarsz, ó, Sakuni! Ami engem illet, én nem félek Bhímától, sem a testvéreitől. Jobban szeretem a nyílt harcot, s nem kívánok semmiféle gyáva ármánykodásban részt venni. Nem akarom, hogy titokban intézzünk ellenük támadást!

Karna kiviharzott a szobából. Durjódhana megpróbálta útját állni, de Sakuni megnyugtatta: – Hagyd csak! Karna önfejű és lobbanékony, de téged soha nem hagyna cserben. És azt hiszem, nem is olyan sokára szükséged lesz az erejére és a hősiességére.

Sakuni ekkor Durjódhana elé tárta tervét. A hercegnek latba kell vetnie atyjánál a befolyását, hogy mindenképpen eltávolíthassák a Pándavákat. A ravasz Sakuni részletesen elemezte a helyzetet. Bele tudta élni magát Dhritarástra gondolkodásmódjába.

– Ha elég kitartóan győzködöd, atyád biztosan jóváhagyja a javaslatunkat, ó, herceg.

Durjódhana bízott Sakuni józan ítélőképességében, s így készségesen beleegyezett a dologba.

Nagybátyjával gondosan kidolgozták a terv minden részletét, majd elindultak, hogy találkozzanak a királlyal.

Dhritarástra egymagában, gondterhelten ült a szobájában, állát a kezére támasztotta. Tudta, hogy Judhisthira beiktatása után Durjódhana egyre csak dúl-fúl magában. A ceremónia napja óta a herceg szinte nem is szólt hozzá. Ez annyira felzaklatta Dhritarástrát, hogy Sakunitól kért tanácsot. A sógora azt javasolta, hogy forduljon egy Kanika nevű bráhmanához, aki kitűnően ért a diplomáciai fortélyokhoz és a politikához. Ez a bráhmana Sakuni barátja volt, s ugyanolyan rókalelkűség jellemezte, mint magát Sakunit. Amikor a király tanácsért fordult hozzá, azt a választ kapta, hogy azonnal el kell pusztítania a Pándavákat.

– Ó, király, nem kell, hogy lelkiismeret-furdalásod legyen, ha ellenségként tekintesz a testvérekre. Ne habozz sokáig! Irtsd ki őket gyökerestül, mielőtt még túlságosan megerősödnének! Különben veszélybe kerül a hatalmad.

Kanika azt javasolta, hogy a király titokban szabaduljon meg tőlük. Látszólag legyen továbbra is barátságos hozzájuk, de adandó alkalommal csapjon le rájuk. – Nyílt szembenállás esetén a minisztereid nem támogatnának, s a nép is elégedetlenkedni kezdene, ha azt látná, hogy a Pándavák vesztét kívánod.

Dhritarástra Kanika tanácsát mérlegelte. Hogy tudna valaha is ártani Pándu fiainak? Mi értelme lenne, ha ellenségként tekintene rájuk? Hát ártottak neki valaha is?

Amikor azonban Durjódhanára gondolt, elbizonytalanodott. A fia soha nem lenne boldog addig, amíg a Pándavák itt vannak, s a trónt sem szerezhetné meg. Ez mindenesetre egyértelmű volt. Semmi esély nem volt rá, hogy a nép, vagy akár az idősebb Kuruk Durjódhanát válasszák Judhisthira vagy bármelyik öccse ellenében. Már eddig is több jelentés jutott el hozzá arról, amit az emberek beszéltek: “Hadd kerüljön Judhisthira a trónra már most. Miért uralkodjon felettünk a vak Dhritarástra?”

A király tudta, hogy így vagy úgy, de döntenie kell. Vagy beszél Durjódhana fejével, és elfogadtatja vele a tényt, hogy Judhisthira lesz a következő király,

vagy megfogadja Kanika tanácsát. Egyik lehetőség sem kecsegtetett túl sok jóval.

Ahogy a király gondolataiba merülve ült, egyszer csak Durjódhana súlyos lépteire lett figyelmes. Amikor a herceg a színe elé járult, Dhritarástra érezte, mennyire izgatott.

Megkérdezte, mi nyomja a szívét, mire Durjódhana így válaszolt: – Léptennyomon aggasztó híreket hallok a királyságról. Úgy tűnik, az emberek azt szeretnék, ha Judhisthira lenne a király, már most. Nincsenek megelégedve veled, drága atyám, és a jelek szerint én sem örvendek túl nagy népszerűségnek.

Ahogy a herceg fel-alá járkált, megannyi arany ékszere és dísze egyszerre csilingelt.

– Így hamarosan gyalázatos véget érünk. Ha Judhisthira lesz a király, a mi családunk nyomorúságos sorsra jut. Mit gondolsz, a durva és ellenséges Bhíma hogy fog bánni velünk? Köznevetség tárgyává válunk, mindenki megvetéssel fordul majd el tőlünk, s így kénytelenek leszünk elhagyni az otthonunkat.

Durjódhana ekkor elmondta apjának, hogy kigondolt egy tervet, amivel rendezni lehetne a helyzetet. Pontról pontra, puhatolózva elmondott neki mindent, amiben Sakunival megegyeztek, s közben árgus szemekkel figyelte, miként reagál minderre az apja. A herceg számára nem volt teljesen világos, hogyan érez Dhritarástra a Pándavák iránt. Először azt javasolta, küldjék el őket Váránavátába a közelgő ünnep alkalmából, azzal az ürüggyel, hogy hadd pihenjék ki magukat.

Durjódhana fojtott hangon beszélt, s állandóan ide-oda kémlelt a trónteremben, hogy véletlenül nem hallgatja-e ki őket valaki.

– Ha már egyszer a testvérek abban a távoli városban vannak – ki tudja? Minden megtörténhet… Az is lehet, hogy soha többé nem térnek vissza.

Dhritarástra ebből mindent megértett. Sietve felemelte a kezét, és hangos kiáltással rendreutasította a fiát:

– Nem! Hallani sem akarok ilyen bűnös gondolatokról! Hogy is engedhetném meg, hogy valaha is kezet emelj Pándu fiaira? A bátyám mindig jó és nagylelkű volt hozzám. Ezt a királyságot is ő adta nekem, aminek a javait most élvezem. Sem iránta, sem a fiai iránt nem viseltetek rosszindulattal. Sőt, mindig is szerettem Pándut, s a fiai ugyanolyan kedvesek a számomra.

De miközben ezeket a szavakat mondta, Dhritarástrában ismét feltámadt a bizonytalanságérzés. Judhisthira beiktatása óta folyamatosan ezzel az érzéssel küszködött. A hangja megtörtebb lett.

– És különben is, mit fognak mondani az emberek, ha elküldjük a Pándavákat? Megtörténhet, hogy felkelést szítanak, és erőszakkal távolítanak el bennünket. És abban is biztos vagyok, hogy Bhísma és a többi idősebb

Kuru is Pándu fiait pártfogolná.

Durjódhana elmosolyodott. Már ő is gondolt erre az eshetőségre. – Ettől nem kell tartanunk, ó király. Nyerjük meg a nép jóindulatát azzal, hogy vagyont és címeket adományozunk nekik.

Amint megszilárdítottuk a pozíciónkat, elküldhetjük a testvéreket. Távollétükben tovább erősítjük a helyzetünket a nép körében, amíg el nem érkezik koronázásom megfelelő pillanata. Ha király leszek, a Pándavák akár vissza is térhetnek.

Dhritarástra előrehajolt. – Ez a gondolat már nekem is eszembe jutott, drága gyermekem, de megtartottam magamnak, nehogy bűnt kövessek el. Egy ilyen cselekedet nem fogja megnyerni sem Bhísma, sem Vidura, sem Dróna, sem pedig Kripa tetszését. Ezek a bölcs és erényes férfiak nem látnak különbségek a Kuruk és a Pándavák között. Ha rájönnek, hogy megpróbáljuk megfosztani a Pándavákat a jogaiktól – főleg úgy, hogy kezet emelünk rájuk –, talán nem fogják úgy vélni, hogy ugyancsak rászolgálunk a büntetésre?

Durjódhana nemigen törődött ezzel az ellenvetéssel. Sakunival minden lehetőséget gondosan meghánytak-vetettek már. Közelebb húzódott atyjához.

– Ó király, Bhísma mindig megőrzi semlegességét, sőt, esküvel fogadta meg, hogy megvédelmezi a hasztinápurai trónt. Ezen a trónon most te ülsz. Ami pedig a többieket illeti: Dróna fia, Asvatthámá hűséges támogatóm, s Dróna biztosan nem fog szembeszállni saját szeretett fiával. Kripa fizetett alkalmazottunk, a nővére pedig Drónához ment feleségül – következésképp biztosak lehetünk a támogatása felől. Vidura talán ellenünk fordul, de mit tud tenni? Megélhetését tekintve ránk van utalva, és egyébként sincs túl sok hatalom a kezében.

Durjódhana konokul egyre csak arra buzdította az apját, hogy küldje el a Pándavákat. Nem győzte ecsetelni, mennyire szenved a jelenlétükben. A király egy darabig még vonakodott, de végül a fia iránti ragaszkodása kerekedett felül. Miután jóváhagyta a herceg javaslatát, így szólt: – Ügyelj rá, hogy erről csak legbizalmasabb tanácsadóid tudjanak!

Durjódhana bólintott, majd alighogy távozott a király szobájából, hozzáfogott a szükséges előkészületekhez. Atyját közben továbbra is szörnyű kétségek mardosták.

Ötödik fejezet

Menekülés

A nép körében szétosztott tömérytelen adománynak köszönhetően a Kauravák lassan-lassan elnyerték alattvalóik jóindulatát. Különféle szertartásaik jó alkalmat adtak arra, hogy elismeréssel és magas ranggal jutalmazzák a vezető polgárokat, s a népszerűségük így egyre nőtt. Ahogy közeledett a váránavátai ünnepség ideje, Dhritarástra rávette néhány miniszterét, hogy a Pándavák jelenlétében zengjenek dicshimnuszokat a városról. A miniszterek nem mulasztották el ecsetelni annak szépségét és kedvező éghajlatát, s a közelgő ünnepséget is égig magasztalták.

A hatás nem maradt el: a fiatal Pándava hercegek érdeklődni kezdtek a város iránt. Ezt látva, Dhritarástra így szólt hozzájuk:

– Az utóbbi időben nagyon sokat hallottam Váránavátáról és megannyi szépségéről. Mindeddig azt a szokást követtük, hogy egy küldöttség által képviseltettük magunkat az ünnepükön. Arra gondoltam, miért ne mehetnétek ti az idén. Biztosan jól szórakoznátok.

Judhisthira mindjárt tudta, mire megy ki a játék. Már korábban észrevette, hogy a Kauravák mindent latba vetnek, hogy megnyerjék maguknak az embereket. Most végre kiderült, miért.

Valami aljas terv volt készülőben – a herceg azonban tisztában volt vele, hogy nem sokat tehet ellene. Ő és testvérei nem dicsekedhettek valami nagy hatalommal. Napnál is világosabb, hogy a király a cinkos szerepét vállalta Durjódhana aljas terveiben. Ő rendelkezett a kincstár, a hadsereg és a tanácsadók felett – értelmetlen és talán veszélyes is lenne ellenkezni vele. Leplezve a benne dúló érzelmeket, Judhisthira így válaszolt:

– Legyen, ahogy te akarod. Azt hiszem, élvezni fogjuk a váránavátai nyaralást.

Durjódhana majd kiugrott a bőréből, amikor meghallotta, hogy a Pándavák beleegyeztek az utazásba. Titokban beszélt egy bizalmasával, Purócsanával, és utasította, hogy azonnal menjen Váránavátába.

– Építs házat gyúlékony anyagokból, de kívülről tűnjön úgy, mintha minden a legnagyobb rendben lenne. Vidd oda a Pándavákat, amikor pedig beköltöztek és kényelembe helyezték magukat…

Durjódhana olyan mozdulatot tett, mint aki tüzet akar gyújtani. Purócsana mosolyogva bólogatott, mire Durjódhana így folytatta:

– A világ, minden kincsével együtt, az én irányításom alatt áll. Semmiben nem fogsz hiányt szenvedni. Most menj, és tégy, ahogy mondtam. Teljesen rád bízom magam.

Purócsana kiválasztott néhány megbízható mesterembert, és nyomban elindult Váránavátába.

Néhány nap múlva a Pándavák is útra készen álltak. Elbúcsúztak feljebbvalóiktól és a szomorú alattvalóktól, akik nemigen örültek az elmenetelüknek. A Kauravák minden fondorlata ellenére még mindig a szelíd Pándavákat szerették a legjobban. Sokan közülük megsejtették, hogy a Kauravák valami rosszban sántikálnak.

Amikor a Pándavák indulásra készen felszálltak szekereikre, Durjódhana és öccsei is ott álltak a tömegben, hogy búcsút intsenek nekik. – Ó, Pándu fiai, az istenek áldása kísérjen benneteket utatokon! A rossznak még az árnyéka se férkőzzön a közeletekbe!

A Pándavák anyjukkal együtt elhagyták a várost. Hatalmas menet kísérte őket. Az emberek esdeklő hangon kérlelték a fivéreket, hogy maradjanak Hasztinápurában, s elítélő szavakkal illették Dhritarástrát, amiért elküldte őket. Judhisthira azonban lecsillapította őket. Közvetlenül a városkapukon kívül megállította a szekerét, s így szólt hozzájuk: – Drága barátaink, Dhritarástra a király. Apánk, tanítónk és feljebbvalónk ő, s nekünk feltétel nélkül követnünk kell az utasításait. Ez az örök dharma, amit maga Isten szabott ki ránk. Most pedig térjetek haza. Ha eljön az ideje, talán végezhettek majd nekünk valami szolgálatot.

Az emberek kénytelenkelletlen visszafordultak, Vidura azonban előrelépett – beszélni akart Judhisthirával. Olyan nyelven szólt hozzá, amit kettejükön kívül senki más nem értett. Kémei jelentették a miniszternek, hogy mit tervez Durjódhana, de Judhisthirához hasonlóan ő sem látta bölcsnek, hogy nyíltan szembeszálljanak a királlyal. Karon fogta a herceget, s halkan így szólt hozzá:

– A tűz nem árthat annak, aki elrejtőzik egy odúban vagy az erdő mélyén, s a csillagok éjszaka is megmutatják az utat. Hiába az ellenség elnyomása, azt, aki meghódította az érzékeit, sohasem lehet legyőzni. Sőt, az ilyen ember az egész világ ura lesz.

Judhisthira egy bólintással jelezte, hogy megértette a mondottakat. A Kuru miniszter ezután megáldotta a testvéreket, s búcsút intett nekik. Amikor már jócskán maguk mögött hagyták a várost, Judhisthira elmondta anyjának és öccseinek, amit Vidurától hallott.

– A gyanúm beigazolódott. Durjódhana kiagyalt valami tervet a megöletésünkre, s úgy tűnik, tűzzel akar minket elveszejteni. De nagybátyánk adott egy ötletet, hogyan menekülhetnénk meg.

Aggodalmak között folytatták útjukat Váránavátába, ahová még a kora esti órákban meg is érkeztek. A város polgárai közül nagyon sokan elébük jöttek – örültek, hogy láthatják végre Pándu híres fiait. Ünnepélyes látványt nyújtott, ahogy az emberek színes zászlókat lengetve, hangszereken játszva, ezrével tűntek fel szebbnél szebb szekereiken. A város elöljárói üdvözölték a testvéreket, s a városba vezették őket, ahol Purócsana már várt rájuk. Elmondta nekik, hogy a király parancsára palotát épít, mely külön nekik készül, hogy legyen hol lakniuk amíg a városban tartózkodnak. A testvérek összenéztek, de nem szóltak semmit.

Érkezésük után két héttel elkészült a palota. Purócsana nagy csinnadratta közepette körbevezette őket a hatalmas épületben.

– Drága hercegek, itt minden a ti kényelmeteket hivatott szolgálni. Semmiben nem fogtok hiányt szenvedni, s engedelmes szolgátokként én is itt maradok és a rendelkezésetekre állok.

Miután Purócsana távozott, Judhisthira odament az egyik falhoz, s halkan megkocogtatta.

– Ez a ház teljes egészében könnyen gyúló anyagokból készült – fordult öccseihez. – Nem érzitek az olaj és a lakk szagát? Semmi kétség: az aljas Purócsana fel akar gyújtani bennünket.

Durjódhana eszköze – csupán az ő megbízatását teljesíti. Az okos Vidura jó előre figyelmeztetett bennünket erre a veszélyre.

Bhíma felhorkant haragjában. – Akkor hát menjünk innen, de azonnal! Elegem van Durjódhana aljas terveiből! Számoljunk le vele!

Judhisthira megrázta a fejét. – Nem, ennek még nem érkezett el az ideje. Mire megyünk öten a hatalmas Hasztinápura ellen? Hiszen gyenge akaratú atyja révén most már szinte az egész várost Durjódhana irányítja.

Judhisthira azt a javaslatot is elvetette, hogy meneküljenek el Váránavátából.

– Ha elfutunk, abból Durjódhana rögtön tudni fogja, hogy lelepleztük. Kémeket küld majd a nyakunkra, és addig nem nyugszik, míg a nyomunkra nem bukkan, s valahogy meg nem ölet bennünket. Jobb, ha egyelőre itt maradunk. Ne áruljuk el, hogy bármit is tudunk. Különösen Purócsanával legyünk óvatosak: ha rájön, hogy kiismertük aljas szándékait, bármire képes lehet.

Testvérei, akik mindig is felnéztek rangidős bátyjukra, egyetértően bólintottak. Vidura szavaira emlékezve, Judhisthira így szólt:

– Alagutat kell ásnunk a palota alatt. Ha felgyújtják, ott majd meghúzzuk magunkat.

Ezután megbeszélték, hogy az elkövetkező napokat a környék felderítésével töltik. Ha majd elérkezik a menekülés ideje, legalább tudni fogják, merre menjenek.

Néhány nappal azután, hogy beköltöztek a házba – melynek Purócsana az “Áldott hajlék” nevet adta –, egy idegen bukkant fel, s velük akart beszélni.

– Tapasztalt bányász vagyok. Vidura küldött, s azt mondta, biztosan hasznát veszitek majd a tudományomnak.

Judhisthira először arra gyanakodott, hogy ez is csak Durjódhana egyik újabb trükkje lehet, de amikor a bányász ugyanazon a titkos nyelven kezdett el beszélni, amellyel Vidura figyelmeztette a veszélyre, egyből megnyugodott. Meleg szavakkal üdvözölte a bányászt.

– Isten hozott, nemes úr! Aki Vidura barátja, az a mi barátunk is!

Judhisthira elmondta neki, hogy a ház valójában egy kelepce, s Purócsana azt tervezi, felgyújtja őket. A bányász megnyugtatta, hogy meg tudná építeni a

palotától a közeli erdőbe vezető alagutat.

– Egy hónap alatt be lehet fejezni. Úgy vélem, Purócsana tovább vár majd, mielőtt támadna. Előbb meg akar róla bizonyosodni, hogy vajon tényleg otthon érzitek-e magatokat.

A bányász azonnal munkához látott, s a ház egy rejtett, belső szegletében el is kezdte az ásást.

Ahogy egymás után teltek a napok és a hetek, a Pándavák idejük nagy részében a környéken sétáltak. Felderítették a városból kivezető utat, s éjszaka jól látható fehér rongydarabokkal jelölték meg.

Több mint egy hónap telt el. A testvérek és anyjuk a lehető legtermészetesebben viselkedtek, de állandóan résen voltak: várták, hogy Purócsana mikor szánja el magát a nagy lépésre. Egyikük mindig fennmaradt éjszaka, s éberen figyelte, vajon nem hall-e szokatlan neszeket a házban, a fegyvereiket pedig mindig a kezük ügyében tartották.

Judhisthira látta, hogy Purócsana mit sem sejt, s abban a hiszemben van, hogy gondtalanul élnek a palotában. Egy nap ezért így szólt a testvéreihez: – Azt hiszem, nekünk kell először cselekednünk, mielőtt Purócsanának alkalma nyílna a végzetes lépésre. Gyújtsuk fel mi magunk az épületet, hadd égjen el a palotával együtt ez a gonosz ember is. Az alagút immár kész, el tudunk menekülni, s közben mindenki más azt fogja hinni, hogy itt leltük halálunkat.

Judhisthira tudta, hogy feltételezett haláluk híre hamarosan Hasztinápurába is elér.

Inkognitójukat megőrizve nyugodtan utazgathatnak majd az országban, anélkül, hogy üldözéstől kellene tartaniuk. Először is elhagyják Váránavátát, s akkor jut majd idejük arra, hogy megfontolják, mi legyen a következő lépés.

Másnap ünnep volt a városban. Kuntí elrendezte, hogy a házából ételt osszanak a város szegényeinek. A Sors akaratából egy bennszülött asszony és öt fia is megjelent a házban. Jó étvággyal ettek, s töménytelen mennyiségű bort megittak. Addig-addig kortyolgatták az italt, hogy jól lerészegedtek, majd mély álomba zuhantak. Mivel a szolgák képtelenek voltak lelket verni beléjük, otthagyták őket az épületben.

Amikor leszállt az éj, s mindenki elment, a Pándavák visszavonultak a lakosztályukba.

Purócsana szintén megszokott helyén aludt, az ajtó melletti szobában. Kint hatalmas vihar támadt. A Pándavák csendben ültek, amíg meg nem bizonyosodtak róla, hogy Purócsana mélyen alszik. Azután egyesével – középen Kuntíval – leereszkedtek az alagútba. Bhíma megvárta, hogy a többiek az alagút mélyére húzódjanak, aztán egy fáklyával felgyújtotta a bejárati ajtót, majd gyors mozdulatokkal a ház többi részét is. Visszaszaladt a titkos lejárathoz, s bemászott az alagútba. A ház percek alatt lángba borult.

Purócsanának nem volt esélye a menekülésre. Az egész ház pokollá változott. Emberek ezrei özönlöttek az utcára, akiket felébresztett álmukból a

tűzvész robaja. Amikor látták, hogy ég a Pándavák háza, a kétségbeeséstől sírva fakadtak. Ahogy a lángok fokozatosan alábbhagytak, vizet locsoltak az égő zsarátnokokra, s lélekszakadva kutatni kezdtek. Végül hat elszenesedett holttestet találtak. Nem tudták, hogy a bennszülött asszony és öt fia az. Abban a hiszemben, hogy Kuntí és a Pándavák maradványaira leltek, hangos jajveszékelésben törtek ki.

– Ó jaj, ez biztosan a gonosz és szívtelen Durjódhana műve! Isteni unokatestvérei iránti irigységében a vesztüket okozta. Biztosan vak atyja is bűnrészes volt benne, különben hogy történhetett volna ilyesmi?

Az emberek felfedezték, hogy az egész ház gyúlékony anyagokból épült. A bányásznak, aki szintén segített a kutatásban, gondja volt rá, hogy az alagút észrevétlen maradjon. Ezután hírnököket küldtek Hasztinápurába, hogy tájékoztassák a Kurukat a tragédiáról.

A Pándavák távol az erdőben, az éj sötétjében bukkantak fel az alagútból. Fáklyáik segítségével megkeresték a fehér szövetjeleket, s elindultak az általuk kijelölt erdei ösvényen. A virrasztástól és a hosszú alagútban megtett úttól elcsigázva, ide-oda bukdácsoltak az erdőben.

Miután már vagy egy órája meneteltek, Kuntí a földre esett – nem bírt tovább menni. A testvérek körbeállták, és nagy levelekkel gyengéden legyezni kezdték az arcát. Félelemmel teli pillantásokat vetettek a sűrű erdő felé. Ekkor, legnagyobb meglepetésükre, Bhíma mind az ötüket felemelte. Anyját a nyakába vette, az ikreket a hóna alá fogta, Judhisthirát és Ardzsunát pedig a két karjára fektette. Ötükkel ily módon egyensúlyozva, szaladni kezdett, át az erdőn.

Hamarosan elérte a Gangesz partját, s a földre helyezte anyját és négy testvérét. Mindnyájan ittak a tiszta vízből, s az arcukra is szórtak belőle, hogy elűzzék a fáradtságot. Ezután dél felé, a folyás irányában folytatták útjukat, egy átkelésre alkalmas sekély hely után kutatva. Ahogy a part mentén haladtak, egyszer csak egy jókora bárkát, s benne egy révészt pillantottak meg. Az ember megszólította őket, s ugyancsak abban a tájszólásban beszélt, amit Vidura használt, amikor óva intette Judhisthirát. A bányászhoz hasonlóan a révész is azt mondta, hogy Vidura küldte.

– Meghagyta, hogy várjak itt a vízen, amíg ide nem értek. Már egy jó hónapja itt vagyok, készen arra, hogy mihelyst megérkeztek, fölvegyelek benneteket.

Megkönnyebbült sóhajjal nyugtázták, hogy az ember a barátjuk, majd beszálltak a bárkába, amit vitorla és egy különleges hajtómű vitt előre. A jármű fürgén szelte a sötét vizet. A Pándavák lepihentek, s a pártfogójuk napkeltére jókora távolságra vitte őket Váránavátától. A folyó túlpartján kötöttek ki. Miután köszönetet mondtak a révésznek, s átadtak neki egy üzenetet, melyben hálájukat fejezték ki Vidurának, ismét a sűrű erdő felé vették útjukat.

Továbbra is dél felé tartottak. A testvéreknek nem kis erőfeszítésébe telt,

hogy áthatoljanak a sűrű aljnövényzeten. Különösen Kuntínak esett nehezére a járás. Mindenfelé tüskés bokrok meredeztek, a földön tekervényes indák és gyökerek futottak keresztül-kasul, melyekben minduntalan megbotlott és elesett. Bhíma és Ardzsuna közrefogták, s két oldalról segítették, ahogy egyre mélyebbre és mélyebbre hatoltak az erdőben. Átmenetelték a reggelt, s délutánra, Bhíma kivételével, mindegyikük halálosan kimerült. Judhisthira egy tisztáson megálljt parancsolt, s végre leültek pihenni. Szomorúan körülnézett, majd megszólalt: – Van-e ennél fájdalmasabb dolog? Itt vagyunk, eltévedtünk ebben a kietlen erdőben, nem tudjuk, merre menjünk, mit csináljunk. Még az sem biztos, hogy Purócsana ott pusztult a lángok között. Az is lehet, hogy megüzente a Kuruknak, hogy élünk, s most is kémek kutatnak utánunk.

Mindenfelé madarak és különféle vadállatok hangjai visszhangzottak. Ahogy haladtak előre, olykor vérfagyasztó tigrisüvöltést hallottak a távolból. A fákon óriáskígyók tekeregtek, fenn, a lombok között pedig nagy testű, lomha majmok lendültek át egyik ágról a másikra.

Judhisthira Bhímára nézett: – Ó, hős, mindnyájunk közül egyedül te nem vagy fáradt. A mindig erőtől duzzadó Váju fia lévén, s a nágák varázsitalával megtöltekezve, korlátlan erő birtokosa vagy. Kedves öcsém, most csak te tudsz megmenteni minket. Végy megint a karodba és a válladra minket, s vigyél át az erdőn!

Bhíma örült, hogy a testvérei szolgálatára lehet. Amikor felállt, olyan volt, mint egy fiatal tölgyfa. Vállai szélesek voltak, akár egy hatalmas kapu, erős testén csak úgy feszültek az izmok.

Ahogy bátyja kérte, ismét felemelte őket. Egyenesen a vadon sűrűjébe hatolt, mit sem törődve a megannyi akadállyal. Mint egy hatalmas elefánt, a mellkasával törte derékba a fákat, így vágott magának utat az erdőben. Ahogy rohant előre, olyan szél kerekedett a nyomában, hogy a bokrok a földig hajoltak, anyja és testvérei pedig kis híján eszméletüket vesztették. Széles patakokon úszott át, s közben erős kezével a víz felett tartotta a többieket.

Amikor leszállt az éj, Judhisthira megállította, s Bhíma egy hatalmas banyanfa tövébe rakta le őket. Kuntí kimerülten a földre hanyatlott. Szomjúságtól cserepes ajakkal megkérdezte fiától, hogy nem tudna-e egy kis vizet szerezni. Bhíma felállt és egy ideig hallgatódzott.

– A távolból vízi madarak hangját hallom. Egy tónak kell lennie a közelben. Várjatok itt, elmegyek és megnézem.

Bhíma eltűnt az erdőben, s néhány mérfölddel odébb meg is találta a tavat. Levette felsőruháját, megmerítette a vízben, majd visszafutott anyjához és testvéreihez. Arra ért vissza, hogy mindnyájan mély álomba merülve aludtak a földön. Ahogy elcsigázott arcukat nézte, jajgatásban tört ki.

– Ó jaj, van-e annál szomorúbb látvány, mint hogy nemes anyám és testvéreim a puszta földön alszanak? Jaj, akik nem leltek álomraVáránaváta legpuhább ágyain, most a hideg földön szenderegnek!

Sokáig siránkozott, majd átkozni kezdte a Kauravákat. – Gonosz szívű emberek, örüljetek csak, amíg tehetitek! Az istenek bizonyosan kedvelnek titeket, különben követőitekkel együtt már rég átküldtelek volna a halál sötét birodalmába. De mit tehetnék, nem szeretném Judhisthirát magamra haragítani!

Lihegve, ökölbe szorított kézzel a sötét rengeteget kémlelte. Nagy távolságot megtettek már, és biztos volt benne, hogy kell lennie valami városnak a közelben. Elhatározta, hogy reggelig ébren marad, s a testvéreitől nem messze leült egy farönkre.

A banyanfa közelében élt egy ráksasza a húgával. A démon hallotta, amikor Bhíma átcsörtetett az erdőn, s most felült a fája tetejére és a levegőt szimatolta. Hatalmas szája torz vigyorra húzódott, s elővillantak több sorban elhelyezkedő, hosszú fogai. Odakiáltott a húgának: – Hé, Hidimbí, emberszagot érzek! Milyen rég ettünk utoljára emberhúst! Menj, keresd meg őket, aztán vágd el a torkukat, és hozd ide őket. Jól teleisszuk magunkat habos vérükkel, s jót mulatunk majd, te meg én!

Hidimbí kotkodácsoláshoz hasonló vihogással lehuppant a fáról. Nesztelen léptekkel haladt a fák között, amíg oda nem ért a Pándavákhoz. Kikémlelt az ágak közül, s megpillantotta a farönkön üldögélő Bhímát. Szívében azonnal vonzalom ébredt a jóképű fiatalember iránt, akinek aranyló bőre, oroszlánszerű válla, lótuszszirom-szeme igencsak elbűvölte. A démonhölgy még életében nem látott ilyen vonzó férfit. Rögtön el is hessegette a gondolatát, hogy megölje. Talán meríthetne egy pillanatnyi élvezetet a húsából lakmározva, de szerelmes ölelésében sokkal, de sokkal több örömre lelne.

Hidimbí ekkor misztikus ereje révén gyönyörű hajadonná változott. Mennyei ékszerek díszítették, karcsú derekát szoros selyemszári ölelte körül. Így lépkedett lassan Bhíma felé, szégyenlős pillantásokat vetve a földre.

Léptei neszére Bhíma felpattant, de amikor megpillantotta a gyönyörű nőt, ismét visszaült.

Hidimbí, egy mosolyt küldve a meglepett Pándava felé, így szólt: – Ó, legkiválóbb férfiú, ki vagy, és mit keresel itt? Kik ezek az isteni férfiak, akik a földön alszanak? És az a földöntúli szépségű hölgy, ő kicsoda?

Bhíma gyanakvó pillantást vetett Hidimbíre. Tisztában volt vele, hogy a démonok képesek olyan formában megjelenni, amilyenben csak akarnak. Látva aggodalmát, Hidimbí megnyugtatta: – Ne félj! Nem akarok neked semmi rosszat. Hogy is akarhatnék, hiszen rabul ejtetted a szívem. Tudd meg, hogy Hidimbí vagyok, a gonosz ráksasza, Hidimba húga, aki hatalmában tartja a vidéket. Démon-bátyám a húsotokra áhítozik, és azért küldött ide, hogy hozzalak magammal titeket, én azonban jobban szeretnék a házastársi boldogság örömeiben osztozni veled. Légy a férjem, s én majd megmentelek gonosz bátyámtól!

Bhíma megrázta a fejét. – Itt fekszik szeretett anyám és drága négy

testvérem. Hogyan hagyhatnám cserben őket, hogyan engedhetném meg, hogy egy ráksasza lakmározzon belőlük, miközben én kéjes vágyaimnak hódolok? Ez egyszerűen képtelenség!

– Akkor ébreszd fel őket, s én majd mindnyájatokat megmentelek. Elrepülök veletek egy mennyei vidékre, ahol békében élvezhetjük az életet.

Bhíma nem állt kötélnek. – Nem ébresztem fel őket, csak mert megijedtem a bátyádtól. Ó, szépszemű leány, nincs az a ráksasza, nincs az az ember vagy égi lény, aki vitézségben felvenné velem a versenyt. Ó, félénk hölgy, maradj itt, vagy menj el – tégy, ahogy jónak látod. De ha akarod, akár a bátyádat is idehozhatod. Nekem egyre megy.

Amíg beszélgettek, Hidimba kezdte elveszíteni a türelmét. Mit csinálhat a húga ennyi ideig?

Leugrott a fájáról, és a nyomába eredt.

Súlyos léptei hallatán Hidimbí sürgetni kezdte Bhímát. – Közeleg a bátyám! Hős ifjú, nem kétlem, hogy bátor vagy és erős, de sokszor láttam már ráksaszát ember felett győzedelmeskedni.

Ébreszd fel gyorsan a családodat, s én majd elviszlek benneteket innen!

Bhíma gúnyosan elnevette magát: – Ó, tiszta hölgy, egyet se félj. Ne hidd, hogy gyenge vagyok, mint a közönséges emberi lények. Nagy ám az én erőm! Figyeld csak, ahogy kiszorítom a szuszt ebből az emberevőből!

Ebben a pillanatban Hidimba rontott a tisztásra. Olyan magas volt, mint két ember, fején hegyes fülek és élénkvörös haj éktelenkedett – úgy, ahogy volt, félelmetes látványt nyújtott!

Amint meglátta a húgát, aki érzéki formájában állt Bhíma előtt, dühösen elbődült, s a haragtól tágra nyílt a szeme.

– Te ostoba nő, hogy mertél ellenszegülni parancsomnak? Hát nem félsz a haragomtól? Úgy látom, attól sem riadsz vissza, hogy feláldozd a ráksaszák becsületét a kéj oltárán. Téged is megöllek ezekkel az emberekkel együtt, akiknek a kedvéért hatalmas árulást készülsz ellenem elkövetni!

A démon széttárt karokkal rohant a húgára. Bhíma azon nyomban eléje lépett és felkiáltott: – Állj! – Majd megvető mosollyal hozzátette: – Te nyomorult, hogy mered békésen alvó testvéreim álmát megzavarni? És miért támadsz erre az ártatlan nőre? Ideküldted, de amint meglátott, eluralkodott rajta a vágy. A szerelem istenét okold ezért, ne őt!

A démon megtorpant, s hitetlenkedve bámult Bhímára. Hogy merészel egy egyszerű ember csak így elébe állni?

Bhíma visszafojtott hangon folytatta, hogy fel ne ébressze anyját és testvéreit. – Állj ki velem, gonosz lelkű! Nem fogom ölbe tett kézzel hagyni, hogy rátámadj egy nőre. Gyere velem az erdőbe, s én majd átküldelek a holtak földjére, miután darabokra zúztam a fejed. Örvendező

keselyűk lakmároznak majd a húsodból. Ha megöllek, az emberek megint nyugodtan léphetnek majd be az erdőbe.

Hidimba nevetésben tört ki, s közben hátravetette iszonytató fejét. – Te ember, ezek bizony vakmerő és öntelt szavak. Előbb bizonyíts, s utána hencegj az erőddel! Azt hiszed, erős vagy, ma azonban megtudod, mi az igazság. Ezek meg alhatnak itt kedvükre, amíg végzek veled. Miután kiittam a véred, őket is megölöm, bűnös húgommal egyetemben!

Hidimba egyenesen Bhímára rontott, aki karjánál fogva elkapta, s erőnek erejével elvonszolta a rúgkapáló ráksaszát, jó messzire alvó családtagjaitól. A feldühödött démon kiszabadította magát, erős karjaiba zárta Bhímát, s szörnyű üvöltés kíséretében teljes erejéből összeszorította.

Bhíma azonban csak tovább lépkedett, s magával vonszolva a démont, majd hatalmas mellkasát kidüllesztve kitört a halálos ölelésből. Ádáz harc vette kezdetét. A két küzdő fél szörnyű csapásokat mért egymásra. Minden erejüket megfeszítve ragadták meg a másikat, s dulakodásuk nyomán egymás után törtek derékba és dőltek ki a fák.

Az ellenfelek üvöltése felébresztette a Pándavákat és anyjukat. Meglepetten néztek körül, s amikor észrevették a közelben álló Hidimbít, megigézve néztek a páratlan szépségre.

– Ki vagy, ó, szeplőtelen hajadon? – kérdezte Kuntí. – Apszarasz? Vagy más mennyei lény? Kérlek, mondd el, hogy kerültél ide.

– Ebben a hatalmas erdőben lakom a bátyámmal, Hidimbával, aki a környék ráksaszáinak vezére – válaszolta Hidimbí. – Az ő parancsára vagyok itt, s azért jöttem, hogy megöljelek benneteket. Amikor azonban megpillantottam aranyló színű fiadat, Kámadéva letaglózott a nyilaival. Annyira hatalmába kerített a vágy, hogy képtelen vagyok uralkodni magamon.

A démonhölgy arrafelé mutatott, ahol az ádáz küzdelem folyt.

– Erős fiad elvonszolta innen Hidimbát. Látod az üvöltő ellenfeleket, az embert és a ráksaszát, amint félelmetes harcot vívnak egymással?

Judhisthira és öccsei talpra ugrottak. Látták a démonnal viaskodó Bhímát, s a kézitusájuk nyomán keletkezett hatalmas porfelhőt is, amint a magasba szállt, s fennakadt a hold sugarain.

Ardzsuna nyomban hozzájuk rohant, s mosolyogva így szólt Bhímához: – Drága bátyám, erőskarú hős, egyet se félj! Mi is itt vagyunk! Nem tudtuk, hogy elfáradtál a küzdelemben. Állj most félre, s én majd egykettőre végzek ezzel a démonnal.

A csúfondáros szavak hallatán Bhíma szörnyű haragra gerjedt. – Ardzsuna, terád itt semmi szükség – mordult rá. – Ha egyszer a kezem közé kapom, onnan nem kerül ki többé élve a nyomorult!

– Akkor cselekedj tüstént! – sürgette Ardzsuna. – Közeledik a hajnal, s a démonok szürkületkor mindig új erőre kapnak.

Bhíma Hidimbára meredt, szemei dühtől vöröslöttek. A ráksasza nekirontott, ám Bhíma kitért a támadás elől, s elgáncsolta a szörnyet. Ahogy a démon a földre esett, Bhíma megragadta és a feje fölé emelte. Pörgetni kezdte, s a

következő szavakat dörögte: – Mivel mások húsán tartottad fenn léha és bűnös életedet, dicstelen halál legyen az osztályrészed! Szétlapítlak, a semmivel teszlek egyenlővé, s ezzel megszabadítom az erdőt tüskés bokrától!

Egyre csak forgott vele dühödten, majd hirtelen a földhöz vágta a ráksaszát. Hidimba minden porcikája ízzé-porrá tört, s egy szörnyű üvöltés szakadt ki a torkán. Bhíma ekkor megragadta, s kettétörte a gerincét.

Amikor látták, hogy a démon holtan hever, testvérei körülállták Bhímát, megölelték, s nagy örömujjongás közepette gratuláltak neki.

– Ó, hős, ne hidd, hogy valaha is kételkedtem benne, hogy képes vagy végezni a démonnal – mondta Ardzsuna. – De most már itt az ideje, hogy folytassuk utunkat. Azt hiszem, lennie kell a közelben egy városnak.

A nap már felkelőben volt, s így láthatóvá váltak az erdei ösvények. Miután eldöntötték, hogy délnek veszik az irányt, a testvérek, középen Kuntíval, útnak indultak. Ahogy mentek, Hidimbí a nyomukba eredt. Bhíma hátrafordult, és vészjóslóan ráförmedt: – Közismert, hogy a ráksaszák elbűvölő fortélyokkal bosszulják meg magukat az ellenségeiken. Hidimbí, ha akarod, téged is a bátyád után küldelek!

Bhíma csupán el akarta ijeszteni a ráksaszít, Judhisthira azonban rápirított: – Testvérem, legkiválóbb a férfiak közt, eszedbe ne jusson kezet emelni egy nőre! Az erényt még a saját életed árán is kötelességed megóvni. És különben is, mit árthat nekünk ez a nő?

Hiszen a nála jóval erősebb bátyjával is végeztél. Ő aztán igazán nem jelenthet veszélyt a számunkra.

Hidimbí lehajtott fejjel állt. Összekulcsolt kézzel, esdeklőn nézett Kuntíra.

– Nemes hölgy, te jól tudod, milyen fájdalmakat él át egy szerelemtől megsebzett nő! A szerelem fájdalma most fiadért, Bhímáért emészt. Mindenről lemondtam a kedvéért – a családomról, a barátaimról, sőt, még a dharmámról is. Ha hős fiad és te is elhagytok, hogyan tudnék tovább élni? Kérlek, higgy nekem!

Hidimbí Bhímára pillantott. Találkozott a tekintetük, de az ifjú gyorsan másfelé nézett. A lány tovább kérlelte Kuntít, engedné meg, hogy férjhez mehessen a Pándavához. Kérte, hadd vigye el Bhímát a mennyek világába, ahol együtt élvezhetnék az életet.

– Ó, kiváló hölgy, könyörögve kérlek, légy irgalmas hozzám, engedelmes szolgádhoz!

Miután együtt töltöttünk egy kis időt, visszahozom neked Bhímát.

Hidimbí azzal érvelt, hogy Bhímával kötendő házassága az erénnyel teljesen összhangban állna, különösen azért, mivel az életét mentené meg.

– Ha az ember megóvja a saját életét, bármi áron is, azt mindig kiváló erénynek tekintik. Sőt, maga az erény óvja meg az életet. Aki még nagy nyomorúság közepette is erényes marad, az erényesek között bizony az a legkiválóbb.

Hidimbí reményteli tekintetet vetett Kuntíra és Judhisthirára, aki ott állt anyja oldalán, s elégedetten hallgatta, amint Hidimbí az erényről beszél. Azt is jól látta, hogy tulajdonképpen sem Kuntínak, sem Bhímának nincs kifogása a ráksaszí javaslata ellen. Így válaszolt hát: – Ó, karcsú derekú hölgy, jól beszéltél. Legyen úgy, ahogy mondottad. Házasodjatok össze Bhímával, s azután vidd magaddal az égi tájakra. De ne feledd: minden este vissza kell térnie!

Hidimbí ragyogó mosollyal nézett Bhímára, aki meg így szólt: – Beleegyezem a házasságba, ó, áldott hölgy, de csak egy feltétellel. Amint fiat szülsz, el foglak hagyni.

Hidimbí elfogadta Bhíma kikötését, s össze is házasodtak ott helyben az erdőben. A gandharva szertartás szerint keltek egybe: virágfüzért cseréltek egymással. Hidimbí ezután elvitte a testvéreket és Kuntít egy gyönyörűséges helyre, valahová a Himalája csúcsai közé. Építettek egy fakunyhót, ahol békésen éldegéltek, s táplálékuk gyanánt a környéken termő égi gyümölcsök szolgáltak. Nappal Hidimbí elment Bhímával, s újabbnál újabb mennyei helyeket mutatott neki.

Együtt múlatták az időt a kristálypatakok puha partján és a lótuszokkal borított tavak mellett. Kéz a kézben járták a tarka virágokkal borított réteket és a mennyek lakói által látogatott illatos erdőket. Hidimbí édes dallamokkal kedveskedett hitvesének, s úgy öltözködött, mint egy istennő, nem szűnő örömöt szerezve ezzel Bhímának, aki a múló napokat perceknek érezte csupán.

Néhány hónap múlva Hidimbí teherbe esett. Ahogy az az égi hölgyeknél lenni szokott, rövid idő múlva meg is szülte a gyermekét, egy fiút, aki nyomban ifjúvá cseperedett. Úgy állt ott a szülei előtt, mint egy sugárzó istenség. A feje teljesen kopasz volt, vonásai vadságot sugalltak, erőteljes fizikuma atyjára emlékeztetett. Meghajolt atyja és anyja előtt, majd látogatóba indultak a többi Pándavához. A fiú, akinek a Ghatótkacsa nevet adták, egy ideig a Pándaváknál maradt, akiket teljes odaadással szolgált. A testvérek igen hamar a szívükbe zárták.

Végül Judhisthira így szólt: – Sokáig időztünk ezen a vidéken. Az egyezség értelmében itt az ideje, hogy Bhíma búcsút mondjon Hidimbínek. Ismét útra kell kelnünk.

Kuntí és fiai érzelmes búcsút vettek Hidimbítől és Ghatótkacsától. Mielőtt végleg elváltak volna, Bhíma fia még megjegyezte: – Abban a pillanatban, ahogy rám gondolsz, én ott termek előtted. Mindig tudd, hogy a szolgád vagyok.

Hidimbí sírva ölelte magához Bhímát. – Találkozunk még valaha? – kérdezte.

Bhíma azt felelte, hogy amint őt és testvéreit nem fenyegeti többé veszély, s letelepedhetnek a saját királyságukban, újból együtt fognak élni. Ezzel elváltak, a Pándavák pedig folytatták vándorútjukat dél felé. Szakállasan,

csapzott hajjal úgy festettek, mint öt vándor aszkéta. Habár számos városon és erdei menedékhelyen át vitt az útjuk, senki sem ismerte fel őket. Az erdei bölcsek sokszor meséltek nekik a védikus tudomány rejtelmeiről.

Egy nap, amint éppen egy ásramában időztek, Vjászadéva látogatta meg őket. Hódolatukat ajánlották a misztikus hatalma révén megjelent bölcsnek, aki megáldotta őket. Amikor leültek eléje, így szólt:

– Ó, Bharata nemzetségének legkiválóbbjai! Egy ideje a tudomásomra jutott, hogy milyen helyzetbe sodort benneteket a sors. Igazságtalanul bánnak veletek a Kuruk, ezért eljöttem, hogy segítsek nektek. Ne bánkódjatok sorsotok miatt, mert végül minden a ti javatokat szolgálja majd. Minden az Úr legfelsőbb irányítása alatt áll.

Vjászadéva azt tanácsolta nekik, hogy menjenek el a közeli Ékacsakrába, s húzzák meg magukat ott egy darabig. Ha majd eljön az ideje, tudatja velük, hogy mi a következő teendő.

– Leányom, ne bánkódj – vigasztalta Kuntít a risi. – Fiad, Judhisthira hamarosan a világ ura lesz, s erényesen uralkodik majd a többi király felett. Testvérei segítségével hatalmas áldozatokat fog bemutatni, és bőséges adománnyal látja el a bráhmanákat.

Miután megmutatta nekik az Ékacsakrába vezető utat, Vjászadéva elment. A testvérek egy bráhmana házában találtak menedékre, ahol békében éltek, anélkül, hogy bárki is gyanította volna ottlétüket.

Hatodik fejezet

A tűzből született hercegnő

A váránavátai hírnökök elvitték Hasztinápurába a Pándavák halálhírét. Dhritarástra zokogott bánatában. Őszintén felzaklatták a hírek, bár szomorúságába némi bűntudat is vegyült. A fejét fogta és sírt.

– Az én drága bátyám, Pándu, aki fiaiban élt tovább, ma meghalt! Gyászos nap ez a Kuruk történetében!

A király kiadta a parancsot: végezzék el a gyászszertartást. Gyászoló polgárok ezrei merítkeztek meg a Gangeszben, hogy felajánlásokat mutassanak be az eltávozott lelkeknek.

Hangosan siránkoztak, Kuntí és fiai nevét kiáltozták. Bhísmát különösen lesújtotta a hír, s visszavonult a lakosztályába, hogy egyedül lehessen a bánatával. Durjódhana és öccsei is úgy tettek, mintha szomorkodnának, belül azonban csak úgy repesett a szívük az örömtől. Vidurának sem volt oka a bánkódásra, jól tudta azonban, hogy senkinek nem beszélhet az igazságról.

Valószínűleg még Bhísma is – aki pedig annyira szerette a Pándavákat – jelentené a dolgot a királynak, s az csak feszültséghez és zűrzavarhoz vezetne Hasztinápurában. Legjobb lesz kivárni, amíg az Úr kegyéből alkalmasabb pillanat nem kínálkozik.

A Pándavák már egy ideje Ékacsakrában éltek. Bráhmanáknak adták ki magukat, s koldulással keresték a kenyerüket. Napközben a falut járták, alamizsnát gyűjtöttek. Amikor este hazatértek, Kuntí már várta őket a vacsorával, amit két egyenlő részre osztott: az egyiket Bhíma kapta, a másikon a többiek osztoztak.

Ékacsakrai tartózkodásuk alatt egyszer egy vándor bráhmana szállt meg abban a házban, ahol ők is laktak, s a vándorlása közben hallott történetekkel szórakoztatta őket. Tőle tudták meg, hogy hamarosan szvajamvara ceremóniát tartanak Drupada király fővárosában. Az ünnepség során a király lánya férjet választ magának. Érdeklődéssel hallgatták, amint a bráhmana Drupada lányát, Draupadít dicsérte:

– Ez a páratlan szépségű, nemes hölgy nem halandó asszonytól született. A világ összes királya részt vesz majd a szvajamvarán.

A Pándavákat elbűvölték a bráhmana szavai, s kérték, meséljen még Draupadíról.

– Az ő története valójában Dróna születésével kezdődött – folytatta a bráhmana, – s a nagy ácsárja és a hatalmas Drupada király közötti kapcsolatban gyökerezik.

A bráhmana elmesélte nekik, hogyan különbözött össze Dróna és Drupada. Ennek részleteit a Pándavák persze jól ismerték, ám csendben hallgatták a bráhmanát, ahogy az ácsárja Drupada felett aratott győzelmét ecsetelte.

– Ezután szabadon engedte a királyt, de Drupadában csak úgy forrt a düh. Bosszút akart állni Drónán. Miután rájött, hogy csak egy hasonló hatalommal bíró másik bráhmana tudná felvenni a versenyt Dróna erejével, elment az erdőbe, hogy méltó ellenfelet keressen ellenlábasának.

– Rá is akadt egy bráhmana-testvérpárra, akiket Jadzsának és Upajadzsának hívtak. Megkérte őket, hogy áldják meg egy olyan fiúval, aki meg tudja majd ölni Drónát. A testvérek bólintottak, s hozzá is fogtak, hogy áldozatot mutassanak be Drupada nevében. A király és a királyné odaült az áldozathoz, s nézték, ahogy a két bráhmana felajánlásokat tesz a hatalmas tűzbe. Ekkor legnagyobb ámulatukra egy ifjú emelkedett ki a lángok közül. Az arany páncélba öltözött, ragyogó harcos azonnal szekérre pattant, és bömbölve, íját rázva körbe-körbe száguldozott. A mennyekből megszólalt egy hang, mely hírül adta, hogy az ifjú Dróna elpusztítására született.

– Ezután egy leány emelkedett ki a tűzből. Gyönyörű volt, akár a Szerencse istennője. Bőre a kék lótusz színében ragyogott, a szeme fekete volt, s a haja hosszú, éjsötét fürtökben omlott alá.

Édes illat áradt a testéből, a dereka vékony volt, a csípője széles, karjai és lábai finom ívűek.

Ismét felhangzott a mennyei hang: “Ez az isteni szépség minden nő között a legkiválóbb lesz.

Beteljesíti majd az istenek szándékát: számtalan harcos pusztulását idézi majd elő.”

A bráhmana azt is elmondta nekik, hogy Drupada fiának a Dhristadjumna nevet adták, s hogy Dróna, bár tudta: a fiú arra született, hogy a halálát okozza, tanítványául fogadta, s megtanította a fegyverforgatás tudományára.

Amikor a bráhmana mondandója végére ért, a Pándavák csak ültek némán. Meg voltak zavarodva. Megtudták, hogy szeretett gurujukat, Drónát meg fogják ölni, majd hallották a mennyei szépségű Draupadíról szóló leírást, s ettől még a lélegzetük is elállt.

Amikor aznap este lefekvéshez készülődtek, izgatottságukat látva, Kuntí így szólt a fiaihoz: – Elég időt töltöttünk már itt. Úgy érzem, itt az ideje, hogy elinduljunk Drupada királysága, Panycsála felé.

Judhisthira egyetértett vele. A testvérek mind nagyon szerettek volna részt venni Draupadí szvajamvaráján. Ekkor azonban eszébe jutott Vjászadéva utasítása.

– A risi arra kért bennünket, hogy itt várjuk meg, amíg vissza nem tér – válaszolta anyjának.

De ahogy kimondta Vjászadéva nevét, a bölcs abban a pillanatban megjelent előtte. Nyomban a lábához borultak, ő pedig így szólt hozzájuk:

– Megéreztem, mi jár a fejetekben, ezért hozzátok siettem. Mindenképpen menjetek el Draupadí szvajamvarájára.

A bölcs hozzátette még, hogy Ardzsuna legyen az, aki versenyre kel

Draupadí kezéért. – A hercegnő méltó menyasszony, és a sors is arra rendelte, hogy a ti feleségetek legyen.

– Ó, mindentudó risi, nem is késlekedünk: már holnap elindulunk Panycsálába! – lelkendezett Judhisthira.

Vjászadéva ezután elbúcsúzott a testvérektől, akik másnap el is indultak Drupada városába, Kampiljába. Észak felé haladtak, éjjel-nappal úton voltak, s három napi gyaloglás után kiértek a Gangeszhez. Este volt, Ardzsuna egy fáklyával világította meg az utat. Ahogy közelebb értek a folyóhoz, egyszer csak egy különös hang rivallt rájuk a sötétből.

– Állj! Embereknek egy lépést se tovább! Tudjátok meg, hogy Angaraparna vagyok, a gandharvák vezére. Éppen most fürdök a folyóban. A hozzánk hasonló mennyei lények csak éjszaka tartózkodhatnak a Gangeszben, míg az emberek kizárólag nappal füródhetnek benne. Ha egy lépéssel is közelebb jöttök, az életetekkel játszatok. Nagy erő birtokosa vagyok, s lesújtok minden törvényszegőre.

Ardzsuna magasabbra emelte a fáklyát és előrekémlelt. Egy gandharvát pillantott meg maga előtt: fényes szekéren ült. Nevetve egy lépést tett felé.

– Te ostoba, hogyan lehetne bárkit, bármikor is eltiltani a Gangesztől? Ez ellentmond a vallás elveinek. Egy gyáva talán most visszahőkölne, ami azonban minket illet, nem ijedünk meg a szavaidtól.

Angaraparnát elöntötte a méreg. Azonnal kifeszítette íját, s mérges kígyókként sziszegő

nyilakat zúdított ellenfelére. Ardzsunának a szeme se rebbent. A nyilak egy részét pajzsával hárította el, a többit fáklyájával ütötte le. Nagyot nevetett, majd így kiáltott: – Gandharva, ne próbálj ráijeszteni azokra, akik értenek a fegyverforgatáshoz. Csak az idődet vesztegeted. Mivel a mennyek lakója vagy, mennyei fegyverekkel fogok harcolni ellened. Állj ki hát az Agnéjasztra, a tűzisten fegyvere ellen!

Fáklyáját felemelve, Ardzsuna elmondta az égi fegyvert megidéző mantrákat, majd Angaraparna felé hajította a fáklyát. A misztikus erővel felruházott szövétnek a szekérnek csapódva felrobbant, s hamuvá égette a járművet, mire az eszméletét vesztett gandharva fejjel a földre esett. Virágfüzérekkel díszített hajánál fogva Ardzsuna megragadta, és Judhisthira elé vonszolta.

Angaraparna felesége rémülten szaladt előre, s összetett kézzel kérlelte Ardzsunát, hogy engedje szabadon a férjét. Judhisthira Ardzsunára mosolygott és így szólt: – Ó, hős, ki ölne meg egy olyan ellenséget, aki csatában vereséget szenvedett, jó hírétől megfosztatott, védtelen, s ráadásul egy asszony oltalmazza? Engedd el hát!

Ardzsuna szabadon engedte Angaraparnát. A felesége nyomban odaszaladt hozzá, és vizet hintett az arcára. Amikor a gandharva magához tért, talpra állt, s alázatos hangon ezekkel a szavakkal fordult Ardzsunához:

– Többé nem leszek büszke, mert szégyenben maradtam egy emberrel vívott küzdelemben. Én azonban, bárhogyan is esett, úgy érzem, szerencsésnek mondhatom magam, hogy találkoztam veletek: veletek, ó, hősök, akik parancsolni tudtok az isteni fegyvereknek! Meghagytátok az életem, s én szeretném ezt meghálálni valamivel.

Angaraparna egy csodás képességet ajánlott fel Ardzsunának. Ennek birtokában az ember a világon mindent képes látni, méghozzá a maga igaz valójában. Egy másik képességgel is meg akarta ajándékozni, mely lehetővé tette tulajdonosának, hogy a csatában bármikor illúziót, délibábot teremthessen.

– Mindezek mellé mennyei lovakat is adok neked, melyek úgy száguldanak, mint a gondolat. Ó, bűntelen, kérlek, kegyesen fogadd el ezeket az ajándékokat!

– Nem fogadhatok el semmit az életedért cserébe – szabadkozott Ardzsuna. – A Védák kijelentik, hogy azt, aki bajban van, nem szabad megölni. Ráadásul bátyám is arra utasított, hogy bocsássalak szabadon. Kötelességből cselekedtem tehát.

Ardzsuna megkérdezte, mi késztette a gandharvát arra, hogy párbajra hívja ki. – Mindannyian a Védákban jártas, erényes és kitűnő fegyverforgatók vagyunk. Mégis hibát találtál volna bennünk?

– Amikor azt láttam, hogy megszegitek a szabályt, képtelen voltam uralkodni magamon – válaszolta Angaraparna. – Egy ereje teljében lévő férfinak nem szabad eltűrnie, hogy a felesége előtt sértést kövessenek el ellene. Emellett bráhmana sem volt köztetek, és szentelt tüzet sem vittetek. Ezért feddtelek meg benneteket.

A gandharva azt is elmondta, hogy Nárada risitől már sokat hallott a Kuruk nemzetségéről, és személyesen is ismerte a félisteneket, akik a Pándavákat nemzették.

– Tudom, hogy mindannyian erényes hősök vagytok, s ennek köszönhettétek, hogy emberi voltotok ellenére le tudtatok győzni engem, a mennyek lakóját. Nagyon fontos azonban, hogy találjatok magatoknak egy nagy tudású papot, aki vezetőül szegődne hozzátok. Hamar legyőzik azokat a királyokat, akik mellett nem állnak bráhmanák, míg azok, akik bráhmanák támogatását élvezik, az egész világot meghódítják, s végül elérik a mennyek birodalmát.

Ardzsuna megkérte, adjon tanácsot nekik, miként találhatnának papot maguknak.

– Forduljatok északnak, amíg oda nem értek az Utkacsa nevű remetelakhoz – mondta Angaraparna. – Ott él Dhaumja, egy tündöklő fénnyel ragyogó bölcs. Ha jónak látjátok, őt elfogadhatjátok vezetőtökül.

A Pándavák megköszönték a gandharva tanácsát, majd búcsút vettek tőle, s elindultak észak felé. Hamarosan meg is érkeztek Utkacsához. Dhaumja elé járultak, s a lába elé borultak. A risi, akit lenyűgözött alázatuk, vízzel és

vadon termő gyümölccsel kínálta őket. Egyből látta, hogy hozzá hasonlóan ők is vaisnavák, Visnu imádói, ezért amikor felkérték, hogy legyen a családi papjuk, készséggel beleegyezett.

A testvérek arcán öröm ragyogott. Most, hogy Dhaumját vezetőjüknek tudhatták, úgy érezték, máris visszaszerezték a királyságot, legyőzték ellenségeiket, s elnyerték a panycsála hercegnő kezét. Ami pedig Dhaumját illeti, amikor ránézett az öt hősre, érezte, hogy saját érdemeiknek köszönhetően hamarosan a föld urai lesznek.

A találkozást követő reggelen a Pándavák Dhaumjával együtt el is indultak Kampiljába.

Útközben rengeteg bráhmanával találkoztak, akik szintén a szvajamvarára igyekeztek.

Társaságukban a testvérek maguk is aszkétáknak tűntek. Csapzott hajukkal, hosszú szakállukkal senki sem ismerte volna fel őket az úton igyekvő bráhmanák tömegében. Néhány napi gyaloglás után egy Kampilja határában fekvő faluhoz értek. Egy fazekas házában szállásolták el magukat, s ugyanúgy éltek, mint Ékacsakrában: alamizsnát koldultak.

A fivérek a szvajamvarával kapcsolatban újabb részleteket tudtak meg a falusiaktól. Drupada király szigorú próbatételt szabott annak, aki el akarja nyerni a lánya kezét: egy különleges íjat készíttetett, hatalmasat, méghozzá a legerősebb tölgyfából. Annak, aki Draupadí kezére pályázik, fel kell ajzania ezt az íjat, s a kilőtt nyíllal pontosan el kell találnia a célpontot. Egy hosszú rúd tetejére egy kis, fából készült madarat erősítettek. Alatta egy fémkorong forgott, melybe egy lyukat fúrtak. A sikeres íjásznak pontosan abban a pillanatban kell majd átlőnie rajta a nyilát, amikor az éppen elhalad a cél előtt.

Ardzsuna felélénkült. Imádkozott, hogy bárcsak alkalma nyílna szerencsét próbálni a megmérettetésen. Ha elnyerhetné Draupadít, s ezzel Drupadát a szövetségesükké tenné, az lényegesen megerősítené Judhisthira helyzetét. Türelmetlenül várta, hogy végre felvirradjon az ünnepség napja.

Kampiljába megállás nélkül, mindenfelől érkeztek a királyok és a hercegek. Drupada óriási pompával készült az eseményre. Hatalmas, százkapus arénát építtetett, melynek magas, fehér falai csak úgy szikráztak a napfényben. A szertartás napján tarka öltözetben, kígyózó sorokban özönlöttek be a kapukon az emberek, s a tengerként morajló tömeg ellepte a lejtős nézőteret. Az első sorok arany emelvényeken álló, drágakő-berakásos székein a királyi vendégek egymás után foglaltak helyet. Zengtek az üstdobok, kagylókürtök ezrei búgtak. A levegőben füstölők illata szállt, s a bráhmanák védikus himnuszokat kántáltak. Aszkéta bráhmanák tömegei özönlöttek az arénába, s úgy tűnt, a testükből áradó ragyogás mindent bevilágít.

Kuntí a fazekas kunyhójában maradt, a Pándavák és Dhaumja pedig a bráhmanákkal együtt érkezett az arénába. Észrevétlenül helyet foglaltak az aszkéták között, s körülnéztek az amfiteátrumban. A királyok élén, öccsei társaságában, ott ült Durjódhana, mindannyian ragyogó aranypáncélt és

aranydíszeket viseltek. Látva a herceget, amint felszegett fejjel, dölyfösen körülhordozza tekintetét, Bhíma éktelen haragra gerjedt. Legszívesebben azon nyomban odarohant volna, hogy nyakon ragadja Durjódhanát, de türtőztette magát: még nem kockáztathatták meg, hogy felismerjék őket.

Az aréna egyik oldalán Drupada ült fiai és miniszterei társaságában. Mielőtt kezdetét vette volna a ceremónia, halomszámra osztotta szét az aranyat és az ékszereket a bráhmanák között, hogy lánya számára minden a lehető legkedvezőbben alakuljon. Amikor a bráhmanák odamentek, hogy átvegyék az adományokat, a Pándavák a helyükön maradtak. Miután lezajlott az adományozás, Drupada fia, Dhristadjumna állt fel, hogy bejelentse a szvajamvara kezdetét. Erős hangja dobszóként harsogott.

– Draupadí hercegnő ezennel férjet választ magának! Annak, aki a kezére pályázik, ki kell állnia a próbát! Íme, az íj, és íme, a célpont. Az a nemes származású férfi, aki fel tudja ajzani az íjat, s le tudja lőni vele a madarat, elnyeri Draupadí kezét. Erre a szavamat adom!

Dhristadjumna rámutatott a félelmetes íjra, mely egy asztalon feküdt a célpontot tartó rúd tövében. Amikor ismét helyet foglalt, Draupadí lépett az arénába. Morajlás futott végig a tömegen. Lélegzetelállító szépségével: hibátlan arcvonásaival, karcsú derekával, tökéletes, formás alakjával mindenkit megigézett. Úgy ragyogott, mint a telihold. Mindenki csak őt csodálta, ahogy méltóságteljesen a királyi emelvényhez lépett, hogy elfoglalja helyét.

A földöntúli szépségű hercegnő láttán a királyok és hercegek felugrottak a helyükről.

Ellenséges pillantásokat vetettek egymásra, és hangos szóval fogadkoztak: "Draupadí az enyém lesz!" "Jobb, ha már most hazamentek, mert a hercegnőt bizony én nyerem el!" "Vegyétek úgy, hogy ő máris az enyém!" Annyira égtek a vágytól, hogy még saját barátaikra is féltékenyek lettek.

Az uralkodók lármásan kérkedtek s az erejüket fitogtatták. Nagy hangzavar támadt, úgyhogy Dhristadjumna ismét felállt, hogy lecsendesítse őket. Amikor mindenki visszaült a helyére, a küzdőtér fölött félistenek és különböző mennyei lények kezdtek gyülekezni, akik azért jöttek, hogy tanúi legyenek a nagy eseménynek. Arany járműveiken az égen maradtak, s mennyei virágesőt szórtak az arénára.

A számtalan király között bátyjával, Balarámával együtt ott ült Krisna is. Amikor végignézett a tömegen, észrevette a Pándavákat. Elmosolyodott, majd Balarámához fordult, s a fülébe súgta: – Kedves bátyám, nézz csak oda! Látod Judhisthirát és a testvéreit?

Balaráma óvatosan az öt ülő férfi felé pillantott, aztán derűs tekintettel Krisnára nézett.

Mindketten nagyon megörültek, hogy a Pándavák épek és egészségesek.

Drupada ekkor jelt adott, hogy megkezdődhet a próbatétel. Végignézett a királyokon.

Egyikük sem tűnt valami méltó férjnek a lánya számára. Csak Krisna és a többi mathurái uralkodó látszott alkalmasnak, ők azonban nem vettek részt a versenyben. Egyetlen ember volt csak, akit Drupada szívesen fogadott volna vejéül: Ardzsuna. Amikor fülébe jutott a szóbeszéd, hogy a Pándaváknak valahogy sikerült megmenekülniük a váránavátai tűzvészből, a király olyan vitézi próbát eszelt ki, amiről biztosan tudta, hogy egyedül Ardzsuna képes kiállni. A bráhmanák Draupadí születésekor egyébként is azt jósolták neki, hogy a lánya Ardzsuna hitvese lesz.

Tévesnek bizonyultak volna ezek a szavak? Hol van Ardzsuna? A király aggódva nézett körül.

Amikor a Pándavák végül megpillantották Draupadít, szíven találta őket Kámadéva nyila.

Tágra nyílt szemmel bámultak rá. A gyönyörű hölgy nem lesz sem Durjódhanáé, sem valamelyik cimborájáé – ez az egy biztos! Hogyan is részesülhetnének ezek a nyomorultak ilyen jutalomban?

Ardzsuna feszülten figyelte a versengés egyik főszereplőjét: a félelmetes íjat. Nem hitte, hogy a Kauravák bármelyike is sikerrel járna. Érezte, hamarosan neki is alkalma nyílik arra, hogy versenybe szálljon a hercegnőért.

Dhristadjumna egymás után szólította az uralkodókat, akik sorban az íjhoz léptek. De amikor megpróbálták megfeszíteni, igencsak megdöbbentek. Volt, aki megemelni is alig bírta, azoknak pedig, akiknek sikerült, minden erejüket össze kellett szedniük ahhoz, hogy akárcsak egy parányit is meghajlítsák. Fogcsikorgatva, megfeszített erővel küszködtek, de a visszapattanó íj végül rendre a földre vetette őket, s nagyokat nyögdécselve ott is maradtak egy darabig. A királyok és a hercegek, akik mind abban a reményben érkeztek, hogy majd elnyerik Draupadí kezét, megszégyenítő kudarcot vallottak, és sorra visszasomfordáltak a helyükre.

Miután már vagy húsz uralkodó tett próbát, Karna lépett előre. A tömeg csodálattal morajlott fel, ahogy pillanatok alatt felemelte és felajzotta az íjat. Nyilat helyezett a húrra, s célzott.

Judhisthira és öccsei érezték: eltökélte, hogy nem véti el a célt, s lelki szemeik előtt már látták is, ahogy telibe talál. Draupadí ekkor hirtelen felállt és felkiáltott: – Egy kocsihajtó fiához nem megyek feleségül!

Karna dühösen feléje fordult. Nem szólhatott semmit. A hercegnő élt a kiváltságával, Dhristadjumna pedig már az elején közölte, hogy a próbatételen csak nemesi származásúak vehetnek részt. Félredobta hát az íjat, s felnézett a napra. Bosszúsan felnevetett, aztán a döbbenten hallgató tömeg előtt a helyére viharzott.

Ekkor Durjódhana állt fel. Odament az asztalhoz, amelyre Drupada szolgái már visszahelyezték az íjat. Karnához hasonlóan ő is könnyedén felajzotta, majd egy aranyszárú nyílvesszőt tett a húrra. A tömeg visszafojtott lélegzettel figyelte, amint gondosan célba vette a madarat. Draupadí szívét balsejtelem gyötörte: mihez kezd, ha Durjódhana sikerrel jár? Hogy tudna hozzámenni

ehhez a dölyfös herceghez? A többi uralkodó felé nézett, s amikor észrevette köztük Krisnát, imádkozni kezdett hozzá: bárcsak kudarcot vallana Durjódhana. Krisna mosolyogva figyelte a mozdulatlan Durjódhanát, amint a megfeszített íjat a célpontra szegezte.

Nagyot pendült a húr, amikor a Kaurava kilőtte a nyílvesszőt. A felfelé ívelő nyíl pontosan áthaladt a lyukon, de egy hajszállal a célpont mellett süvített el.

A herceg mérgében a földhöz vágta az íjat. Amikor a többiek látták, hogy még a hatalmas hasztinápurai herceg is kudarcot vallott, mindannyian a helyükön maradtak. Ezek után senki nem mert jelentkezni a próbatételre. Azok a hercegek, akik Krisnával együtt Mathurából érkeztek, hallották tőle, hogy Draupadít a sors Ardzsunának szánta, ezért nem is próbálkoztak. Drupada király egyre nagyobb aggodalommal kémlelte a nézőteret. Ardzsuna vajon eljött? Életben van még egyáltalán?

Krisna és Balaráma a bráhmanák tábora felé pillantott. Ha Ardzsuna próbát akar tenni, akkor annak most érkezett el az ideje. Ezt a Pándava is felismerte, mert Dhaumjához fordult, aki jóváhagyólag bólintott. Ardzsuna felállt, s elszánt léptekkel a küzdőtér felé indult. Amikor a bráhmanák látták, hogy egyenesen az íj felé tart, üdvrivalgásban törtek ki, s a vállkendőiket lengették. Néhányukon aggodalom lett úrrá. Attól rettegtek, hogy ez a vakmerő ifjú bráhmana majd nevetség tárgyává teszi a rendjüket.

– Hogy sikerülne éppen neki, amikor Durjódhana és a hozzá hasonló hatalmas harcosok mind elbuktak? – kiáltották.

Mások azonban bizakodóan várták a fejleményeket. – Látjátok fejedelmi tartását, határozott lépteit? Olyan, akár egy hatalmas oroszlán. Nézzétek széles vállait! Miért ne járna sikerrel? Egy bráhmana hatalma mindig nagyobb, mint egy harcosé.

A királyi emelvény elé érve Ardzsuna meghajolt Drupada előtt, s megkérdezte: – Bráhmanák is tehetnek próbát?

Drupada király kíváncsian nézett rá. – A bráhmanák mindig is a királyi rend fölött álltak – válaszolta. – Sőt, az ő hatalmuktól függ a biztonságunk, ahogy az istenek is Visnutól függnek. Próbát tehetsz.

Ardzsuna megfordult és odament az íjhoz. Tisztelete jeléül összekulcsolt kézzel körbejárta, majd felemelte, s a kezével felmérte a súlyát. Egyetlen magabiztos mozdulattal meghajlította és felajzotta, majd fürgén egy nyílvesszőt helyezett a húrra. Az aréna közönsége némán, visszafojtott lélegzettel figyelte a nem mindennapi bráhmanát: úgy állt ott, akár a cövek, s a felhúzott íjat szilárdan tartotta erős kezében. Aztán… egyszer csak nagyot pendült a húr, s a felfelé süvítő arany nyílvessző éppen a közepén döfte át a célpontot, mely nagy koppanással a földre esett.

Az arénában nagy hangzavar támadt. A bráhmanák ujjongva táncra perdültek, s a levegőbe dobálták felsőruháikat. A tömeg harsogott örömében, s hangszerek ezrei csendültek fel. A mennylakók nagy dobpergés kíséretében virágesőt szórtak az égből. Draupadí előrelépett, s Ardzsuna nyakába

akasztotta az esküvői füzért. Amikor találkozott a pillantásuk, szégyenlősen lesütötte a szemét. Ő volt immár a férje, s nemsokára a hivatalos ceremóniára is sor kerül.

Drupada alaposan szemügyre vette Ardzsunát. Nincs abban semmi szégyellnivaló, ha a lánya egy bráhmanához megy férjhez. De ki ez az ember?

Az uralkodók elborzadva látták, hogy büszkeségükben egy bráhmana alázza meg őket. Egy emberként álltak fel, s döbbenten néztek egymásra.

– Hogy engedhette meg ezt Drupada? – fakadtak ki. – Hát ennyire nem tiszteli a királyi rendet? Azzal, hogy egy bráhmanának adta a lányát, arcátlanul megsértett minket. Ezt nem tűrjük!

A helyükről egyremásra felpattanó haragos királyokat látva, Judhisthira, nyomában öccseivel és Draupadíval, elindult a kijárat felé. A királyok közben egymást túlkiabálva vitatkoztak.

Néhányuk azt javasolta, támadják meg Ardzsunát, mások tiltakoztak, mondván, hogy egy bráhmanát soha nem szabad bántalmazni. Az igazi bűnös Drupada, érveltek. Mivel tiszteletlenül bánt velük, megérdemli a halált.

A királyok támadásra kész fegyvereikkel fenyegetően közeledtek Drupada felé. Judhisthira odaszólt Bhímának és Ardzsunának:

– Drupada most már az atyánk, meg kell védenünk. Mint part az óceánnak, álljátok útját e vérszomjas királyoknak!

A két herceg visszarohant a küzdőtérre. Ardzsuna felkapta az íjat, amivel telibe találta a célt, s egy kiáltással párbajra hívta a királyokat. Ott állt mellette Bhíma, aki tövestül kitépett egy fát, s úgy suhogtatta, mint egy hatalmas botot. A királyok meglepetten pislogtak. Miféle bráhmanák ezek?

Amikor a királyok Drupada ellen fordultak, Krisna a helyén maradt. A két Pándavára mutatott az arénában, s így szólt Balarámához:

– Ki más lenne e két dalia, ha nem Bhíma és Ardzsuna? Egyedül Bhíma képes gyökerestül kitépni egy fát, s Ardzsunán kívül vajon ki más tudta volna kiállni Drupada próbáját?

Krisna a kapunál várakozó többi Pándavára mutatott. – Az meg ott, az a négy kubit magas, lótuszszemű, világos bőrű férfi, jellegzetes arcvonásaival, alázatos testtartásával – az ott Judhisthira. Oldalán az Asvinok jóképű fiai, Nakula és Szahadéva állnak. Ne legyek Vaszudéva fia, ha nem ez az igazság!

Balaráma helyeselt: – Milyen csodálatos, hogy unokaöccseink nagynénénkkel, Kuntíval együtt megmenekültek a tűzvészből!

A királyok szembefordultak Bhímával és Ardzsunával.

– Bráhmanákra tilos támadni, de ha ők támadnak, nem minősül bűnnek a velük való harc – vélekedtek egyesek, s fegyvert rántottak.

Drupada egy jó köteg hosszúszárú nyilat hozatott Ardzsunának a katonáival. Karna, aki különösen mérges volt, amiért megtagadták tőle a próbatétel lehetőségét, előrelépett és rákiáltott: – Ó, bráhmana, készülj fel a nyílvesszőimre!

Egy csokor fürge nyilat röpített Ardzsunára, aki saját nyilaival azonmód el is hárította őket. A két harcos között ádáz küzdelem kezdődött. Nyílvesszőik egymásnak ütköztek a levegőben, s dirib-darabra törve potyogtak a földre. Ardzsuna egy hatalmas nyílzáporral áttörte Karna védelmét, s eltalálta a karját és a lábát. Gyorsasága és ereje meghökkentette Karnát, aki fokozott ellentámadásba lendült: ezüst szárú nyílvesszők százait lőtte ki, melyek madárrajként szelték át a levegőt. Égi fegyvereket hívott segítségül: hatásukra íja csak úgy ontotta a nyilakat. Ardzsuna ügyesen ellenállt a támadásnak, s újabb fegyvereket idézett meg, hogy kivédje Karna égi fegyvereit. Végig sértetlen maradt, s csak nevetett ellenfelén.

Mialatt folyt a küzdelem, Madra királya, Salja, Bhímára rontott. Az irdatlan erejű uralkodó megragadta Bhíma fáját, s félrehajította. A két férfi dulakodni kezdett egymással: vad kézitusa vette kezdetét. Olyanok voltak, mint két dühödt elefánt, akik a nőstényért küzdenek. Egy ideig birkóztak, s ide-oda dobálták egymást. Lábuk dobogásába még a föld is beleremegett. Kettejük közül Bhíma volt az erősebb, s most előnyhöz jutott: a feje fölé emelte Salját, s úgy a földhöz vágta, hogy az elalélt. Pedig a herceg még vissza is fogta magát, mivel az uralkodó Mádrí bátyja volt.

A többi király elképedten bámulta, amint a két állítólagos bráhmana olyan erőről és ügyességről tett tanúbizonyságot, ami a legnagyobb harcosoknak is a dicsőségére vált volna.

Karna belátta, hogy nem győzedelmeskedhet, ezért leeresztette az íját, s odakiáltott Ardzsunának: – Ó, bráhmana, nagy csodálattal tölt el páratlan vitézséged. Ki vagy? Nem sok harcos van, aki ellen tudna állni támadásomnak. Azt hiszem, csak lelki tanítómesterem, Parasuráma, vagy Indra, meg a tévedhetetlen Visnu képes rá – és talán Ardzsuna, Kuntí fia. Nem te vagy valamelyikük véletlenül?

Ardzsuna tartózkodóan elmosolyodott. – Érd be azzal, hogy egyszerű bráhmana vagyok, aki guruja kegyéből sajátította el a fegyverforgatás tudományát. Most itt állok előtted, készen arra, hogy legyőzzelek. Támadj, ha mersz!

Karna nemigen tudta elképzelni, hogy csupán egy egyszerű bráhmanával van dolga. Jól tudta azonban, hogy a bráhmana hatalmát mindig tiszteletben kell tartani – okosabb lenne hát, ha elállna a párviadaltól. Draupadít már elnyerték, úgysem lenne tétje a küzdelemnek. Egy gyors, kimért mozdulattal meghajolt Ardzsuna előtt, majd sarkon fordult és távozott.

Durjódhana elképedve figyelte, hogy vitézség dolgában Karna és Salja is emberére akadt a két bráhmana személyében.

– Ezek ketten nem közönséges emberek – mondta a körülötte álló királyoknak. – Minden bizonnyal nagy risik, vagy valamely nagy király nemzetségének hősi leszármazottai. Először tisztázzuk a származásukat, aztán majd folytatódhat a párviadal.

Ekkor Krisna emelkedett szólásra. – Ó, uralkodói a földnek, nem látom

értelmét a további küzdelemnek. Draupadít tisztességes úton, csodálatos módon nyerte el ez a bráhmana. Ne rontsuk el ezt a kedvező alkalmat vérontással – bráhmanák bántalmazásával pedig különösen ne.

Krisna meggyőző érveinek végül meglett a foganatja – a királyok megbékéltek. Egymás után tették le fegyvereiket, s hagyták el a küzdőteret. Az alkalmat kihasználva, Ardzsuna és Bhíma csatlakozott a kapunál várakozó Judhisthirához. Draupadíval együtt sietve visszatértek a fazekas kunyhójába.

Hetedik fejezet

A kettéosztott birodalom

Kuntí egymagában várta a kunyhóban, hogy hazatérjenek a fiai. Aggódott értük. Mi lesz, ha leleplezik őket? Durjódhana és öccsei is ott lesznek a szvajamvarán. Ha megtudják, hogy a Pándavák élnek, biztosan megpróbálják megöletni őket. Kuntínak eszébe jutottak Vjászadéva jóslatai. A híres bölcs bizonyosan nem tévedett – a sors útjai azonban kifürkészhetetlenek. Végső soron mindent a Legfelsőbb Úr irányít – az ő tervét pedig senki sem ismeri.

Kuntí azzal foglalta el magát, hogy vacsorát készített a fiainak. Ahogy a kunyhóban sürgölődött, egyszer csak Ardzsuna derűs hangja ütötte meg a fülét.

– Drága anyám, visszajöttünk. Gyere, nézd, milyen csodálatos adományt kaptunk!

Nagy megkönnyebbülésében Kuntíból önkéntelen kiáltás szakadt fel: – Annyira örülök, hogy sértetlenül visszaértetek! Az adományt pedig egyenlőképpen osszátok el egymás között!

Ardzsuna és Judhisthira ekkor belépett a kunyhóba, kettejük között Draupadíval. Amikor Kuntí meglátta, a fejéhez kapott.

– Jaj, mit találtam mondani! – A Kuru királynő azt hitte, veszélybe kerültek vallásos elvei. Az igazságot mindennél többre tartotta. Még tréfából sem beszélt a levegőbe – ha valamit kimondott, azt úgy is gondolta. Most azonban kijelentette, hogy a fiainak meg kell osztaniuk egymással Draupadít. De ez hogyan lenne lehetséges? Egy asszonynak nem lehet öt férje… Aggódva Judhisthirára pillantott.

– Ne nyugtalankodj, anyám, mindenképpen megmenekülsz a bűntől – felelte Judhisthira, majd Ardzsunához fordult: – Elnyerted ezt a hajadont, szent házasságban kell tehát nőül venned.

Ardzsuna elborzadva nézett a bátyjára. – Kérlek, ne taszíts a bűnösök útjára. Miféle erényes férfi az, aki nőtlen bátyja jelenlétében elfogadja egy hajadon kezét? Neked kell feleségül venned, nem pedig nekem. Utánad Bhíma következik, s csak azután én, végül pedig az ikrek.

Ekkorra már a többi Pándava is a kunyhóban volt, s Ardzsuna szavainak hallatán mindannyian Draupadíra néztek, aki mosolyogva fogadta pillantásukat. Mind az öt fivérnek nagyot dobbant a szíve, elméjük egészen összezavarodott. A panycsála hercegnő csak úgy sugárzott a szépségtől, testének természetes illata pedig az egész kunyhót betöltötte. A fivérek nem tudták levenni róla a szemüket.

Öccseire pillantva, Judhisthira megijedt: attól tartott, hogy a gyönyörű Draupadí majd viszályt szít közöttük. Rövid gondolkodás után így szólt: – Ez az erényes leány mindannyiunk felesége legyen. Ezt parancsolta anyánk, s

úgy vélem, Vjászadéva is erre utalt, amikor Draupadí sorsáról beszélt nekünk.

A fivéreknek eszébe jutottak a bölcs szavai, melyeket csak most értettek meg igazán.

Mindannyiukon nagy boldogság lett úrrá. Draupadí valóban páratlan jutalom volt!

Ebben a pillanatban kopogtak az ajtón: Krisna lépett be. Amikor megpillantotta Judhisthirát, aki fivérei között úgy ült a földön, mint Indra a legfőbb félistenek között, odament hozzá és megérintette a lábát. – Megismersz? Az unokatestvéred vagyok, Krisna. Ez pedig a bátyám, Balaráma.

Krisna és Balaráma mindketten hódolatukat ajánlották Kuntínak: leborultak előtte, és megérintették a lábát.

– Hogy találtatok meg bennünket? – kérdezte meglepetten Judhisthira.

Krisna elmosolyodott. – A tüzet könnyű észrevenni, még akkor is, ha el van rejtve. Rajtatok kívül ki más tudta volna véghezvinni a szvajamvarán bemutatott hőstetteket? A jószerencsének hála, megmenekültetek a váránavátai tűzből, és ismét csak a jó szerencsének köszönhetően Durjódhana gonosz tervei is meghiúsultak. Legyetek áldottak, gyarapodjatok, terjeszkedjetek, mint a barlangban égő, fokozatosan mindent beborító tűz.

A fivérek összekulcsolt kézzel mondtak köszönetet Krisnának, aki jobbnak látta, ha távozik is rögtön, mielőtt még bárkinek szemet szúrna a Pándaváknál tett látogatása. Balaráma társaságában lopva kiosont a kunyhóból. Most, hogy találkoztak mathurái unokatestvérükkel, és hallották biztató szavait, a fivérek biztosak voltak benne, hogy hamarosan visszaszerzik a királyságot.

Anyjukhoz hasonlóan ők is mind szentül hitték, hogy Ő a mindenható, a Legfelsőbb Úr.

A kunyhótól nem messze Dhristadjumna kifigyelte, hogy Krisna és a bátyja belép a házba, majd kisvártatva távozik onnan. Mivel kíváncsi volt, hogy ki nyerte el húga kezét, a panycsála herceg az arénától egészen hazáig követte a Pándavákat. Odakúszott a kunyhóhoz, és bekémlelt az ablakon. Látta, hogy az öt fivérnek és Kuntínak Draupadí vacsorát szolgál fel: a férfiak közül négynek egyenlő adagot oszt, annak pedig, aki földhöz vágta Salját, annyit ad, mint a négynek együttvéve. Evés közben a fivérek harci dolgokról beszélgettek. Dhristadjumna hallgatta, amint harcosok módjára, nagy nevetések közepette megbeszélik a szvajamvarán lezajlott küzdelmet, s azt, milyen fejvesztett menekülésre késztették az uralkodókat.

A Pándavák ezután nyugovóra tértek. Draupadí boldog mosollyal az arcán a lábukhoz feküdt, Kuntí pedig a fejükhöz. Dhristadjumna éppen eleget látott és hallott. Ezek az emberek biztosan nem bráhmanák. Minden jel szerint harcosok voltak, mégpedig valószínűleg álruhába öltözött királyok. Talán maguk a Pándavák? A herceg tovaosont, és sietve visszatért a palotába, hogy beszámoljon atyjának a látottakról.

Drupada eközben aggódva várta a híreket a palotában. A fia már több órája elindult a bráhmanák után. Hová vitték a lányát? Miért nem maradtak a városban? Még a házassági szertartás is hátravan. Az ajkába harapott, s lenézett az erkélyről. Nagy megkönnyebbülésére, hamarosan megpillantotta a szapora léptekkel közeledő Dhristadjumnát. Elébe szaladt, hogy üdvözölje, s rögtön Draupadíról kezdte faggatni: – Hol van az én szeretett leányom? Kié lett? Valóban egy előkelő bráhmanáé – vagy talán egy királyi rendhez tartozó hatalmas harcosé? Az biztos, hogy nem alacsony sorból származó férfi nyerte el a kezét. Ó fiam, leghőbb vágyam az lett volna, hogy Ardzsunáé legyen. De, ó jaj, hol vannak most a Pándavák? Élnek-e még egyáltalán a hősök?

Dhristadjumna mosolyogva nyugtatta meg apját: – Ó atyám, láttam, amint azok öten a várostól nem messze, egy fazekas házába viszik Draupadít. Ott egy hölgy fogadta őket, aki oly szép volt, akár a kék lótusz – csakis az édesanyjuk lehet. Draupadí vidáman szolgálta őket, majd lefeküdtek, s húgom a lábuknál vetette meg ágyát.

Időközben beértek a palotába, s a herceg azt is elmesélte, hogy hallotta, amint az öt bráhmana harci dolgokról beszélgetett.

– A hangjuk mély, mint a mennydörgés, s úgy néznek ki, mint egy-egy ragyogó félisten. Nem fér hozzá kétség: a királyi rend tagjai. Az, ahogyan győztes nyílvesszőjük a célba talált, s a tény, hogy öten vannak és az anyjukkal utaznak, továbbá a nyelvhasználatuk és a megjelenésük: mind arra enged következtetni, hogy a vágyad valóra vált, atyám. Csakis Kuntí és fiai lehetnek.

Drupada felnézett a palota falán függő Visnu-képre, s imádkozott: bárcsak fia szavai igazak lennének. Nem merte elhinni, hogy tényleg Ardzsuna volt az, aki kiállta a próbát. De hát ki másnak sikerülhetett volna?

Drupada a gondolataiba merült. – Ó, fiam, ha eljő a reggel, küldd el családi papunkat a fazekas kunyhójába, hogy próbálja meg kideríteni a kilétüket. Eközben készíttess hatalmas lakomát, a bráhmanákat pedig kérd meg: jelöljék ki a kedvező napot a házasságra.

Másnap kora reggel Drupada papja el is ment a Pándavákhoz. Judhisthira nagy tisztelettel fogadta. Amikor hellyel kínálták, a pap, aki a fivéreket bráhmanáknak tekintette, így szólt: – Ó, imádandó ifjak, Drupadának örömtől repes a szíve, hogy a lányát ilyen csodálatos hőstettel nyertétek el a gyülekezetben. Szeretné azonban tudni, hogy kik vagytok. A király úgy véli, talán maguk a Pándavák, álruhában. Igaz volna ez? Mindig is az volt a leghőbb vágya, hogy Ardzsuna legyen a lánya férje. Vajon teljesült ez az óhaj?

Judhisthira az öccseihez fordult: – Hozzatok vizet, és mossátok meg ennek a derék embernek a lábát. Drupada szent papja ő, illő tisztelettel kell hát fogadnunk.

Bhíma tüstént eleget tett Judhisthira utasításának, aki így folytatta: – Ó bráhmana, a király megszabta, hogy mi az ára lánya elnyerésének. Ezt az árat

megfizettük, következésképp nincs mit mondanunk a származásunkról. Minden kérdésére választ kapott azzal, hogy a nyíl eltalálta a célpontot.

Judhisthira határozott szavai hallatán a pap nagy szemeket meresztett, Judhisthira azonban megnyugtatta.

– Ne aggódj, drága uram. A király régóta dédelgetett vágya hamarosan valóra válik. Azt hiszed, hogy egy alacsony sorból származó vagy alkalmatlan ember ki tudta volna állni a próbát? Menj vissza hát, és mondd meg Drupadának, hogy nincs oka a szomorúságra.

Amikor a pap éppen távozni készült, egy újabb hírnök érkezett a palotából, s bejelentette: a lakoma elkészült a városban.

– A király mindnyájatok részvételére számít. Azt üzeni továbbá, hogy, amennyiben ti is úgy akarjátok, az esküvői szertartást is be lehet mutatni.

Judhisthira elmosolyodott és beleegyezése jeléül bólintott. A hírnök egy míves aranyszekérhez vezette őket, ők pedig anyjukkal és Draupadíval együtt beszálltak. Nemsokára meg is érkeztek a kampiljai palotába. Egy hosszú terembe vezették a csapatot, ahol már várta őket a lakoma. A terem padlóját drága szőnyegek, falait szemet gyönyörködtető festmények díszítették. A lakomához selyemmel borított arany ülőhelyeket hoztak. A fivérek teljesen otthonosan mozogtak a fényűző környezetben, s könnyed eleganciával helyet foglaltak. Jól öltözött szolgák hada nyüzsgött körülöttük, s ínycsiklandó ételekkel megrakott arany és ezüst edényeket raktak elébük.

A bőséges lakoma után a Pándavák megmosták a kezüket és felálltak. Időközben a falak mellé asztalokat állítottak: néhány a bráhmanák áldozati kellékeivel, mások kereskedők által használt holmikkal, megint mások fegyverekkel és vértekkel voltak megrakva.

A fivérek gondolkodás nélkül a fegyverek felé indultak, s érdeklődéssel tanulmányozni kezdték őket. Látva ezt, a király szívét melegség járta át. S ahogy elnézte erőteljes testalkatukat és oroszlánszerű mozdulataikat, amint a palota termeiben sétáltak, öröme csak tovább fokozódott.

Semmi kétség, gondolta, ezek a férfiak a királyi rendhez tartozó harcosok. Drupada mosolygó arccal lépett oda hozzájuk:

– Harcosokat vagy bráhmanákat tisztelhetünk bennetek? Vagy talán bráhmanáknak öltözött égiek vagytok, s azért jöttetek, hogy elnyerjétek a lányom kezét? Az igazság a legnagyobb erény, drága urak. Ezért kérlek, oszlassátok el a kétségeimet!

Judhisthira a király szemébe nézett. – Ó, Panycsála uralkodója, örvendezz, mert teljesült a vágyad. Tudd meg, hogy ksatriják vagyunk, a királyi rend harcosai, a híres Pándu fiai. Én Judhisthira vagyok, ez meg itt Bhíma. Ez az ifjú itt, aki a rendkívüli íjászbravúrral elnyerte leányod kezét, Ardzsuna, ők ketten pedig az ikrek, Nakula és Szahadéva. A hölgy, aki az imént a női lakosztályba kísérte Draupadít, anyánk, Kuntí. Ó, király, hasonlatosan a lótuszhoz, melyet egy tisztavizű tóból egy másikba ültetnek át, erényes leányod az egyik királyi családból a másikba került. Mostantól

tiszteletreméltó apósunk és gurunk vagy. Ezzel mindent elmondtam neked.

Drupadának néhány percig egy hang sem jött ki a torkán. Örömmámorban úszott: könnyek csorogtak a szeméből, s a tagjai remegtek. Amikor végre magához tért, így szólt: – Érhetett-e ennél nagyobb szerencse minket? Amikor hírét vettük a tűzvésznek, a legrosszabbra gondoltunk. Most már tudjuk: imánk meghallgatásra lelt. Ó, hős, mondd el, hogyan menekültetek meg Váránavátából!

Judhisthira töviről hegyire mindent elmesélt. – Hogy engedhette meg mindezt a vak király? – fakadt ki Drupada, majd felajánlotta a Pándaváknak, hogy nyugodtan maradjanak csak nála, ameddig jónak látják. Végül Ardzsunára nézett és így szólt: – Lányom, Draupadí, immár e hatalmas hősé, keljenek hát egybe a megfelelő szertartás szerint. A mai nap éppen kedvező erre.

– Ó, király, lévén, hogy én vagyok a legidősebb, nekem kell elsőként megházasodnom – válaszolta erre Judhisthira.

– Akkor vedd te nőül, vagy legyen bármelyikőtöké, ahogy jónak látod.

A király a félistenekkel tekintette egyenlőnek mind az öt fivért. Judhisthira azonban megrázta a fejét.

– Draupadí egyikünkhöz sem megy hozzá – mindannyiunk felesége lesz.

Drupadának a lélegzete is elakadt, s hátrahőkölt a meglepetéstől. – Nem mond ez ellent az erkölcs szabályainak? Ó, Bharata leszármazottja, még soha nem hallottam olyan asszonyról, akinek öt férje lett volna.

– Én már alaposan végiggondoltam mindezt, ó, király – nyugtatta meg Judhisthira. – Szívemben nincs helye a bűnnek, márpedig én semmi kivetnivalót nem találok abban, ha Draupadí mindannyiunk közös felesége lesz. Anyánk, a bűntelen Kuntí, szintén jóváhagyta döntésünket. Semmitől sem kell tehát tartanod – az erény nem fog csorbát szenvedni.

Drupadát továbbra is kétségek mardosták. – Ne vedd zokon, kérlek, de szeretném másokkal is megtanácskozni a dolgot. Hallgassuk meg, mit mondanak a bölcs bráhmanák, s csak azután döntsük el, mi a teendő. Holnap azt teszem majd, ami a megfelelő.

Ahogy beszélgettek, megérkezett Vjászadéva. A ragyogó risi láttán mindenki felállt, majd leborult előtte. A bölcs, kezét áldásra emelve, minden jelenlévőt üdvözölt, majd helyet foglalt.

Drupada azonnal megkérdezte tőle, miként vélekedik Judhisthira javaslatáról, mire a bölcs így válaszolt:

– Jövetelem célja éppen az, hogy e kételyt eloszlassam. Véleményem szerint semmi bűnös nincs abban, ha leányod mind az öt fivérhez feleségül megy. De azt is elmondom neked, miért vélekedem így.

Vjászadéva négyszemközt akart beszélni Drupadával. A király lakosztályába vonultak, s a bölcs egy régi históriába kezdett. Elmesélte, hogy előző életében az öt Pándava mindegyike hatalmas félisten volt. Valamennyien arra a sorsra

rendeltettek, hogy Laksmínak, a szerencse istennőjének egyik inkarnációja legyen a feleségük. Ez az inkarnáció nem más, mint Draupadí.

Őt viszont a hatalmas istenség, Siva részesítette abban az áldásban, hogy öt férje lesz.

– E nagy istenek tetteiben nem lehet hiba – fejezte be mondandóját Vjászadéva. – Engedd meg hát, hogy leányod a Pándavák felesége legyen.

Drupada érezte, hogy kétségei azonnal szertefoszlanak a mindentudó risi szavai nyomán.

Örömmel adta beleegyezését, s mindjárt hozzálátott a szertartás szükséges előkészületeihez. A palotát virágfüzérekkel és csodálatos drágakövekkel díszítették fel, s az udvaron felsorakozott, ragyogó páncélba öltözött katonák sorfala előtt Dhaumja meggyújtotta a szentelt tüzet. Amikor a Pándavák elfogadták Draupadí kezét, a lágy zeneszóval kísért szent mantrák dallamos énekébe az emberek örömujjongása vegyült. Drupada lánya, városszerte zajló hatalmas ünneplések közepette, öt egymást követő napon mind az öt fivérrel egybekelt.

Amikor Krisna is értesült az eseményről, töméntelen kincset küldött nászajándékul a fivéreknek. Arany, ékszerek, drága kelmék, puha takarók, bőrök, lovak, elefántok, szekerek és tengernyi értékes kincs érkezett Mathurából. Hogy örömet szerezzen Krisnának, Judhisthira elfogadta az ajándékokat, s levélben köszönte meg unokaöccse nagylelkűségét.

Boldog, gondtalan élet köszöntött ezután az öt testvérre, valamint hitvesükre és édesanyjukra a kampiljai palotában.

Hamarosan az egész világot bejárta a hír: a Pándavák életben maradtak! Amikor tudomást szereztek arról, hogy a Kuruk milyen gyalázatosan bántak a Pándava-fivérekkel, a királyok többsége elítélte Dhritarástrát és a többbi Kuru vezetőt. – Hogyhogy nem tanúsítanak egy csöppnyi szeretetet sem ezek iránt az erényes hősök iránt? – vélekedtek az emberek.

Kémei még útban Hasztinápura felé tájékoztatták Durjódhanát, aki borzadva a fejéhez kapott.

– Ez nem lehet igaz! – hörögte. Amikor rádöbbent, hogy halálos ellenségei nemcsak életben vannak, de még meg is erősödtek a Drupadával kötött szövetség révén, a herceg dúlt-fúlt tehetetlen dühében, s elkeseredetten Purócsanát átkozta, Duhsászana meg Ardzsunát bírálta: – A Pándava csalt, amikor álruhában vett részt a próbatételen! Ha felfedte volna a kilétét, soha nem jár sikerrel, mert egyből foglyul ejtettük volna. Bizony, nagy a sors hatalma, az emberi erőfeszítések pedig mind hiábavalóak!

Durjódhana egyre kényelmetlenebbül érezte magát. – Drága öcsém – mondta Duhsászanának –, most már van okunk az aggodalomra. Unokatestvéreink mellett hatalmas harcosok állnak. Drupada erejét már ismerjük, fiáról, Dhristadjumnáról pedig azt jósolták, ő lesz Dróna gyilkosa. Mihamarabb beszélnünk kell atyánkkal!

Amint a városba értek, a Kauravák egyenesen a palotába siettek. A hercegek egyedül maradtak érzéseikkel: Hasztinápurában egészen más volt a közhangulat. Bhísma és Vidura is nagy örömmel nyugtázta a híreket. Vidura nyomban el is ment Dhritarástrához, s így szólt hozzá: – Jó hírt hozok, ó, király! A szerencsének hála, boldogság és nagy jövő vár a Kurukra!

A vak király, azt gondolván, hogy Durjódhana győzött a szvajamvarán, felkiáltott: – Ez aztán a jó szerencse! Nyomban készíttess ékszereket a panycsála hercegnőnek! A legszebb drágaköveket adjátok neki! – A király Vidura keze után nyúlt. – Ó, bölcs, intézkedj, hogy Durjódhana és Draupadí a legnagyobb pompa közepette járuljon elém! Ez aztán az örömteli nap!

Vidura erre elnevette magát.

– Ó, király, nem jól érted! A hercegnőt Ardzsuna nyerte el. Fivéreivel túlélte a tűzvészt, s most mindannyian Kampiljában vannak.

Dhritarástra visszaült a trónra, s tapsolni kezdett. – Milyen csodálatos! Úgy szeretem Pándu fiait, hogy talán még a tulajdon apjuk sem szerette így őket! Nagy örömömre szolgál ez a hír!

Vidura vak bátyja arcvonásait fürkészte. – Ó, király, bárcsak még száz nyáron át kitartana benned ez az érzés!

Ekkor Durjódhana és Karna lépett a szobába. Vidura láttán elmosolyodtak, s enyhén meghajoltak. Üdvözölték a királyt, de addig egy szót sem szóltak, amíg Vidura el nem hagyta a termet. Amikor Durjódhana megbizonyosodott róla, hogy biztosan nem hallhatja, amit mondanak, így szólt a királyhoz:

– Ó, atyám, miért látod ilyen kedvező fényben ellenségeink sorsának alakulását? Miért örvendezel oly nagyon a sikerük fölött? Ó, legkiválóbb férfiú, az ő sikerük a mi nagy veszedelmünk. Haladéktalanul cselekednünk kell, nehogy azon kapjuk magunkat, hogy vagyonunkkal és követőinkkel együtt, mindannyiunkat elnyeltek.

Dhritarástra megszorította a fia kezét. – Én is ugyanazt óhajtom, amit te, drága gyermekem, de nem akartam kimutatni az érzelmeimet Vidura előtt. Inkább azt mondd meg: szerinted mi szolgálja most az érdekünket?

Durjódhana elmosolyodott, s Karnára pillantott. – Szerintem a következőképpen kellene cselekednünk: küldjünk hamarjában néhány megbízható és ügyes bráhmanát Kampiljába, akik viszályt szítanak majd a testvérek között, mondjuk Kuntí és Mádrí fiai között. Vagy ajánljunk föl hatalmas vagyont Drupadának, hátha cserben hagyja a Pándavákat, s a mi oldalunkra áll. Biztos vagyok benne, hogy Draupadít is férjei ellen hangolhatjuk. Mi sem könnyebb ennél egy olyan nő esetében, akinek öt férje van. Talán még a Pándavákat is kísértésbe vihetjük – gyönyörű hölgyeket küldünk az elcsábításukra, s Draupadí majd eltaszítja őket magától.

Durjódhana egészen felélénkült, ahogy egymás után sorolta hajmeresztőbbnél hajmeresztőbb ötleteit. Egy képzeletbeli karddal a levegőbe suhintott: – Ha valahogy meg tudnánk öletni Bhímát, minden gondunk megoldódna. Nélküle a Pándavák fabatkát sem érnek. Biztosan vannak olyan

kémek, akik megtalálnák a módját, hogy eltegyük láb alól.

Durjódhana nagyot kacagott Bhíma halálának gondolatára. Beszédét a következő szavakkal zárta: – Ha minden kötél szakad, egyszerűen visszahozatjuk őket ide, s aztán temérdek lehetőségünket és hatalmunkat latba vetve, eltöröljük őket a föld színéről. Ki tudna ebben megakadályozni bennünket? Karna, mit szólsz hozzá?

Durjódhana a barátjához fordult, aki fejét rázva így válaszolt: – Ó, Durjódhana, nem hiszem, hogy jól megfontoltad volna, amit mondasz. Sem ármánnyal, sem összeesküvéssel, sem pedig árulással nem lehet legyőzni a Pándavákat. Magad is meggyőződhettél róla, hogy mindez nem jár sikerrel. Így volt ez már akkor is, amikor még csupán kisfiúk voltak, barát és szövetséges nélkül. Pedig akkor még itt éltek az orrunk előtt, a városban. Most meg felnőttek, hatalmuk van, tőlünk távol élnek, s a hatalmas Drupada a szövetségesük.

Karna sorban megcáfolta Durjódhana javaslatait. Úgy gondolta, lehetetlenség viszályt szítani a testvérek között, akik mindenben szinte egyetlen személyként értettek egyet. Ami pedig Draupadít illeti, ha akkor elfogadta őket, amikor szegények, s úgyszólván számkivetettek voltak, hogy dobná el őket magától éppen most?

– Öt erős férje van, mit kívánhat még? Az apja meg erényes, igazságos. A vagyon kedvéért nem fogja cserben hagyni a vejeit.

Karna beszéd közben fel-alá járkált, majd csípőre tett kézzel megállt Dhritarástra előtt.

– Ó, király, halld a javaslatomat! Szedd össze a hadsereget, s azonnal vonulj Kampilja ellen! A hatalmas túlerővel, jómagammal és Durjódhanával a csapatok élén, egykettőre szétverjük a Pándavákat és Drupadát. A fondorkodásnak semmi értelme! Itt csak a vitézség győzhet! Gyorsan kell cselekednünk, mielőtt unokaöccsei támogatására Krisna felvonulhatna a Jádava csapatokkal. Ha erre sor kerül, igencsak nehéz dolgunk lesz. Mutassuk hát meg most az erőnket! Ha végeztünk ellenségeinkkel, te leszel a világ egyeduralkodója.

– Ó, szúta, hatalmas hős vagy, ehhez nem fér kétség – dicsérte Dhritarástra Karnát. – Ily kiváló beszéd csak a te szádból hangozhat el. Mielőtt azonban ilyen lépésre szánnám el magam, tanácskoznom kell Bhísmával és a többi Kuruval. Az ő támogatásuk nélkül nem szállhatunk szembe ilyen hatalmas ellenséggel.

Karna lehorgasztotta a fejét. Durjódhanára sandított, aki egy bosszús grimaszt vágott. Bhísma vagy Dróna sohasem értene egyet azzal, hogy megtámadják a Pándavákat. Megpróbált érvelni, Dhritarástra azonban rendíthetetlen maradt, s össze is hívta a tanácsot, hogy megbeszéljék, mit tegyenek.

Amikor az összes Kuru vezér helyet foglalt a tanácsteremben, a vak király ismertette velük Karna javaslatát. Bhísma azonnal felpattant, s könnyezve a

következőket mondta: – Pándu fiai a mi fiaink! Ó, király, ugyanolyan kedvesek ők a szívemnek, mint a te fiaid, s nem kevésbé méltók a védelmünkre. Soha nem tudnék beleegyezni, hogy harcba szálljunk velük. Kössünk inkább békét, s adjuk át nekik a királyság felét. Ez az egyetlen erényes út. Ha nekik nincs joguk a királysághoz, miért lenne hozzá joguk a Kauraváknak? Ráadásul a trón első birtokosa atyjuk, Pándu volt; miért ne a fiait illetné hát az elsőbbség?

Bhísma szünetet tartott, s körülhordozta tekintetét az egybegyűlteken. Senki nem tudott vitába szállni vele. Egyikük sem kért szót, s ezzel egyértelművé vált, hogy haladéktalanul vissza kell adni a Pándaváknak az őket megillető helyet. Aztán újra beszélni kezdett: – Máskülönben bűn és gyalázat lesz a sorsunk. Amióta azt hallottam, hogy odavesztek a tűzben, nem mertem egyetlen teremtett lény szemébe se nézni. Mivel túlélték a szerencsétlenséget, szörnyű szégyenbélyegtől menekült meg a családunk. Csakis Isten kegyén múlott, hogy jó hírünket megőrizhettük – ne utasítsuk hát el ezt a kegyet. Öleljük keblünkre a Pándavákat! Ne harcoljunk ellenük, hiszen nincs az az erő, mely erényességükön és összetartásukon győzedelmeskedni tudna. Még Indra, az istenek királya sem foszthatja meg őket erőnek erejével atyjuk jogán örökölt birodalmuktól.

Ezután Dróna emelkedett szólásra: – Egy igaz barát, ha kikérik a tanácsát, mindig az igazságot fogja mondani, még akkor is, ha az fáj. Ó, király, én is osztom Bhísma véleményét. Pándu fiainak meg kell kapniuk az őket megillető birodalmat. Ezt diktálja az örök erény.

Dróna azt ajánlotta, hogy menesszenek azonnal hírnököket Kampiljába, s küldjenek értékes ajándékokat a Pándaváknak és Drupadának.

– Az lesz a legjobb, ha saját fiaidat küldöd el. Hozzák vissza ők a Pándavákat Hasztinápurába. Fogadd őket szeretettel, ó, király, mert ők éppen olyanok, mintha a fiaid lennének.

Ennek hallatán Karna arca elsötétült. Felugrott, s heves taglejtésekkel Bhísma és Dróna ellen ágált.

– Ne bízz bennük, király! Noha a te kenyeredet eszik, nincs bennük semmi hála. Az ellenség pártját fogják, közben meg úgy beszélnek, mintha a barátaid lennének. Semmiképp se hallgass a tanácsukra!

Dróna csak nevetett. – Gonosz ember vagy te, Karna. Nincs más vágyad, csak hogy valami módon árthass a Pándaváknak. Tanácsommal csak a Kuruk javát akartam szolgálni. Ha nem követitek, annak a Kuru nemzetség pusztulása lesz az ára.

Karna felhorkant. Már éppen szólni akart, amikor Vidura felállt, s egy kézmozdulattal csendre intette. A Kuru főminiszter így szólt:

– Ó, király, hallgatnod kellene Bhísmára és Drónára. Hiába töröm a fejem, nem tudok senkit, aki náluknál jobb barátunk lenne. Egyformán szeretik a Kauravákat és a Pándavákat is, bölcsek, s jól ismerik az összes szentírást. Tanácsaikkal csak a javadat akarják. Azok, akik nem értenek egyet velük, s

kihasználják a fiaid iránti ragaszkodásodat, gonosz indulatokkal átitatott tanácsokat adnak.

Vidura ekkor Durjódhanára nézett, s így folytatta: – Ki más próbálna háborúval kivívni olyasmit, amit békés eszközökkel is el lehet érni? Erre csak az képes, akit elátkoztak az istenek.

A Pándavákat nem lehet csatában legyőzni. Egyenrangúak ők az égiekkel, s a mindenható Krisna támogatását élvezik. Tudjátok meg, hogy ahol Krisna, ott a győzelem is!

Egyetértés moraja hullámzott végig a termen. Csak Durjódhana, Karna és Duhsászana fordították el a fejüket, s nemtetszésük jeléül mogorván néztek maguk elé.

Mindenki Dhritarástrát figyelte. A vak király néhány pillanatig hallgatott, majd ezt mondta: – Úgy vélem, Bhísma, Dróna és Vidura igazat szólt. Kétségtelen, hogy e nagy hősök, a Pándavák, olyannyira az én fiaim is, mint amennyire Pánduéi. Amikor meghallottam, hogy életben vannak, minden szomorúságom elszállt. Valóban nagy szerencse, hogy anyjukkal együtt megmenekültek, Purócsana pedig halott. Örülök annak is, hogy Drupadával szövetségre léptek. Ó, Vidura, menj el Kampiljába, s hozd el mindannyiukat. Bizony, nekik is joguk van a birodalomhoz – semmivel sem kevésbé, mint a saját fiaimnak.

A király feloszlatta a gyűlést: döntése megmásíthatatlan volt. Durjódhana és testvérei kiviharzottak a teremből. Lépteik csak úgy dübörögtek a hatalmas mozaikpadlón, selyemköntösük lobogva szállt utánuk. Amikor már mindenki szétszéledt, Vidura lesegítette a királyt a trónról, s a lakosztályába vezette.

Másnap reggel, tömérdek kinccsel, ékszerrel megrakodva, Vidura elindult Kampiljába. Egy csapat katona kíséretében utazott az erdőn át Drupada királysága felé. Hallotta, hogy Krisna is Kampiljában tartózkodik – látogatóban van a Pándaváknál. Amikor arra gondolt, hogy látni fogja, ujjongó érzések öntötték el a Kuru miniszter szívét. Sokszor hallott a risiktől isteni mivoltáról, s nem kételkedett benne, hogy Krisna maga a Legfelsőbb Úr, aki azért szállt alá a földre, hogy kifürkészhetetlen céljait megvalósítsa.

Három napi utazás után a távolban előtünedeztek Kampilja magas tornyai. A templomok aranykupoláiról visszatükröződő napsugarakban olyan volt a város, mint egy villámok szabdalta hatalmas felhő. Amikor Vidura elérte a város határát, hírnökei előreszaladtak, hogy tájékoztassák Drupadát. A panycsála király személyesen jött elé a Pándavákkal, hogy üdvözölje. Szeretettel és tisztelettel fogadták Vidurát, arghjafelajánlásokkal imádták, a Kuru miniszter pedig átadta nekik a Hasztinápurából hozott értékes ajándékokat. Amikor végre mindannyian helyet foglaltak Drupada lakosztályában, Vidura így szólt:

– Ó, király, Dhritarástra szívélyes üdvözletét küldi neked. Minisztereivel örömmel nyugtázta a hírt, hogy családjaink szövetségre léptek. A királyi udvar valamennyi tagja, sőt Hasztinápura minden polgára szeretné már

viszontlátni Pándu fiait, s nagyon szeretnék látni az erényes Kuntí királynét és az isteni Draupadít is. Uram, kegyesen engedd meg, hogy magammal vigyem őket.

Drupada elmosolyodott és bólintott: – Ó, bölcs férfiú, engem is nagy megelégedéssel tölt el, hogy szövetségre léptünk. Illő, hogy a hercegek most már visszatérjenek ősi birodalmukba, én azonban nem vagyok abban a helyzetben, hogy ezt megparancsoljam nekik. Itt van Krisna, a legfőbb tekintély. Ha ő megengedi, s ha Judhisthira és fivérei is úgy kívánják, nincs akadálya ennek.

Drupada nem tudta, milyen fogadtatás vár a Pándavákra Hasztinápuránban. Ha olyan bánásmódban lesz részük, mint eddig is, akkor jobb, ha távol maradnak. De Krisna biztosan tudja, mi a leghelyesebb. Drupada kérdőn emelte rá tekintetét. Krisna Judhisthirához fordult, s egy kézmozdulattal jelezte, hogy beszéljen ő, mire a Pándava így szólt: – Ó, király, hallgatjuk parancsodat, s boldogan megtesszük, bármit is kívánsz.

Krisna, aki egy drágakövekkel kirakott, emelt ülőhelyen foglalt helyet közvetlenül Drupada mellett, azt mondta: – Szerintem menjenek. Ó, király, közöttünk te vagy a legidősebb és a legtanultabb, mondd meg hát, mi a véleményed.

Drupada egyetértett Krisnával. – A Pándaváknak nincsen nálad nagyobb jóakarójuk, ó, Krisna. Döntésed mindenképpen a javukat szolgálja majd. Tegyük meg a szükséges előkészületeket, hogy már reggel útnak indulhassanak.

Miután érzékeny búcsút vettek Drupadától, a Pándavák Draupadíval együtt egy nagy arany szekérre szálltak, majd Vidurával és egy csapat hasztinápurai katonával az élen elhagyták a várost. A király és a királyné egy darabig gyalog követte őket: könnyek között búcsúztak el a lányuktól. Ragyogó szekerén Krisna is a hercegekkel tartott, a nyomában egy kiváló harcosokból álló különítménnyel. A Kampiljából kivonuló menet olyan volt, mint egy égi had, mely Indra fővárosából, Amarávatíból távozik éppen.

Amikor megérkeztek Hasztinápurába, a város polgárai az utak mentén felsorakozva várták a fivéreket. Az emberek körülfogták a Pándavákat, s örvendezve üdvözölték őket: – Isten hozott benneteket! Pándu király ma feltámadt!

Ahogy végighaladtak a város utcáin, a bráhmanák megáldották őket: – Ha valaha is végeztünk egy parányi jámbor cselekedetet, bárcsak azt kérhetnénk jutalmul, hogy a Pándavák száz évig éljenek a városunkban!

Amikor Krisna elhaladt előttük, az emberek leborultak, s homlokukkal érintették a talajt.

Virágszirmokat és rizsszemeket szórtak a földre, a tehetősebbek pedig drágaköveket dobáltak le házaik erkélyéről.

A Pándavák szekerükből integettek az alattvalóknak. A testvérek sírva fakadtak örömükben, hogy újra láthatják szeretett városukat. Dróna, Kripa és

a többi főminiszter fogadta a menetet, s egy gyönyörű palotába vezették Krisnát és a Pándavákat, amit Dhritarástra jelölt ki a számukra.

Elmondták nekik, hogy másnap reggelre a király gyűlést hívott össze, ahol egyszer s mindenkorra határoz a királyság sorsáról.

Másnap a Pándavák elfoglalták helyüket a hatalmas gyűlésteremben. Krisnának a király melletti díszhelyet kínálták fel, ahol kényelmesen elhelyezkedett. Testének ragyogása az egész termet betöltötte. Amikor már mindenki leült, Dhritarástra emelkedett szólásra.

– Az istenek bizony kegyesek hozzánk: Pándu fiai ismét itt vannak közöttünk. Hogy elejét vegyük a Pándavák és a Kauravák közötti vitának, két részre osztom fel a birodalmat. Judhisthira, drága gyermek, te menj Khándavába. A királyságnak az a fele legyen a tiéd.

A király szavait hatalmas csend követte. Bhísma és Vidura egymásra nézett. Dhritarástra kétségtelenül a királyság felét adta oda, Khándava hatalmas földterület volt – ám teljes egészében lakatlan. Még nagyon régen, egy risi átka folytán néptelenedett el, s ma nem volt rajta más, csak őserdő és sivatag. Judhisthirát azonban ez nem érdekelte. Bármilyen megoldást elfogadott volna, csakhogy a békét előmozdítsa. A Pándava észrevette, hogy a Khándava név hallatán Krisna elmosolyodik. Ő biztosan tudja majd, mi a teendő. Egyébként is, Dhritarástra volt a jog szerinti uralkodó, vagyis Isten képviselője. Judhisthira soha nem tagadta volna meg a parancsát.

– Úgy lesz, ahogy kívánod, ó, király. Holnap útnak indulunk – mondta összekulcsolt kézzel.

Másnap reggel Dhritarástra Khándava királyává koronázta Judhisthirát. A szertartást Vjászadéva végezte el, s amikor elérkezett a távozás ideje, ő is a Pándavákkal tartott. Krisna szintén elkísérte a fivéreket. Amikor elérték Khándavát, felkérte Vjászadévát, hogy jelölje ki a legalkalmasabb helyet a városalapításra. Krisna ezután odahívta Indrát. Amikor az istenség megjelent, ragyogón, mint a nap, így szólt hozzá: – Ó, félistenek királya, hintsd be mennyei nektároddal ezt a földet! Tedd gazdaggá és termékennyé, aztán pedig építs rajta egy mennyei várost a Pándavák számára!

Indra rögtön neki is látott a feladatnak. Felkérte a mennyek építészét, Visvakarmát, hogy kezdjen hozzá a város építéséhez. Hamarosan hatalmas udvarházak nőttek ki a földből a széles utak mentén, magas, fehér márványpaloták emelkedtek a város közepén, mindenfelé gyönyörű kertek és gyümölcsösök virítottak. A félisten több száz, Visnunak és a fő istenségeknek szentelt templomot épített. A várost hatalmas gránitfalak szegélyezték, melyek körül széles vizesárok futott. Indra nektárja megtette hatását: a környező vidék termékeny, zöldellő tájjá változott. A város szomszédságában virágzó, illatos fákkal teli erdőségek nőttek, a fák között lótuszokkal benőtt, hattyúk és darvak lakta tavak bújtak meg.

A Pándavák a központi palotába költöztek, mely a mennyei Méru hegyre, az istenek hajlékára emlékeztetett. A város hamarosan ezrével vonzotta oda a

szentéletű bráhmanákat, akik beköltöztek a királyi negyed körül épített, nekik szánt házakba. A többi rendből is tömegesen érkeztek az emberek, hogy benépesítsék a várost, mely az Indraprasztha nevet kapta.

Mivel szoros barátság fűzte a Pándavákhoz, Krisna néhány hétig a városban maradt. Ő és Ardzsuna különösen közel kerültek egymáshoz, és sok időt töltöttek együtt. Draupadí is minden alkalmat megragadott, hogy szolgálhassa Krisnát, s nagyon megkedveltette magát a Pándavák dicső rokonával.

Nyolcadik fejezet

A mennyei csarnok

Nem sokkal Indraprasztába költözésük után, a Pándavákhoz a mennyei bölcs, Nárada érkezett látogatóba. Draupadí illemtudóan fogadta, s szíves vendéglátásban részesítette. Isteni szépségét látva a bölcs megijedt, nehogy ez az öt fivér közötti nézeteltérés forrása legyen. Egy ősi történetet mesélt el nekik két aszuráról, akik egy nő miatt különböztek össze. Noha elválaszthatatlan jó barátok voltak, és őszinte szeretet fűzte őket egymáshoz, az irigység végül mindkettőjük vesztét okozta: szörnyű küzdelemben végeztek egymással. Nárada óva intette a Pándavákat:

– Ne hagyjátok, hogy hasonló sorsra jussatok. Úgy vehetitek elejét mindenféle viszálykodásnak, ha Draupadíval kapcsolatban szigorú szabályt hoztok.

A fivérek erre rá is álltak: megállapodtak, hogy mindegyikük csak meghatározott időt tölthet együtt Draupadíval. Ha bármelyikük megzavarná a másikat, amikor az kettesben van hitvesükkel, annak súlyos következménye lesz: a tolakodónak egy évre az erdőbe kell vonulnia, s ez idő alatt nem találkozhat Draupadíval.

Ahogy telt-múlt az idő, Indraprasztha híre még az istenekig is eljutott. A Pándavák példamutató uralkodásának köszönhetően a polgárok igen jámbor életet éltek. Judhisthira mindig kikérte a bölcs bráhmanák tanácsát, s még azzal is törődött, hogy egyetlen alattvalója se szenvedjen semmiben hiányt. A birodalma felvirágzott és egyre gyarapodott. Sok király máris a hűbérurának tekintette.

Draupadí alázatosan szolgálta mind az öt férjét, a fivérek pedig tartották magukat a megállapodáshoz, a kiszabott időhöz. Draupadí egy nap éppen Judhisthirával üldögélt kettesben a lakosztályában, amikor egy elkeseredett bráhmana érkezett a palotához, s fennhangon Judhisthirát hívta:

– Ó, király, ments meg! Gonosz rablók elrabolták a teheneimet. Ne hagyd, hogy lábbal tiporják a törvényt! A királynak szent kötelessége, hogy megvédje alattvalóit.

De Judhisthirához nem ért el a bráhmana jajszava – Ardzsuna azonban meghallotta, s így kiáltott:

– Ne aggódj, jó bráhmana! Ígérem, hogy hamarosan kézre kerítem a rablókat.

Rögvest a kézívéért indult, de rá kellett döbbennie, hogy Judhisthira és Draupadí éppen abban a szobában vannak, ahol ő a fegyvereit tartja. Az ajtó előtt megtorpant, és gondolkodóba esett.

Nem szegheti meg a szabályt! Ugyanakkor, ha nem kapja el a tolvajokat, Judhisthira becsülete szenved csorbát. Az emberek elítélik majd a királyt, amiért nem védett meg egy bráhmanát. Ha azonban belép a szobába, annak

csak az lesz a következménye, hogy neki, Ardzsunának, egy évre az erdőbe kell vonulnia. Ha időközben netalán meghal, még az is jobb, mint ha a bátyja nevéhez bűn és vádaskodás tapad.

Ardzsuna határozottan bekopogott az ajtón, majd belépett. Odament a fegyvereihez, s közben nem nézett se jobbra, se balra. Judhisthira meglepődött ugyan egy kicsit, de szívélyesen üdvözölte. Az öccse csak annyit mondott, hogy majd később mindent megmagyaráz. Felkapta a fegyvereit, s a rablók nyomába eredt. Kisvártatva nyakon is csípte őket, s visszaszerezte a bráhmana teheneit. Ezután visszasietett a városba, s Judhisthira elé járult. Leborult előtte, majd elmondta neki, miért kellett bemennie a szobába. Aztán így szólt: – Most pedig kérlek, engedd meg, hogy egyezségünk értelmében az erdőbe vonuljak.

Judhisthira értetlenül emelte fel a kezét: – De hát miért? Nem követtél el semmilyen bűnt. Csak a dharma elveit próbáltad megóvni. Ne menj el!

Ardzsuna azonban tántoríthatatlan volt. – Gyakran mondtad nekem, hogy erényesen kell élni, megalkuvás nélkül. Ragaszkodnom kell az igazsághoz, mert ebben rejlik minden erőm.

Megszegtem az egyezséget, tehát mennem kell.

Könnyek áztatták Judhisthira arcát, de semmit nem tudott felhozni ellenérvként. Az öccsének igaza van: tartaniuk kell magukat a megállapodáshoz. Beleegyezése jeléül bólintott, Ardzsuna pedig felkészült az indulásra. Fivérei szomorúan tekintettek utána, amikor elhagyta a várost a számos aszkéta-bráhmanával, akik örömmel tartottak vele a zarándokúton. Judhisthira parancsára egy csapat szolga is elkísérte, akik tömérdek értékes holmit vittek magukkal, hogy Ardzsuna megajándékozhassa majd az útjába kerülő risiket.

Ardzsuna úgy döntött, hogy a tengerpart mentén halad, s végiglátogatja a szent helyeket.

Zarándokútja végén elérkezett a nyugati parton fekvő Dvárakába, ahol elidőzött egy darabig.

Krisna segédletével sikerült elnyernie Szubhadrá, Krisna páratlanul szép húga kezét, s az év leteltével visszatért Indraprasztthába, ahová a hercegnőt is magával vitte. Örömtől ujjongó fivérei lelkendezve gratuláltak nekik, majd csodálattal hallgatták Ardzsuna kalandokban bővelkedő úti beszámolóját.

Néhány nappal Ardzsuna hazatérte után Krisna és Balaráma is Indraprasztthába látogatott, kíséretükben Dvárakā vezető személyiségeivel. A fővárosba érkezve nem győzték csodálni annak lenyűgöző építészeti remekeit. Indraprasztha maga volt a városok gyöngyszeme. Az utcákat patyolattisztára mosták, majd illatos vízzel locsolták fel, a város magas, fehér épületeit virágfüzérekkel és tarka zászlókkal díszítették fel. Ahogy a dvárakái menet elhaladt előttük, Indraprasztha gazdag polgárai csillogó drágaköveket szórtak az útra. Kagylókürtök ezrei búgtak, a bráhmanák pedig Krisnát és társait dicsőítő himnuszokat zengtek.

A Pándavák tisztelettel és szeretettel köszöntötték a vendégeket, akiket Judhisthira saját fényűző palotájában szállásolt el. Krisna és Balaráma ekkor átadta neki a mesés kincseket, amit Szubhadrá hozományául szántak. Halomban állt ott az aranytégla, a sok drágakő, az értékes szőnyeg, a takaró. A két Jadu vezér több ezer, aranydíszekkel felékesített tehenet, ezer, holdhoz hasonlatos fehér lovat, ezer öszvért és ezer kitűnő harci szekeret is átadott nekik, legvégül pedig ezer hatalmas, tengerparton nevelt elefántot, melyek olyanok voltak, mintha csengettyűkkel és díszekkel felékesített hegyek lennének. Amikor mindent kiraktak, a Pándaváknak ajándékozott tömények kincs egy minden irányban szétterülő tarka tenger benyomását keltette.

Judhisthira kegyesen elfogadta az összes ajándékot. Fivéreivel együtt feledhetetlen napokat töltött a Jadukkal, vidám szórakozások és beszélgetések közepette. A Jaduk végül hazatértek Dvárakába, Krisna azonban úgy határozott, tovább marad egy kicsit. Szerette volna még Ardzsuna társaságát élvezni. A két barát együtt járt vadászni az Indrapraszthát övező erdőkbe, ahol sokat nevettek és tréfálkoztak, miközben az erdőben élő risik biztonságát veszélyeztető vadállatokat űzték.

Egy forró napon éppen együtt pihentek egy hatalmas banyanfa árnyékában, amikor nagy meglepetésükre egy bráhmana lépett elő a fák közül. Rézszínű bőrével, élénksárga hajával és szakállával meglehetősen furcsa jelenség volt. Vöröslő szemei olyanok voltak, mint egy-egy lótuszszirom, arányos testalkata erőtől duzzadt.

Amikor megpillantották a bráhmanát, aki úgy ragyogott, mint a tűz, Krisna és Ardzsuna tiszteletteljesen felálltak, s kezüket összetéve üdvözölték.

– Mit tehetünk érted? – kérdezte Krisna.

– Tudom, hogy az emberek közt ti vagytok a legkiválóbbak – mondta a bráhmana zengő hangon. – Azért jöttem, hogy ételt kolduljak tőletek. Be kell azonban vallanom, hogy nem vagyok közönséges bráhmana: Agni vagyok, a tűzisten. Szeretném felfalni ezt az egész erdőt, ebben kérem a segítségeteket.

A félisten elmagyarázta, hogy már többször el akarta emészteni ezt a rengeteget, Indra azonban minden próbálkozását meghiúsította.

– Él itt egy nága, aki jó barátja Indrának. Amikor fellángolok, hogy elnyeljem az erdőt, Indra mindannyiszor hatalmas esőt küld. Csak ti ketten tudnátok őt ebben megakadályozni. Nekem mindenképpen fel kell falnom ezt az erdőt, mert rengeteg gyógynövény terem benne.

Agni elmesélte nekik, hogy megbetegedett, miután túl sok ghít evett egy áldozat alkalmával, amit Szvétaki király, Ardzsuna egyik őse mutatott be. Ha megehetné a gyógynövényeket, meggyógyulna. A hatalmas teremtő, Brahmá tanácsolta neki, hogy Ardzsunától és Krisnától kérjen segítséget. – Előző életükben Nara és Nárájana, a két isteni risi voltak – mondta Brahmá. – Most a földön jelentek meg, hogy beteljesítsék az istenek szándékát. Tőlük kérj segítséget!

Ardzsuna összekulcsolt kézzel fordult az istenhez.

– Nagyon szeretnék segíteni neked, s vannak is nagy erejű fegyvereim, melyekkel még az égieket is meg tudom fékezni. Nincs azonban olyan íjam, mely sokáig kiállná hatalmas erejüket. Emellett még egy kifogyhatatlan tegezre és egy megfelelő harci szekérre is szükségem lenne.

Agni elmosolyodott. – Ezt mind megkapod! – majd Varunára, az alvilág és a vizek félistenére gondolt. Az istenség abban a pillanatban meg is jelent, Agni pedig így szólt hozzá: – Ó, mélységek ura, kérlek, add nekem azt az íjat és a két tegezt, meg a majom-zászlós szekeret, mely egykor Szóma királyé volt! Ardzsunának nagy szüksége van rájuk, hogy az istenek javát szolgálva végrehajthassa dicső tetteit.

Varuna volt a mennyei fegyverek őre, melyeket az óceán mélyén rejtett el. Elő is varázsolta a szekeret és a fegyvereket, s Agni nyomban Ardzsuna rendelkezésére bocsátotta őket. A Pándava csodálattal bámulta az íjat.

– Ez a Gándíva – mondta Agni. Embermagasságú volt, úgy ragyogott, mint a szivárvány, és csillogó drágakövek díszítették. A díszesen faragott íj minden részletében tökéletes volt: a gyengeség legkisebb jele sem látszott rajta. Ardzsuna, miután leborult Agni előtt, magához vette az íjat, s odalépett a hatalmas szekérhez, melyet Varuna varázsolt oda. A csodálatos jármű tele volt mennyei fegyverekkel, köztük a két kifogyhatatlan tegezzel. A szekér sejtelmesen csillogott, akár a nap ragyogását visszatükröző esti felhő, s a gandharvák földjéről származó, ezüstszínű mének toporzékoltak előtte. Egy hosszú, arany zászlórúd emelkedett ki belőle, s a rúd végén lobogó zászlót Hanumánnak, Ráma híres majom-szolgájának a képe díszítette, aki vad kiáltásokat hallatott.

Amikor Ardzsuna a szekérre szállt és felöltötte az égi vértezetet, Varuna egy korongfegyvert nyújtott át Krisnának.

– Íme, ez itt örök fegyvered, a Szudarsana – mondta, s átadta neki a tűzkerékhez hasonlatos tündöklő diszkoszt. – Ha a te kezed hajítja el, e borotvaéles fegyver a három világ bármelyik teremtményével képes végezni. Ez meg a buzogányod, a Kaumódaki, mely tönkre tudja zúzni a daitják és dánavák seregeit.

Varuna, miután átadta a két fegyvert, leborult Krisna előtt, majd eltűnt. Ardzsuna, ahogy ott állt tetőtől talpig páncélban a szekéren, úgy ragyogott, akár a nap. Krisna odaült a kocsihajtó-ülésre, s kézbe vette a gyeplőt, azzal, hogy majd ő hajtja a szekeret. Hősi elszántsággal Ardzsuna így szólt Agnihoz:

– Ó, hatalmas istenség, lángolj fel, ahogy csak tudsz. Ha a Gándívát tudhatom fegyveremül és Krisnát kocsihajtómul, akár a mennyek összes lakója ellen is kiállok!

Agni nyomban fel is vette lángoló alakját, és körülölelte az erdőt. Hatalmas lángok csaptak fel, sűrű, fekete füstfelhő terült szét az égen. A fülsiketítően recsegő-ropogó fa füstje kellemetlen, fojtogató szaggal töltötte meg a levegőt. A hatalmas erdő tavai mind felforrtak és kiszáradtak, s a sziklák fehéren izzottak a tűzben.

Mennyei birodalmában Indra aggódni kezdett. Nága-barátja, Taksaka nagy veszélyben van!

Az istenek királya óriási felhőket küldött az erdő fölé. Nagy mennydörgések közepette csak úgy ontották magukból a vizet. Az erdőtűz azonban olyan rettenetes erővel lángolt, hogy az eső még a levegőben elpárolgott. Indra ekkor még nagyobb felhőket küldött a táj fölé, s kisvártatva hatalmas vízoszlopok zúdultak a lángokra.

Ardzsuna erre megidézte a Vajavja szélfegyvert. Az égre lőtte, s menten eloszlatta vele az összes felhőt. Indra haragra gerjedt. Számtalan égi harcost hívott, hogy szálljanak szembe Ardzsunával. Egyszeriben aszurák, gandharvák, jaksák és nágák ezrei jelentek meg az égen, s valamennyien lőni kezdtek Ardzsunára.

A Pándava hihetetlen ügyességgel hárította el támadásukat. Az egyfolytában kör alakúra feszített Gándívából egymás után lőtte ki a mennyei fegyverek erejével felruházott nyílvesszőket.

Krisna bámulatosan irányította a szekeret: ide-oda cikázott, s ügyesen kisiklott az égből hulló fegyverek elől.

Látva, hogy Ardzsuna sikeresen veri vissza a mennyei hadsereget, Indra maga jelent meg a legfőbb istenségek társaságában. Jóllehet lenyűgözte fia ereje, eltökélte, hogy bebizonyítja neki saját felsőbbrendűségét.

A félistenek sorban célba vették Ardzsunát: Jamarádzsa halálhozó botjával, Szúrja a dárdájával, Varuna a pányvájával, Indra pedig félelmetes villámaival. Rajtuk kívül a félistenek egész serege lőtte ki még a fegyverét Ardzsunára, de ő csak állt rendíthetetlenül a szekerén, s fürge nyilaival az összes ráküldött fegyvert kivédte. Olyan elképesztő sebességgel lőtte ki nyílvesszőit, hogy úgy tűnt, mintha egybefüggő vonalat alkotva hagynák el az íjat. Két karjának puszta erejével és a Gándívával elhárította a félistenek támadását, akik őszinte ámulattal dicsőítették vitézségét.

Ekkor egy hang szólalt meg az égből:

– Ó, Indra! Barátod, Taksaka nincs itt. Hagyd abba a csatát! Az erdő s a benne élő bűnös lények pusztulását a sors rendelte így. Ardzsunát és Krisnát úgysem tudod legyőzni.

Brahmá hangját felismerve, az istenek visszavonultak. Agni még tizenöt napig falta az erdőt.

A tűzvész elől rémült ráksaszák és démonok hordái menekültek a szélrózsa minden irányába, de Ardzsuna egytől egyig leterítette őket a nyilaival. Krisna olyan szédületes iramban hajtotta szekerét az erdő körül, hogy úgy látszott, mintha minden oldalán egyszerre lenne ott. Egyetlen démon sem tudott elmenekülni Ardzsuna elől.

A démonok dánava-ágának Maja nevű vezére a tűzvész idején a föld alá rejtőzött. Amikor a lángok kezdtek alábbhagyni, előbújt, s megpróbált elmenekülni. Illúziókeltő képessége révén sikerült kijátszania Ardzsunát,

Krisna azonban észrevette. Már éppen ráemelte korong-fegyverét, amikor a ravasz démon Ardzsunához szaladt, és a lábai elé borult.

– Ó, hős! Kérlek, oltalmazz meg! – rimánkodott.

Ardzsuna mindig tartotta magát a vallásos elvekhez, ezért nem utasíthatta vissza. Intett Krisnának, hogy ne ölje meg Maját. A démon összetett kézzel hálálkodott: – Ó, Ardzsuna, megmentetted az életemet. Mivel hálálhatom meg?

– Nem fogadok el semmilyen fizetséget. Csak azt tettem, ami a kötelességem – válaszolta habozás nélkül Ardzsuna.

– Hát ne tekintsd fizetségnek, csak hadd végezzek valami szolgálatot, amivel örömet szerezhetnék neked – erősködött Maja.

– Ó, dánava, ha valóban meg akarsz örvendeztetni, akkor kérlek, tégy valamit Krisna kedvéért.

Maja várakozón tekintett Krisnára, aki így szólt: – Ó, dánava, van valami, amivel igen nagy örömet szerezhetnél nekem. Építs Judhisthirának egy mennyei gyűléscsarnokot Indraprasztһában, de olyat, aminek nincs párja a világon.

Krisna jól tudta, hogy Maja építészi tudománya felülmúlhatatlan, s a mennyei bolygókon számtalan gyönyörű épület öregbíti már a hírnevét. A dánava beleegyezett Krisna kérésébe, s velük tartott Indraprasztһába. Némi gondolkodás után megrajzolta a gyűlésterem tervét, majd felkerekedett, hogy elhozza a Himalájából a szükséges építőanyagokat.

– Nagy mennyiségű mennyei drágakövet rejtettem el ott. Rajtam kívül senki a világon nem ismeri a rejtekhelyet – magyarázta. – Idehozom őket, s nyomban munkához látok.

Maja távozása után Krisna felkereste Judhisthirát, s engedélyt kért tőle, hogy elhagyhassa Indraprasztһát. A Pándavák nagyon elszomorodtak erre a hírre. Krisna szeretettel megölelte őket, s megígérte nekik, hogy hamarosan ismét ellátogat hozzájuk. Érzékeny búcsút vett Kuntítól, Draupadítól és Szubhadrától. Amikor kikísérték, mindannyian a könnyeikkel küszködtek: nem akarták sírással elrontani távozásának pillanatát.

Amikor Krisna elhagyta Indraprasztһát, a Pándavák elkísérték egy darabon. Szekerének gyeplőjét maga Judhisthira fogta. Ardzsuna egy aranynyelű jakfarok légyűzővel legyezte, Bhíma pedig egy napernyőt tartott a feje fölé. Az ikrek előrementek, hogy utat törjenek a búcsúztatására összesereglett tömegben. Amikor végül elváltak egymástól, az öt fivér még ott maradt, s egészen addig kísérte tekintetével a szekeret, amíg az el nem tűnt a távolban. Lassan visszasétáltak a városba, s egyre csak dvárakái barátjukra gondoltak.

Néhány nap múlva Maja visszatért egy nagy csapat ráksasza kíséretében, akik a csarnokhoz szükséges építőanyagot szállították. A drágakövek mellett hozott még egy hatalmas botot is, melyet Bhímának ajándékozott, valamint egy mennyei kagylókürtöt, a Dévadattát, amit Ardzsunának adott.

– Ennek a botnak az ereje százezer másikkal felér, a kagylókürt hangja pedig rettegést kelt majd az ellenség soraiban.

Egy kedvező csillagállású napon a dánava munkához látott. Kijelölt egy ötezer négyzetkubitnyi területet, s égi hatalmát latba vetve, megkezdte az építkezést. Több mint egy évig dolgozott. Ezer meg ezer aranyoszlopot emelt a csodálatos csarnok alátámasztására. Az egyre növekvő épület gyülekező, tornyosuló felhőkre emlékeztetett. Földi és égi fénnyel ragyogott egyszerre – olyan volt, mintha tűzben égne. Tágas volt, elbűvölő, elmét nyugtató, hűsítő. Falai és kapui drágakövekkel voltak kirakva, számtalan kép és mennyei ék díszítette.

Káprázatos kristálylépcsőivel, arany boltíveivel és gyönyörű tavaival túltett még a Jaduk gyűléstermén, a Szudharmán is, melyet egyenesen a mennyei régiókból hoztak le egykor a földre.

Judhisthira ekkor belépett a terembe. Hogy az események kedvezően alakuljanak, rengeteg adományt osztott szét a több ezer bráhmana között. Nagy ünnepséget rendeztek a városban: atléták, színészek, dalnokok, birkózók és zenészek szórakoztatták csodálatos mutatványaikkal és előadásaikkal a közönséget. A folyamatosan zajló szertartások során pazar kellékekkel imádták Visnut és az összes félistent.

Amikor Judhisthira teljes díszben helyet foglalt a hatalmas központi teremben, sok-sok mennyei risi érkezett az univerzum minden tájáról. A megannyi holdként ragyogó bölcset díszhelyekre ültették. Közöttük is a legkiválóbb Nárada volt, akit Judhisthira és fivérei a legnagyobb tisztelettel imádtak.

Miután helyet foglalt a Pándavák mellett, Nárada Judhisthirához fordult: – Ó, király, védelmezed-e népedet, erényesség hatja-e át az elmédet? Követed-e az élet négy célját – a vallást, a gazdasági gyarapodást, az élvezeteket és a felszabadulást? S ha igen, vajon mindegyiket a maga idejében?

Nárada hosszasan faggatta a figyelmesen hallgató királyt, s kérdései valójában az uralkodás művészetére vonatkozó fontos tanítások voltak. A risi univerzum-szerte híres volt bölcsességéről és tudásáról. Tudták róla, hogy Visnu nagy szolgája ő, aki ismeri az Úr isteni tervét. Tettei mindig e terv előmozdítására irányultak. A Pándavák és az egész gyülekezet néma csendben hallgatta szavait. Nárada kifejtette, hogy egy király legfontosabb kötelessége az, hogy a birodalmában minden élőlényt megvédjen, de nem csupán anyagi szükségleteikről gondoskodva, hanem úgy is, hogy megteremti számukra az élet célja – a lelki felemelkedés – felé való előrehaladás feltételeit.

Amikor Nárada befejezte beszédét, Judhisthira így válaszolt: – Ó, mindentudó bölcs, tökéletes szavaiddal bemutattad, milyen az igaz vallás és az erkölcsös élet. Mindenben követni fogom tanácsaidat. Tanításodnak köszönhetően tudásom ma sokat gyarapodott. Az Úr kegyéből arra törekszem, hogy nemes elődeim nyomdokait követve mindig eleget tegyek a kötelességemnek, noha korántsem rendelkezem ugyanazokkal a

képességekkel, mint ők.

Nárada csodálattal nézte a mennyei termet. Elragadtatását látva, Judhisthira megkérdezte tőle: látott-e már ehhez foghatót az univerzumban. Jól tudta ugyanis, hogy a bölcs gyakori látogatója a félistenek magasabb szférákban fekvő bolygóinak. Nárada ekkor ecsetelni kezdte, hogy milyen gyűléstermeket látott eddig. A sort Indráéval kezdte. Lebilincselő leírása közben Judhisthira több ősének nevét is megemlítette, akik már a mennyei birodalomba emelkedtek. A bölcs elmondta neki, hogy atyja, Pándu, Jamarádzsa hatalmas gyűléstermében él. Amikor azt is megtudta, hogy a nagy király, Hariscsandra, Indra bolygóján lakik, Judhisthirában felébredt a kíváncsiság.

– Hogy lehet az, hogy atyám, Hariscsandrával ellentétben, nem jutott el az istenek királyának hajlékára? – tudakolta. – Mi lehet az a jámbor tett, amit e király megcselekedett, de atyám nem?

Nárada elmesélte, hogy Hariscsandra bemutatta a nagy rádzsaszúja-áldozatot. A rádzsaszúját az a király mutathatja be, aki a királyok királyává válva az egész világ uralkodója lett. A szertartás alatt bráhmanák százezreinek kell hatalmas mennyiségű adományt szétosztani. Az a király, aki sikeresen bemutatja ezt az áldozatot, s ezáltal az erény útjára tereli az egész világot, méltó lesz arra, hogy elérje Indra lakhelyét.

– Ó, király, atyád megkért, hogy adjak át neked egy üzenetet: az a kívánsága, hogy mutasd be a rádzsaszúja-áldozatot. Ezáltal magadat is és őt is felemeled Indra mennyei bolygójára – mondta végül Nárada.

Nárada és Pándu egyaránt jól tudta, hagy az istenek szeretnék, ha Judhisthira bemutatná az áldozatot. Mindez egy isteni terv része volt, mely arra irányult, hogy megszabadítsa a világot a démoni erőktől. Pándu halála óta sok gonosz király került hatalomra, s bűnös céljaik érdekében kiszipolyozzák a földet. Judhisthirának a hűbéreseivé kell tennie őket, s csak azután mutathatja be a rádzsaszúját. Nárada tudta, hogy Judhisthira és fivérei kedvesek Krisnának, aki eszközül akarja felhasználni őket a vallásosság visszaállítására irányuló tervében.

– Ó, király, vedd fontolóra a rádzsaszúja bemutatását, de tudnod kell, hogy nem lesz könnyű feladat: sötét és hatalmas erők leselkednek rád. Lehet, hogy a nyomában olyan háború tör ki, melyben a világ összes királya és harcosa elpusztul. Elmondtam, amit tudnod kell. Tégy hát legjobb belátásod szerint – zárta szavait a bölcs.

Nárada hozzátette még, hogy hamarosan Dvárakába látogat Krisnához. Judhisthira attól félt, hogy nem rendelkezik kellő hatalommal és vagyonnal a rádzsaszúja bemutatásához, ezért így szólt:

– Kegyesen kérd meg a tévedhetetlen Urat, hogy látogasson el ismét Indraprasztthába. Még soha nem volt ennyire szükségem a segítségére és a tanácsára.

Nárada beleegyezett, majd felállt, s a többi risivel együtt a levegőbe emelkedett és eltűnt.

Csodálatos gyűléstermeéből – melyet Majaszabhának nevezett el – Judhisthira igazságosan és együttérzőn uralkodott Indraprasztha felett. Erényes uralkodásával elnyerte a félistenek támogatását: királyságának nyugalmát semmilyen természeti csapás sem zavarta. Az eső kellő időben esett, a föld bőséges termést hozott. Az emberek magas kort értek meg, egészségben és derűben, s mindenük megvolt, amit csak kívántak. Mindenki követte a vallásos elveket és Isten iránti odaadásban élte életét. Judhisthirával szemben senki nem táplált ellenséges érzelmeket, ezért sokan Adzsátasatrunak, "ellenségnélkülinek" nevezték.

Teltek-múltak az évek, a Pándavák békésen uralkodtak Indrapraszthaban. Draupadí eközben mindegyiküktől szült egy-egy fiúgyermeket, akik atyáikhoz hasonlóan testben-lélekben ragyogtak, virultak, akár az istenek a mennyben.

Judhisthira azonban nem volt teljesen elégedett. Folyvást a rádzsaszújára gondolt. Mivel felismerte, hogy a félistenek, sőt maga az Úr óhajtja ezt, arra vágyott, hogy bemutassa az áldozatot. Nárada figyelmeztetése azonban aggodalommal töltötte el, s egyre csak az alkalmas pillanatra várt. Amikor végre úgy érezte, hogy kellőképpen megszilárdította hatalmát, elhatározta, hogy nekivág a feladatnak. Összehívta valamennyi tanácsadóját, hogy megbeszéljék, mi legyen a teendő. Amikor mindenki egybegyűlt, így szólt: – Úgy érzem, be kell mutatnom a rádzsaszúját. Habár jómagam nem dédelgetek magamban világuralmi terveket, szeretném teljesíteni az Úr vágyát.

Judhisthira úgy vélte, az áldozat jó feltételeket teremt majd ahhoz, hogy az egész világ a tudatára ébredhessen: Krisna a Legfelsőbb Úr. Ha az emberek felismerik Krisna legfelsőbb rendű helyzetét, s imádni kezdik őt, jó úton haladnak majd az élet célja, a végső felszabadulás felé. Egy uralkodó számára ennél üdvösebb cél nem is létezhet.

A miniszterek mind egyetértettek vele. Nálánál alkalmasabb személyt nemigen szemelhettek volna ki az uralkodói posztra. Ha erényes uralma az egész földre kiterjedne, minden olyan lenne, mint a mennyekben. Dhaumja emelkedett szólásra:

– Ó, nagy király, mindenképpen alkalmas vagy az áldozat bemutatására, melynek révén az egész világ uralkodója leszel. Először azonban el kell nyerned a többi király beleegyezését.

Judhisthira elhatározta, hogy négy öccsét elküldi a világ minden tájára, hogy a maguk oldalára állítsák a királyokat. Azokat pedig, akik nem hajlandók elfogadni a fennhatóságát, le kell igázniuk. A Pándava király tudta, hogy lesznek olyanok, akik ellenszegülnek majd.

Megtanácskozta minisztereivel, mi lenne a legüdvösebb. Mindnyájan azon a véleményen voltak, hogy először ki kell kérni Krisna tanácsát. Judhisthira némán imádkozott. Krisna biztosan megérti majd a vágyát, s Nárada is átadta már az üzenetet… Ha jönni kíván, hamarosan úgyis megérkezik Indrapraszthaba.

Kilencedik fejezet

Helyreáll az erény

Dvárakába is eljutott a Pándavák fenséges gyűléscsarnokának és egyre növekvő gazdagságának a híre. Krisna örült, hogy Judhisthira igazságosan uralkodik népén. Hírét vette annak is, hogy Szubhadrának fia született: Abhimanju. Mindezek hallatán ismét felébredt benne a vágy, hogy Indraprasztthába látogasson.

Krisna mindennap elment saját gyűléscsarnokába, a Szudharmába, hogy találkozzon alattvalóival. Ezt a termet még Visvakarmá, az istenek építésze emelte Indrának, aki akkor ajándékozta meg vele Krisnát, amikor az Dvárakát építtette. A teremnek volt egy különleges tulajdonsága: a benne lévőket minden anyagi szenvedéstől képes volt megszabadítani. Krisna, akárhányszor belépett a csarnokba, leborult Ugraszéna király, Dváraká uralkodója előtt. Ezután helyet foglalt egy drágaköves trónon a király oldalán. Nem ő volt ugyan az uralkodó, mégis a legfontosabb jelenlévőt tisztelték benne. Dvárakában mindenki tudatában volt isteni mivoltának, s így legfőbb vezetőjüknek fogadták el, különösen azok után, hogy megölte Kamszát. Kamsza Ugraszéna gonosz lelkű fia volt, aki atyjától erőnek erejével magához ragadta a trónt.

Amikor az emberek helyet foglaltak a csarnokban, udvari bolondok, táncosok és zenészek szórakoztatták őket. A bráhmanák védikus himnuszokat énekeltek, s az egész teremben mridanga-dobok, fuvolák és csengettyűk hangja zengett. A különböző előadások, bemutatók után aztán kezdetét vették a napi teendők.

Egy nap hírnök érkezett egy távoli országból. Az illő fogadtatás után elmondta, hogy ő egy király, aki Dzsarászandhától, Magadha tartomány urától szökött meg. Dzsarászandha, a szövetséges királyokkal együtt, az összes környező birodalmat lerohanta. Miután legyőzte az ottani uralkodókat, foglyul ejtette és bebörtönözte őket.

– Ez az elvetemült azt tervezi, hogy összes foglyát felajánlja áldozatul Bhairaví istennőnek. Azért jöttem tehát, hogy menedéket és védelmet kérjek tőletek – magyarázta a hírnök. – Ó, Krisna! Mindenható Úr! Mentsd meg, kérlek, ezeket a királyokat, és egyszer s mindenkorra vess véget Dzsarászandha rémuralmának!

Közismert tény volt, hogy Krisna sokszor legyőzte már harcban Dzsarászandhát, de Magadha királyának valahogy mindig sikerült élve megmenekülnie. Gyűlölte Krisnát, amiért az végzett barátjával, Kamszával, aki ráadásul két lánya révén a veje is volt. Hatalmas hadsereg élén többször felvonult Dváraká ellen, de Krisna minden alkalommal megfutamította.

Krisna megvigasztalta a hírnököt, s hellyel kínálta a csarnokban. Ezután Ugraszénához és minisztereihez fordult, hogy megbeszéljék a további

teendőket, de éppen amikor megszólalt volna, Nárada lépett a terembe. A gyülekezet minden tagja felállt, hogy tisztelegjen a bölcs előtt.

Náradát díszhelyre ültették, s az imádati szertartást személyesen Krisna végezte el. Amikor a szertartás véget ért, Krisna így szólt hozzá:

– Isteni bölcs, jelenléted nagy öröm és megtiszteltetés a számunkra. Te kétségtelenül mindent tudsz. Kérlek, mondd el, hogy megy a sora Judhisthirának! Mivel foglalkozik mostanában?

Nárada elmosolyodott. – Uram, ugyan mi az, amiről ne lenne tudomásod? Te mégis eljössz ebbe a világba, és úgy cselekszel, mintha közönséges ember lennél. Így állhat elő az a furcsa helyzet, hogy én tájékoztatlak róla: Judhisthirának minden tekintetben jól megy a sora. Az embernek az Amarávatíban uralkodó Indra jut róla eszébe. Most az a vágya, hogy bemutassa a rádzsaszúját, s azért imádkozik, hogy ebben te segíts neki. Arra kér hát, minél előbb menj Indraprasztthába.

Krisna megköszönte Náradának az értékes felvilágosítást, majd fő tanácsadójához, Uddhavához fordult.

– Te mit gondolsz, ó, bölcs férfiú, hogyan tudnánk eleget tenni e vigasztalan király, s ugyanakkor a jámbor Judhisthira kérésének is?

Uddhava felállt, s így felelt: – Úgy vélem, ó, Krisna, hogy egyszerre meg lehet valósítani mindkét dolgot. Ha elmész Indraprasztthába, fel tudod hatalmazni unokatestvéredet, Judhisthirát, hogy bemutassa a rádzsaszúját. Ehhez azonban előbb le kell győznie Dzsarászandhát.

Következésképp a királyok is megszabadulnak rabságukból.

Uddhava arra figyelmeztette a jelenlévőket, hogy Dzsarászandhával nem lesz könnyű elbánni.

– Tudomásunk van róla, hogy hatalmas hadsereget gyűjtött maga köré. Hogy elkerüljük az összetűzést, melyben akár milliók is elpusztulhatnak, azt javaslom, hívjuk ki párharcra, s nézetem szerint erre Bhíma lenne a legalkalmasabb. Bráhmanának álcázva járuljon Dzsarászandha elé, s kolduljon tőle egy párviadalt. Dzsarászandha büszke a nagyvonalúságára, s egy bráhmana kérését sohasem utasítaná vissza. És ó, Krisna, ha te is Bhímával tartasz, bizonyosan győzedelmeskedni fog.

A Jaduk gyülekezete egyetértett Uddhava javaslatával. Meghányták-vetették, hogyan kellene elbánni Dzsarászandhával, aki – tudták – csak idő kérdése, és ismét Dváraká ellen vonul.

Krisna is egyetértett a javaslattal, s kijelentette, hogy azonnal útnak indul Indraprasztthába. A hírnököt pedig megbízta, hogy térjen vissza a bebörtönzött királyokhoz, s nyugtassa meg őket: hamarosan kiszabadulnak. Ezután engedélyt kért Ugraszénától, majd felkészült az utazásra.

Másnap hatalmas menet hagyta el Dvárakát. Krisna teljes pompával kelt útra – vele tartott az összes Jadu-vezér és feleségeik is. Katonák ezrei kísérték őket, hogy minden oldalról biztosítsák védelmüket. A lassan haladó menet

olyan volt, mint a part felé hömpölygő tenger.

Amikor Indraprasztha határához értek, a futárok hírül vitték Judhisthirának, hogy megérkeztek, s a város örömujjongásban várta őket. A király fivéreivel együtt rohant a vendégek elé: alig várta, hogy üdvözölje őket. A menet az udvari zenészek muzsikaszava és a bráhmanák himnuszai közepette haladt előre a népes utcákon.

Amikor minden Jadut elszállásolt a város palotáiban, Judhisthira odament Krisnához, hogy a rádzsaszújáról tanácskozzon vele. Leültek egy kényelmes arany kanapéra, s Judhisthira így szólt: – Leghőbb vágyam, hogy bemutassam e nagy áldozatot, mégis aggódom. Nem lesz könnyű. Te mit gondolsz? Megpróbáljam? Ó, Krisna, a te tanácsod mindig elfogulatlan, s mindig fenséges bölcsességgel teli. Kérlek, mondd el, miként vélekedsz!

Krisna először Judhisthirára, majd körülötte ülő öccseire nézett. Meleg nap volt, s a szolgák hosszú nyelű pávatoll-legyezőkkel hűsítették őket. A közeli templomokból imádatot végző bráhmanák hangja hallatszott, ami kellemes és megnyugtató atmoszférát teremtett. Ragyogó drágaköves gyűrűkkel ékes kezét felemelve Krisna így szólt: – Ó, Judhisthira, négy erős fivéreddel minden tekintetben méltó vagy arra, hogy elvégezd a rádzsaszúja-áldozatot, s a föld urává válj. Úgy vélem, a fő akadályt Dzsarászandha jelenti. Ez a sötét lelkű király szövetségre lépett a hasonló érzületű uralkodókkal, s haderejük már-már legyőzhetetlen. Befolyása immár a világ egész középső részére kiterjed, s a fennmaradó területekkel is nagyra törő tervei vannak. Késedelem nélkül meg kell fékezned.

Krisna megkérdezte Judhisthirát, hogy szerinte mit kellene tenni Dzsarászandhával.

Judhisthira a testvéreihez fordult, s Bhíma meg is szólalt: – Az én véleményem az, hogy nem lenne bölcs dolog háborúba bonyolódni ezzel a gazemberrel, különösen nem a saját földjén: túl sok emberélet lenne az ára. Ha az embernek erős ellenséggel van dolga, fortélyhoz kell folyamodnia. Úgy vélem, Krisna ügyes diplomáciai érzékével, az én erőmmel, s Ardzsuna legyőzhetetlenségével a tarsolyunkban, elbánunk majd a gonosz Dzsarászandhával.

Krisna egyetértett Bhímával. – Valóban minden lehetséges eszközt be kell vetni Dzsarászandha megfékezésére. Szintén a világ ura akar lenni, s több mint nyolcvan király van a fogságában. Ha ez a szám eléri a százat, áldozatként fel fogja ajánlani őket Bhairaví istennőnek, hogy megalapozza a saját világuralmát.

Judhisthira még mindig nyugtalan volt. Nem tetszett neki az az ötlet, hogy mindössze három embert küldjenek a hatalmas Dzsarászandha ellen, még akkor sem, ha az egyikük Krisna.

Judhisthira ugyan tudatában volt annak, hogy Krisna a Legfelsőbb Úr, ezt a tudását azonban messze túlszárnyalta a szeretet, amit Krisna iránt érzett.

– Hogyan tehetném kockára a ti életeteket saját önző vágyaim kedvéért? –

aggódott a Pándava király. – Bhíma és Ardzsuna olyan, mintha a két szemem volna. Drága Krisna, te pedig olyan vagy, mintha a szívem lennél. Azt hiszem, nem is tudnék élni nélküled. Dzsarászandhát pedig szerintem még magának Jamarádzsának is nehéz lenne legyőznie – rólunk nem is beszélve.

Ekkor Ardzsuna szólalt meg. A hangja tele volt hősies eltökéltséggel.

– Nem hiszem, hogy bármi okunk lenne megijedni Dzsarászandhától. Tetterősek vagyunk és izmosak, kiváló fegyverzetünk, erős hatalmunk van. Szövetségeseinkre mindig számíthatunk.

Vitézségéről híres nemzetség sarjai vagyunk. Mit tud elérni az az ember, akinek nincs elég bátorsága? Hírnevünket és erényességünket mind elveszítjük, ha nem szállunk szembe Dzsarászandhával. Ha azonban felvesszük vele a harcot, még ha vereséget szenvedünk is, mindkettő gyarapodni fog.

Ardzsuna beszédét hallva, Krisna elismerően bólintott: – Ez ám a megfelelő beszéd egy Bharata-sarj szájából! Vagy megöljük Dzsarászandhát, vagy, ha ő öl meg minket, a mennyek világa vár ránk.

Judhisthira Dzsarászandha életéről kérdezte Krisnát, aki el is mesélte, hogy a gonosz uralkodó két darabban született Brihadratha király két feleségétől.

– A királyt azzal áldotta meg egy risi, hogy fia fog születni. Adott neki egy bűvös mangót, hogy etesse meg az idősebbik feleségével. A király azonban, mivel két fiúra vágyott, elfelezte a feleségei között. Amikor azok egy-egy fél fiút hoztak világra, a két torzszüleményt az erdőbe vetette. Egy Dzsará nevű ráksaszí talált rájuk. Amikor összeragasztotta őket, a csecsemő hatalmas üvöltéssel életre kelt. Dzsará visszaadta a gyermeket atyjának, akit “Dzsará által összetettnek” neveztek el.

– Induljunk, most azonnal! – fejezte be Krisna. – Ütött Dzsarászandha órája! Biztos vagyok benne, hogy Bhíma legyőzi majd a párharcban.

Judhisthira megenyhült: – Eltökéltségedet látva, ó, Krisna, Dzsarászandhát máris holtnak, a fogoly királyokat szabadnak, a rádzsaszúját pedig sikeresnek tekintem. Van-e lehetetlen azok számára, akiknek te vagy a vezetője? Induljatok, amikor jónak látjátok.

Krisna úgy döntött, nyomban elindulnak. Javaslatára mindhárman bráhmanának öltöztek, s gyalog vágtak neki az útnak. Jópár napig vándoroltak. Útközben koldulással szereztek élelmet, s a földön aludtak. Nagy sokára odaértek a Góratha-hegyhez, melynek tetejéről már látszott Dzsarászandha székvárosa, Girivradzsa. A csodálatos ligetekkel és erdőségekkel körbevett város, számos kastélyával és palotájával, pazar látványt nyújtott.

A város felé mutatva, Krisna így szólt: – E bevehetetlen várost minden oldalról öt hegy védi.

Közelítsük meg a legnagyobb hegyen, a Csaitjakán keresztül, mely a főkapu előtt magasodik!

Krisna a hegytetőre vezette őket. Puszta kézzel nekiestek a csúcsnak, s legördítették a lejtőn.

A hatalmas szikla nyomán megcsuszamlott a hegy, s iszonyatos kőgörgeteg zúdult a mélybe.

Hangos kiáltásokkal rohantak le az így keletkezett lejtőn. A hegy lábánál volt egy hatalmas dob.

Egy ráksasza bőréből készült, akivel még Dzsarászandha végzett annak idején. Ha ráütöttek, egy álló hónapon át zengett, s Dzsarászandhának mindig gondja volt rá, hogy zengjen: ezzel igyekezett elijeszteni a lehetséges támadókat. Ardzsuna és Krisna nem sokat teketóriáztak – ripityára törték a dobot.

Ezután felkapaszkodtak a várfalra, s elindultak a királyi palota felé. Az őrök hátrahőköltek a meglepetéstől, amint a három bráhmana kinézetű alak végiglépdelt a főúton. A belőlük sugárzó elemi erő félelemmel vegyes tiszteletet ébresztett a katonákban, s meg sem kísérelték feltartóztatni őket. Még a palotaőrök is kővé dermedtek a meglepetéstől, amikor szinte berobbantak a kapun, s rettenthetetlenül masíroztak a király udvara felé. Udvari bráhmanái rettenetes ómenekre hívták fel Dzsarászandha figyelmét, ezért a király éppen áldozatot mutatott be a baj elhárítására. Amikor észrevette a három közeledő bráhmanát, sietve felkelt, s így szólt: – Isten hozott benneteket! Kérlek, helyezzétek magatokat kényelembe, s engedjétek meg, hogy illő szertartást mutassak be az imádatotokra.

Dzsarászandha azonnal előkészületeket tett, hogy látogatóit lábmosással, arghjafelajánlásokkal és egyéb áldásos eszközökkel imádják. Teheneket is hozatott, hogy megajándékozza velük tiszteletreméltó vendégeit. Krisna azonban felemelte a kezét, s visszautasította az összes felajánlást.

– Nem fogadhatjuk el az adományodat, ó, király, de fogadd jókívánságainkat: üdvözülj mihamarabb!

Dzsarászandha gondosan végigmérte szokatlan vendégeit. Nem hasonlítottak egyetlen bráhmanára sem, akikkel eddigi életében találkozott. Erőt sugárzó testfelépítésük, vakmerő fellépésük ksatrijákra vallott. Amikor észrevette alkarjukon az íjhúr ejtette sebeket, biztos volt benne, hogy csakis harcosok lehetnek. Mivel azonban bráhmanákként járultak elébe, így szólt hozzájuk:

– Nem hagyhatom, hogy úgy távozzatok az udvaromból, hogy ne adtam volna valamit nektek. Egy királynak az a kötelessége, hogy adománnyal lássa el a bráhmanákat.

Eközben az őrök halkan tájékoztatták a királyt, hogy miket csináltak a vendégei, mielőtt a palotába értek volna, s Dzsarászandha ettől csak még gyanakvóbb lett.

– Nem hiszem, hogy bráhmanák volnátok. Minden jel arra vall, hogy a harcosok rendjéhez tartoztok. Miért a falon átmászva léptetek be a városomba? Így csak ellenség közelít. S a város határában elkövetett erőszakos tetteitek is arra utalnak, hogy ellenséges szándékkal jöttetek. Kik

vagytok hát, és mit akartok?

– Annak a képviseletében vagyunk itt – válaszolta Krisna –, aki a világ uralkodójának címére pályázik. Való igaz, hogy az ellenségünknek tekintünk. Ha nem fogadod el békével a feltételeinket, akkor a saját bőrödön tapasztalhatod meg vitézi erőnket.

– Mit követtem el ellenetek, vagy bárki ellen akár? – tiltakozott meglepetten Dzsarászandha.

– Mindig eleget teszek királyi kötelességeimnek. Hát ártottam én valaha egyetlen élőlénynek is?

Krisna mosolyogva rázta a fejét: – Nem mondasz igazat, ó, király! Sok embert tartasz rabságban, sőt, áldozatként akarod őket felajánlani. Ebben a pillanatban is tömlöcödben senyvednek, nagy kínok között. Hát hogyne lenne ez bűn? Ha tényleg erényes vagy, bocsásd őket szabadon, most azonnal! Különben közelebbről is megismerkedhetsz az erőnkkel. Adományt kínáltál nekünk, de mi csak egy dolgot kérünk tőled: állj ki ellenünk! Nemsokára átküldünk a Halál birodalmába! Tudd meg, hogy én Krisna vagyok, ők pedig Bhíma és Ardzsuna.

Dzsarászandha hahotázni kezdett: – Hát persze! Az én régi jó ellenségem, Krisna! Szóval kénytelen voltál csellel próbálkozni, miután semmilyen más módon nem tudtál megölni. Hát tudd meg, hogy tévedsz, amikor azt mondod: bűnös vagyok. Az általam fogva tartott királyokat becsületes csatában győztem le, életük fölött tehát én rendelkezem. És hiába próbálsz rám ijeszteni: nem engedem el őket. Inkább harcolok! Mondjátok meg, mit akartok: sereg sereg ellen, párbaj, vagy én egyedül kettőtök, vagy akár mindhármótok ellen!

– Büszkeségedet hamarosan letörjük, ó, király – nevetett Krisna. – Azt kérjük tőled, állj ki párbajra ellenünk. Válassz közülünk valakit, tetszésed szerint.

Dzsarászandha lassan bólintott, s gondosan végigmérte három ellenfelét. Végül azt mondta: – Bhímát választom, mert egyedül benne látok magamhoz méltó ellenfelet.

Bhíma az ajkába harapott, s villódzó tekintettel Dzsarászandhára nézett: – Készen állok!

Magadha királya két irdatlan buzogányt hozatott, s a választás jogát átengedte Bhímának.

Elindultak a város szélén fekvő arénához. Nagy tömeg követte őket: mindenki látni akarta a küzdelmet.

Nem sokáig várattak magukra: magasra tartott buzogányaikkal azonnal egymásnak estek. Az összeverődő fegyverek körül csak úgy szikrázott a levegő. A buzogányok rövid időn belül pozdorjává törtek, s a két ellenfél puszta kézzel folytatta a küzdelmet. Mindketten kitűnő birkózók voltak, s egymás után vetették be bámulatosabbnál bámulatosabb fogásaikat. Ha

valamelyikük gyorsabb volt, ügyesen megragadta a másikat, majd megemelte, s messzire hajította ellenfelét. Először úgy tűnt, hogy Bhíma, aztán úgy, hogy Dzsarászandha kerekedik felül. Üvöltve rohantak egymásra, s ököllel-tenyérrel ütlegelték a másikat. Az egész város recsegő-ropogó hangoktól visszhangzott. Mindketten felettébb élvezték a küzdelmet. Nevettek az elragadtatástól, amikor összekapaszkodtak, s többször is elismerően megcsóválták a fejüket a másik ereje és ügyessége iránti nagyrabecsülésük jeléül.

Egész nap küzdöttek. Amikor eljött az este, nyugovóra tértek, de megegyeztek, hogy másnap ismét találkoznak. Így küzdöttek huszonnyolc napon át, anélkül, hogy bármelyikükön is a fáradtság jelei mutatkoztak volna. A huszonnyolcadik napon Bhímában felmerült a gondolat, hogy vajon vége lesz-e valaha is e harcnak. Úgy tűnt, minden tekintetben emberükre akadtak a másikban. Krisna is látta ezt, s azon törte a fejét, hogyan tudna segíteni Bhímának. Arról szó sem lehetett, hogy személyesen támogassa a küzdelemben, hasznos tanácsot azonban adhatott neki.

Kézbe vett egy fűszálat, s amikor Bhíma odanézett, kettéhasította, s a földre dobta a két darabot.

Bhíma rögtön megértette Krisna jelzését. Mivel Dzsarászandhát két darabból ragasztották össze, az illesztés mentén vélhetően gyengébb volt. Amikor megfelelő alkalom kínálkozott, a földre vetette Dzsarászandhát. Gyorsan megragadta az egyik lábát, a másikra meg rálépett, s egy hatalmas ordítással kettészakította ellenfelét.

Az alattvalók, királyuk halála láttán, nagy sírásban törtek ki. Ardzsuna és Krisna hangos örömkiáltások közepette ölelték át Bhímát. Együtt tértek vissza a városba, hogy megvigasztalják Dzsarászandha fiát, Dzsajatszénát, akit Magadha királyává neveztek ki. Dzsajatszéna, aki jámborabb volt, mint megboldogult atyja, elfogadta Judhisthira uralmát. Kijelentette, hogy el fog menni a rádzsaszújára, majd szabadon engedte a fogva tartott királyokat. Az uralkodók hálás köszönetet mondtak Krisnának és a két Pándavának, Dzsajatszéna pedig megszervezte, hogy kiki hazatérhessen otthonába.

Krisna, amikor megérkeztek Indraprasztthába, egyenesen Judhisthirához sietett. A lábaihoz borult, és így szólt: – Ó, király, a jó szerencsének hála Dzsarászandha halott, fivéreid pedig jól vannak.

Judhisthira boldogan keblére ölelte Krisnát, aki engedélyt kért a távozásra, s megígérte, hogy visszatér, mire elkezdődik az áldozat. Ehhez először az összes többi király beleegyezését is meg kell szerezniük a Pándaváknak. Krisna sok szerencsét kívánt nekik ehhez, majd visszatért Dvárakába.

Judhisthira összeült a fivéreivel. Ideje volt, hogy elinduljanak, s feltérképezzék a világot.

Hatalmas seregek élén Ardzsuna észak, Bhíma kelet, Szahadéva dél, Nakula pedig nyugat felé indult.

Kalandozásaik során több száz királlyal találkoztak, akik különböző

tartományok fölött uralkodtak. A legtöbben szeretettel idézték fel azokat az időket, amikor ők vagy atyáik találkoztak a Kuru nemzetséggel, s mivel tudták, hogy Judhisthira erényes uralkodó, boldogan elfogadták a feltételeket. Voltak azonban néhányan, akik ellenséges érzéseket tápláltak Judhisthira uralmával szemben. Ilyen esetekben a Pándavák először diplomáciai eszközökkel próbálták megnyerni az ellenszegülőket, s ha ez nem sikerült, csatára került sor. Egyes királyok, habár nem voltak ellenségesek a Pándavákkal szemben, büszkeségből szintén a harcot választották. De végül ők is sorra vereséget szenvedtek a négy erős fivértől és a Kuruk hadseregétől. Senki nem tudott ellenállni a rendkívüli haderőnek, s hamarosan az egész földgolyó Judhisthira uralma alá került.

Tizedik fejezet

A nagy áldozat

Judhisthira is hírül vette, milyen csodálatos hódításokat visznek végbe a fivérei, ezért hozzáfogott az áldozat előkészületeihez. Testvérei sorra hazatértek, s hatalmas mennyiségű ajándékba kapott kincset és hadizsákmányt hoztak magukkal. Judhisthira kincstára egyre inkább parttalan óceánhoz kezdett hasonlítani. Száz év alatt sem lehetett volna kiüríteni.

Az áldozat idejének közeledtével, a hatalmas Jadu és Vrisni seregek élén, Krisna ismét Indraprasztába látogatott. Feleségei és miniszterei is elkísérték. Ahogy végigvonultak az utcákon, a várost lódobogás és szekérzörgés zaja töltötte be. Krisna újabb kincsekkel gazdagította a királyi kincstárat. A Pándava uralkodó nagy szeretettel fogadta barátját, szívélyesen átölelte, s így szólt:

– Ó, Krisna, egyedül neked köszönhetem, hogy az egész föld az irányításom alá került. Mindez csakis a te kegyedből sikerülhetett. A te kegyed az is, hogy korlátlan gazdagság birtokosa lettem, amit szeretnék a bráhmanák szolgálatára és Visnu imádatára fordítani. Ó, Uram, ülj oda az áldozathoz. Ha te mutatod be, minden bűnömtől megszabadulok.

– Ó, legkiválóbb a királyok között, kétségtelenül kiérdemelted, hogy a világ ura légy – magasztalta Krisna Judhisthira erényeit. – Kezdődjék hát az áldozat, de a bráhmanák vezetésével. Engem valami csekélyebb feladatra jelölj ki. Várom a parancsaidat.

Judhisthira szeméből könnyek hullottak. – Ó, Krisna, ha te, az Érzékek Ura itt vagy, s ugyanazt kívánod, amit én, biztosan siker koronázza majd törekvésemet!

Vjászadéva is megérkezett Indraprasztába: őt bízták meg az áldozat levezetésével. Ki is választotta a seregnyi papot, akik a hat áldozati tűzre ügyeltek, s a szent mantrákat énekelték. A város szélén kijelöltek egy hatalmas területet, s nagy gonddal megépítették az oltárokat.

Sok száz király érkezett Indraprasztába, s azokban a palotákban helyezték el őket, melyeket Judhisthira kifejezetten az áldozat alkalmából építtetett. A városba özönlő bráhmanáknak tágas lakosztályokban adtak szállást, melyek mindennel el voltak látva, amit csak kívánni lehetett.

Amikor a Kuruk megérkeztek Hasztinápurából, Judhisthira személyesen sietett üdvözlésükre.

Boldog volt, hogy viszontlátta Bhísmát, Drónát, Kripát és nemzetségének idősebb tagjait. Lábuk elé borult, s nagy tisztelettel így szólt:

– Amim csak van, mind a tiétek. A szolgátok vagyok. Kérlek, vezessetek.

Bhísma felsegítette és átölelte. Dicsőítő szavakat mondott Judhisthirától, s a hangja elcsuklott a boldogságtól. A Kuruk elöljáróit mind nagy örömmel töltötte el, hogy be akarja mutatni a rádzsaszúját. Még Dhritarástra is boldog

volt, s bár nem tudott eljönni, jókívánságait küldte a Pándava királynak. Végtére is, a Pándavák a Kuru nemzetség dicsőségét öregbítették, s ismét megalapozták világuralmi helyzetét.

– Szerencsés nap a mai – szólalt meg Bhísma. – Gyermekem, repes a szívem az örömtől, hogy tanúja lehetek a sikerednek. Ma azért gyűltünk egybe, hogy a szolgálatodra legyünk. Adj nekünk valami feladatot, s mi készséggel végrehajtjuk azt.

Miután Vjászadévával megtanácskozta a dolgot, Judhisthira arra kérte fel Bhísmát és Drónát, hogy vállalják az áldozat megszervezését. Durjódhana a Judhisthirának hozott töménytelen ajándék átvételét felügyelte, Duhsászana az ételosztásért felelt, Asvatthámá pedig a bráhmanákról gondoskodott. A többi tekintélyes Kuru is mind-mind fontos megbízatást kapott. Amikor minden feladatot kiosztottak, Krisna, a bráhmanák áldásainak reményében, felajánlotta, hogy érkezésükkor majd ő mossa meg a lábukat.

Az áldozati teret ragyogó risik töltötték meg: himnuszokat énekeltek a Száma-védából, s felajánlásokat öntöttek a lángok közé. Közülük is a legfőbb Nárada volt. Amikor megérkezett, csodálattal nézett körbe az arénában. Tudta, hogy itt most valami isteni terv bontakozik ki. Soksok félisten is eljött, hogy tanúja legyen az áldozatnak. Az arénában körkörösen elhelyezett arany emelvényeken foglaltak helyet. A jelenlévő királyok közül is sokan az égiek kiterjedései voltak, s ott volt maga a Legfelsőbb Úr is.

A több napon át tartó áldozat során felajánlásokat mutattak be a főbb félistenek számára.

Amikor merőkanalakból ghít öntöttek a hat áldozati tűzre, hat fehér füstoszlop szállt a magasba.

A mantrákat szakavatott papok énekelték, egy másik csapat bráhmana pedig arra ügyelt, hogy semmilyen hiba ne csússzon a szent szövegek kántálásába. Ez azért volt fontos, nehogy gonosz erők szennyezzék be az áldozatot. Erős, állig felfegyverzett harcosok állták körül az arénát, készenlétben arra, hogy azonnal közbelépjenek, ha valamilyen veszély fenyegetne.

Amikor befejeződtek az áldozati szertartások, Judhisthirát császárrá koronázták. A bráhmanák elkészítették a szóma növényből nyert italt, amit az arénában ülő kimagasló személyiségeknek ajánlottak fel. A hagyomány szerint először a legfontosabb résztvevőt kellett megkínálni az italból, ezért Bhísma így szólt Judhisthirához: – Ó, király, neked kell kiválasztanod a jelenlévők közül a legjelesebb személyiséget. Neki ajánld először imádatodat, majd sorban a többieknek, érdemeik szerint.

Judhisthira tanácsadóihoz fordult: – Ti vajon kit tartotok méltónak arra, hogy elsőként részesüljön az imádatban?

Némi bizonytalanság támadt. Volt, aki Brahmát, az univerzum hatalmas teremtőjét javasolta az első helyre, de felmerült még Siva, Vjászadéva és több nagy risi neve is. Judhisthira nagyon jól tudta, hogy ő kit szeretne elsőként imádatban részesíteni, de nem akart független döntést hozni, hogy azután

részrehajlással vádolják. Ezért inkább Bhísmához fordult: – Ó, nagyúr, te kit tartasz a legméltóbbnak az egybegyűlt kiválóságok közül?

Bhísmának szemernyi kétsége sem volt. – Ahogy a nap a legragyogóbb az összes fénylő égitest között, úgy az emberek között Krisna a legragyogóbb. Erejének, tudásának és vitézségének nincs párja. Részesüljön elsőként ő az imádatban!

Judhisthira arca egyetértést sugárzott. Jelt adott Szahadévának, aki felállt, s bejelentette, hogy elsőként Krisnát fogják imádatban részesíteni. Szavait elsősorban a félistenekhez és a risikhez intézte, s Krisna számtalan dicsőséges tulajdonságát ecsetelve, a jóváhagyásukat kérte.

– Ha Krisnát, a minden élőlény szívében jelen lévő Urat imádjuk, azzal mindenkit elégedetté teszünk – mondta zengő hangon.

Egyetértő moraj söpört végig az istenek és a bölcsek seregén.

– Úgy van! – kiáltották egybehangzóan.

Judhisthira leszállt a trónról, és személyesen fogott hozzá Krisna imádatához. Krisna nagyon kedvelte a Pándava királyt: nyájasan, mosolyogva fogadta az arghjából és szóma-italból álló felajánlást.

A jelenlévő uralkodók között ott ült Csédi királya, Sisupála is, aki esküdt ellensége volt Krisnának. Különösen amiatt gyűlölte, mert elrabolta és feleségül vette a gyönyörű hercegnőt, Rukminít, éppen azon a napon, amikor hozzá kellett volna feleségül mennie. Amikor a csédi fejedelem látta, hogy Krisna részesül elsőként az imádatban, nagy haragra gerjedt. Felpattant és gyalázkodni kezdett.

– Azonnal hagyjátok abba ezt a komédiát! – kiabálta hadonászva. – Bhísma, neked elment a józan eszed! Már hogy lenne Krisna itt a legfontosabb személyiség!? Még csak nem is király! És nem is a legidősebb, nem is a legbölcsebb. Egyszerűen nincs is olyan dolog, amiben ő lenne a legkiemelkedőbb. Oly sokan vannak itt, akik nála jóval méltóbbak lennének az imádatra.

Sisupála ekkor Krisnához fordult: – Ami pedig téged illet, Dzsanárdana, hogy van merszed elfogadni az imádatot? Mint egy kutya, aki ellopja az áldozati felajánlást, s magában nyalja fel a földről, úgy ülsz itt te is! Sütkérezel a tévedésből neked juttatott tiszteletben, melyben a tudatlan Judhisthira részesít. A király ma végre színt vallott: megmutatta, milyen ember is ő – aljas és képmutató! Ugyanez igaz Bhísmára, sőt, magára Krisnára is. Egy percig sem maradok itt tovább!

Sisupála nagy léptekkel elindult a kijárat felé. Moraj söpört végig a gyülekezeten: volt, aki egyetértett vele, mások bíráló megjegyzéseket tettek. Judhisthira utána szaladt, s megpróbálta jobb belátásra bírni, mondván, hogy Bhísma a gyülekezet legbölcsebb tagja, s döntését a jelenlévő risik is mind támogatják. De Sisupála hajthatatlan volt. Hátrafordult, s idegesen Bhísma arcába nevetett.

Bhísma ezután pontról pontra megindokolta, hogy miért Krisnára esett a választása. Beszélt Krisna transzcendentális helyzetéről is.

– Nem férhet hozzá kétség: egyedül ő méltó rá, hogy elsőként részesüljön az imádatban – mondta, majd nyugalmat erőltetve magára, így folytatta: – A Krisna iránti irigység annyira elvakította Sisupálát, hogy nem tudja felmérni Krisna valódi helyzetét. Ezért kritizálja léptennyomon.

Csédi királya úgy viselkedik, mint egy ostoba gyermek, ezért nem is kell vele törődni.

Judhisthira folytatta az imádatot, Sisupála meg döbbenten figyelte. Végül már nem bírta tovább türtőztetni magát. Az összegyűlt királyok felé fordult, s ezt süvöltötte: – Hogy tudjátok ölbe tett kézzel tűrni ezt az őrültséget?! Keljetek fel! Álljatok csatarendbe, s a vezetésem alatt szálljunk szembe a Pándavákkal!

A királyok felbolydultak. Olyanok voltak, mint egy felkorbácsolt óceán. A legtöbben egyetértettek Krisna imádatával, de sokan voltak azok is, akiket felhergelt Sisupála beszéde.

Vitatkozni kezdtek, erős karjukkal hadonásztak, s egyesek már a fegyvereikért nyúltak.

Amikor látta: félő, hogy az áldozat kudarcba fullad, Judhisthira aggódni kezdett, Bhísma azonban határozott hangon megnyugtatta:

– Egyet se félj, ó, Kuruk legjobbika! Ez a Sisupála csak addig ontja magából a zagyvaságait, amíg Krisna hagyja. Krisna olyan, mint az alvó oroszlán, a királyok meg, akik ellene ágálnak, mint megannyi ugató kutya. Napnál is világosabb, hogy az Úr arra készül, hogy visszavonja azt az energiát, amivel Sisupálát felruházta. Ezért tévelyedett el Csédi királyának intelligenciája. Az, aki a halál szakadékának szélén áll, hajlamos arra, hogy őrültségeket beszéljen.

Sisupála erre Bhísmára förmedt. Durva sértéseket vágott a fejéhez, ugyanakkor egyfolytában szapulta Krisnát is, aki némán figyelte az eseményeket. Sisupála az unokatestvére volt. Krisnának eszébe jutott, mit ígért Sisupála anyjának, akinek azt jósolták, hogy Krisna fogja megölni a fiát.

“Ó, áldott hölgy, megkegyelmezek neki, még ha a legnagyobb sértéseket is vágja a fejemhez. Ha kell, száz sértést is eltűrök tőle.”

Krisna türelmesen hallgatta a Sisupála szájából ömlő gyalázkodást. A csédi fejedelem végül a következő szavakkal zárta kirohanását:

– Én bizony egy pillanatig se tűröm tovább ezt az égbekiáltó igazságtalanságot. Te egy nyomorult rabszolga vagy, Krisna! Nem érdemelsz imádatot! Gyere, állj ki velem! Hadd küldjelek át Bhísmával és a Pándavákkal együtt a Halál birodalmába!

– Ez az ember a rokonom, mégis mindig rosszat akar nekem – válaszolta Krisna higgadtan. – Egyszer eljött Dvárakába, amikor nem voltam otthon, és felgyújtotta a várost. Sok embert megölt vagy foglyul ejtett, néhányuknak

pedig elrabolta a feleségét. Egy másik alkalommal galádul álruhát öltött, és megbecstelenített egy ártatlan hercegnőt. A legnagyobb jóindulattal sem lehet benne semmilyen jó tulajdonságot felfedezni. Ígéretet tettem, hogy száz sértést eltűrök tőle, ezt a számot azonban már réges-rég túllépte. Ezért most magam végzek vele.

Krisna beszéde után a gyülekezet elmarasztalta Sisupálát, de ő megint csak Krisnára támadt: – Mi félnivalóm lenne egy ilyen gyenge embertől? Hát mit tudsz te ártani nekem?

Sisupála kardot rántott, miközben lankadatlanul szórta Krisnára a szitkokat. Aztán… Egy pillanat műve volt az egész: Krisna felpattant, s elhajította csakra-fegyverét. A fénylő korong villámként süvített célpontja felé. Sisupála kétségbeesetten próbálta a kardjával elhárítani, de az már ott volt a nyakánál, s lemetszette a fejét. A halott király nagy robajjal esett a földre, mint egy sziklaszirt, mely a magasból a tengerpartra zuhan. Ekkor, mindenki legnagyobb ámulatára, fénycsóva hagyta el a testét, és Krisnáéba olvadt. A felhőtlen égből eső hullott és mennydörgés hallatszott. A gyülekezet néma csendben várt. Sisupála támogatóiban még forrt az indulat, de félelmükben nem mertek megszólalni.

A csendet a risik törték meg. Magasztalni kezdték Krisnát: – Nagyszerű! Derék! Már régen kiérdemelte a halált! A te kegyedből most elérte a felszabadulást!

A gyülekezet lassan-lassan megnyugodott. Judhisthira meghagyta fivéreinek, hogy végezzék el Sisupála halotti szertartását, Sisupála fiát pedig Csédi királyává koronázták. A rádzsaszúja sikeres véget ért, melynek záróakkordjaként Judhisthira hatalmas menynyiségű adományt osztott szét.

A királyok egymás után elbúcsúztak, és hazatértek birodalmukba. Judhisthira kérlelte Krisnát, hogy maradjon még egy pár napig. Ő bele is egyezett, de a kíséretét előreküldte. Indrapraszthai tartózkodása alatt személyesen Draupadí szolgálta Krisnát, aki nagyon a szívébe zárta a Pándava királynét. Egy nap éppen a Draupadítól kapott gyümölcsöt hámozta, amikor az éles kés megcsúszott a kezében és elvágta az ujját. Kibuggyanó vére láttán Draupadí gondolkodás nélkül letépett egy darabot finom szárijából, s odaadta Krisnának, amit ő ezekkel a szavakkal köszönt meg:

– Ó, áldott hölgy, ezt az ajándékot egyszer még visszafizetem neked.

Draupadí szerényen lesütötte a szemét, és köszönetet mondott Krisnának, aki a selyemdarabbal bekötötte az ujját, majd kisietett a szobából.

Durjódhana elhatározta, hogy a rádzsaszúját követően néhány napig még Indrapraszthában marad. Ámulattal töltötte el a Pándavák gazdagsága. Irigykedve rótta a város utcáit, s tátott szájjal bámulta a sok száz tekintélyes palotát és kastélyt. A herceget mindenekfölött a csodálatos Majaszabhá nyűgözte le, s meg is kérte a királyi szolgákat, hogy vezessék körbe az épületben.

Sakuni is vele tartott, s a két férfi lassan körbejárta a hatalmas termet. Az

elébük táruló pompa áhítattal töltötte el őket. Úgy érezték magukat, mintha Indra gyűléstermének padlóit rónák a mennyben. A mérhetetlenül tágas csarnokban százával sorakoztak a szobák, melyeket a márványfalakba ágyazott mennyei drágakövek fénye világított meg. Kristályvizű tavakat láttak, partjukon illatos virágzuhatagokkal felfuttatott boltíves aranyárkádok álltak. Az isteneket és istennőket ábrázoló, finoman megmunkált szobrok már-már megszólaltak, s mindenfelé égi zene édes dallama szállt.

A mennyei környezet láttán Durjódhana irigysége nőttön-nőtt. Olykor ingerülten a szolgákra förmedt, s közömbösséget tettetve masírozott át a termen. Végül a csarnok közepén elhelyezkedő hatalmas medencéhez ért. A tökéletesen sima víztükör olyan volt, mint egy üveglap. Az egészet úgy tervezték meg, hogy a vízfelszín tökéletesen visszatükrözze a medence márványfenekét.

Teljesen úgy tűnt, mintha a hozzá vezető padló folytatása lenne, ám Durjódhana ezt nem vette észre. Az is elkerülte a figyelmét, hogy a szolgák mind oldalra kanyarodnak. Egyenesen belesétált a tóba, s ahogy éktelen kiáltással a vízbe esett, aranysisakja lerepült a fejéről.

A Pándavák egy közeli erkélyről figyelték a jelenetet. Amikor látták, hogy Durjódhana peckesen belesétál a vízbe, Bhíma majd kipukkadt a nevetéstől. Számos hölgy is jelen volt – szájukra szorított kézzel kacagtak. Durjódhana, anélkül, hogy egy pillantást vetett volna rájuk, kimászott a medencéből, és csuromvizesen megállt a parton. Egyre fokozódó zavara láttán Judhisthira ráparancsolt az öccseire, hogy hagyják abba a nevetést, s tüstént száraz ruhákért küldött. A Kaurava hercegben forrt a düh. Nagyon nehezen viselte a megaláztatást, különösen Bhíma és Draupadí nevetése bosszantotta. Még mindig nem gyógyult ki teljesen a kudarcból, ami a panycsála hercegnő kezéért rendezett viadalon érte.

A herceg átöltözött, s folytatta csarnoki körsétáját. Azonban újra meg újra beleesett Maja illúziókeltő építészeti megoldásainak csapdájába. Nekiment egy látszólag nyitott ajtónak, ami valójában zárva volt: feltartott fővel egyenesen belesétált, s jól beverte a fejét az átlátszó kristályba. Ezután ki akart nyitni egy hasonló ajtót, ami már nyitva volt, s átkozódva esett előre.

A szolgák alig bírták visszafojtani a nevetésüket, ahogy a dühös herceg kimasírozott a csarnokból.

Judhisthira részvéttel figyelte küszködését, s odaszaladt hozzá, hogy megvigasztalja. De Durjódhana csak nevetett, majd elviharzott. Krisna megnyugtatta Judhisthirát: Durjódhana csak azt kapta, amit megérdemelt. A Kaurava herceg Sakunival együtt visszatért Hasztinápurába, s ezután másra sem tudott gondolni, csak a bosszúra.

Krisna is úgy döntött, hazatér, s érzékeny búcsút vett a Pándaváktól.

– Úgy szeressétek az alattvalóitokat, mintha a saját gyermekeitek lennének – szólt hozzájuk. – Nyújtsatok nekik menedéket, ahogy egy nagy fa nyújt menedéket a madaraknak.

Krisna távozása után Judhisthira odament Vjászadévához, s megkérdezte tőle, hogy szerinte sikerült-e a rádzsaszúja.

– Korábban azt hallottam Náradától, hogy az áldozat bemutatásakor nagy veszély leselkedhet ránk. Amikor Krisna megölte Sisupálát, vajon sikerült elhárítani a veszélyt? Vagy láttál más baljós előjeleket is?

– Nyugtalanító előjelek tapasztalhatók – felelte Vjászadéva. – Minden jel arra mutat, hogy tizenhárom év múlva háború tör ki, melyben elpusztul a ksatriják rendje. A sors akaratából te leszel a háború oka, bár Durjódhana hibájából fog kitörni. Ó, király, ne bánkódj emiatt, mert az idő végtelen hatalmát senki se tudja legyőzni. Tudd meg: mindez Isten akarata szerint történik majd így.

Miután a bölcs megáldotta Judhisthirát, távozott, s a Himalájába vonult, hogy lemondásokat végezzen. Szavai annyira felzaklatták Judhisthirát, hogy az így szólt fivéreihez: – Ha ennyi halálnak leszek az okozója, akkor talán az lenne a legjobb, ha most azonnal véget vetnék az életemnek.

– Ó, király, szedd össze magad! – bátorította Ardzsuna. – A bölcs azt mondta, hogy Isten akarja így, tedd hát a kötelességed eltökélt szívvel.

Judhisthira gondolataiba merülve hallgatott. – Ettől a naptól fogva senkivel nem szállok vitába – szólalt meg végül –, mert a háborúnak mindig ez a gyökere. Soha nem fogok senkivel sem durván beszélni, s mindig az erény útját járom. Mindig engedelmeskedem feljebbvalóim parancsának, s így elkerülök minden összetűzést.

Miután ekképp fogadalmat tett, Judhisthira megnyugodott egy kissé. A testvéreivel újra a birodalom kormányzásához látott. Maga is rájött, hogy egyfajta isteni terv van kibontakozóban.

Tudta, hogy nem egy démonszívű király csak vonakodva fogadta el a fennhatóságát, miután a fivérei legyőzték őket. Hisz maga is láthatta: az áldozat közben felpattantak, hogy Sisupálát támogassák. S az is biztos volt, hogy Durjódhana nem fogja sokáig tűrni, hogy a Pándavák alárendeltje legyen – különösen azok után nem, hogy olyan csúfosan megszégyenült a gyűléscsarnokban. Judhisthirának be kellett látnia, hogy Vjászadéva szavai minden bizonnyal valóra válnak.

Tizenegyedik fejezet

Minden elveszett

Hasztinápura felé menet Durjódhana nagyon nyomorultul érezte magát. Szüntelenül sóhajtozott, s érdektelenül bámulta az elhaladó tájat. Még az embereket se nagyon vette észre, akik az út mentén integettek a királyi menetnek. Sakuni megérintette a vállát: – Mi bánt, ó, király? Nagyon lehangoltnak látszol.

Durjódhana üres tekintettel fordult Sakuni felé: – Ó, nagybátyám, lángol a szívem. Judhisthira gazdagsága és hatalma láttán nem tudok uralkodni a féltékenységemen. Az egész világ tart a Pándaváktól. Amikor Sisupálát olyan igaztalanul megölték, senkinek sem volt bátorsága kiállni ellenük… Holmi adófizető polgárok módjára a világ királyai sarcot hoztak nekik.

A Kaurava herceg levette drágakővel kirakott sisakját, az ülésre dobta, s a gyűrűivel kezdett játszani.

– Kedvem lenne búcsút mondani az életnek. Hát miféle ember az, aki tétlenül nézi, hogy ellenségei dúskálnak a jóban? Soha nem leszek képes a Pándavák nyomába érni, s mindeddig arra sem sikerült rájönnöm, hogyan pusztíthatnám el őket. A sors valóban hatalmas, az ember törekvései pedig hiábavalóak…

Durjódhana arcán a kétségbeesés könnyei peregtek végig. Könyörgött Sakuninak, hogy tárja Dhritarástra elé az aggodalmait. Sakuni atyaian átkarolta a vállát.

– Hát miért irigykedsz a Pándavákra? – kérdezte alig érezhető szarkasztikus éllel a hangjában.

– A jószerencse révén minden próbálkozásuk sikerrel járt: elnyerték Draupadí kezét és meghódították a földet. Mi van ezen bánkódnivaló? A leigázásukra tett összes kísérleted kudarcot vallott – miért siránkozol hát?

Durjódhana értetlenül nézett nagybátyjára. Vajon mire akar kilyukadni?

Sakuninak mosolyra húzódott a szája. – Ó, király, az ő gazdagságuk – a Kuru gazdagság! – akár a tiéd is lehet. Azt mondod, senkinek sincs bátorsága kiállni ellenük, de ez nem igaz. Annyi erős harcost tudhatsz magad mellett: a testvéreidet, Drónát, Karnát, Kripát, Szómadattát, s még sokáig sorolhatnám. Az ő segítségükkel az egész világ fölött átvehetnéd az uralmat.

Durjódhana maga elé meredt. Hasztinápura már feltűnt a távolban, akár egy sötét felhő a horizonton.

– Hallod, igazad van, bátyám – fordult vissza Sakunihoz. – Ki tudna legyőzni minket? Üzenjünk hadat a Pándaváknak! Ha legyőzzük őket, mi leszünk a világ urai – s enyém lesz csodálatos csarnokuk is, megannyi kincsével együtt!

– Nem, nem ez a legcélravezetőbb politika – vágta rá sietve Sakuni. – A

Pándavák, Krisna támogatásával, legyőzhetetlenek. Valami más módot kell kieszelni, ha el akarjuk intézni őket. Akkor valóban uralmad alá hajthatod a földet.

Sakuni a kockákat babrálta, melyeket mindig magánál hordott. Össze-összekoccantotta őket, majd hirtelen felragyogott az arca.

– Megvan, királyom, már tudom is a módját!

Durjódhana érdeklődve hajolt előre. – Hát akkor oszd meg velem is, kedves bácsikám! Hogyan tudnék egyszer s mindenkorra megszabadulni az ellenségeimtől?

– Úgy tudom, Judhisthira szeret kockázni – válaszolta Sakuni, sötét bajszát pödörgetve. – Azonban nem játszik valami jól.

Durjódhana elmosolyodott: rögtön értette, miről van szó. Még ha Judhisthira jó kockajátékos is, egy biztos: Sakunin nem tesz túl. A gandhára király minden idejét azzal töltötte, hogy a játék legkiválóbb művelőivel gyakorolt. Jóformán azt csinált a kockával, amit akart. Durjódhana még olyan szóbeszédet is hallott, hogy Sakunit azzal áldotta meg az apja, hogy sose veszítsen kockajátékon. A herceg mindenesetre nem emlékezett rá, hogy ez az áldás valaha is csődöt mondott volna.

– Csak hívd ki, ó, király, s én majd elintézem a többit – folytatta Sakuni. – Majd én játszom a nevedben, s elnyerem neked az egész világot. Efelől biztos lehetsz.

A szekér a városhoz ért, s a hatalmas kapu szárnyai kitárultak. Az őrök tiszteletteljes kiáltásokkal üdvözölték a tovahaladó Durjódhanát. Miközben sebesen hajtottak a palota felé, a herceg azt ajánlotta Sakuninak, hogy menjenek egyenesen Dhritarástrához.

– Mondd el neki is, amit nekem mondtál az imént. Kérjük ki a beleegyezését.

Sakuni egyetértett, s a két férfi egyenesen a trónterembe sietett, ahol Dhritarástra egymagában üldögélt. Miután leborultak előtte, Sakuni szólalt meg először: – Ó, nagy király, fiadat mélységes bánat emészti. Ha jónak látod, tudakold meg tőle, mi nyomja a szívét.

Dhritarástra arcára meglepetés ült ki. – Ó, Durjódhana, fiam, miért szomorkodol? Hát lehetséges volna, hogy bánat költözött a szívedbe? Minden vagyonom a tiéd, te rendelkezel fölötte. Ezernyi szolga lesi parancsodat. A legjobb ételeket eszed, a legszebb harci méneket és szekereket birtoklod, pazar pompával berendezett palotákat, elragadó kerteket tudhatsz a magadénak. Számtalan gyönyörű hölgy csak arra vár, hogy téged szolgálhasson. Talán még az égiek sem élnek fényűzőbben. Miért bánkódsz hát?

Durjódhana kifakadt: a Pándavákat irigyli. Gazdagságuk és befolyásuk messze túlszárnyalja az övét. A herceg elmesélte, mit látott Indraprasztthában.

– Judhisthira annyi hűbéradományt kapott a rádzsaszúján, hogy volt, amit vissza kellett küldeni! Egyszerűen már nem bírták hová tenni. Milliószámra

hozták az elefántokat, a lovakat, a teheneket, a tevéket, s az arany meg a drágakőhalmok hegyként tornyosultak. Az áldozat idején százezresével ültették le a bráhmanákat a lakomához, s ez ment szünet nélkül.

A gazdagság, amit látott, döbbenetes volt, tette hozzá Durjódhana. Még az istenek is eljöttek megnézni az áldozatot, s ajándékokkal halmozták el Judhisthirát, akinek vagyona egy parttalan tengerhez hasonlít. Durjódhanának szinte elcsuklott a hangja, miközben a látottakat ecsetelte atyjának.

Dhritarástra nem mondott semmit. Sakuni ekkor megszólalt: – Én tudom a módját, hogy ez a végtelen gazdagság hogyan lehetne mind a miénk. Ó, igazságos, hívd ki Judhisthirát kockajátékra! Nem tud majd nemet mondani. Ha beleegyezik, hagyd, hogy én játsszam vele. Mindenét elnyerem. Ó, király, egyeduralkodóként élvezheted majd az egész földet, minden javával együtt.

– Ó, atyám, add a beleegyezésed! Sakuni nem fog veszíteni – tette hozzá sietve Durjódhana, mielőtt még a király válaszolhatott volna.

Dhritarástra bizonytalan volt. – Talán, de előbb hadd tanácskozzam meg ezt Vidurával. Ő mindig tudja, mi a legjobb.

Durjódhana arca eltorzult a haragtól. – Tudod jól, hogy Vidura a Pándavákhoz húz! Hogy is egyezne ebbe bele? Ó, atyám, én nem tudok úgy élni, hogy az ellenségeimnek közben ilyen jól megy a sora. Inkább megölöm magam, s akkor majd élhetsz boldogan Vidurával. És egyébként is, mi szükséged van rám?

Durjódhana tisztában volt vele, hogy befolyásolni tudja az apját. A vak király a végén mindig engedett neki. Dhritarástrát, ahogy arra számított is, meghatották a fenyegetései.

– Rendben van, majd valahogy meggyőzöm Vidurát – egyezett bele végül. – Parancsold meg a királyi építészeknek, hogy emeljenek egy csarnokot, olyat, mint Judhisthiráé. Ha elkészült, tudasd velem, s akkor majd megszervezzük a játékot.

Miután Durjódhana és Sakuni elégedett mosollyal távozott, Dhritarástra behívatta Vidurát.

Tudta, hogy a testvére ellenezni fogja a kockajátékot, de képtelen volt addig bármit is csinálni, amíg vele meg nem beszélte. Amikor belépett, s Dhritarástra elmondta neki, mi jár a fejében, Vidura nyomban tiltakozni kezdett:

– Ó, király, a szerencsejáték mindig vitához vezet. Én ehhez nem járulok hozzá. Vigyázz, nehogy még jobban elmérgesedjen a már amúgy is feszült viszony fiaid és a Pándavák között.

Dhritarástra válasza határozott volt. – Kedves öcsém, már döntöttem ebben a kérdésben. Akár helyes, akár nem, a játékot megtartjuk. Minden a sorson múlik. Ha a sors kegyeltjei vagyunk, és az istenek is mellettünk állnak, akkor nem lesz vita. Máskülönben, mit tehetnénk?

Vidura felkelt a helyéről és odament az ablakhoz. A palota gyönyörű kertjeit

nézte, amiket a király sohasem látott.

– Érvelésed téves, ó, Bharata sarja. Mivel szabad akaratunk van, a tetteinkért mindig vállalnunk kell a felelősséget. Valóban minden Isten kezében van: megadja nekünk a tetteinkért járó következményeket. Rajtunk múlik, hogy miként cselekszünk. Gondolkozz csak el rajta őszintén, hogy miért akarod ennyire ezt a kockajátékot. Ha alantas célok vezérelnek, az eredmény nem lesz kedvező.

Dhritarástra nem mondott semmit, így hát Vidura lassan az ajtó felé indult. A fejét csóválta, s azért imádkozott, hogy a király bárcsak jobb belátásra térne, noha ehhez nem sok reményt fűzött.

Dhritarástra ugyan nem volt ostoba, de valójában elvakult és kapzsi fia irányítása alatt állt – s ez közeli katasztrófával fenyegetett. Vidura jól tudta, hogy küszöbön áll a Kali-kor. Ha a kockajátékot tényleg megrendezik, az minden bizonnyal ennek a félelmetes korszaknak lesz majd a nyitánya, hiszen a világ vezetőinek megsemmisüléséhez fog vezetni. Ez esetben viszont Dhritarástra szavai nem is voltak teljesen megalapozatlanok. Valóban a Legfelsőbb Úr irányít mindent. Ha ő akarja, hogy kitörjön egy nagy háború, akkor az ki is fog törni bizonyosan.

Miközben Vidura az Úr kifürkészhetetlen tervén gondolkozott, az ajtóhoz ért, s kilépett a teremből.

Ahogy a hasztinápurai gyűlésterem építési munkálatai előrehaladtak, Dhritarástrát egyre nagyobb aggodalom töltötte el. Noha minduntalan figyelmen kívül hagyta Vidura intő szavait, érezte, hogy a szerencsejáték nagy veszélyeket rejt magában – különösen, ha a fiai és a Pándavák közti játszmáról van szó. Ha háború tör ki köztük, melyben szinte a világ összes királya érintve lenne valamelyik oldalon, az szörnyű katasztrófához vezetne.

A király elhatározta, hogy még egyszer, utoljára, megpróbálja jobb belátásra bírni a fiát.

Négyszemközt leültek, s így szólt hozzá:

– Fiam, felejtsük el ezt a kockajátékot. Vidura nem helyesli, és nekem is kétségeim vannak. A szerencsejáték nézeteltérést szül, mely szörnyű viszályba torkollhat. Azt sem értem, hogy egyáltalán mi haszna ennek az egésznek. Mindened megvan. Hatalmas birodalom fölött uralkodsz. Mit akarsz még?

Durjódhana számított rá, hogy apja majd ellenezni fogja a kockajátékot, különösen azután, hogy tanácskozott Vidurával. A herceg azonban a játszmában látta a legnagyobb, s talán az egyetlen esélyét annak, hogy legyőzze a Pándavákat.

– Az egész életem egy nyomorult fabatkát sem ér! – siránkozott. – Hogy élhetnék békében, ó, királyok királya, miközben ellenségeink élnek és virulnak, mint istenek a mennyben? Az áldozat idején az én tisztem volt, hogy átvegyem a hűbéri ajándékokat. A nap végére mindig teljesen kimerültem. Nap mint nap, reggeltől estig csak hozták a tömérdek kincset, az értékes

drágaköveket, a mesés ékszereket! Soha még ahhoz fogható kincset nem láttam: az övékéhez képest a mi gazdagságunk egy halom üveggyöngy csupán.

Durjódhana azt is elmesélte, milyen balesetek érték a gyűlésteremben: beleesett a tóba, nekisétált a csukott ajtónak…

– Amikor bevágtam a fejem a tömör kristályba, forgott velem a világ. Erre odaszalad hozzám a két iker, karon fog, és azt mondja: “Az ajtó arra van, ó, király.” Legszívesebben ott helyben szörnyethaltam volna!

Dhritarástra szó nélkül hallgatta fia beszámolóját. A herceg még hosszasan ecsetelte a rádzsaszúja pazar részleteit, majd kérlelőre fogta a dolgot: – Hogy tudnék így élni? Hát nem az a ksatrija elsődleges kötelessége, hogy kihívja az ellenséget? Ha nem teszünk ellenük semmit, a Pándavák addig terjeszkednek, míg végül bekebeleznek minket is, és a vagyonunkat is. Ha azonban nyílt harcra hívjuk ki őket, akkor igen valószínű, hogy mi is Sisupála sorsára jutunk. A kockajáték a legbiztonságosabb és a legbiztosabb módszer.

A királynak még mindig volt némi kétsége: – A hatalmasokkal való ellenségeskedés nem jó politika, fiam, és az sem tetszik, hogy ilyen érzéseket táplálsz Pándu fiaival szemben. Ez semmi jóra nem vezet. Azt hiszed, a kockajátékkal majd eléred a célodat, de jól jegyezd meg a szavaimat: ennek szörnyű háború lesz a vége.

Durjódhana elhessegette atyja kételyeit: – Mi csak egy egyszerű, barátságos versenyt szeretnénk rendezni. Ha Judhisthira úgy dönt, hogy felteszi a vagyonát, lelke rajta: miért minket kellene ezért kárhoztatni? Ha azonban így tesz, ó, atyám, akkor biztos, hogy veszíteni fog. Sakuni legyőzhetetlen kockajátékos.

Dhritarástra ezúttal sem tudott ellentmondani a fiának. Már nyúlt is a csengőért, s hívatta a szolgáit. Amikor beléptek, még hozzátette:

– Tégy, ahogy jónak látod. Nekem továbbra is kétségeim vannak, mert nem tudom elképzelni, hogy egy vallástalan tett hogyan vezetne tartós boldoguláshoz. Mindazonáltal megparancsolom Vidurának, hogy hozza ide a Pándavákat.

Durjódhana mosolyogva nézte, ahogy a szolgák kivezetik atyját a teremből. Nyomban Sakunihoz sietett, hogy tudassa vele a kedvező híreket.

A király parancsára Vidura hamarosan elindult Indraprasztthába. Tele volt a szíve balsejtelemmel. Amikor belépett a Pándavák városába, mindenütt a határtalan jólét jeleit látta.

Drágaköves, színarany diadalívek alatt haladt át, finom selymekbe öltözött, gazdagon felékszerezett polgárokat látott fényes, finomművű hintókon. Változatos formájú, hétszintes paloták szegélyezték a simára kövezett, drágakövektől csillogó sugárutakat. Aranyhímzéses takaróval díszített elefántok bukkantak fel előtte: ormányukkal illatosított vízzel locsolták az utakat. Hallotta a kagylókürtök búgását, a csengők, dobok szavát, a hatalmas márványtemplomokban folyó Visnu-imádat szent hangjait. Amikor a távolban

megpillantotta a Majaszabhát, az egész teste libabőrös lett. A csarnok úgy ragyogott, mint az istenek palotája, s kellemes illat lengte körül. A szolgák bevezették a központi terembe, ahol ott ült Judhisthira, fivérei és miniszterei között.

Amikor a Pándavák észrevették nagybátyjukat, azonnal felálltak, és a lábaihoz borultak.

Judhisthira örömtől könnyes szemmel üdvözölte. Vidura szeretettel átölelte, Judhisthira azonban rögtön látta, hogy arcán aggodalom ül.

– Úgy látom, bánt valami, bácsikám. A béke szolgálatában jössz? Hasztinápurában minden rendben?

Vidura lesütötte a szemét. – Mi jól vagyunk, ó, király. Azért jöttem, hogy meghívjalak: kegyesen tekintsd meg az új gyűléscsarnokot, amit a király építtetett. Arra gondolt, hogy talán szívesen összejönnél egy kockajátékra az unokatestvéreiddel.

Judhisthira egy pillantást vetett a fivéreire. Vidura bólintott, s halkan azt mondta: – Azt hiszem, ó, Kuntí fia, magad is nagyon jól tudod, mik a szándékai.

– Igen, bátyám, és azt is tudom, hogy a szerencsejáték vitát és ellentétet szül. Hogyan egyezhetnék hát bele?

Judhisthira vívódott. Úgy érezte, képtelen visszautasítani Dhritarástra meghívását, s a harcosok erkölcsi kódexe is előírta, hogy a kihívást – vonatkozzék bár harcra vagy kockajátékra – egy ksatrija sohase utasítsa vissza. Előérzete azonban azt súgta, hogy a játéknak szerencsétlenség lesz a vége – különösen, amikor emlékezetébe idézte Vjászadéva szavait.

Vidura széttárta a karját, jelezve, hogy teljesen tanácstalan. – Én megpróbáltam lebeszélni a királyt, de ő hajthatatlan volt. Durjódhana és Sakuni meggyőzték. Sakuni jelenleg is naphosszat a legjobb játékosokkal gyakorol, hogy felkészüljön a játszmára. Vele kell majd megmérkőznöd.

– Ha egyszer kihívtak, nem fogom visszautasítani – válaszolta Judhisthira. – Köt a fogadalmam. Nem szívesen veszek részt benne, de Dhritarástra vágyának engedelmeskedve, veled megyek Hasztinápurába.

Judhisthira a fivéreire nézett: arcuk nyugtalanságot tükrözött.

– Ezt az egész világmindenséget az Úr akarata mozgatja – mondta. – Erkölcsi és vallásos kötelességeink által gúzsba kötötten, minket is magával sodor a sors. Holnap indulunk.

Másnap reggel Judhisthira, fivéreivel és Draupadíval együtt, ragyogó szekerére szállt. Úgy hagyta el Indraprasztthát, mint égi hajlékát a gazdagság félistene. A királyi fogat előtt szent himnuszokat énekelve bráhmanák egész serege vonult.

Aznap este, amikor a kíséret megérkezett Hasztinápurába, a Kuru-nemzetség öregjei fogadták őket. Dhritarástra palotájához kísérték a vendégeket, akik hamarosan nyugovóra tértek.

Másnap reggel az új csarnokba vezették az öt fivért. Az épület alapterülete megegyezett a Majaszabhááéval, s több ezer füstarannyal díszített, tarka márványoszlop tartotta. Pazar, kézi szövésű szőnyegek borították a padlót, s a benyílókban gyönyörűen faragott üléseket helyeztek el. Számtalan ablakon át özönlött be a napfény, s ahogy a Kuruk körülvezették őket, a Pándavák lenyűgözve szemlélték a művészi kivitelezés csodálatos részleteit – jóllehet a gyűléscsarnok nem is vetekedhetett az övékével.

A csarnokot a Hasztinápurába látogató sok-sok király és herceg népesítette be. A Pándavák üdvözölték őket – a rangidősek előtt leborultak, a náluk fiatalabbakat pedig szívélyesen köszöntötték. Azután helyet foglaltak az értékes kelmékkel bevont vadonatúj üléseken, melyek finom, csillogó drágakövekkel voltak kirakva. Velük szemben, Karna és Sakuni társaságában, Durjódhana és testvérei ültek le. Amikor mindenki elhelyezkedett, Sakuni szólalt meg: – Ó, király, már nagyon vártunk. Hódoljunk hát együtt a baráti kockajáték örömeinek. De mielőtt még elkezdenénk, beszéljük meg a szabályokat.

Judhisthira a vigyorgó Sakunira nézett: – Ó, Gandhára uralkodója, mi jó származhat egy szerencsejátékból? A csaló játék különösen bűnös dolog, s a bölcs az ilyesmit mindig elkerüli.

Sakuni csak nevetett. – Annak, aki birtokában van a játék ügyes fogásainak, nincs mitől tartania. És különben is, a túlzó tétek azok, amik a bajt okozzák, nem maga a játék. Játsszunk előre megszabott tétekkel, s akkor nem lesz okunk az aggodalomra.

– A risik mindig óva intettek attól, hogy tapasztalt szerencsejátékosokkal üljek le játszani. Ó, Sakuni, ne próbáld megszerezni tőlem a vagyont, amivel a bráhmanákat kívánom szolgálni. Ami engem illet, én nem vágyom arra, hogy bármit is szerencsejátékon nyerjek el, úgyhogy mi értelme lenne, hogy játsszak?

Sakuni mosolyogva hajolt előre. – Értelek, ó, király. Ha félsz attól, hogy netalán veszítesz, inkább ne játsszunk. Az ember nyilvánvalóan azért versenyez, hogy nyerjen – mi sem természetesebb ennél. De ha úgy érzed, hogy én bármilyen szempontból tisztességtelen vagyok, akkor inkább álljunk el a játéktól.

Judhisthira a rangidős Kurukra nézett. Dhritarástra vakon, de minden apró hangot hallva ült tanácsadói élén. Nem fűzött megjegyzést a dologhoz. Két oldalán ott ült Bhísma és Vidura – látszott, hogy mindketten kényelmetlenül érzik magukat. Az egész terem néma maradt, ahogy Judhisthira körülhordozta a tekintetét. Végül Sakunihoz fordult, és így szólt: – Ó, király, sohasem utasítom vissza a kihívást. Játszani fogok, de ki lenne méltó ellenfél a számomra? Ki tudná tartani a tétjeimet?

Judhisthira jól tudta, hogy Sakuni a tétek terén nem tudja felvenni vele a versenyt, s ezért nem játszhat ellene becsületes játékot, még akkor sem, ha ügyesebb nála. Durjódhana azonban sietve közbeszólt:

– Hadd játsszon a nagybátyám, ó, király. Én majd biztosítom a téteket. Fogadj, amire akarsz: drágakőre, aranyra vagy bármilyen kincsre.

A Pándavák egymásra néztek – éppen erre számítottak. Egyértelmű, hogy ez nem baráti játszma.

– Még sosem hallottam olyat, hogy egyvalaki játszik, s egy másik meg fogad – mondta Judhisthira. – Ha azonban senkinek nincs ellenvetése, kezdődjék a játék.

Judhisthira ismét a Kuruk öregjeire nézett, de senki sem szólalt meg. Sakuni kezébe vette csontfehér kockáit.

– Mi hát a tét, ó, király? – kérdezte.

Judhisthira levett a nyakából egy hibátlan igazgyöngyökkel díszített, hosszú arany nyakéket.

– Íme az első tétem.

– Tartom! – vágta rá Durjódhana, ujjait végigsimítva a nyakában lógó nehéz aranyláncokon.

Sakuni lehunyta a szemét, összedörzsölte a kockákat, majd könnyed mozdulattal elhajította őket. – Kali! – harsogta, ahogy a kockák végiggurultak a táblán. Amikor megálltak, pont a Kalikombinációt mutatták. Sakuni felkiáltott: – Ez az! Nyertem!

– Ne légy oly büszke magadra, Sakuni. Az egész játékot csak azért agyaltátok ki, hogy legyőzzetek. De még nincs vége! Most sok százezer kincseskorsót teszek fel, mind színültig tele arannyal. Lássuk, nyersz-e megint.

Judhisthira ritkán kockázott. Valójában idegenkedett ettől a játéktól: jól tudta, hogy a királyok gyengéje, s gyakran pusztulásuk okozója. De mivel elfogadta a kihívást, most már nem hátrált meg. Egy erős ksatrija mindig rettenthetetlenül küzd, legyen szó akár csatáról, akár szerencsejátékról.

Judhisthira hatalmas tétjének hallatán Sakuni Durjódhanára pillantott, aki mosolyogva intett.

Judhisthira kezébe vette a kockákat, s miközben hangosan bejelentette dobását, elgurította őket…

De más eredmény jött ki.

– Nincs szerencséd – mondta Sakuni, majd felvette a kockákat és dobott. Ismét kijött, amit bemondott. – Megint én nyertem! – kiáltotta.

– Akkor most legyen a tét felbecsülhetetlen értékű, drágakővel és arannyal díszített, tigrisbőrrel borított szekerem, az eléje fogott nyolc hófehér harci ménnel együtt. Te dobsz, Sakuni.

Judhisthira megint csak veszített; a kockák úgy pördültek, mintha Sakuni parancsolna nekik.

A Pándava, akit láthatólag magával ragadott a játékszenvedély, egyre magasabbra emelte a téteket, s minden egyes dobásnál veszített. Szép lassan

minden vagyonát eljátszotta. Nem hallatszott más, csak a tétek meg a kockák koccanása, melyet minden alkalommal Sakuni kiáltása követett: – Lám csak! Megint nyertem!

Durjódhana és testvérei meg csak nevettek, s a játék folytatására biztatták Judhisthirát. – Mi lesz a következő tét, király? – gúnyolódtak. – Gazdagságod határtalan!

Akárhányszor Sakuni elkiáltotta magát, Dhritarástra mindannyiszor előrehajolt, s izgatottan kérdezte Vidurától: – Mi is a nyeremény? – A játék előrehaladtával Vidura egyre jobban elkedvetlenedett. Már-már elviselhetetlen volt látnia, hogy Judhisthirát úgyszólván kirabolják. A Pándavának nem sok esélye volt rá, hogy kockában legyőzze Sakunit. Ez napnál is világosabb volt, de nem tiltakozott senki – legkevésbé Dhritarástra nem. Mindenki csak ült némán.

Bizonyosan a mindenható sors keze mozgatta őket, egy magasabb rendű terv szerint.

A kockák sorra Sakuni bemondásának megfelelően álltak meg a táblán, amit Judhisthira mindannyiszor rezzenéstelen arccal vett tudomásul, s újabb hatalmas tétet jelentett be. Sakuni szokatlan kockáival egyetlen dobást sem tudott megnyerni.

Judhisthira fivérei belesápadtak az aggódásba, ahogy a bátyjuk egyremásra veszítette el a téteket. Különösen Bhíma szenvedett. Elviselhetetlen volt számára Durjódhana gúnyolódó viselkedése. Az erős Pándava tehetetlenségében ökölbe szorította a kezét, s legszívesebben felpattant volna, hogy nyílt párbajra hívja ki Durjódhanát. De anélkül, hogy Judhisthira parancsot adott volna rá, nem mondhatott semmit. Ardzsuna és az ikrek ugyancsak némán ültek, s borzadva figyelték, ahogy a bátyjuk egyfolytában veszít.

Egyszer csak Vidura ugrott talpra – már nem bírta tovább türtőztetni magát. Félbeszakították a játékot, ő pedig hangosan beszélni kezdett:

– Ó, nagy király, Kuruk vezére, jól figyelj szavamra, mely kellemetlen lesz, akár az orvosság a haldokló számára. Már akkor figyelmeztettelek, amikor ez az elvetemült, bűnös Durjódhana megszületett, hogy el fogja pusztítani nemzetségünket. Közel az idő, amikor ez bekövetkezik. Cselekedj, amíg nem késő! Parancsold meg Ardzsunának, hogy ölje meg. Nincs más választásunk. Egy méltatlan fiúról minden esetben le kell mondani a nemzetség érdekében. Ha nem így cselekszel, hamarosan elnyel a szomorúság óceánja!

Minden szem Vidurára tapadt. Durjódhana a fogát csikorgatta mérgében. A vak király azonban szótlan maradt.

– Az erényes Pándavákban sokkal nagyobb örömed telik majd, mint a gonosz lelkű

Durjódhanában – folytatta Vidura. – Vedd meg az öt tigrist ennek a sakálnak az árán. Nehogy úgy tégy, mint az a király, akinek volt egy aranyat hányó madara, de kapzsiságból felvágta a hasát, s kioltotta az életét.

Vidura ezután felhívta a király figyelmét a Pándavákkal való barátság előnyeire. Amikor látta, hogy a szavai teljesen hatástalanok maradnak, a velük való ellenségeskedés veszélyeit kezdte sorolni.

– Hatalmas tűz támadt, te pedig, ó király, önként bele akarsz sétálni. Ez az öt hős most olyan, mint öt feldühödött mérgeskígyó. Ne ingereld őket tovább. Ha felsorakoznak a harcra, még az égiek sem mernek szembenézni velük. Kapzsi fiadat követve szörnyű viszály felé rohansz, mely gyökerestül ki fogja irtani a Kuruk nemzetségét. A zűrzavar óráján ki lészen menedéked?

Durjódhana egyszerre kirobbant. Haragos pillantásokat lövellt Vidura felé, aki még soha az életben egy jó szót nem mondott róla, s üvöltött, ahogy a torkán kifért: – Ó, Vidura, most végre kiderült, ki is vagy valójában: a barát álruhájába bújt rosszakaró! Mindig csak ellenségeinket dicsőíted, minket meg egyfolytában ócsárolsz! S mi még ostobán el is tartunk, mint az az ember, aki kígyót melenget a keblén. Mit gondolsz, ki vagy te, hogy ilyen aljas tanácsokat adsz? Mi a bajod velem? Csak az vagyok, akinek Isten teremtett! Ha helytelenül cselekszem, akkor Istent hibáztasd, ne engem, mert az ő irányítása alatt állok. Értelmetlen hebehurgyaságokat beszélsz. Nem vagyunk kíváncsiak a véleményedre! Menj ahová tetszik! A hűtlen feleség, akármilyen jól is bánnak vele, mindig elhagyja a férjét.

Vidura kétségbeesetten rázta a fejét – különösen Durjódhana Istenről mondott gunyoros szavai fájtak neki. Az istentelen herceg egyszerűen csúfot űzött Vidura hitéből. Miután kiadta a mérgét, önelégült mosollyal visszaült a helyére. Vidura megint Dhritarástrához fordult: – Ó, király, ítéld meg magad fiad szavait. Én csupán a te érdekedben próbálok tanácsot adni. Olyan embert könnyű találni, aki, hogy megnyerje gazdája jóindulatát, mindig csak kellemes dolgokat mond, ritka azonban az olyan, aki a kellemetlen igazságot is kimondja. Ó, Bharata sarja, cselekedj megfontoltan és őszinte alázattal. Hagyj fel a Pándavák gyötrésével, s tagadd meg fiadat!

Dhritarástra még mindig nem szólt semmit. Vidura leült, s a kezébe temette az arcát. Mi tudná észhez téríteni a királyt?

Durjódhana csak nevetett, s intett Sakuninak. – Ó, Judhisthira – szólalt meg a gandhára király –, tekintélyes vagyont elvesztettél már. Szeretnél megállni? Vagy maradt még valamid, amit fel tudnál tenni?

Judhisthira egyenesen Sakuni szemébe nézett: – Gazdagságom milliókban, tízmilliókban, milliárdokban és százmilliárdokban mérhető, sőt, még ennél is nagyobb számokban. Miért kérded? Most mindezt a vagyont felteszem. Dobj hát!

Sakuni elmosolyodott, s a kockák ismét végiggurultak a táblán. Megint az jött ki, amit bemondott, s nevető hangja megint felharsant:

– Nyertem!

Judhisthira ezután feltette a földjét, a jószágait, a hadseregét, a szolgáit – és mindet elvesztette. Amikor az egész birodalmat eljátszotta, Sakuni csúfondáros pillantást vetett rá.

– Úgy tűnik, mindent elvesztettél, ó, király. Hogyan folytatódjon így a játék?

Judhisthira alig kapott levegőt. Hogy lehet, hogy minden egyes dobásnál vesztett? Már-már felfoghatatlan volt. Végtelen gazdagságából semmi nem maradt. Most már minden Durjódhanáé.

Vajon az Úr akarta így? Judhisthira zavartan hallgatott. Hogy tudja ezentúl teljesíteni királyként ráháruló kötelességét: a bráhmanák védelmét és szolgálatát? Meg kell próbálnia valamit visszanyerni! De mit tudna feltenni?

Judhisthira a testvéreire nézett. Talán még van visszaút!

– Ezek a hercegek szintén a vagyonomhoz tartoznak – fordult Sakunihoz. – Most a halovány bőrű Nakulával, Mádrí erőskarú és erényes fiával játszom.

Pillanatokon belül Nakula is elveszett. Judhisthira hitetlenkedve rázta a fejét. A dolgok tényleg túl messzire mentek. De most már nem lehetett visszakozni. Fojtott hangon megtette a következő tétet is:

– Itt van Mádrí másik fia, a hasonlóképp erős, a mindnyájunknak oly kedves Szahadéva. Nem szabadna kockára tennem, most mégis ő a tét.

Néhány pillanat múlva újra Sakuni vidám rikkantása hasított a csöndbe: – Lám, nyertem! – Kaján mosollyal Judhisthirára sandított. – Úgy tűnik, Bhíma és Ardzsuna közelebb áll a szívedhez, mint az ikrek.

– Ostoba! Meg ne próbálj viszályt szítani közöttünk, akiknek a szíve egy! – fortyant fel Judhisthira. – A játszmának még nincs vége. Itt van Ardzsuna, az örökkön tettre kész, aki mindig átvisz minket a csata tengerén. Ő a következő tétem!

A terem teljesen elnémult, amikor a kockák ismét elgurultak. Durjódhana türelmetlenül előrehajolt. Mind elnyerte Judhisthira vagyonát, az azonban, hogy a fivérei is a birtokába kerülnek, a legmerészebb álmait is felülmúlta! A kockák egyre lassultak, majd megálltak…

– Nyertem! – hangzott fel ki tudja hányadszor. – Ó, király, három fivéred már elveszett. Na, megállsz?

Judhisthira Krisnára gondolt. Talán próbára akarja tenni? Hihetetlennek tűnt, hogy az Úr megengedte volna, hogy még kedves barátja, Ardzsuna is elvesszen. Vajon vissza lehet még fordítani a dolgokat? Lesütött szemmel így szólt: – Habár méltatlan, hogy kockára tegyem, őt, ki vezetőnk és menedékünk, mégis felteszem az oroszlánhoz hasonlatos Bhímát, a buzogányforgatók legkiválóbbját, az ellenség rettenthetetlen aprítóját.

Sakuni becsukott szemmel dobott. Bhíma elveszett. Judhisthiráról patakzott a veríték. Már csak egy dolgot tehetett. Nem távozhat a teremből úgy, hogy négy öccsét a Kauravák rabszolgájává tette – mert minden bizonnyal ez fog történni velük. Mély lélegzetet vett, és azt mondta:

– Én, a legidősebb Pándava még mindig megmaradtam. Legyek hát én a következő tét. Ha magamat is elvesztem, mindent meg fogok tenni, ami egy rabszolga kötelessége.

A közönség soraiban ülő királyoknak a lélegzete is elakadt. Döbbenten

figyelték a pördülő

kockákat, melyek mintha megint csak Sakuni parancsának engedelmeskedtek volna.

– Elvesztél! – kiáltott fel Sakuni. – Ami pedig egy bűnös emberre vall, hiszen még volt olyan érték a birtokodban, amivel fogadhattál volna. Van még egy tét, mely igen kedves neked. Miért nem fogadsz Draupadíra? Általa visszanyerheted magadat.

Judhisthira némán gyötrődött. Hogy tudná kockára tenni Draupadít? Az a kötelessége, hogy megvédje, nem pedig az, hogy tudatosan veszélynek tegye ki! De mi más választása maradt?

Rajta kívül mindene elveszett. Ha az Úr meg akarja menteni, az már csak Draupadí révén lehetséges.

– Azt, aki se nem alacsony, se nem magas, akinek alakja tökéletes, s a két szeme olyan, mint egy-egy lótuszszirom, akinek testéből lótuszillat árad, aki minden szépség, kellem és erény tárháza, és aki minden női tökéletesség birtokában van – őt játszom meg most.

Amikor Judhisthira kimondta ezt, öccsei hitetlenkedve néztek egymásra. A Kuruk elöljárói felkiáltottak: – Szégyen! Gyalázat! – Sok király könnyes szemmel, szomorúan hajtotta le a fejét.

Bhísmát, Drónát és Kripát kiverte a verejték, Vidura pedig nagyokat sóhajtva, kétségbeesetten nézett vak bátyjára. Dhritarástra azonban előrehajolt, s türelmetlenül kérdezte: – Elnyerte a tétet? Elnyerte már?

Sakuni egészen kipirult az izgalomtól. Oldalán a hangosan nevetgélő Durjódhanával, Duhsászanával és Karnával, elgurította a kockákat, s az eredmény elkerülhetetlen volt. Hangja visszhangot vert a döbbent csöndben:

– Elnyertük! Elnyertük Draupadít!

Felpattant és azonmód táncra perdült, miközben gúnyosan ezt hajtogatta: – Van még egy téted, van még egy téted, mi kedves néked, mi kedves néked. Tedd meg Draupadít, tedd meg Draupadít, király, ó király! – A lesújtott Judhisthira csak ült némán, s lélegezni is alig tudott.

Durjódhana, győzelmének pillanatait kiélvezve, Vidurához fordult: – Bácsikám, ugyan, hozd már ide Draupadít! Hadd bízzuk meg a Pándavák kedves feleségét valami alantas szolgálattal.

Vidura szinte nem bírt Durjódhanára nézni. – Ó, te gonosz ember, te ostoba, hát nem látod, hogy meredek szakadék szélén állsz? Félelmetes kígyók vannak a fejeden. Ne ingereld őket tovább, ha nem akarsz a Halál birodalmába menni!

Vidura ekkor Dhritarástrához és a többi egybegyűlthöz fordult: – Az a véleményem, hogy Draupadít nem lehetett elveszteni, mivel Judhisthira már eljátszotta magát, amikor a feleségét tette fel tétként. Dhritarástra fia olyan, mint a bambusz, mely halála pillanatában hoz gyümölcsöt: vagyonokat nyer a kockán, s közben nem látja, milyen félelmetes szörnyűségek várnak rá

hamarosan. Ő lesz a Kuruk pusztulásának okozója! Amikor a barátok bölcs szavára fittyet hánynak, amikor a kísértés és a kéj kerül hatalomra, tudjátok meg, hogy félelmetes, mindent elsöprő pusztulás közelít!

Durjódhana megvetően legyintett: – Elég volt belőled, Vidura! – nevetett. Körülnézett, s amikor észrevette a fő palotaszolgát, odakiáltott neki: – Prátikámin, hozd ide Draupadít! Nincs mitől tartani. Csak Vidura dühöng itt őrült módjára. Egyszerűen képtelen elviselni a sikerünket.

A Pándavák lehajtott fővel ültek. Úgy tűnt, Judhisthira kővé dermedt a fájdalomtól.

Lelkiismeret-furdalás gyötörte. Hogy ragadtathatta így el magát? Mindent eljátszott, s rabszolgasorsba juttatta nemcsak a fivéreit, de Draupadít is. Ez szörnyű hiba volt. De most már mit tehetett? A Kuru öregek, az egyetlen Vidura kivételével, némán ültek. Úgy látszott, nem ítélik el a szerencsejátékot, s azt sem, hogy Draupadít rabszolganőként akarják a gyülekezet színe elé cipelni. Hallgatásuk felért egy néma beleegyezéssel. Judhisthira tehetetlen volt – szörnyű érzések mardosták a szívét. Fivérei egyértelműen az ő hibájából kerültek ilyen kilátástalan helyzetbe.

Amikor látták, hogy legidősebb bátyjuk is szolgasorsra jutott, s hogy Dhritarástra egy szót sem szól erre, Judhisthira öccsei alig bírták türtőztetni magukat. A legszívesebben ott helyben nyílt párbajra hívták volna a kárörvendő Durjódhanát, de Judhisthira parancsa nélkül semmit nem tettek. Néma borzalommal figyelték, amint a prátikámin a hölgyek lakosztálya felé indul.

Tizenkettedik fejezet

Gonosz erők kerekednek felül

A prátikámin szomorúan, nehéz szívvel sietett Draupadí szobája felé. Összetett kézzel megállt a Pándavák hitvese előtt, s remegő hangon belefogott mondandójába.

– Ó, királyné, Judhisthira elvesztett kockán. Durjódhana parancsára jöttem, hogy a gyűlésterembe vigyelek.

Draupadí letette a hímzését, arcára hitetlenkedő arckifejezés ült.

– Prátikámin, ugye, csak tréfálsz? Ki tenné fel szerencsejátékon tétként a saját feleségét? Nem akadt más, amibe fogadhatott volna?

– Királyném, a király addigra már mindenét elvesztette, beleértve fivéreit, sőt még saját magát is. Csak azután tett meg téged.

Draupadí sejtette, hogy csak a Kauravák újabb galádságáról lehet szó, de akkor is furcsállotta, hogy elvesztették. Érezte, hogy elfutja a méreg.

– Ó, szolga, menj vissza a gyülekezetbe, és a nevemben tudakolj meg egy dolgot. Kérdezd meg azt a szerencsejátékost, hogy kit vesztett el először: saját magát, vagy engem. Ha erre választ kaptál, akkor magaddal vihetsz, feltéve, ha tényleg az uram óhajtja így.

A prátikámin leborult, és távozott Draupadí szobájából. Amikor visszaért a gyűlésterembe, feltette Judhisthirának Draupadí kérdését. Judhisthira nem válaszolt. Csak ült sóhajtozva, lehorgasztott fővel, mint aki nincs egészen magánál.

Durjódhana bezzeg csak nevetett. – Miért nem maga Draupadí teszi fel a kérdést Judhisthirának, hogy mi is hallhassuk, mit beszélnek? Eredj, prátikámin, és hozd ide végre a királynét!

A szolga lassan visszasomfordált Draupadíhoz, s könnyes szemmel tolmácsolta Durjódhana üzenetét. – Ó, királyné, úgy látszik, küszöbön áll a Kuruk pusztulása. Ha a gyengeelméjű

Durjódhana fejébe vette, hogy megszégyenít, akkor nem sokáig marad gazdag ember.

Draupadínak megesett a szíve az elkeseredett szolgán. – Bizonyosan az Úr rendelte így – mondta szelíden. – A boldogság és a boldogtalanság szüntelen körforgásban követi egymást, aszerint, hogy a sorsunk mit szab ki ránk. Nekünk éppen ezért egyedül az élet legmagasabb rendű célját, a vallást kell követnünk. Ha féltve őrizzük, ontani fogja ránk áldásait. Ne hagyjuk hát, hogy a Kuruk most a vallás elveit megtagadva meggyalázzanak, engem, a védtelen nőt, amikor ráadásul ilyen kínos helyzetben vagyok!

Draupadí ezzel arra utalt, hogy havi tisztulásának időszakában van. Csupán egyetlen anyagot tekert magára, s a szokásnak megfelelően elvonult a társaságtól. Elképzelhetetlen volt, hogy ebben az állapotban egy nyilvános

gyűlés színe elé citálják.

– Még egyszer utoljára menj vissza a gyűlésterembe, ó szolga, és kérdezd meg a Kuruk erényes öregjeit, mint vélekednek erről. Ha úgy gondolják, nem ellenkezik az erkölccsel, ha eléjük viszel, akkor veled megyek.

A szolga visszament a terembe, és elismételte Draupadí szavait. Mindenki szemlesütve ült.

Durjódhana eltökéltsége és Dhritarástra cinkos egyetértése láttán tehetetlennek érezték magukat.

Judhisthira felnézett.

– Nekünk most már Durjódhana parancsol. Ha azt az utasítást adta, hogy hozzák ide Draupadít, legyen akarata szerint. Mondd meg a királynénak, hogy jöjjön ide, és álljon a feljebbvalói színe elé, még akkor is, ha csak egy darab szári fedi és senkinek sem szabadna megpillantania.

Judhisthira Dhritarástrát és Bhísmát nézte. A vak király izgatottságában kissé előrehajolt, Bhísma arcán azonban mély fájdalom tükröződött. Lassan ingatta a fejét, de semmit nem szólt, amikor Durjódhana ismét ráparancsolt a szolgára: – Jól hallottad: eredj Draupadíhoz és hozd ide! Most már a férje is erre kéri.

A szolga zavarodottságában csak topogott egyhelyben. Félt Draupadí haragjától, mert úgy érezte, az egész világot hamuvá tudná égetni vele, azonban Durjódhanával sem akart ellenkezni.

A Kaurava herceg kezdte elveszíteni a türelmét. Duhsászanához fordult.

– Ez az ostoba szolga megijedt Bhímától. Menj, öcsém, hozd ide te Draupadít. A Pándavák úgysem tehetnek semmit, hiszen a rabszolgáink.

Duhsászana megvető mosolyt küldött a Pándavák felé, majd felállt és kivonult a teremből.

Mint egy kutya az oroszlánbarlangba, úgy lépett be Draupadí lakosztályába.

– Jöjj, hercegnő, hisz becsületes úton nyertünk el. Mutasd meg magad újdonsült uraid, a Kauravák előtt!

Draupadí elhúzódott a sokatmondón bámuló herceg elől, majd hirtelen mozdulattal talpra szökkent és Gándhárí nevét kiáltozva kirohant a szobából. Duhsászana dühösen elordította magát és a nyomába eredt. Amikor utolérte, a hajánál fogva durván megragadta, és a terem felé kezdte vonszolni. Draupadí egész testében remegett. Hiába kiáltozott, hiába viaskodott, Duhsászana csak annál erőszakosabban húzta, mit sem törődve azzal, hogy öt hatalmas hős a védelmezője.

Amikor Draupadí látta, hogy teljesen hiábavaló a küzdelme, fojtott, megvető hangon így szólt Duhsászanához: – Te otromba nyomorult, hogy mersz a gyülekezet elé vonszolni? Hát nem látod, hogy gyengélkedem?

– Na és aztán? – felelte gorombán Duhsászana. – Mostantól a rabszolgánk vagy, akkor meg mit számít, hogy egy szál pendelyben vagy-e vagy meztelenül? Gyerünk, foglald el a helyed a szolgálók között!

Duhsászana végigvonszolta a szánalmasan jajveszékelő Draupadít a palota folyosóin, majd a gyűlésteremben Durjódhana elé lökte. A Pándava királyné ott feküdt a földön kibomlott száriban és összekuszált hajjal, s magában buzgón Krisnához és Ardzsunához imádkozott.

Draupadí szánalomra méltó helyzete láttán Vidura, Bhísma és Dróna leplezetlen zokogásban tört ki. Kétségbeesetten néztek Dhritarástrára, de ő csak annyit mondott: – Mi történik? Itt a panycsála hercegnő?

Draupadí megértette, hogy még férjei sem tudnak szót emelni az érdekében. Gyorsan rendbe szedte az öltözékét és befedte a haját, majd haragosan felpattant, mint egy lángnyelv, és feddőn így szólt a Kurukhoz:

– Ebben a gyülekezetben sok nagy tudású férfiú van; isteni erényekkel ékes, az odaadó áldozatok bemutatásában jártas mind. Néhányan közületek feljebbvalóim, sőt, guruim vagytok. Hogy engedhettétek hát, hogy ebben az állapotban elétek vonszoljanak?

Ekkor Duhsászanához fordult. A szemei villámokat szórtak, amikor megszólalt: – Lelketlen gazember! Ne merj még egyszer hozzám nyúlni! A Pándavák ezt akkor sem fogják megbocsátani neked, ha Indrával az élen az égiek mind egy szálig a pártfogásukba vesznek!

Ismét a Kurukhoz intézve szavait, így folytatta: – Judhisthirát az erkölcs finomabb törvényei kötik, melyeket csak a hozzá hasonlóan nemes lelkű férfiúk képesek megérteni. A legkisebb mértékben sem hibáztatom azért, amit tett. Most kiderült, hogy ti, Kuruk mind ugyanolyan lelkületűek vagytok, mint Duhsászana és gonosz fivérei. Másként hogy tudtátok volna szótlanul végignézni, hogy így megalázzanak? Ó jaj! Ma oda lett Bharata nemzetségének nagysága!

Draupadí egy pillantást vetett férjeire, akik úgy ültek a helyükön, mint öt feldühödött tigris, készen arra, hogy bármikor lecsapjanak. Ez a szemérmes és egyszersmind haragos pillantás sokkal jobban fájt nekik, mint amikor elvesztették a vagyonukat, a birodalmukat, mindenüket.

Draupadí pillantása Duhsászana figyelmét sem kerülte el. Hangos nevetéssel ismét megragadta, és még erőszakosabban kezdte cibálni a hercegnőt. Durjódhana, Karna és Sakuni együtt nevettek vele, és még meg is tapsolták. Négyükön és a vak királyon kívül a teremben mindenki más hangosan jajveszékelt.

Draupadí kitépte magát Duhsászana kezei közül és könyörgőn Bhísmára nézett. Az idős Kuru vezér mély lélegzetet vett és így szólt:

– Ó, áldott hölgy, kérdésedre nehéz válaszolni. Egy rabszolga valóban nem rendelkezik saját vagyonnal, következésképp nem is tehet fel semmit a kockára. Egy feleség azonban mindig a férj felügyelete alatt áll. Judhisthira előbb hagyná el a világot és annak minden gazdagságát, mint hogy az erkölcshöz hűtlen legyen. Jól tudta, hogy Sakuni kockában legyőzhetetlen, mégis beleegyezett a játékba és mindenét elvesztette. Mindezek tudatában én nem tudom eldönteni a kérdést.

Draupadí megrázta a fejét, hosszú fekete hajfonata úgy himbálózott a hátán, mint egy dühös kígyó.

– Hogy állíthatod, hogy Judhisthira önszántából játszott? Eleve minden úgy lett előkészítve, hogy veszítsen. Habár nem mestere a játéknak, rávették, hogy gonosz és minden hájjal megkent hazárdjátékosokkal játsszon. Hát hol itt az erkölcs?

Duhsászana durva szitkokat zúdított Draupadíra, és ráparancsolt, hogy maradjon csöndben. Ő térdre esett és némán zokogva a kezébe temette arcát. Bhíma nem bírta tovább. Elviselhetetlen volt a kín, hogy Draupadít ilyen állapotban látja, s végül kitört belőle a fortyogó düh.

Judhisthirára emelte tekintetét és így szólt:

– Milyen szerencsejátékos az olyan, aki, még ha végső elkeseredésében is, de a saját feleségét teszi fel tétként?! Amikor elvesztetted a vagyonunkat, a királyságot, sőt minket magunkat is, nem éreztem haragot, hisz urunk és parancsolónk vagy. De ha ennek az ártatlan Draupadínak a szenvedését látom, aki a te játékszenvedélyed miatt jutott ilyen helyzetbe, képtelen vagyok uralkodni a dühömön. Szahadéva, hozzál tüzet! Hadd égessem meg a király kezét!

Erre már Ardzsuna is izgatott lett; karon ragadta Bhímát.

– Megállj, Bhíma! Az erkölcstelenek társaságában te is kivetkőzöl magasrendű erkölcseidből? Ne tégy ostobán ellenségeink kedvére! Judhisthira jelleme makulátlan, s azon felül imádatra méltó feljebbvalód ő. Azzal, hogy akarata ellenére idejött és játszott, csak jellemességéről tett tanúbizonyságot.

Ardzsuna szemrehányása kijózanította Bhímát: szégyellte és bánta már a kirohanását. – Igazad van, Ardzsuna – válaszolta lehorgasztott fővel. – Bocsáss meg, amiért Draupadí sorsa miatt érzett haragom elvette a józan eszemet.

Durjódhana száz testvére között volt egy, Vikarna, akit mélységesen felháborítottak a történtek. Nem akart hinni a szemének, s úgy érezte, nem hagyhatja szó nélkül a Pándavákat ért égbekiáltó méltánytalanságot. Elérkezettnek látta az időt, hogy szólásra emelkedjen: – Draupadí kérdése nem maradhat válasz nélkül! Ha mi, a gyülekezet tagjai nem tudunk döntést hozni az ügyben, nagy bűnt veszünk magunkra. Azt javaslom, hallgassuk meg a jelenlévők elfogulatlan véleményét.

Vikarna végigjártatta tekintetét a gyülekezeten; arra számított, hogy Bhísma, Dhritarástra, Dróna vagy Vidura majd csak mond valamit. Ők azonban hallgattak.

– Ha senki másnak nincs véleménye, akkor én majd elmondom az enyémet: szerintem Draupadít nem nyerték el! A szentírásokban az áll, hogy egy király négyféle bűnös szenvedély – a vadászat, a nők, az ivás és a szerencsejáték – rabja lehet. Ha valaki e négy valamelyikének hatása alatt cselekszik, a tetteit nem szabad komolyan venni. Judhisthira a játékszenvedélytől tébolyultan, a gonosz Sakuni hergelésére tette fel tétként a panycsála hercegnőt, ráadásul

azután, hogy magát már elvesztette. Ebből következik, hogy Draupadít semmiképp sem nyerhették el a Kauravák! Ez ellenkezne a dharmával!

Vikarna szavait zajos tetszésnyilvánítás fogadta. A királyok közül többen is felálltak és megéljenezték, Sakunit pedig elítélték. Karna azonban nagyon dühös lett. Talpra ugrott, és izmos karját lengetve csendre intette a gyülekezetet. Mennydörgő hangja az egész termet betöltötte.

– Elég legyen már ebből a sok ostobaságból! Hát mit tudsz te az erkölcsről, Vikarna? Sok kiváló személyiség van a körünkben, mindegyikük sokkal tanultabb nálad, mégis hallgatnak. Nyilvánvalóan úgy gondolják, hogy Draupadít becsületes úton nyertük el. Hogy veszed a bátorságod ahhoz, hogy másként vélekedj? Judhisthira kockán elvesztette a feleségét, minden vagyonával együtt. Ezt aligha lehet kétségbe vonni.

Karna lenézett a síró Draupadíra. Még mindig élénken éltek emlékezetében a szavak, amiket a hercegnő mondott neki a szvajamvarán. Azt a megaláztatást soha nem fogja elfelejteni. Ahogy felidézte magában a fájó pillanatot, érezte, hogy elönti a düh.

– Ha azt hiszed, hogy ez a nő másmilyen bánásmódot érdemel, hát jól jegyezd meg amit mondok: egy erényes asszony soha nem menne feleségül öt férfihoz, dacolva a vallás elveivel! Jóformán egy prostituálttal van dolgunk, úgyhogy az is mindegy lenne, ha meztelenül hozták volna ide. Duhsászana, vedd le a ruháját, és a Pándavákét is! Hiszen most már mind a rabszolgáink!

Durjódhana megtapsolta Karnát és intett Duhsászanának, hogy siessen. Duhsászana a hajánál fogva talpra rántotta Draupadít, majd megfogta a szárija végét, és a halálra vált gyülekezet szeme láttára nekilátott, hogy erőszakkal levetkőztesse.

Draupadí megpróbált ellenállni Duhsászanának, de hasztalan. Szárija kicsúszott a keze közül, ahogy a Kaurava egyre erősebben húzta. Kétségbeesetten a férjeire nézett, de azok nem mozdultak. A hercegnő látta, hogy az egész gyülekezetben senki sincs, aki a pártját fogná. Ekkor Krisnára gondolt, s teljesen átadva magát menedékének, magasba emelt karral imádkozni kezdett.

– Ó, Góvinda! Ó, Krisna! Ó, Uram! Ó, emberek védelmezője, minden baj elpusztítója, ments meg! Ó, univerzum lelke, nézd, elmerülök a Kuru-óceánban. Mindjárt elalélok ebben a gonosz gyülekezetben. Könyörgöm, ments meg!

Krisna sok száz mérföld távolságból meghallotta szánalomra méltó segélykiáltását, s azonnal válaszolt. Felfoghatatlan energiái révén kiterjesztette magát, és Hasztinápurába sietett. Pillanatok alatt a gyűlésteremhez ért, láthatatlanul belépett, és egy végtelenül hosszú szárival látta el Draupadít. Duhsászana egyre csak húzta, húzta az anyagot, legnagyobb ámulatára azonban Draupadí teljesen felöltözött maradt. Tarka szárija egyre nagyobb halomban tornyosult a padlón.

A herceg elszántan próbálta levetkőztetni, de egy idő után teljesen kimerült:

látta, hogy erőfeszítései hiábavalóak.

A gyülekezetben ismét nagy izgalom támadt. A királyok mind megtapsolták Draupadít, Duhsászanára pedig szitkokat szórtak, és felszólították, hogy hagyja békén a panycsála hercegnőt. A verítékben fürdő Kuru lerogyott Durjódhana mellé, és hitetlenkedve csóválta a fejét.

Bhíma farkasszemet nézett vele, mintha a pillantásával akarná hamuvá égetni. Amikor a gyülekezet elcsendesedett, felállt, és mennydörgő hangon így szólt: – Ó, királyok, jól figyeljetek a szavamra! Olyan fogadalmat teszek, amilyet eddig még senki emberfia. Ha nem tépem föl a csatamezőn ennek az aljas gazembernek a mellkasát, és nem iszom meleg véréből, ne léphessek be soha őseim birodalmába!

Amint Bhíma kimondta szörnyű fogadalmát, Durjódhana és fivérei borzadállyal teli felháborodással bámulták. A jelen lévő királyok azonban hangos szóval dicsőítették a Pándavát, a Kurukat pedig felszólították, hogy válaszoljanak Draupadí kérdésére. Mindenfelé dühös hangok visszhangzottak a teremben: – Szégyelld magad, Dhritarástra! Miért nem szólsz semmit? Hová lett a becsületed?

Ekkor Vidura emelkedett szóra, s karját felemelve intette csendre a közönséget.

– Ebben a gyülekezetben lábbal tiporják a vallás elveit. Minden jóérzésű embernek kötelessége, hogy az igazságosság és az erkölcs révén enyhítsen a hozzá menedékért forduló bajba jutottak szenvedésein. Akik a gyülekezetben nem emelnek szót a bűn ellen, azok ugyanúgy bűnrészesek. Eddig csak Vikarna szólt. Most mindannyiunk kötelessége, hogy őszintén kifejtsük véleményünket Draupadí kérdésével kapcsolatban.

Mialatt beszélt, Vidura végig egyenesen Dhritarástrára nézett. Elmondott egy ősi szentírási példázatot arról, milyen fontos, hogy az esdeklőnek az igazat mondja az ember. A vak király azonban még mindig nem szólt semmit. Látva, hogy senki sem törődik Vidurával, Karna odaszólt Duhsászanának. – Vidd ezt a szolgálót, Draupadít a belső szobákba, ahová való!

Duhsászana ismét megragadta Draupadít, és megindult vele a terem kijárata felé. Ő összetett kézzel, esdeklőn nézett a Kuruk öregjeire, és így szólt: – Mielőtt elhurcolna ez az emberek leghitványabbika, hadd fejezzem ki tiszteletteljes hódolatomat előttetek. Bocsássatok meg, amiért ezt eddig elmulasztottam, de nagy bajomban egészen elfeledkeztem magamról.

Miközben Duhsászana a hajánál fogva egyre csak rángatta Draupadít, ő könyörögve fordult a Kurukhoz:

– Úgy látszik, beköszöntött a gonoszság sötét kora. Hogyan tűrhetitek, hogy lányotokkal így bánjanak? Hát mivé lett erkölcsötök? Ebben az állapotban még a napnak meg a szélnek sem szabadna megpillantania, itt mégis királyok gyülekezete előtt kínoznak.

Draupadí megint nekik szegezte a kérdést. – Ó, Kuruk, mondjátok meg nekem igaz lelketekre, szolga vagyok vagy sem? Én, Judhisthira erényes

felesége, a királyi sarj, Krisna barátja és a ti rokonotok? Mondjátok meg, mit diktál az erkölcs, s én örömmel követni fogom parancsotokat. De nem bírom tovább elviselni, hogy a Kuruk hírnevének bemocskolója a kezével illessen!

Bhísma, könnyáztatta arccal így válaszolt: – Ó, te áldott, te nemes hölgy, az, hogy még ilyen nehéz körülmények között is a valláshoz folyamodsz, csak erényedet és hírnevedet gyarapítja. Az erkölcsi törvények fölöttébb szövevényesek, nehéz köztük eligazodni; magam sem egykönnyen tudnék válaszolni a kérdésedre. Mivel azonban a Kuruk utat engedtek a kéjnek és a tudatlanságnak, azt bizonnyal megmondhatom, hogy pusztulásuk nincs messze. Itt ülnek szemlesütve, s ahogy elnézem őket, nem hiszem, hogy egyhamar válaszolnának neked. Szerintem egyedül Judhisthira tudna megfelelni a kérdésedre.

Minden tekintet Judhisthirára szegeződött, aki még mindig kábultan ült és képtelen volt megszólalni. A gyülekezetben senki nem szólt, nyilvánvalóan Durjódhana hatalmától féltek. A Kaurava herceg mosolyogva intett Duhsászanának, hogy engedje el Draupadít. Ezután felállt és így szólt a hercegnőhöz:

– Ó, Draupadí, úgy vélem Bhísmának igaza van. A férjednek kell megválaszolnia a kérdésedet. Ha kijelenti, hogy hazudott, amikor feltett tétként, s így még mindig az urad, szabadon engedünk. Ha a fivérei is ugyanezt vallják, akkor őket is hamisan játszotta el, s ebben az esetben ők is szabadok lesznek. A nagylelkű Kurukat mind nagy szomorúsággal tölti el helyzeted, amit Judhisthira idézett elő. Döntse el hát ő a kérdést.

Némi zajongás támadt a gyülekezetben, amint a királyok közül sokan megtapsolták Durjódhanát. Mások hangosan siránkoztak: “Ó, jaj!” “Ó, borzalom” felkiáltások hallatszottak innen is, onnan is. Megint mindenki Judhisthirára nézett, és türelmetlenül várta, vajon mit válaszol. Mielőtt azonban bármit is mondhatott volna, Bhíma, aki már nagyon bánta előző kirohanását, talpra szökött és így kiáltott:

– Ha Dharma emelkedett fia nem lenne urunk és feljebbvalónk, akkor nem kegyelmeztünk volna a Kuruknak, annyi szent. Judhisthira a gurunk és az életünk ura. Ha ő úgy veszi, hogy a Kuruk elnyerték, akkor minket is elnyertek, s mi ehhez tartjuk magunkat.

Bhíma vöröslő szemeit Durjódhanára és öccseire emelte. – Csak azért nem öltem meg a puszta kezemmel ezeket a nyomorultakat, ahogy az oroszlán végez az apró állatokkal, mert Judhisthira nem adott rá parancsot!

Látva, hogy Bhíma dühe menten kirobban, Bhísma, Dróna és Vidura megijedtek, és csitítani kezdték: – Nyugodj meg, Bhíma! Tudjuk, hogy mindenre képes vagy.

Karna erre szapulni kezdte a Kuruk három bölcs öregjét, s azzal vádolta őket, hogy uruk érdekével szemben mindig a Pándavákat támogatják. Azután Draupadíhoz fordult és álságos hangon biztatta:

– Ó, gyönyörű hölgy, válassz magadnak új férjet. A Pándavák a

rabszolgáink, nincs többé joguk hozzád. Mostantól a Kauravák az új gazdáid. Eredj a szolgák lakrészébe, ott várd a parancsukat. Judhisthira nyilvánvalóan haszontalannak ítélte az életét és a férfiasságát, ha az egész gyülekezet színe előtt képes volt elkockázni téged.

Bhíma, aki még mindig állt, fenyegetően meredt Karnára. Lassan ismét helyet foglalt Judhisthira mellett, mint a parázsló tűz, mely bármelyik pillanatban lángra lobbanhat.

Durjódhana nevetett és cinkosan Karnára pillantott, majd a Pándavákhoz fordult. – Rajta, hősök, mondjátok meg végre: tényleg elnyertük Draupadít vagy nem?

Győzelmi mámorában, s hogy bátorítsa Karnát, Durjódhana lemeztelenítette fatörzshöz hasonlatos jobb combját; egy mosollyal odakínálta Draupadínak, hogy foglaljon helyet az ölében, ahogy az egy feleséghez illik.

Bhíma felüvöltött haragjában, mennydörgő hangja betöltötte az egész termet. – Ha nem zúzom péppé ezt a combot ádáz küzdelemben, akkor soha ne léphessek be a mennyei régiókba!

Olyan volt, mint egy égő fa, mely szikrákat és lángokat lövell ki minden hasadékából. Az egész gyülekezet felbolydult, s ismét Vidura emelkedett szólásra.

– Ó, Dhritarástra, Bhíma szavai nyomán úgy érzem, valami sors küldte nagy szerencsétlenség azzal fenyeget, hogy mindannyiunkat maga alá gyűr. A fiaid az erkölcsi törvényekre fittyet hányva szerencsejátékot űztek ebben a gyülekezetben, most meg egy hölgyön civakodnak. Ó jaj, a Kuruk dicsőségének napja leáldozott!

Vidura kijelentette, hogy Draupadít semmiképpen nem nyerték el a Kauravák, mivel Judhisthira azután vesztette el, hogy saját magát már elkockázta.

Durjódhana a bánat sújtotta Pándavákra mosolygott. – Ahhoz fogom tartani magam, amit Judhisthira fivérei mondanak. Ha kijelentik, hogy Judhisthira többé nem a gazdájuk, akkor Draupadí szabad.

Ardzsuna azonnal visszavágott: – Dharma fia mindenképpen vezetőnk és urunk volt, mielőtt elkezdődött volna a játszma. De elvesztette magát, úgyhogy döntsék el a Kuruk, hogy most ki fölött parancsol!

Ardzsuna beszéde közben egyszerre több kedvezőtlen előjel is megnyilvánult. Dhritarástra közeli áldozati termében felüvöltött egy sakál, szamárordítás és félelmetes madarak vad süvítése hallatszott. Bhísma, Dróna és Kripa aggódva kiáltotta: – Nyugalom! – Vidura a királyt sürgette, hogy tegyen valamit, mielőtt bekövetkezne valami katasztrófa.

Dhritarástra végre ráeszmélt, hogy a dolgok túl messzire mentek, s szidni kezdte a fiát. – Durjódhana, te gonosz lelkű nyomorult, azzal, hogy megsértetted Draupadít, végpusztulást hozol a fejünkre!

A király ezután megpróbálta kiengesztelni Draupadít. – Ó, Pánycsalí, eleget

szenvedtél. Nyugodj meg. Tisztaságodhoz, erényességedhez nem fér kétség; menyeim között te vagy a legkiválóbb. Kérj tőlem egy áldást, bármit, amit csak akarsz. Szeretném jóvátenni a hitvány bánásmódot, amiben részed volt itt.

Draupadí könnyáztatta arcát a vak király felé fordította.

– Ó, király, Bháraták legjobbika, ha tényleg jót akarsz nekem, szabadítsd fel Judhisthirát a rabszolgaságból.

– Máris szabad! – válaszolta Dhritarástra. – Most kérj tőlem egy második kegyet. A szívem arra vágyik, hogy adjon még neked valamit.

– Ó, király, bocsásd szabadon a többi Pándavát is, s add vissza nekik harci szekereiket és fegyvereiket.

– Fölöttébb áldott leány, úgy lesz. Kérj még egy áldást, azt is megadom.

Az ómenektől és Vidura ismételt figyelmeztetéseitől megrettent Dhritarástra kész volt mindent visszaadni a Pándaváknak, Draupadí azonban csak annyit felelt: – Ó, király, a kapzsiság elpusztítja az erényt. Nem kérek más áldást, mert erényes tetteikkel a férjeim minden gazdagságot elő tudnak teremteni.

Karna gúnyosan felnevetett. – Milyen férfiak ezek a Pándavák, hogy egy nőnek kell megmentenie őket?

Bhíma dühbe gurult, de Ardzsuna lecsendesítette. – Megállj, hős. Nagy emberek sohasem veszik komolyan az alacsonyabb rendűek gonosz megjegyzéseit. Mindig csak arra a kis jóra próbálnak emlékezni, amit a sértő fél valaha értük tett.

Bhíma haragja nem csillapult. Judhisthirához fordult: – Ó, királyok királya, kérlek, engedd, hogy ellenségeinket itt és most, az utolsó szálig megöljem. Vagy inkább a palotán kívül végezzek velük? Mi lenne a helyesebb?

Bhíma dühödt pillantást vetett a Kauravákra, mint egy oroszlán, mely a szarvascsordát méregeti. Ardzsuna lefogta a karját és esdeklő tekintettel próbálta megnyugtatni, de Bhíma szinte lángolt a haragtól. Judhisthira átölelte, és kedvesen annyit mondott: – Nyugodj meg, drága öcsém.

Judhisthira ezután Dhritarástra elé járult és így szólt hozzá: – Ó, király, te vagy urunk és parancsolónk. Mondd meg, mit tegyünk, s mi engedelmeskedni fogunk szavadnak.

– Menj békével, ó Adzsátasatru – mondta a Kuru király. – Azt parancsolom, hogy kormányozd országodat bőségben és gazdagságban. Élj békében, és próbáld meg elfelejteni a nyers szavakat, amelyek ma elhangzottak itt. A hozzád hasonló jámbor emberek ellenségeiknek csak jótetteire emlékeznek, a rossztetteiket elfelejtik.

Dhritarástra hosszasan szónokolt, hogy megpróbálja megbékíteni Judhisthirát. Arra kérte, tartson fenn baráti viszonyt a Kauravákkal.

– Szánd meg öreg és vak nagybátyádat s nagynénédet, Gándhárít. Gondolj ránk mindig úgy, mint atyádra és anyádra. Nem a rossz szándék vezérelt ebben a játszmában. Csak azt szerettem volna látni, milyen gyengéi és erényei

vannak a fiaimnak, s milyenek neked. Te páratlan erényességről tettél tanúbizonyságot. Most az áldásaimmal térj vissza Indraprasztthába, s honoljon testvéri szeretet közted és fiaim között.

Durjódhana mérges pillantást vetett atyjára, de nem szólt egy szót sem. Nemigen tudott volna mit mondani. Dhritarástra olyan áldásokat adott Draupadínak, amiket ő most már aligha tudott semmissé tenni. A Kaurava sötét szemével Karnára és Duhsászanára nézett, akik csak a fejüket csóválták.

Miután leborultak Dhritarástra és a Kuru vének előtt, a Pándavák Draupadíval együtt szekereikbe szálltak, és elindultak Indraprasztthába. Dhritarástra felállt, hogy elhagyja a termet, s a gyülekezet feloszlott. A királyok között egyesek Judhisthirát, mások Durjódhanát dicsőítették.

A világtalan uralkodó Vidura oldalán távozott a teremből. Ha arra gondolt, milyen szégyentelenül bántak a fiai Draupadíval, aggodalom kerítette hatalmába. Hogy fogják a Pándavák megbocsátani ezt a gyalázatot? Különösen Bhíma. Szörnyű fogadalmakat tett. Nem valószínű, hogy valaha is elfelejti őket. A Kuruk királya a szobájába lépett, és leült, hogy elmondja esti imáit. A szíve tele volt önváddal. Miért nem cselekedett előbb?

Tizenharmadik fejezet

A Kuruk sorsa megpecsételődik

Amikor a kockajáték végeztével mindenki szétszéledt, Durjódhana titkos tanácskozásra hívta össze Sakunit, Karnát és Duhsászanát. A királyt mélységesen elítélték a gyengeségéért.

Nyilvánvaló hibát követett el, amikor kegyében részesítette hatalmas ellenségeiket, különösen azután, hogy már legyőzték őket.

– Az öreg egy kézmozdulattal visszaadta nekik mindazt a töménytelen kincset, amit oly nagy erőfeszítések árán sikerült elnyernünk! – siránkozott Duhsászana. – Gyűlölt ellenségeink most ismét erősek!

Durjódhana a gondolataiba merült.

– Igazad van, öcsém, de azt hiszem, nincs veszve minden: még visszafordíthatjuk a dolgok menetét.

A hercegnek nem kerülte el a figyelmét, hogy atyja milyen mohón kérdezősködött a játszma alakulása felől. Szemmel láthatólag élvezte fiai sikerét, s csak a félelem késztette végül arra, hogy közbeavatkozzon. Erre a félelemre alapozva talán még jobb belátásra bírhatják.

– Menjünk tüstént a királyhoz! – javasolta Durjódhana. – Rá kellene végre döbbentenünk, hogy lépésével milyen komoly veszélyt hozott mindannyiunkra. Amikor megengedte a Pándaváknak, hogy minden vagyonukkal együtt visszatérjenek birodalmukba, hatalmas veszedelembe sodort bennünket.

– Akkor fogjuk hamar a fegyvereinket és eredjünk utánuk! – heveskedett Karna. – Ha rajtaütésszerűen támadunk rájuk, talán leszámolhatunk velük, mielőtt még Indraprasztthába érnek.

– Nem, kedves barátom, ennek még nincs itt az ideje – intette le Durjódhana. – Először meg kell szilárdítanunk a hatalmunkat. Szövetségeseket kell magunk köré gyűjtenünk, s meg kell szerveznünk a hadsereget. Csak ezután kelhetünk harcra Pándu hatalmas fiai ellen. Kezdetnek alkalmazzuk azt a stratégiát, hogy legyengítjük őket.

– Ez fölöttébb bölcs, ó, király – helyeselt Sakuni, miközben szórakozottan rázogatta a kockákat a tenyerében. – Azt hiszem, beszélned kellene atyáddal…

Durjódhana a kockákra nézett és bólintott. Ezúttal nem szabad hibázniuk. Karnával együtt azonnal atyja lakosztályába sietett, ahol az öreg király éppen esti imáját fejezte be.

– Ó, király, be kell vallanom: félek – kezdte a herceg. – A Védákban egyértelműen az áll, hogy a veszélyes ellenséggel egyszer s mindenkorra végezni kell, hogy milyen eszközzel, az nem számít. A Pándavák olyanok, akár a mérges kígyók. Azzal, hogy súlyosan megsértettük őket, úgyszólván a

fejünkre ültettük őket. Kétség sem fér hozzá, hogy halálos veszéllyel fenyegetnek. Gyorsan kell cselekednünk, mielőtt minden elveszne. Ha túl sok időt hagyunk nekik, hatalmas hadsereget gyűjtenek maguk köré, és döntő csapást mérnek ránk.

Dhritarástra némán hallgatta a fiát. Neki is éppen ilyen félelmei voltak. A Kuruk olyan tüzet lobbantottak lángra a kockajátékkal, ami akár a gyökerükig is elemésztheti őket. De most már mit lehet tenni?

Durjódhana érezte, hogy atyja minden idegszálával rá figyel. Behízelgőn beszélni kezdett.

– Halld a tervem, királyi atyám. Küldj egy futárt Judhisthira után, és hívasd vissza egy végső játszmára. Nem lesz, csak egyetlen, mindent eldöntő tét: a vesztéseknek tizenkét évre az erdőbe kell vonulniuk, s ha ez letelt, még egy évre valamelyik városba, emberek közé kell költözniük. Ezalatt rangrejtve kell maradniuk, mert ha felismerik őket, újabb tizenkét évnyi száműzetés vár rájuk. Ha nem, visszakaphatják a királyságukat, amikor visszatérnek.

Dhritarástra azonnal megrázta a fejét. A szerencsejáték már eddig is félelmetes következményekkel járt. Hogy engedélyezhetné az újabb játékot? Mit fog szólni Vidura?

De Durjódhana nem tágított.

– Ez a legbölcsebb politika, atyám. Biztos, hogy Sakuni nyer, s akkor bőven lesz időnk rá, hogy megerősítsük pozíciónkat – Judhisthira vagyonából! Amíg a Pándavák az erdőben lesznek, úgy megerősödünk majd, hogy még ők sem jelenthetnek veszélyt a számunkra. Adj engedélyt a végső játszmára, s döntsük el a kérdést most azonnal!

Dhritarástra megint érezte azt a szinte hipnotikus erőt, amivel a fia a hatalmába tudta keríteni.

Tizenhárom év nagy idő, s a Pándavákkal való ellenségeskedés most már kész tény. Ezek után nehéz lenne elkerülni az összecsapást. Ha azonban el lehetne tenni őket az útból, megszűnne a veszély is. Talán mindenkinek ez lenne a legjobb – az ő fiainak meg biztosan, hiszen Sakuni elég jó esélyekkel pályázik a győzelemre.

– Jól van, hívasd vissza a Pándavákat, és készítsd elő a végső játszmát – mondta a király szinte sóhajtva. Még mindig kétségek mardosták, de pillanatnyilag ez látszott a legjobb megoldásnak. Legalább nyernek egy kis időt, s azalatt talán a kedélyek is lecsillapodnak.

Amikor azonban a rangidős Kuruk meghallották, hogy a Pándavákat újabb játszmára akarják kihívni, mélységesen felháborodtak. Mindannyian ellenezték az ötletet. Megpróbálták lebeszélni a királyt, de az rájuk sem hederített. Már határozott.

Gándhárínak ugyancsak aggályai voltak. Egy olyan időpontban, amikor tudta, hogy a férjét biztosan egyedül találja, felkereste a lakosztályában és megpróbált a lelkére beszélni.

– Vidura már annak idején is azt tanácsolta, hogy hagyjuk sorsára Durjódhanát, de te nem hallgattál rá. Most oda jutottunk, hogy talán mindannyiunkat a pusztulásba visz. Ó, Bharata sarja, ne hallgass az ostobák tanácsára, akik semmivel sem jobbak, mint a gyerekek. Ne éleszd újra a tüzet, amit egyszer már sikerült eloltani. Állj a sarkadra, légy vezére a fiaidnak, s vezesd őket az erény ösvényén! Okos vagy, úgyhogy bizonyosan te is belátod, milyen következményekkel jár, ha nem így cselekszel.

Miután végighallgatta királynői hitvese intő szavait, Dhritarástra néhány pillanatra gondolataiba merült.

– Ha elérkezett a Kuruk pusztulása, mit tehetnék én? – szólalt meg végül. – Ha Isten akarja így, ki szegülhetne ellene? Történjék, aminek történnie kell, legyünk túl rajta minél hamarabb! Ó, nemes hölgy, a játszmát megtartjuk. Tekintsd úgy, hogy a sors rendelte így.

A bekötött szemű királyné még egy ideig próbálta jobb belátásra bírni a férjét, de az eltökélt volt. Végül egy tehetetlen vállrándítással belátta, hogy nincs mit tennie. Úgy tűnt, a Kuruk végét valóban elrendelte a sors. Durjódhanához való ostoba ragaszkodása teljesen felülkerekedett a király józan eszén. Gándhárí hívatta szolgáit, és távozott a szobából.

Dhritarástra utasítására a prátikámint egy fürge paripán a Pándavák után küldték. Amikor utolérte őket, leborult Judhisthira előtt és lélekszakadva így szólt: – Ó, Pándu fia, a király parancsát hozom! Arra kér, gyere vissza, s még egyszer utoljára vesd el a kockát.

Judhisthirát nem lepte meg ez a fejlemény. Sokkal inkább azon döbbent meg, amikor Dhritarástra visszaadta a vagyonát és a birodalmát. Rögtön tudta, hogy a királyt csakis Durjódhana bírhatta rá, hogy megmásítsa az elhatározását, ezért így szólt a testvéreihez: – Isten elrendeléséből minden teremtmény csak azt kapja, amit tetteiért megérdemel. Akár részt veszek ebben a játszmában, akár nem, tetteink gyümölcseit meg fogjuk kapni mindenképp.

A kockajáték kihívást jelent, s ráadásul a kihívó fél maga a király. Hogy tudnám hát visszautasítani, noha tudom, hogy az számomra semmi jóval nem kecsegtet? Az emberek elméje bizony megzavarodik, amikor közel a szerencsétlenség órája.

A Pándavák nehéz szívvel, de visszafordították lovaikat Hasztinápura felé. Visszatértük láttán barátaikat és jóakaróikat szomorúság fogta el. Nem volt nehéz kitalálniuk, mi fog történni.

Amikor a fivérek a gyűlésterembe léptek, ugyanaz a látvány fogadta őket, mint előző alkalommal. A vak király a trónon ült, oldalán a Kuruk öregjeivel, s a kockajátékhoz is minden elő volt készítve.

A Pándavák újfent elfoglalták helyüket, Sakuni pedig kajánul mosolyogva köszöntötte őket: – Isten hozott újra nálunk, Judhisthira! A király visszaadta minden vagyonodat, s ez így is van rendjén. De hadd játsszunk még egyszer utoljára, te meg én, egy fölöttébb értékes tétért.

Sakuni elmagyarázta, mi a tét. Amikor a jelenlévő királyok meghallották, hogy a veszteseknek tizenhárom évre száműzetésbe kell vonulniuk, a felháborodástól elállt a lélegzetük.

– Ezt nem szabad hagyni! – kiabálták innen is, onnan is. – Durjódhanát meg kell állítani, mielőtt végpusztulásba sodorná magát és egész nemzetségét!

De kiáltásaik süket fülekre találtak, s a játék elkezdődött. Judhisthira kezébe vette a kockákat, és így válaszolt: – Ó, Sakuni, leghőbb vágyam, hogy mindig teljesítsem kötelességemet, hogy is tudnék hát nemet mondani egy kihívásra? Tartom a tétet.

Judhisthirát a végzetszerűség furcsa érzése kerítette hatalmába. Nyilvánvaló volt, hogy pillanatokon belül mindenét elveszíti, és nem marad más választása, mint hogy az erdőbe vonul.

Ugyanígy nyilvánvaló volt az is, hogy a Kuruk hamarosan csúfos véget érnek, mivel letértek az erény útjáról. Judhisthirának megint eszébe jutott Krisna. Vajon ő akarta így? Mit fog tenni, ha tudomást szerez a történtekről?

Judhisthira felkészült a legrosszabbra, és eldobta a kockákat. Nagy koppanással gurultak végig a táblán, s megint csak nem a kívánt eredmény jött ki. A Pándava némán figyelte Sakuni dobását. – Nyertem! – harsant fel az immár elmaradhatatlan kiáltás, amint a kockák megállapodtak.

A királyi közönségből ismét elkeseredett kiáltásokat lehetett hallani. – Szégyen-gyalázat! Ez példátlan! – Durjódhana és testvérei ellenben majd kiugrottak a bőrükből jókedvükben.

Duhsászana teljesen el volt ragadtatva.

– Mától fogva Durjódhana a világ teljhatalmú ura! – ujjongott. – Legyőztük és nyomorúságba döntöttük a Pándavákat! Akárki akármit is mond, az istenek ma nekünk kedveztek. Kuntí fiainak a büszkeség és a gazdagság elvette az eszét, s csak nevettek Durjódhana szenvedésén, de lám, most kénytelenek koldusként az erdőbe vonulni!

Duhsászana örömében táncra perdült, s közben egyre csak sértegette a Pándavákat. Rájuk parancsolt, hogy vegyék le királyi köntöseiket, és öltsenek őzbőrt, amit Durjódhana azonmód be is hozatott a szolgáival. Miután válogatott sértéseket vágott a Pándavák fejéhez, akik némán tűrték a gyalázkodást, Duhsászana Draupadíhoz fordult: – Apád ostobán ezekhez a tehetetlenekhez adott hozzá. Hát most megnézheted magad. Minek szolgálod őket? Hiszen úgysem származik belőle semmi hasznod! Gyere, válassz helyettük inkább a Kauravák közül magadhoz méltó férjet!

Bhíma hirtelen megindult Duhsászana felé, ahogy az oroszlán ront rá az őzre. Judhisthira rosszallását látva azonban nagy nehezen megfékezte magát, de azért fennhangon szidalmazni kezdte a Kaurava herceget.

– Aljas gazember, Sakuni kocka-tudományán felbátorodva most fennhéjázón mindenféle ostobaságot beszélsz, de tudd meg, hogy a harcmezőn keresztüldöföm a szíved, ahogy most te döföd át a miénket szavaid méregbe

mártott nyilaival!

Duhsászana erre nagy hahotában tört ki, s táncolni kezdett Bhíma körül. Ujjal mutogatott rá és durvábbnál durvább sértésekkel illette. Bhíma azonban eltökélte, hogy kitart az erény mellett, ezért uralkodott magán, és nem ölte meg ott helyben a herceget.

A Pándavák felöltötték az őzbőröket, és lassan kivonultak a teremből. Durjódhana fogta magát és beállt mögéjük, s kajánul Bhíma öles lépteit utánozta. Erre Bhíma kimérten csak annyit mondott:

– Meglátjátok, eljön a nap, amikor végzek Durjódhanával. Buzogányviadalban leterítem, s a lábamat a fejére teszem. Ardzsuna Karna gyilkosa lesz, Szahadéva pedig a szerencsejátékos Sakunit öli meg.

Ardzsuna Karna szemébe nézett és így szólt: – Bizony úgy lesz, ahogy mondtad, Bhíma. A nagy emberek ígéretei sohasem üres szavak. Ez a rosszindulatú, semmirekellő és irigy gazember az én kezem által fog elpusztulni, mindazokkal együtt, akik elég ostobák ahhoz, hogy mellé álljanak.

Szahadéva is megfogadta, hogy megöli Sakunit, Nakula pedig arra tett ígéretet, hogy nem kíméli majd Durjódhana embereit.

Judhisthira leborult Dhritarástra és az idősebb Kuruk előtt, s már éppen távozni készült, amikor Vidura lépett oda hozzá, hogy néhány vigasztaló szót mondjon neki búcsúzóul.

– Ó, Judhisthira, Bháraták legjobbika, ne mardosson szégyen vagy önvád, hiszen ellenfeleid tisztességtelen eszközökkel győztek le. Minden a sors elrendezéséből alakult így, hogy végül majd ez is a javadra váljon. Meglátod, a száműzetés jó alkalom lesz arra, hogy az erdei risik értékes tanításai révén gyarapítsd a tudásod, és megszabadulj a világi ragaszkodásoktól. Ezáltal csak még jobban megerősödsz majd. Ó, Kuntí fia, légy áldott! Te soha nem követtél el semmilyen bűnt. Reméljük, hamarosan visszatérsz, s magaddal hozod a sikert is.

Mielőtt nekivágtak volna a nagy útnak, Draupadí elköszönt Kuntítól. Sírva borult a lába elé, s Kuntí vele együtt zokogott.

– Gyermekem, légy erős – próbálta vigasztalni el-elcsukló hangon. – Tündöklő tulajdonságaiddal a Kuruk ékessége voltál. Szerencséjük, hogy a haragod nem égette hamuvá őket. Most menj, s utadon kísérjenek áldásaim. Erényességed mindentől megóv majd, s meglátod, hamarosan jobbra fordul a sorsod.

A Kuru királyné magához ölelte Draupadít. Kikísérte a palotából, s amikor megpillantotta őzbőrbe öltözött fiait, a bánat sújtotta barátok és az örvendező ellenségek gyűrűjében, fájdalmában felkiáltott. Odaszaladt hozzájuk, és egyesével mindegyiküket megölelte.

– Ó, fiaim, hogy lehet, hogy a hozzátok hasonló erényes férfiakat ilyen sorscsapások érik? – siránkozott. – Ó, miért is hoztalak benneteket ide a

hegyekből? Miért nem léptem föl én is atyátok halotti máglyájára, mint Mádrí? A hercegnő biztosan előre látta a közelgő vészt, s inkább követte urunkat.

Kuntí égnek emelte a karját, s hangos szóval Krisnát szólította.

– Ó, Dváraká lakója, hol vagy? Miért nem mentesz meg a fiaimmal együtt? A bölcsek azt mondják, te kezdet és vég nélküli vagy, s mindig megvéded a hozzád törekvőket. Most kiderült volna, hogy mégsem így van?

Kuntí csak sírt egyre, megállíthatatlanul tört fel belőle a zokogás. A Kuruk vezéreit okolta és Pándut szólongatta. Vigasztalan volt. Vidura ekkor odalépett hozzá, kedves szavaival lelket öntött belé, s karonfogva elvezette, miközben fiai elindultak a városkapu felé. Száműzetésüknek gyorsan híre ment, s a szomorú alattvalók – akiket mélységesen felháborított az események e váratlan fordulata – mind az utcákra tódultak. Áldásokat és jókívánságokat kiáltottak a lassan tovahaladó fivérek felé, akik bánatukban képtelenek voltak bárkinek bármit is mondani.

A Pándavák távozása után Dhritarástrát nagy aggodalom fogta el. Most már maga is belátta, milyen égbekiáltó igazságtalanság történt. Bármikor közbe tudott volna avatkozni, mégis szó nélkül hagyta, hogy bátyja gyermekeit kirabolják és porig alázzák. Nagy zavarában a vak király Viduráért küldött, és félénken tudakolta tőle:

– Te is ott voltál, amikor a Pándavák elhagyták a várost? Kérlek, részletesen meséld el, mit láttál!

– Amikor a hősök és hitvesük távoztak Hasztinápurából, olyan ómeneket tapasztaltam, melyek nagy veszedelem közeledtét jelzik – válaszolta Vidura. – Ardzsuna homokot szórt szét, jeléül annak a megszámlálhatatlan nyílnak, amit a csatában a fiaidra fog kilőni, Bhíma meg két erős karját paskolta, miközben – efelől nincs kétségem – az járt a fejében, miként mér majd döntő csapást a Kauravákra. Judhisthira leszegett fejjel ment, mert tudta: a haragja oly mérhetetlen, hogy hamuvá égetné azt, akire ránéz.

Vidura elmondta, milyen baljóslatú előjeleket tapasztalt még: a derült ég villámokat szórt, a föld megremegett, sakálok üvöltöttek, keselyűk és hollók rikoltoztak élesen.

– E jelek mind-mind szörnyű pusztulás képét vetítik előre ó, király, mely tetteid eredményeként sújt majd le ránk.

Vidura és Dhritarástra beszélgetése közben váratlanul Nárada, a bölcs jelent meg a teremben, más kiváló risik társaságában. Egyenesen a királyhoz intézte szavait, s így szólt: – Pontosan tizennégy év múlva, Durjódhana végzetes hibájából, a Kuruk az utolsó szálig el fognak pusztulni.

Ekkor a bölcs a megrettent Kauravák tekintetétől kísérve eltűnt. Durjódhana jobbnak látta, ha tüstént felkeresi Drónát, s testvérei, Karna és Sakuni társaságában a sokat tapasztalt tanítóhoz sietett. Úgy érezte, nála jobb menedékre most úgysem talál. Amikor odaértek, Durjódhana összetett kézzel, alázatosan szólította meg:

– Ó, bráhmana, hatalmas veszély leselkedik ránk a Pándavák részéről. Kegyesen adj tanácsot, mi lenne a legokosabb ebben a helyzetben. A gurunk vagy, s amellett páratlan harcos. Könyörgöm, vigyél át bennünket a félelmetes Pándava-óceánon!

Dróna kényszeredetten elmosolyodott. Akkor bezzeg a legkevésbé sem voltak kíváncsiak a véleményére, amikor azt tanácsolta nekik, hogy adják oda a Pándaváknak a királyságból jogosan rájuk eső részt. Ennek dacára kötelességének érezte, hogy megvédelmezze a Kurukat, hiszen egész életében ők gondoskodtak róla.

– Mindent megteszek, ami tőlem telik, bár a risik megmondták, hogy mennyei származásuknak köszönhetően a Pándavákat lehetetlen megölni. Ha száműzetésük ideje lejár, haragvó szívvel, megerősödve térnek majd vissza, s követelni fogják, hogy szolgáltassunk elégtételt nekik. Ott lesz velük Dhristadjumna is, akit a sors gyilkosomul rendelt. Mindez nem sok reménnyel kecsegtet. Az elkövetkező tizenhárom év alatt mutassatok be minél több áldozatot, s élvezzétek az életet, ahogy csak tudjátok, mert ha letelik a száműzetés, nagy szerencsétlenség vár rátok.

Dróna szavai nyomán Dhritarásta aggodalma még tovább fokozódott. Mint ilyenkor mindig, most is Vidurához fordult megnyugtatásért:

– Drága öcsém, a Pándavák elmentek, és addig nem is fognak visszajönni, amíg a megállapodás szerinti idő le nem telik. Judhisthira soha nem szegi meg a szavát. Gondoskodnunk kellene azonban róla, hogy ez idő alatt semmiben se szenvedjenek hiányt. Ha kell, küldök nekik katonát, szekeret, szolgát – amit csak akarnak.

A vak király üres gesztusára Vidura csak legyintett. A Pándavák a történtek után úgysem fogadnának el semmit. Dhritarástra megint akkor próbál gátat építeni, amikor már az összes víz elfolyt.

A király nagyokat sóhajtva, magába roskadva ült, amikor szekérhajtója és titkára, Szandzsaja lépett a terembe. Szandzsaja Vjászadéva tanítványa volt, s noha alacsony sorból származott, mindenki tisztelte bölcsességéért. Rögtön látta, hogy gazdáját aggodalom gyötri, ezért így szólt hozzá:

– Ó, világ ura, most az egész föld a lábaid előtt hever, minden gazdagságával együtt. Miért bánkódsz hát?

– Aki a Pándavákat ellenségei közt tudhatja, annak hogy is ne lenne meg minden oka az aggodalomra? – válaszolta Dhritarástra.

– Felség, ezt egyedül hatalmas oktalanságodnak köszönheted.

Szandzsaja, mivel már nagyon régóta szolgálta szeretettel a királyt, teljes bizalmát élvezte, és őszintén beszélhetett vele.

– A te jóváhagyásoddal gonoszlelkű és szégyentelen fiad a gyülekezet színe elé hurcolta és súlyosan megsértette a Pándavák erényes feleségét. Ez a tett a világ pusztulásához fog vezetni. Nagy ellenségeskedés támad, melynek során a föld uralkodói mind elpusztulnak. Ha valaki vereségre rendeltetett, azt az

istenek megfosztják a józan eszétől. Az ilyen ember rossznak véli a jót és jónak a rosszat. Másként hogy is történhetett volna ilyen utálatos bűn ebben a gyülekezetben?

Dhritarástra szégyenében lehorgasztotta a fejét. – Ó, Szandzsaja, nagyon félek Draupadí haragjától. Lesújtó pillantásai az egész világot fel tudnák perzselni. Amikor azt a gyalázatos sértést elkövettük ellene, egyszeriben minden nagyon baljóslatú lett. Gándhárí és a palota hölgyei hangos jajveszékelésbe kezdtek – azóta is egyfolytában sírnak. A bráhmanák aznap megtagadták, hogy meggyújtsák az áldozati tüzet, s mindenfelé szörnyű ómeneket tapasztaltak. Ezért adtam Draupadínak azokat az áldásokat. De Durjódhana iránti szeretetem hatása alatt ismét megfosztottam a Pándavákat minden vagyonuktól, és a vadonba küldtem őket.

A vak király még siránkozott egy darabig. Elmondta Szandzsajának, hogy biztosra veszi: a Pándavák szörnyű bosszút forralnak. Minden tanácsadója arra inti, hogy készüljön fel ezekre az időkre; különösen Vidurának vannak baljós előérzetei. Mialatt a király beszélt, éppen bejött a terembe, s Dhritarástra nyomban megkérdezte tőle: – Ó, Vidura, mondd meg, mit csináljak! Mi lenne a legjobb a Kuruk és a magam szempontjából? Hogyan kerülhetnénk el a teljes megsemmisülést?

– Felség – válaszolta Vidura, – a bölcsek azt mondják, a jó szerencse forrása az erény. Sakuni vezérlete alatt gonosz lelkületű fiaid lábbal tiporták az erényt, amikor kockán legyőzték Judhisthirát. Ezt egyedül úgy lehet helyrehozni, ha visszahelyezed a Pándavákat az őket megillető rangba. Add vissza nekik a birodalmat!

Dhritarástrának egyáltalán nem volt ínyére ez a tanács. Ő inkább azt szerette volna hallani Vidurától, hogy a Kuruk miként szilárdíthatnák meg a hatalmukat. Tisztában volt vele, hogy a fiai tisztességtelenül viselkedtek, de az egésznek mégiscsak az lett az eredménye, hogy ők, sőt valójában ő maga, páratlan gazdagságra tett szert. A vak király már nagyon hozzászokott a gondolathoz, hogy ő a világ császára. Világéletében fájlalta, hogy bár idősebb volt Pándunál, a vaksága miatt nem kerülhetett a trónra. Végül csak azért lett ő az uralkodó, mert Pándu az erdőbe vonult. Most azonban úgy látszott, a sors a föld teljhatalmú urává tette. Hogy is tudna csak úgy lemondani erről?

Vidura figyelmét nem kerülte el Dhritarástra csalódott arckifejezése, ezért keményen így szólt:

– Ó, király, ha nem fogadod meg a tanácsom, pusztulás vár rád. Sem Bhíma, sem Ardzsuna nem arról híresek, hogy megkegyelmeznének ellenségeiknek. Gyorsan kell cselekedned. Fordíts végre hátat annak a nyomorult Durjódhanának, kegyvesztettként zavard el Sakunit, s öleld kebledre Pándu erényes fiait! Vedd rá Duhsászanát, hogy az egész udvar előtt kérjen bocsánatot Draupadítól. Ezután illő ceremóniával ültesd a trónra Judhisthirát. Mi egyebet tanácsolhatnék? A mostani körülmények között ez az egyetlen helyes út.

Dhritarástra egyre nagyobb haragra gerjedt. Vidura megint csak arra akarja rávenni, hogy a Pándavákkal szemben tagadja meg a saját fiait! Hogy lehetne ilyen tanácsot megfogadni?

Durjódhana mindig is mondta, hogy Vidura egy barát álruhájába bújt ellenség. Úgy látszik, igaza volt!

– Vidura, szavaid egyáltalán nem a javamat szolgálják – válaszolta öccsének nyersen a király.

– Miért pártolod mindig a Pándavákat? Azt várod tőlem, hogy a kedvükért hagyjam cserben a saját véreimet? Eddig nagyra becsültelek, de most úgy érzem, gonosz tanácsot adsz. Képtelen vagyok megfogadni. Most pedig tégy, ahogy jónak látod: maradj, vagy menj el, nekem mindegy. Akármilyen jól bánnak a hűtlen feleséggel, az úgyis elhagyja az urát.

Dhritarástra ingerülten felpattant és a szolgáit hívatta. Egy kézlegyintéssel elbocsátotta tanácsadóit, és visszavonult belső termeibe. Vidura kétségbeesetten meredt maga elé. Ennél rosszabb már nem is történhetett volna. – A Kuruk sorsa megpecsételődött – sóhajtotta, majd ő is kiment a gyűlésteremből. Elhatározta, hogy a Pándavák után ő is az erdőbe vonul.

Tizennegyedik fejezet

Száműzetésben

A Pándavákat még Hasztinápura határán túl is követték egy darabon az alattvalók tömegei, akik hangos szóval bírálták a Kuru vezéreket. Könyörögtek a fivéreknek, hogy ne menjenek el, s nem győzték magasztalni erényeiket. Annyira el voltak keseredve, hogy Judhisthirának megesett rajtuk a szíve, s vigasztalni kezdte őket:

– Ó, Hasztinápura jámbor polgárai, nagy megtiszteltetés a számunkra, hogy ekkora szeretettel halmoztok el minket, s olyan erényeket tulajdonítotok nekünk, melyekkel nem is rendelkezünk. Sajnos azonban nem mehetünk vissza. Az irántunk érzett szeretetetekre kérlek benneteket, térjetek haza, és szolgáljátok Dhritarástra királyt! Hasztinápurai barátainkat és rokonainkat mind bánat emészti távozásunk miatt, kérlek, ne hagyjátok magukra őket ezekben a nehéz időkben!

Amikor az alattvalók látták, hogy Judhisthira döntését nem lehet megváltoztatni, kénytelenkelletlen beletörődtek, hogy nélküle kell hazamenniük. Hangos sírás és jajveszékelés közepette, lassan visszamentek a városba.

A Pándavák ekkor szekereikre szálltak, és sebesen maguk mögött hagyták Hasztinápurát.

Késő este értek az erdő szélére, s éjszakára egy hatalmas banyanfa alatt ütöttek tanyát. Százával érkeztek hozzájuk a remete-bráhmanák, hogy láthassák őket, s az általuk gyújtott tüzek narancsvörös fénybe vonták az éjszaka sötétjét. Himnuszokat és imákat énekeltek, melyek vigaszt nyújtottak a bánattól sújtott Pándaváknak és hitvesüknek. Ahogy a bráhmanákkal együtt körülülték a szent tüzeket, a fivérek olyanok voltak, mint mennyei lények sokaságától körülvett, tündöklő istenek.

Amikor eljött a reggel, a Pándavák nekikészülődtek, hogy bevegyék magukat az erdőbe. A bráhmanák is a nyomukba szegődtek, ám Judhisthira megállította őket. A sűrű rengetegre mutatott, s így szólt:

– Ó, mindig igaz férfiúk, miként tudnánk gondoskodni rólatok ezen a szörnyű vidéken? Az erdő teli van veszéllyel. Kérlek, maradjatok a város közelében, ahol könnyebben találtok magatoknak táplálékot.

A bráhmanák nem szívesen engedték volna el egyedül a Pándavákat, s biztosították Judhisthirát, hogy az erdőben is könnyedén elő tudják majd teremteni az élelmüket. – Hozzá vagyunk szokva az önmegtartóztató élethez – mondta a vezetőjük, Saunaka. – Engedd meg, hogy elkísérjünk benneteket, s meglátod, még hasznotokra válnak az imáink meg a szentírásokban szerzett jártasságunk.

– Akkor hát legyen, ahogy kéred – felelte Judhisthira vonakodva. Ahogy végignézett a körülötte álló ragyogó risiken, nagy szomorúság fogta el.

Indrapraszthában több százezer bráhmanát tartott el, most meg néhányról is alig tud gondoskodni. Ez annyira elkeserítette, hogy a földre roskadt és sírva fakadt.

– Ó, jaj! Szégyen Dhritarástra fiaira! Ím, koldusbotra jutottunk! Hogy tudok majd a szemetekbe nézni, kik jóakaróim és guruim vagytok, s nem érdemlitek meg a szenvedést, ha arra kényszerültök, hogy az erdőben a földet túrjátok étel után?

Saunaka szánakozón nézte a zaklatott Pándavát. – Ó, király, ezernyi fájdalom, száz és száz félelem közt őrlődik nap mint nap a balga – nem úgy a bölcs. A szenvedés és a fájdalom csak a testet sújtja. A szentírásban járatosak tudják, hogy valódi önmagunk nem azonos a testtel, s hogy a szenvedés csak illúzió. Ó, kiváló hős, az olyan ember, mint te, soha nem kerül az illúzió hatása alá, mert nem ragaszkodik a testéhez, sem más anyagi dologhoz. A szenvedés valódi oka a ragaszkodás, ezt te is tudod, drága gyermek. Állapodj hát meg ebben a tudásban, s szedd össze magad!

A risi tanította még egy ideig Judhisthirát, akit sikerült kigyógyítania a csüggedésből. A Pándava csak úgy itta minden szavát – mindig is szerette hallgatni a bölcseket. Ez az egy vigasza legalább meglesz az erdőben: bőven adódik majd alkalma ilyen tanításokban részesülni.

– Családos életedet sikerre vitted ó, király, melynek legmagasztosabb pillanata akkor jött el, amikor bemutattad a nagy rádzsaszúja-áldozatot. Most itt az idő, hogy szert tégy a ragaszkodásnélküliség szent erényére. Gyakorold a jógát és a meditációt, s akkor maradéktalan lelki sikert érsz el – fejezte be mondandóját Saunaka.

Miután fájdalma elcsendesedett, Judhisthira felkelt a földről és köszönetet mondott a risinek.

A Pándavák ekkor elindultak az erdőbe. Középen Draupadí ment, mögöttük pedig a bráhmanák, akik áldáshozó himnuszokat énekeltek a Védákból. Északnyugati irányban haladtak, s hamarosan átszelték Kuruksétra hatalmas mezejét. Amikor a Szaraszvatí folyóhoz értek, megpillantották maguk előtt a Kámjaka-erdőt. A folyópartot remetelakok szegélyezték, s a vándorok mély meditációba merült risiket pillantottak meg a lágyan hullámzó folyóban. A késő délutáni nap sugarai visszatükröződtek a vízen, amitől a folyó olyan volt, mint egy hosszú aranyszőnyeg.

Judhisthira úgy határozott, hogy ezen a gyönyörű és nyugalmas vidéken telepednek le, s kunyhókat építettek maguknak lakóhelyül. Békésen éltek, a nappal vadászattal, az este lelki bölcsességek hallgatásával telt. A fájdalmas hasztinápurai események még élesen éltek emlékezetükben, de a bölcsek társasága megnyugvással töltötte el őket. Néha azon merengtek, vajon viszontlátják-e valaha otthon maradt barátaikat és rokonaikat. Legnagyobb meglepetésükre azonban, Kámjakába érkezésük után mindössze néhány nappal, egyszer csak Vidurát pillantották meg.

Judhisthira felpattant és Bhímához fordult: – Nézd csak, az ott mintha

Vidura lenne. Vajon minek köszönhetjük a jövetelét? Talán a gonoszlelkű Sakuni a fegyvereinket is el akarja nyerni? Ó, Bhíma, ha megint kihívnak kockára, én nem fogok tudni nemet mondani, de Ardzsuna Gándívája nélkül nem hiszem, hogy vissza tudjuk hódítani a birodalmat.

A Pándavák szeretettel és tisztelettel üdvözölték nagybátyjukat, majd leültették, és jövetelének okáról érdeklődtek. Vidura tájékoztatta őket a Hasztinápurában történtekről. A Pándavák csüggedten csóválták a fejüket; Dhritarástra viselkedése a jövőre nézve nem sok jót ígért.

– Mivel a király semmibe veszi tanácsaimat, eljöttem hozzátok, hogy a ti szolgálatotokba állítsam szerény tudásomat – mondta Vidura. – Ó, földkerekség urai, legyetek türelemmel. Viseljétek némán a rosszat, ami osztályrészetekül jutott. Lélekben megerősödve várjátok türelemmel, amíg eljön a ti időtök. Nemsokára visszaszerzitek minden gazdagságotokat, ebben nem kételkedem.

A Pándavák nagyon megörültek Vidurának. – Ó, nagybátyám, mindenben rád fogok hagyatkozni – lelkendezett Judhisthira.

Vidura és a Pándavák már jó ideje beszélgettek, amikor egy újabb szekér hangja ütötte meg a fülüket. Amikor közelebb ért, látták, hogy Szandzsaja az. Mindnyájan felálltak, hogy üdvözöljék, majd hellyel kínálták, s feszült figyelemmel hallgatták beszámolóját a Vidura távozása óta bekövetkezett eseményekről.

– Amikor az öreg király meghallotta, hogy Vidura elment, ájultan esett össze. Miután magához tért, így szólt hozzám: "Ó, jaj, kegyetlenül megsértettem bölcs testvéremet, aki pedig magával az igazság istenével, Jamarádzsával azonos. Azóta bánat ül a szívemen. Kérlek, menj, és hozd vissza minden áron!"

Szandzsaja Vidurához fordult: – Ó, Kuru sarja, bátyádat, a királyt bűnbánat emészti. Kérlek, térj vissza Hasztinápurába, és enyhíts a szomorúságán.

Vidura nem kérette magát. Habár Dhritarástra a legtöbbször nem fogadta meg a tanácsát, mégiscsak az volt a legjobb, ha a közelében marad. Akkor legalább az esélye meglesz rá, hogy észhez térítse a vak uralkodót. Megáldotta a Pándavákat, majd szekerére szállt, és Szandzsajával együtt visszament Hasztinápurába. Amikor megérkezett, a király trónjáról felállva üdvözölte és a keblére ölelte.

– Bocsáss meg, kérlek – engesztelte. – Amikor elmentél, nagyon elveszettnek éreztem magam. Te valóban bűntelen vagy, és soha, a legkisebb mértékben sem ártottál nekem. Hogy lehettem mégis ilyen kegyetlen veled?

– Kedves bátyám, megbocsátok – mondta Vidura szeretettel a királynak. – Az, hogy a Pándavákat pártfogoltam, természetes, hiszen az ember együttérzőbb azokkal, akik bajban vannak. Fiaid és Pándu fiai egyformán kedvesek nekem, de most a Pándavák azok, akik szenvednek.

A fivérek biztosították egymást, hogy egyikük szívében sincs harag a másik iránt, majd mindketten nyugovóra tértek.

Durjódhanát nagy örömmel töltötte el Vidura távozása. Amikor meghallotta, hogy mégis visszatért, s ráadásul kibékült a királlyal, elkedvetlenedett. Nyomban hívatta Sakunit, Karnát és Duhsászanát, hogy megtanácskozza velük a legújabb fejleményeket.

– Attól félek, az agyafúrt Vidura előbb-utóbb meggyőzi majd a királyt, hogy hozassa vissza a Pándavákat. Ha ez bekövetkezik, én meghalok, az biztos. Egyszerűen nem bírom elviselni, ha jól megy a soruk.

Durjódhana dobolni kezdett csupa gyűrű ujjaival, majd kisvártatva felpattant, s elindult fel-alá a fényűzően berendezett szobában. Időnként megállt az ablak előtt, és üres tekintettel az alattuk elterülő kastélykertre meredt. Nem tudott másra gondolni, csak a Pándavákra, s a szemei nyugtalanul jártak ide-oda.

– Nem szabad megengedni, hogy visszajöjjenek! Ha a király visszahozza őket, én esküszöm, mérget iszom, tűzbe vetem magam, vagy beledőlök a kardomba!

Sakuni odament hozzá és átkarolt a vállát. – Királyom, világ ura, mi lelt? Már hogy jönnének vissza a Pándavák? Beleegyeztek, hogy tizenhárom évre az erdőbe vonulnak. Judhisthira soha nem fogja megmásítani a szavát. De ha mégis, minek aggódni? Még mindig megvannak a kockáim…

Durjódhana elfordult Sakunitól, s az asztalhoz lépett, amelyiken egy boroskancsó állt.

Felkapta, aztán megint lerakta. Teljesen úgy tűnt, hogy a Pándavákkal való végső leszámolás megszállottja lett. Hogy is tudná élvezni az életet, amíg életben vannak?!

Karna tudta, mi jár barátja fejében. Hirtelen felpattant, és kivont karddal így kiáltott: – Ide hallgassatok, ó, föld urai! Egy emberként induljunk el most azonnal, és támadjuk meg a Pándavákat! Gyengék, nincsenek szövetségeseik, és szorult helyzetben vannak. Nem nehéz döntő csapást mérni rájuk. Cselekedjünk gyorsan, mielőtt ismét megerősödnének! Ha megszabadítjuk a földet ellenségeinktől, zavartalan békében élhetünk tovább!

Karna vakmerő szavai hallatán a társaság éljenzésben tört ki. Mindannyian egyetértettek vele.

Durjódhana kiadta a parancsot az azonnali indulásra, mire kirohantak a palotából és nagy harci szekereikre szálltak. A herceg rövid időn belül összegyűjtött egy falanxnyi katonát, és már éppen indult volna kifelé a városból, amikor Vjászadévát pillantotta meg maga előtt. A bölcs felemelt kézzel megálljt parancsolt a seregnek. Durjódhana jobbnak látta, ha nem húz ujjat a risivel, nehogy az valami átkot találjon mondani rá. Kénytelenkelletlen hátraarcot csinált, és visszament a palotába.

Vjászadéva ezután egyenest Dhritarástrához ment. – Ó, király, egyáltalán nem tetszett, ahogy a Pándavákkal bántál – szólította meg. Tizenhárom év múlva majd viselned kell tetted következményeit, amikor visszatérnek, hogy halálos nyílzáport zúdítsanak a Kurukra. Gonosz fiad úgy látszik, hajlamos az öngyilkosságra, mert az imént kirohant, hogy megtámadja a Pándavákat.

Miért nem fékezed meg? Okos vagy, tudnod kell hát, mi lesz a vége, ha ez így folytatódik.

Dhritarástra alázatosan hallgatta atyja szavait. Vjászadéva azt javasolta, küldje el Durjódhanát az erdőbe, hogy szolgálja a Pándavákat. Akkor talán a herceg levetkőzi unokatestvéreivel szembeni irigységét, s talán ők is megkedvelik majd.

– Bizony, elvakított a tudatlanság, amikor engedélyt adtam a kockajátékra. Mindenki figyelmeztetett, hogy ne tegyem, de a fiam iránti túlzott ragaszkodásom miatt nem hallgattam rájuk – válaszolta a király.

– Úgy van, ahogy mondod, ó, király. Túlságosan kedveztél a fiaidnak Pándu gyermekeivel szemben. Ez nem is csoda, hiszen minden ember számára a fiú a legbecsesebb dolog. Te is nagyon kedves vagy a szívemnek. Csak a szeretet mondatja velem, hogy a legjobban tennéd, ha rávennéd Durjódhanát: béküljön ki a Pándavákkal.

Vjászadéva jelenlétében Dhritarástra képes volt a dolgokat a maguk igazi valójában látni.

Ujjait vak szemére szorítva így szólt:

– Ó, nagy tudású bölcs, minden úgy van, ahogy mondod. Erre már Vidura, Bhísma és Dróna is figyelmeztetett, úgy látszik azonban, képtelen vagyok azt tenni, amit kell. Kérlek, oktasd a fiamat helyettem is. Vezesd a helyes ösvényre.

Vjászadéva felállt, s tiszteletük jeléül a jelenlévők is mind felemelkedtek ülőhelyükről. A bölcs a kitartó koplalástól és lemondástól lesoványodott vállára terítette kendőjét, s búcsúzóul így szólt a gyülekezethez:

– Én most elmegyek, de Maitréja, a híres risi nemsokára idelátogat. Majd ő megfeddi a fiadat a Kuruk érdekében. Ó, király, legyen rá gondod, hogy haladéktalanul kövessék a risi tanácsait, nehogy mérgében megátkozza fiadat.

A bölcs távozott, Maitréja pedig hamarosan valóban megérkezett. Bevezették a Kuruk gyűléstermébe, és a díszhelyre ültették. A risi körülnézett a hatalmas csarnokban, melyet a hosszúkás ablakokon beragyogó napsugarak világítottak meg. A fény visszaverődött a Kuruk ékszereiről, akik olyanok voltak, mint egy mennyei lényekből álló gyülekezet.

Amikor tudatták Dhritarástrával, hogy Maitréja ott van, a király először a hogyléte felől érdeklődött, majd a Pándavákról kérdezte: – Találkoztál a fivérekkel vándorlásaid során? Jó egészségnek örvendenek? A családjainkat összefűző testvéri szeretet a régi?

– Nem olyan régen találkoztam a Pándavákkal az erdőben. Őzbőr ruhát viseltek, és risik társaságában voltak – mesélte Maitréja, hangjában aggodalommal vegyes jóindulat érződött. – Tőlük értesültem a veszélyről, mely a szerencsejáték nyomán a Kurukra leselkedik. Azért jöttem Hasztinápurába, hogy a Kuruk javán munkálkodjam. Ó, király, hogy hagyhattad, hogy idáig fajuljanak a dolgok? Hogy eshetett meg ilyen szörnyű

bűn ebben a gyülekezetben? – korholta Dhritarástrát. – Te vagy a teljhatalmú uralkodó, ezért a felelősség is téged terhel!

Maitréja Durjódhanához fordult, aki a homlokát ráncolta, és kerülte a bölcs tekintetét. – Ó, erős karú Durjódhana, jól figyelj arra, amit most a te érdekedben mondani fogok. Ne húzz ujjat a Pándavákkal! Ezek a hősök isteni hatalommal bírnak. Nézd meg Bhímát: egy szál maga elbánt nem egy rettenetes erejű ráksaszával – Hidimbával, Bakával, Kirmirával –, s a hatalmas Dzsarászandhával is végzett. Ki tudna szembeszállni vele és fivéreivel – különösen, ha Krisna, aki barátjuk és rokonuk, mellettük áll? Ó, herceg, köss békét a fivérekkel. Ne rohanj önként a vesztedbe.

Durjódhana nem válaszolt, és még mindig nem nézett Maitréjára. Ráérősen kinyújtotta a lábát, a combját paskolta, meg a lábujjával a padlóra rajzolgatott, hogy a risi is lássa: a legkevésbé sem törődik a szavaival. Ezzel a viselkedéssel sikerült is alaposan megsértenie.

Maitréja szemei villámokat szórtak a haragtól. Mintha valami sorsszerűség hatására cselekedne, dühtől remegő hangon abban a pillanatban szörnyű átkot mondott: – Ne félj, arcátlan, hamarosan learatod majd tetteid gyümölcsét! A nagy háborúban, mely bűnös tetteid nyomán tör ki, Bhíma a buzogányával darabokra töri majd a combodat!

Dhritarástra megrémült. Próbálta kiengesztelni a risit, kérlelte, hogy legyen elnéző, de Maitréja nem engedett. – Ez most már így lesz – hacsak a fiad ki nem békül a Pándavákkal…

Dhritarástra megkönnyebbült egy kicsit, hogy a bölcs hajlandó volt enyhíteni az átkon, és sietve másra terelte a szót: – Ó, nagy bölcs, kérlek, mesélj nekünk arról, hogyan ölte meg Bhíma Kirmirát! Eddig még csak a másik két ráksaszáról hallottunk.

Maitréja tagadólag rázta meg a fejét. – A fiad jelenlétében egy szó nem sok, annyit sem vagyok hajlandó mondani. Vidura is tudja, mi történt, kérdezd meg őt – s ezzel felállt, és kivonult a teremből.

Dhritarástra megkérte Vidurát, hogy mesélje el, hogyan halt meg Kirmira.

– Judhisthirától hallottam a történetet, amikor meglátogattam őket az erdőben. Elmesélte, hogyan találkoztak egyik éjjel a ráksaszával, amint átkeltek az erdőn. A démon égő fáklyával a kezében a fivérek előtt termett, s hegyként állta el előlük az utat. Már az üvöltése is elég volt ahhoz, hogy a halálra vált madarak és kis erdei állatok mind lepotyogjanak a fákról. Draupadí úgyszólván elalélt a félelemtől, az ikreknek kellett támogatniuk.

Vidura ezután részletesen elmesélte, Bhíma hogyan vágta földhöz a démont és törte el a gerincét. – Magam is láttam a ráksasza irdatlan és véres holttestét, amikor visszafelé tartottam Hasztinápurába.

Durjódhana már alig várta, hogy Vidura befejezze beszámolóját; nyomban felpattant és kiviharzott a csarnokból. Megpróbált közömbösnek tűnni, de a lelke mélyén nagyon megrémült.

Dhritarástra elgondolkozva ült a trónján. Ismét eszébe jutott a kockajáték alkalmával elkövetett végzetes mulasztása.

Tizenötödik fejezet

Erkölcsi tanítások az erdőben

Amikor Dvárakában hírét vették a Pándavák száműzetésének, Krisna, Balarámával és a Jaduk vezéreivel együtt útra kelt, hogy meglátogassa őket az erdőben. Mikor észrevette a puszta földön üldögélő, őzbőrbe öltözött Pándavákat, haragosan felkiáltott: – A föld egy napon még inni fog Durjódhana, Karna, és Duhsászana véréből! Levágjuk őket minden követőjükkel együtt, s az erényes Judhisthirát ültetjük a trónra – ezt kívánja az erkölcs örök törvénye!

Krisna szinte lángolt a dühtől, szemei vörösen izzottak. Jól tudván, hogy haragja képes akár az összes teremtett lényt is elemészteni, Ardzsuna jobbnak látta, ha minél előbb megnyugtatja.

Magasztalni kezdte Krisna felfoghatatlan hatalmát, az előző korokban alászállt megannyi inkarnációját, s az általuk véghezvitt csodás tetteket.

– A nagy risitől, Vjászadévától tudom, hogy te vagy a teremtés oka, minden létező kezdete és vége. Ó, Krisna, bármire vágysz, az nyomban létrejön.

Ardzsuna hosszasan dicsőítette Krisnát, s végül egész lényén transzcendentális érzések uralkodtak el. Elnémult, és könnyes szemmel egyre csak Krisnát nézte.

Krisna elégedett volt Ardzsunával, s úgy tűnt, lecsillapodott a haragja.

– Te az enyém vagy és én a tiéd – válaszolta neki nagy szeretettel. – Ami az enyém, az a tiéd is. Aki téged gyűlöl, az engem is gyűlöl, s aki téged követ, az az én követőm is. Ó, hős, te Nara vagy, én pedig Nárájana. Különleges céllal születtünk meg ebben a halandó világban; senki sem értheti meg igazi mivoltunkat.

Draupadí férjei között ült. Összekulcsolt kézzel ő is magasztalni kezdte Krisnát, a létező világok Urát, majd így szólt:

– Ó, Uram, a Pándavák felesége, Dhristadjumna húga, s mindenekelőtt a te barátod vagyok. Hogy történhetett meg mégis, hogy olyan gyalázatosan megsértettek?

Draupadí a tenyerébe temette arcát és sírva fakadt. Fogadalmat tett, hogy addig nem fésüli meg a haját, amíg Duhsászanát meg nem ölik, így ébenfekete tincsei most rendezetlenül omlottak zokogástól lágyan rázkódó vállaira. Felemelte könnyáztatta arcát, s remegő hangon panaszolta: – Úgy látszik, pártfogó nélkül maradtam… Nem számíthatok sem férjeimre, sem bátyáimra, sem barátaimra, senkire, mert itt ültök mindnyájan, és nem tesztek semmit. Ki fog enyhíteni fájdalmamon, melyet Karna okozott, amikor a gyülekezet színe előtt megsértett és kigúnyolt? Ó, Krisna, nálad keresek menedéket!

– Szépséges hölgy – vigasztalta szelíden Krisna –, meggyalázóid feleségei hamarosan ugyanúgy fognak zokogni, mint most te, ha majd látják nyilakkal átlőtt, vérbe fagyott férjeiket holtan feküdni a csatamezőn. Ne szomorkodj.

Mindent megteszek, ami a hatalmamban áll, hogy segítsem a Pándavákat. Férjeid megint királyok lesznek, te pedig királyné. Tudd meg, a menny leszakadhat az égből, a Himalája kettéhasadhat, de az én szavaim sohasem bizonyulnak valótlannak.

Draupadí megnyugodott, de azért Ardzsunára nézett – valamiféle megerősítést várt tőle Krisna szavaira. Ardzsuna elkapta a tekintetét, s így szólt: – Ó, gyönyörű hölgy, ne sírj! Amit Krisna mond, az úgy is lesz. Nem lehet másként.

– Ó, Judhisthira – mondta Krisna – amikor a kockajátékot bejelentették, nem voltam abban a helyzetben, hogy elmehettem volna. Különben hívatlanul is betoppanok, és megmentelek ettől a gyalázattól: szembesítem a Kurukat a szerencsejáték eredendően bűnös voltával, s véget vetek a játéknak.

Krisna, még mindig mérgesen, kijelentette, hogy ha Dhritarástra nem fogadta volna meg a tanácsát, akkor erőnek erejével kényszeríti.

– És ha Dhritarástra barátai közül bárki is megpróbált volna megakadályozni, vagy az enyémmel ellentétes tanácsot adni, azt nem élték volna túl.

– Uram, hol voltál, amikor a nagy kockajáték lezajlott? – tudakolta Judhisthira.

– Éppen csatát vívtam egy Sálva nevű démoni királlyal, aki a távollétemet kihasználva Dvárakára támadt – felelte Krisna. – Amikor hazaértem a rádzsaszújáról, barbár dúlás nyomai fogadtak, s megtudtam, hogy fiam, Pradjumna, néhány Jadu harcossal üldözőbe vette a támadót. Ekkor utánuk siettem, hogy a segítségükre legyek.

Judhisthira kérésére Krisna részletesen elmesélte a Sálvával vívott csatát, mely a király halálával végződött. Megemlítette, hogy a gonosz uralkodó annak idején egy csodálatos léghajót kapott Sivától ajándékba, amit arra használt, hogy sanyargassa vele Dváraká népét. Amikor Krisna utolérte őket, a léghajót darabokra zúzta, Sálvát pedig a Szudarsana-csakrával lefejezte.

A Pándavák megéljenezték Krisnát, ő pedig így zárta mondandóját: – Emiatt nem tudtam elmenni a kockajátékra. Különben Durjódhana már rég nem élne. De most már mit lehet tenni? Nehéz megállítani a folyót, ha egyszer átszakította a gátat.

Krisna tudta, hogy Judhisthira addig nem jön elő az erdőből, amíg a tizenhárom év az utolsó napig le nem telik. Csak ezután segíthet neki visszaszerezni a királyságát, ha szükség lesz rá.

Néhány órai kedélyes együttlét után Krisna elbúcsúzott a Pándaváktól, és pompás szekerére szállt. Miután kíséretével együtt távozott, Judhisthira úgy döntött, még beljebb hatolnak az erdőbe. A fivérek néhány bráhmanával együtt elindultak a sűrűbe, s addig mentek, amíg egy Dvaitavana nevű nagy tóhoz nem értek. A tavat hattyúk népesítették be, a partján pedig risik ültek elmélyült meditációban. Judhisthira elhatározta, hogy letelepszenek. A tó körül a táj, virágba borult fáival olyan volt, mint maga a mennyország. A fák,

melyek édes illattal töltötték meg a levegőt, arany gyümölcsöktől roskadoztak, lombjuk közt pávák, kakukkok és vidám dalú énekesmadarak játszadoztak.

Dhaumja különféle szertartásokat mutatott be, hogy megszentelje a területet, ahová a fivérek házaikat építették. Megkezdődött a békés élet. Draupadí azzal szolgálta az ott lakó remetéket, hogy élelmet gyűjtött nekik az erdőben, a férjei pedig napközben, a vadászat során, harci ügyességüket gyakorolták. A szentírások útmutatásainak megfelelően szabályozták az erdő vadjainak népességét, s így mindenféle támadástól és veszélytől megóvták a risiket. A bölcsek ezt azzal viszonozták, hogy lelki tanításokban gazdag történeteket meséltek nekik a Védákból.

Judhisthira az erdei életet kellemes közjátéknak tekintette, egyfajta megkönnyebbülésnek a fárasztó, sőt nem ritkán kíméletlen királyi teendők alól, s egyáltalán nem búslakodott gazdagságának és királyságának elvesztése miatt. Dharma szelíd fia felettébb élvezetesnek találta a risik társaságát, mindvégig tudta azonban, hogy Istentől kapott kötelessége az, hogy uralkodjon az emberek fölött, s magában mindig arra az időre gondolt, amikor majd száműzetésük véget ér.

Draupadí ezzel szemben egyáltalán nem élvezte az erdei tartózkodást. A kockajáték fájó emléke izzó vasként égette a szívét. Úgy érezte, Judhisthira túl könnyedén belenyugodott a sorsába. Egyértelmű volt, hogy a Kauravák bűnösen cselekedtek. Bármelyik erényes uralkodó kötelességének tekintette volna, hogy azonnal megbüntesse őket. Akkor Judhisthira miért elégedett meg azzal, hogy szelíden száműzetésbe vonult?

Egyik este, amikor a Pándavák együtt üldögéltek, Draupadí kérdőre vonta Judhisthirát.

– Uram, amikor eszembe jut, hogy Durjódhana boldogan él Hasztinápurában, míg mi a kietlen erdőben tengődünk, elönt a méreg. Téged ez nem dühít fel? Nem rendít meg, hogy bűnös emberek által, egy bűnös cselekedet következtében ismeretlenségre és magányra lettél kárhoztatva? Nézz végig magadon, fakéreg és őzbőr a ruhád, pedig ezelőtt a legfinomabb selyemből készült kelméket viselted. Most gyékényszőnyegen ülsz, a drágaköves trón helyett. A tested a folyó iszapjától sáros – régen a legdrágább balzsamokkal hűsítették. Hogy tudod mindezt ilyen csöndes beletörődéssel viselni?

Draupadí megint elsírta magát. Reményvesztettség lett rajta úrrá. Tudta, hogy Judhisthiránál jobban senki nem ismeri az erkölcs törvényeit, ennek ellenére már-már úgy érezte, szelíd nemeslelkűsége nem is erény, hanem hiba. Nehezen tudta megemészteni férjének ezt a mostani hangulatát.

– Nézd meg erős fivéredet, Bhímát, ahogy időről időre rád emeli tekintetét! Csak az irántad érzett szeretet akadályozza meg abban, hogy nyomban fel ne pattanjon és el ne pusztítsa a Kauravákat. Ardzsuna, akit szintén a legvégsőkig elszomorít a sorsod, mindig azon igyekszik, hogy megbékítse

valahogy. Az ikreket szintén bánat sújtja. Miért nem teszel semmit? A megbocsátásnak és a haragnak egyaránt megvan a maga ideje, kiváltképp nagy uralkodók esetében. Nekem úgy tűnik, te ezt a kettőt felcserélted. Hát most nem annak az ideje jött el, hogy ádáz haraggal elpusztítsd Durjódhanát?!

Judhisthira együttérzőn nézte Draupadít. Sokat szenvedett, s jól tudta, még most is nagyon fáj neki, ami történt. Judhisthira úgy élte át hitvese fájdalmát, mintha a sajátja volna. Még mindig élénken élt benne a kép, amikor Draupadít behurcolták a terembe. Azt a pillanatot soha nem fogja elfelejteni. Egyedül csak a kapzsiságát okolhatja, hogy hitvese és fivérei ilyen nyomorú sorsra jutottak. Mégsem a harag a helyes válasz – legalábbis egyelőre nem.

Judhisthira aranyszínű vonásain visszatükröződött a tűz fénye. Kezét felemelve, nyugodtan válaszolt:

– Arról akarsz meggyőzni, ó, felettébb okos hölgy, hogy számomra most az egyetlen helyes út a harag; én azonban kételkedem ebben. Harag révén az ember olykor elérhet pillanatnyi sikereket, de a végeredmény mindig pusztulás. A düh elhomályosítja az ítélőképességet, s olyan tettekre sarkallja az embert, melyeket egyébként sosem követne el. A bölcs ezért tartózkodik a haragtól.

– Én a megbocsátás erényét sokkal többre tartom. A jellemes embernek mindig előnyére válik, ha megbocsátást gyakorol, mert ha nem volnának megbocsátó emberek, hamarosan az egész világot bekebelezné a káosz. Ha a királyok szabad utat engednének haragjuknak, abba előbb-utóbb mindenki belepusztulna. Ha pedig az alattvalók nem viselnék el feljebbvalóik dorgálását, gyorsan gyökeret verne a bűn, s elpusztítaná az emberiséget. Egy régebbi korban a nagy risi, Kasjapa egyszer azt mondta: “A megbocsátás: erény, áldozat, tisztaság, igazság, jámborság és vallásosság. Aki megbocsátó, az eléri az örök boldogság birodalmát.”

– Éppen ezért nem vagyok hajlandó lemondani a megbocsátás erényéről – folytatta Judhisthira. – Bármilyen más megoldás biztos összecsapáshoz vezet. Bhísma, Dróna, Vidura és Kripa mindannyian azt fogják tanácsolni Dhritarástrának, hogy békés úton oldja meg ezt az ügyet. Ha nem fogadja meg a tanácsukat és nem adja vissza a birodalmunkat, el fog pusztulni, de ezt nem én szeretném előidézni. A megbocsátás és az alázat – e Durjódhana számára teljesen ismeretlen két erény – egyaránt az önfegyelmezett tulajdonságai, melyek mindig győzelemre visznek. Ezért akarom elsajátítani őket, ó, szelíd hölgy.

Draupadí tanácstalannak tűnt. – Nem értem, hogy vezetne az erény sikerhez, ha egyszer ilyen balszerencse jutott osztályrészedül. Nem ismerek senkit, aki nálad erényesebb, önfegyelmezettebb, vagy akár alázatosabb lenne. A büszkeségnek még akkor sem fedeztük fel benned a nyomát, amikor a világ császárává koronáztak. Előbb hagynál el engem vagy öcséidet, minthogy lemondj az erényességről. S mindennek dacára, ó, király, a sors úgy rendezte, hogy elméd összezavarodjon, s te elkockáztál mindent. Szinte el sem tudom

hinni!

Draupadí még nem öntötte ki a szívét teljesen. – Merőben szokatlan viselkedésedre az egyetlen magyarázat az lehet, hogy az Úr legfelsőbb akaratának hatása alatt cselekedtél. Végső soron minden Isten elrendeléséből történik. Csak azt nem értem, hogy tudott olyasmit elrendelni, ami ennyire ellentmond az erénynek. Hogy engedheti, hogy a bűnös Durjódhana éljen és viruljon, te pedig szenvedj? Ez már-már felfoghatatlan!

Judhisthira tudta, hogy a fájdalom és a harag zavarta meg Draupadí eszét.

– Ó, isteni hölgy, úgy látom, istentagadó kételyek támadták meg az elmédet – válaszolta neki gyengéden. – Soha nem szabad az erényesség gyümölcseire vágyva erényesnek lenni. Ez a bűnös lelkület megfosztja az embert az eredménytől, s ugyanígy az is, ha az erény hathatósságában kételkedik. A valódi erény mindig dicsőséges eredményt hoz. Magad is láthattad Nárada, Vjászadéva s a többi kiváló bölcs mérhetetlen hatalmát, melyre mind erényességük révén tettek szert. Ezek a risik a jámborságot és az erényt tartják a legfontosabb kötelességnek.

Judhisthira még hosszasan oktatta Draupadít. Elmagyarázta neki, hogy néha az a látszat, hogy a bűnös emberek boldogulnak, de végül ők is elpusztulnak. Egyre jobban lealacsonyodnak, s egyre alantasabb létállapotokba kerülnek.

– Sem a bűnnek, sem az erénynek nem azonnal érnek be a gyümölcsei, ó, szelíd hölgy, hanem a maguk idején. Ez egy felettébb titokzatos jelenség, mely előtt még az istenek is értetlenül állnak. A munka eredményeit – melyek neve karma – a Legfelsőbb Gondviselés osztja ki, s egyedül ő érti rejtélyeit. Soha ne beszélj róla elítélőn, ó, Draupadí, mert ő soha nem részrehajló vagy rosszindulatú.

Miközben Judhisthira beszélt, leszállt az este, s a risik által gyújtott tüzek bevilágították a tópartot. A tűzropogás tücsökciripeléssel és esti imáikat mormoló risik hangjával keveredett.

Sokan közülük a Pándavák köré ültek, és hallgatták Judhisthirát. Amikor beszéde végéhez ért, egyetértésük jeléül bólogattak.

Draupadínak azonban még mindig voltak kétségei. – Mindent elfogadok, amit mondtál, ó, Bháraták legkiválóbbja. Istentől nyilvánvalóan saját tetteink visszahatásait kapjuk, nekünk azonban mindig módunkban áll újabb tetteket elkövetni. Továbbra is törekednünk kell tehát az erényességre, ahogy te is mondtad. Akkor miért nem teszel erőfeszítést arra, hogy visszaszerezd a királyságod? Nem ez lenne a leghelyesebb?

Bhíma végig feszülten figyelt. Draupadí szavai nem hagyták nyugodni, s amikor mondandója végére ért, Bhmímából szinte feltartóztathatatlanul törtek ki a szavak: – Ó, király, ez az aszkétaélet nem neked való! Hisz hogy tudnád gyarapítani erényeidet ebben a kietlen erdőben? Te király vagy, az a dolgod, hogy gazdag légy, adományozz és védd meg a népet, nem pedig az, hogy úgy élj, mint egy jógí! Miféle csekélyke erény származik abból, ha megtartod bűnös embereknek adott szavadat?

Bhíma szavaiból csak úgy sütött a szenvedély. Draupadíhoz hasonlóan ő sem tudta elviselni a gondolatát, hogy a Kauravák jólétben élnek, miközben Judhisthira az erdőben sorvadozik.

Indulatos hangját visszaverte a tó tükre:

– Ó, Bháraták ura, szem elől tévesztetted volna kötelességed? A kétségbeesés megfosztott volna férfiasságodtól? Miért hagyod mihaszna módjára, hogy a vagyonodat Durjódhana élvezze? Olyan ő, mint a dögevő sakál, mely ellopja az oroszlán zsákmányát. Az ő szemében minden erényed és megbocsátásod gyengeség csupán. Őrültség volt, nem más, ami visszatartott bennünket attól, hogy megöljük őket, amikor megtehettük volna. Ne hagyjuk, hogy ez az őrültség újból erőt vegyen rajtunk. Induljunk azonnal, és végezzünk a Kauravákkal, ahogy az férfiakhoz illik!

Judhisthira nyugalmat erőltetett magára, mialatt Bhíma kiadta magából régóta visszafojtott mérgét. A Pándava király egyfajta rendreutasítást érzett öccse szavai mögött, de nem próbált védekezni. Amikor Bhíma végre befejezte, Judhisthira néhány percig szótlan maradt, majd így szólt:

– Ó, Bhíma, nem kárhoztatlak azért, hogy kemény szavaid lándzsáival döfsz belém, mert egyedül az én hibám, hogy ilyen helyzetbe kerültünk. Nagyobb önuralmat kellett volna tanúsítanom a kockajáték alatt. Nyilvánvaló volt, hogy Sakunit nem lehet legyőzni. És mégis – habár egész valómat büszkeség és balgaság töltötte el –, továbbra is úgy érzem, hogy minden eleve el volt rendelve.

Judhisthira megint szótlanságba merült, ahogy visszagondolt a játszma napjára. Mi lelte azon a balvégzetű napon? Akkor úgy érezte, egyedül az erény vezérli, az eredmény azonban nyomorúság lett mindenki számára, akit szeretett. Valaminek csak kellett lennie, ami arra késztette, hogy a természetével szögesen ellentétben cselekedjen! De most már mit lehetett tenni?

A megállapodás létrejött, nem lehetett megmásítani – s ha mégis, az majdnem biztosan tömeges mészárláshoz vezetne.

– Ó, Bhíma, én nem tudom megszegni a szavam. Az igazság mindenki számára a legfennköltebb erény és kötelesség. Itt kell maradnunk tizenhárom évig, az igazságnak megfelelően. Bizonyosan jönnek majd jobb idők is, mivel az erény mindig elnyeri jutalmát.

Amikor látta, hogy Bhímában még mindig forr a tehetetlen düh, Judhisthira immár szigorúbb hangon folytatta.

– Ó, erőskarú hős, nem szabad meggondolatlannak lennünk. A büszkeség és szenvedély vezérelte tetteknek bánat a vége. Hadd mondjam el, hogy szerintem mit eredményezne a javaslatod, amit a jelek szerint pillanatnyi elmezavar szült.

Judhisthira elsorolta a sok királyt és harcost, akik a Kauravákat támogatnák. A hatalmas Kuruk mellett, beleértve Bhísmát, Drónát, Kripát és a tucatnyi egyéb harcost, akik mind készek fél kézzel elbánni hatalmas hadosztályokkal,

ott van az a számtalan uralkodó, akiket még a Pándavák igáztak le a rádzsaszúja idején. Ezek a királyok Durjódhana oldalára állnak, annyi szent.

– Biztosra veheted, hogy amióta eljöttünk, Durjódhana legfőbb gondja az, hogy mennél nagyobbra növelje katonai erejét. Most már óriási vagyon fölött rendelkezik, melynek révén hatalmas és legyőzhetetlen hadsereget gyűjthet maga köré. Nekünk ezzel szemben semmink sincs, magunk vagyunk az erdőben, és még egy kisebbfajta hadsereget sem tudunk kiállítani.

Judhisthira Karnát is megemlítette, akitől különösen tartott. Amikor arra gondolt, hogy Karna miként hajtotta végre ugyanúgy az összes, Ardzsuna által bemutatott harci mutatványt a vitézi tornán, Judhisthirát nagy nyugtalanság fogta el.

– Én a lobbanékony, mindig dühös Karnát tekintem a legnagyobb veszélynek. Veleszületett páncél védi és jártas minden fegyvernemben. Egyáltalán nem lesz könnyű ellenfél. Ezért érzem úgy, hogy a győzelem korántsem biztos, ha most szállnánk harcba a Kurukkal.

Bhíma eltöprengett, de nem szólt semmit, csak ökölbe szorította a kezét. Amikor jobban belegondoltak Judhisthira szavaiba, a fivérek szinte reménytelennek látták, hogy valaha is sikerülhet visszaszerezniük a királyságot. Hogyan tudná bárki is legyőzni az olyan hősöket, mint Bhísma, Dróna, Kripa és Karna, még akkor is, ha égi származású az illető?

A fivérek elgondolkozva ültek, amikor egyszer csak Vjászadéva jelent meg a körükben.

Odaült melléjük, és biztosította őket, hogy megérti aggodalmukat.

– Ó, Judhisthira, láttam, mi jár a fejedben, ezért sietve idejöttem. Jól figyelj, s én elmondom neked, miként arathatsz győzelmet ellenségeid felett.

Vjászadéva megígérte Judhisthirának, hogy megtanítja egy pratiszmriti nevű misztikus tudományra, mely használóját azzal a képességgel ruházza fel, hogy minden próbálkozása sikerrel jár.

– Add majd át ezt a tudást Ardzsunának is. Ennek birtokában elmehet az istenekhez, és elsajátíthatja tőlük égi fegyvereik titkait, melyekkel, ha eljön az idő, nagy tetteket fog végrehajtani.

Miután megtanította Judhisthirának a pratiszmriti mantrákat, Vjászadéva távozott. Judhisthira a risik által megjelölt kedvező csillagállású napon átadta a tudományt Ardzsunának, s meghagyta neki, hogy kezdje el a mennyei fegyverek utáni kutatást. Ardzsuna tetőtől talpig páncélt öltött, vállára vette Gándíva íját és két kifogyhatatlan tegezét. Miután érzékeny búcsút vett fivéreitől és Draupadítól, a bráhmanák áldásaitól kísérve elindult észak felé. Úti célja a Himalájában található Mandára-hegy, az istenek hajlékára vezető átjáró volt.

Tizenhatodik fejezet

Ardzsuna találkozik az istenekkel

Ardzsuna a pratiszmriti mantráknak köszönhetően, melyeket menet közben végig mormolt magában, szédítő sebességgel haladt az erdei ösvényeken. Az erdőlakó teremtmények nem győztek szétszaladni az útjából, ahogy íját lövésre készen tartva elszáguldott mellettük. Már az első nap végén megérkezett a Mandára-hegyhez, s nekivágott ormainak. A kéklő csúcs felé vezető út mentén számtalanféle tarka virágot, fát, valamint csillogó sziklákra aláhulló, kristálytiszta vízeséseket látott. Sziddhák, csaranák, gandharvák és más mennyei lények játszadoztak a kellemes erdei ligetekben. A levegő virágillattól volt nehéz, s egzotikus madarak dala visszhangzott mindenütt.

A hegycsúcs felé félúton egy széles fennsíkhoz ért. Ardzsuna körülhordozta tekintetét a tájon.

A hely éppen alkalmasnak látszott rá, hogy ott maradjon lemondásokat végezni. Tudta, hogy a félisteneket csak akkor pillanthatja meg, ha ők hajlandók felfedni magukat előtte, ehhez pedig előbb el kell merülnie a jóga és a meditáció gyakorlásában. Amint a mennyei vidékben gyönyörködött, egyszer csak egy hangot hallott, mely mintha az égből szólna hozzá. – Állj! – parancsolta a hang.

Amikor első meglepetéséből felocsúdott, Ardzsuna egy bráhmanát pillantott meg maga előtt az egyik fa tövében. Teste szinte lángolt a lelki ragyogástól. Összetapadt hajfürtjei rendezetlenül omlottak széles vállára, és egyszerű háncsruhát viselt.

– Ó, gyermek, ki vagy, hogy fegyveresen és páncélban jössz ide? A vidéket békés bráhmanák lakják, erőszakra itt nincs szükség. Dobd el az íjad – mondta.

Ardzsuna tisztelete jeléül meghajolt a bráhmana előtt, majd bemutatkozott. Egyúttal azt is a tudomására hozta, hogy nem hajlandó megválni fegyvereitől. A bráhmana ekkor elmosolyodott, s felfedte kilétét: Indra, a mennyek királya állt Ardzsuna előtt.

– Fiam, nagy örömömre szolgál, hogy láthatlak – mondta. – Kérj tőlem valami áldást.

Ardzsuna nagyon megörült. Ha maga a nagy Indra jött elé, akkor küldetését minden bizonnyal siker koronázza majd.

– Ó, magasztos, szeretném megtanulni tőled az isteni fegyverek forgatásának művészetét – válaszolta összetett kézzel.

– Mi szükséged fegyverekre? – mosolygott rendületlenül Indra. Amit itt látsz, az már jóformán a menny. Mi az, amit a harccal el akarsz érni? Csak egy szavadba kerül, s én nyomban a boldogság birodalmába emellek.

Ardzsuna tisztelettudó volt, ám határozott:

– Uram, nem vágyom mennyei élvezetekre. Fivéreim egy kietlen erdőben várják visszatértemet. Teljesen rám bízták magukat. Hogy hagyhatnám cserben őket a saját boldogságomért?

Amikor Indra látta, hogy Ardzsunát milyen szomorúsággal tölti el a testvéreire való emlékezés, vigasztalón így szólt:

– Ó, gyermek, akkor keresd fel a hatalmas félistent, Sivát. Ha sikerül a színe elé járulnod, minden vágyad valóra válik.

Ekkor Indra eltűnt, Ardzsuna pedig maga maradt a fa alatt, ahol az előbb még isteni atyja ült.

Ardzsuna nem vesztegette az időt, nyomban az aszkézis gyakorlásába merült. Íját a fa törzsének támasztotta és levette páncélját. Miután megfürdött egy közeli hegyi patakban, a környéken növő hosszúszálú fűfélékből kezdetleges ruhát készített magának, amit a dereka köré kötött, majd kusafüvet szórt a földre, és leült meditálni. Elméjét Sivára összpontosította, s a szent óm szótagot kezdte vibrálni. Teltek a napok, majd a hetek, miközben ő rendületlenül ült egyhelyben. Ételt alig vett magához, elméjét és érzékeit teljesen az irányítása alá vonta. Amikor eltelt így egy hónap, felállt, a magasba nyújtotta karjait, s ebben a testtartásban folytatta meditációját. Naponta háromszor fürdött, enni pedig mindössze egyszer evett egy héten. Egy újabb hónap után fél lábra állt, csak száraz leveleken élt, s a légzését már oly mértékben uralta, hogy minden órában csak egyszer vett levegőt. A kumbhaka nevű módszer segítségével végül teljesen beszüntette a légzését.

A környéken élő nagy risik hamarosan felfigyeltek Ardzsuna lemondásaira. Kegyetlen aszkézisének hatalmával olyan lelki erőket szabadított fel, hogy már-már veszélybe került az univerzum fennállásának rendje. A risik, akik kitalálták, mire vágyik Ardzsuna, egy emberként járultak Siva színe elé.

– Ó, Mahésvara, ó, mindenható! – fohászkodtak a félistenhez. – Nézd, milyen szigorú lemondásokat végez Ardzsuna a Mandára-hegyen! Attól félünk, ha nem állítja meg valaki, az egész világot elpusztítja. Urunk, nálad keresünk oltalmat. Arra kérünk, kegyesen próbáld megfékezni őt.

Siva áldásra emelte kezét és így válaszolt: – Ne féljetek! Még ma teljesítem Ardzsuna vágyát.

A megkönnyebbült bölcsek távoztak, Siva pedig nyomban vadássza változott; magas termetével, aranyló bőrével fénylő hegyhez hasonlított. Hitvese, Umá, s megannyi női szellem társaságában szállt alá a földre, akik mindannyian vonzó alakot öltöttek magukra. Amint megérkeztek Ardzsuna tisztására, ragyogó fénybe vonták az egész tájat, melyre furcsa nyugalom ereszkedett: a madarak abbahagyták dalukat, s még a fürge patakok is némán folytak tovább.

Ebben a pillanatban egy hatalmas mennyei démon érkezett a tisztásra, s a meditáló Ardzsuna láttán feltámadt benne a harci düh: egy hatalmas vadkan képében, hangos fújtatással rárohant.

Ardzsuna tágra nyitotta félig lecsukott szemét, s mérgesen meredt a sebesen

közeledő vadra. Egy másodperc múlva már fel is kapta íját, s egy nyílvesszőt feszített a húrra.

– Gonosz pára! – kiáltotta. – Nem tudom, ki vagy, de mivel meg akarsz sebezni, habár én semmit nem ártottam neked, átküldelek a Halál birodalmába!

Amint azonban éppen kilőtte volna a nyilát, a háta mögött felhangzott egy másik hang.

– Megállj csak! Az a vad az enyém! Én láttam meg először, és már meg is céloztam a nyilammal.

A hangra fittyet hányva, Ardzsuna kilőtte nyilát, de ugyanabban a pillanatban Siva is kilőtte az övét. A két nyílvessző egy mennydörgésszerű csattanással egyszerre fúródott a vágtató vadkanba. A fájdalmában felüvöltő démon holtan esett össze, s fokozatosan visszanyerte természetes alakját.

Ardzsuna körülnézett, és meglátta a vadászt. Rámosolygott, de amikor megszólalt, a hangja szigorú volt:

– Ki vagy, és mi keresnivalód van itt hölgyek társaságában? És legfőképpen: miért lőtted le ezt a ráksaszát, akit először én vettem célba? Ekkora sértést nem hagyhatok annyiban! Az életeddel kell fizetned érte!

Siva közelebb ment egy pár lépést. – Te csak ne aggódj miattunk – válaszolta. – Vadászok vagyunk, itt lakunk az erdőben. Éppenséggel én kérdezhetném tőled, hogy ki vagy. Fejedelmi sarjnak tűnsz, aligha vagy idevalósi.

Ardzsuna lövésre készen tartotta íját. – Egyetlen hű társam a Gándíva, s itt élek, félelmet nem ismerőn. Láthatod, hogy ezzel a hatalmas démonnal is könnyedén végeztem.

Siva nevetésben tört ki. – Ezt én öltem meg, nem te. Én pillantottam meg először, s az én nyilam terítette le, úgyhogy nincs mire olyan büszkének lenned. Kettőnk közül pedig én vagyok az, akit sérelem ért. Készülj fel, mert kilövöm rád villámsebes nyilaimat. Védd ki őket, ha tudod!

Mielőtt még Siva felemelhette volna íját, Ardzsuna süvítő nyílzáport zúdított rá – a nyílvesszők azonban egytől egyig eltűntek Siva testében. A félisten saját nyilaival válaszolt, de Ardzsuna ügyesen kivédte a támadást. A Pándava számolatlanul lőtte ki a nyilakat ellenfelére, de azok hatástalanok maradtak a szokatlan vadásszal szemben. Ardzsuna hitetlenkedéssel vegyes tisztelettel meredt rá.

– Ez már igen! – kiáltotta a csodálat hangján. – Eddig nem sok emberrel találkoztam, aki sértetlenül ellen tudott volna állni a Gándívából kilőtt nyilaimnak.

Ardzsunát most már kezdte furdalni a kíváncsiság, hogy ki lehet a titokzatos ellenfél. Az biztos, hogy a vadász valami mennyei lény, sőt, talán maga Siva. Lehet, hogy a nagy isten látogatta meg álruhában. De akárki volt is, támadóként jött, ezért kötelessége volt megküzdeni vele. Ardzsuna tudta: ha

az idegen nem Siva, csak idő kérdése, és végez vele. Megint felemelte íját, s újabb sorozat halálos nyilat lőtt ki rá, melyek ismét csak eltűntek a vadász testében.

Ardzsuna százával és ezrével lőtte ki a nyílvesszőket, anélkül, hogy azok a legkisebb sebet ejtették volna ellenfelén. Legnagyobb ámulatára egyszer csak látta, hogy mindeddig kifogyhatatlan tegezei kiürültek.

Ardzsuna csodálattal szemlélte rendíthetetlen ellenségét. A vadász csak állt és mosolygott, s úgy látszott, egyáltalán nem sebzik meg a nyilak. Ardzsuna ekkor odarohant hozzá, és ütlegelni kezdte a Gándívával. A vadász meg se rezzent. Hirtelen elkapta Ardzsuna íját, s azt is behúzta a testébe. Ardzsuna gyorsan a kardjáért nyúlt, és lesújtott Siva fejére, a kard azonban egyszerűen darabokra tört.

Ardzsuna mindent bevetett, hogy legyőzze a vadászt. Fákat tépett ki, azzal próbálta agyonütni, majd hatalmas sziklákat dobott rá. Amikor ezekkel is kudarcot vallott, a puszta öklével ment neki. A vadász visszaütött; Ardzsuna úgy érezte, mintha villám sújtott volna le rá.

Ekkor erős karjai közé fogta, és megpróbálta kipréselni belőle a szuszt. Siva is megragadta őt, s összekapaszkodtak. Testükből füstgomoly és szikrák csaptak ki, amint hihetetlen erővel dulakodtak.

Az istenek istenének hatalmas erejű szorításában Ardzsuna előtt elsötétült a világ. Tetőtől talpig elkékült, és ájultan térdre esett. A párviadal szabályainak megfelelően Siva ekkor hátralépett. Ardzsuna kisvártatva magához tért, s tekintetét a még mindig sértetlen vadászra emelte. Most már biztos volt benne, hogy csakis a magasztos Siva lehet. Véresen és elcsigázva leborult ellenfele előtt. Földből csinált egy Siva-képet, és virágszirmokkal imádni kezdte. Látta, hogy a vadászt is virágok borítják el. Ardzsunát határtalan boldogság töltötte el. Valóban a nagy istenség állt előtte!

Siva ekkor az egész fennsíkot betöltő, mennydörgő hangon így szólt Ardzsunához: – Elégedett vagyok veled, Ardzsuna. Nincs még egy harcos, aki bátorság és eltökéltség dolgában felvenné veled a versenyt, erőd pedig majdnem akkora, mint az enyém. Hamarosan megszerzed az összes fegyvert, melyekre ellenségeid legyőzéséhez szükséged lesz. Most pedig felfedem előtted valódi formámat.

Ardzsuna összetett kézzel, tisztelettudón leborult Siva előtt, amint az felvette eredeti alakját.

Amikor megpillantotta az önragyogó, háromszemű istenséget, nagy szigonyával, kékes nyaka körül az isteni kígyóval, Ardzsuna imádkozni kezdett hozzá, s a bocsánatáért esedezett, amiért rátámadt. Siva megnyugtatta, hogy már rég megbocsátott neki. Visszaadta Ardzsunának a Gándíva íjat, s megígérte neki, hogy a tegezei megint kifogyhatatlanok lesznek.

– Most pedig kérj tőlem valamit – mondta, s áldásra emelte kedvező jelekkel ékes kezét.

– Kérlek, taníts meg fegyvered, a Pasupata használatának tudományára –

mondta Ardzsuna.

Siva bele is egyezett, és beavatta Ardzsunát azokba a mantrákba, melyekkel meg lehetett idézni a fegyvert. Miután elmondta őket, meg is jelent a Pasupata emberi alakban, s a Pándava szolgálatába ajánlotta magát. Siva ezután így szólt Ardzsunához: – Most pedig indulj el a mennyekbe! Ott majd a többi isteni fegyvert is megkapod. Én most elmegyek.

Az ámuló Ardzsuna szeme láttára Siva kíséretével együtt a levegőbe emelkedett. A Pándava még sokáig nézett utánuk, alig akarta elhinni, hogy ekkora szerencse érte. Aztán egyszerre egy lángoló fénykört pillantott meg az égen. A fénykör fokozatosan formát öltött, s Ardzsuna látta, hogy Indra közeledik égi elefántja, Airávata hátán. Az istenség a közeli hegygerincen szállt le; vele volt az összes vezető félisten is. Úgy ragyogtak, mint megannyi nap, az egész vidéket fénybe vonták.

Villámcsapásként felcsattanó hangján Indra így szólt: – Ó, bűntelen Ardzsuna, hamarosan nagy dolgokat viszel majd végbe az istenek javára. Az összes istenség át fogja neked adni a fegyverét. Ezután el kell jönnöd a mennyekbe, s ott majd megtanítalak minden harci tudományomra.

Indra parancsára a félistenek egyesével odamentek Ardzsunához, és átadták neki fegyvereiket. Ezután Indrával együtt távoztak, Ardzsuna pedig egyedül maradt a fennsíkon.

Hirtelen fülsiketítő hang hallatszott az égből. Amikor felnézett, egy hatalmas szekeret látott leereszkedni, melyet több száz aranyszínű paripa húzott. Ahogy felé száguldott, olyan volt, mintha ketté akarná szelni az égboltot. Az ágyúval, kardokkal, lövegekkel, buzogányokkal és lángoló villámokkal felszerelt jármű Ardzsuna mellett állt meg. A kocsihajtó leszállt és így szólt: – Mátali vagyok, Indra kocsisa. Azért jöttem, hogy magammal vigyelek az istenek királyának lakhelyére.

Ardzsuna tiszteletét ajánlotta a Mandára-hegynek, majd felszállt a csodálatos szekérre, s az mindjárt az égbe emelkedett. Hamarosan el is érte a magasabb szférákba vezető mennyei ösvényeket. Ardzsuna minden irányban ezernyi égi járművet pillantott meg. Látott még számtalan fénylő planétát, ragyogó risiket, s csatában megölt harcosokat, akik mennyei formát kaptak. Mátali elmondta, hogy ők a földről csillagoknak látszanak.

A szekér fokozatosan közeledett Indra második napként ragyogó bolygója felé, melyet illatos szellők hűsítettek s mennyei fák és virágok borítottak. A levegőből kecsesen sétáló sziddhákat és más, tökéletességet elért lényeket lehetett látni a gyönyörű tájon.

Ardzsunának a szája is tátva maradt a csodálkozástól a bolygó lenyűgöző pompája láttán, mire Mátali megjegyezte:

– Ide istentagadók nem tehetik be a lábukat. Ó, tisztalelkű, csak olyanok juthatnak el ebbe a birodalomba, akik áldozataik és lemondásaik révén méltóvá váltak rá – hősök, akik sohasem hátráltak meg a csatában, risik, akik szigorúan betartották fogadalmaikat. A bűnösök még álmukban sem

pillanthatják meg. Íme, ez Amarávatí, Indra székvárosa.

A szekér áthaladt egy csillogó mennyei drágakövekkel díszített aranykapun, majd az elbűvölő ligetekkel teli, Nandana nevű híres gyönyöradó kerten, ahol az istenek szépséges apszaraszok társaságában múlatták az időt. A legkülönfélébb pompás kastélyok mellett haladtak el, míg végül Indra hatalmas palotájához értek. Ardzsunát itt gandharvák fogadták, s elragadó dalokkal magasztalták. Bráhmanák és dalnokok védikus himnuszszavától kísérve ezután Indra elé vezették, aki nyomban leszállt trónusáról, és atyaian átölelte. Az istenek királya széles aranyüléséhez vezette és maga mellé ültette Ardzsunát, s vigasztaló szavakkal biztosította afelől, hogy ő és fivérei hamarosan visszakapják királyi rangjukat. Ezután különféle nektári ételeket és italokat hozatott neki, vacsora közben pedig ének-és tánctudományukkal gandharvák és apszaraszok gondoskodtak szórakoztatásáról. Végül egy lakosztályba kísérték, amit kifejezetten a számára rendeztek be.

Ardzsuna megkezdte életét Indra káprázatosan gazdag lakhelyén. Isteni atyja megtanította a mennyei fegyverek tudományára, melyeket csak a félistenek ismertek, különös tekintettel saját fegyvere, a Vadzsra-villám használatára. Indra utasítására a gandharvák királyától, Csitraszénától a mennyei tánc és ének fortélyait is elsajátította. Atyja elmondta, hogy ez a tudás egyszer még nagy hasznára válik.

Öt év telt el így. Ardzsuna ezalatt mindig csak száműzetésben lévő fivéreire, a kockajátékra meg a Draupadí ellen elkövetett sértésekre gondolt. Habár felfoghatatlan élvezetek vették körül, elméje mindig nyugtalan volt – szerette volna már viszontlátni fivéreit. Ahogy távozásának ideje egyre közeledett, egy este Urvasí, Indra egyik apszarasz-társnője látogatta meg. Amikor ajtajában meglátta a zavarba ejtően gyönyörű hölgyet, Ardzsuna meghajolt és szerényen lehunyta a szemét.

– Kérlek, fáradj beljebb és foglalj helyet – mondta zavartan. – Minek köszönhetem látogatásodat e kései órán?

Urvasít Indra kérte meg rá, hogy keresse fel Ardzsunát, a félisten ugyanis észrevette, hogy többször is rápillantott az apszaraszra a gyülekezetben. Miután a mennyei hölgy illedelmesen mosolyogva mindezt előadta, így szólt:

– Azért jöttem, hogy a szolgálatodra legyek. Ó, hős, ha meglátlak, s tengernyi erényedre gondolok, Kámadéva kerít a hatalmába. Add át magad nekem, s csillapítsd a vágyam!

Ardzsuna szinte eszméletét vesztette a mennyei hölgy mámoros illatától, de uralkodott érzékein, és kerülte az apszarasz tekintetét. Miközben Urvasí beszélt, befogta a fülét.

– Ó, áldott hölgy – válaszolta –, sohasem tudnálak feleségemmé fogadni. Nem tudok másként tekinteni rád, mint anyámra.

Ardzsuna elmondta, hogy csak azért nem tudta levenni róla a szemét, mert csodálattal töltötte el a gondolat, hogy sok ezer évvel azelőtt feleségül ment egyik kiváló őséhez, akinek fiat szült – Ardzsuna egyik híres ősatyját.

– Hogy is tudnék így házastársi kapcsolatra lépni veled? – kérdezte.

Urvasí mosolya szinte bearanyozta Ardzsuna szobáját.

– Nem kell attól tartanod, hogy ezzel bűnt követsz el. Az apszaraszokat nem kötik a világi erkölcs szabályai. Mi bárkivel szabadon léphetünk kapcsolatra az itt lakók közül. Dinasztiádnak más leszármazottai is élvezték bájainkat, s erre most neked is alkalmad nyílik – felelte a hölgy sokat ígérőn. A hangja olyan volt, mint ezernyi aranycsengettyű csilingelése.

Urvasí kérlelte Ardzsunát, hogy ne utasítsa vissza, de ő képtelen volt beleegyezni. Világosan a hölgy tudomására hozta, hogy nem tud másként tekinteni rá, csak mint anyjára. Urvasít vérig sértette, hogy megtagadták a kérését; remegett az indulattól. Finom szemöldökeit összevonta, s dühösen kifakadt:

– Mivel visszautasítottál egy nőt, aki atyád parancsára jött, egy nőt, akit megsebeztek a szerelem nyilai, veszítsd el férfiasságod, s élj nők között!

A magából kikelt apszarasz ekkor felpattant és kiviharzott a szobából. Ardzsuna első megdöbbenésében nyomban Indrához sietett, és beszámolt neki a történtekről. Indra nevetve csak annyit mondott:

– Gyermekem, az biztos, hogy nem sokan rendelkeznek a tiédhez fogható önfegyelemmel. Az átok miatt pedig ne aggódj: száműzetésetek tizenharmadik évében nagy hasznát látod majd. Miután egy évet eltöltöttél eunuchként, vissza fogod nyerni férfierődet.

Indra megígérte neki: másnap megteszi a szükséges előkészületeket, hogy visszatérhessen a földre, mire Ardzsuna igen megkönnyebbült. Köszönetet mondott Indrának, és visszament a szobájába – többé nem is gondolt az átokra.

Tizenhetedik fejezet

Földi mennyország

Miután Ardzsuna a Himalájába ment, a négy Pándava továbbra is a Kámjaka erdőben maradt.

Nagyon hiányzott nekik a fivérük, s imádkoztak, hogy mihamarabb visszatérjen. A napjaik vadászattal, élelemgyűjtéssel teltek, s gyakorta hallgatták a bráhmanák bölcs tanításait; a tartalmas napirendnek köszönhetően gyorsan röpült az idő. A környék risijei közt volt egy Vrihadasva nevű, aki egy este meglátogatta őket az ásramájukban. Ez a risi igen jól értett a kockajáték misztikus tudományához, s miután Bhíma elmondta neki, mennyire aggódik, hogy Sakuni esetleg megint kihívja a bátyját kockára, ha majd visszatérnek az erdőből, kitanította Judhisthirát a játék művészetére.

– Kockában ezután még Sakuni sem tud majd legyőzni! – biztatta.

Vrihadasva távozása után nem sokkal Nárada látogatta meg a fivéreket. Azt javasolta nekik, hogy amíg Ardzsuna visszatértét várják, látogassák végig a Himalája vidékein fekvő szent tírthákat. Hosszan ecsetelte, milyen lelki érdemeket szerez az, aki e zarándokhelyek közül bármelyik tizenkettőt meglátogatja. Azzal búcsúzott a fivérektől, hogy Lómása risi hamarosan megérkezik hozzájuk.

– Ő majd elvezet benneteket ezekre a szent zarándokhelyekre – mondta, s távozott ásramájukból.

Néhány nappal később, Nárada jóslatának megfelelően, valóban megérkezett hozzájuk a híres risi, Lómása. Elmondta nekik, hogy a felsőbb szférákban utazgatva találkozott Ardzsunával.

– Fivéreteket Indra maga mellé vette a trónjára. Ardzsuna előzőleg már elnyerte Siva hatalmas erejű fegyverét, most pedig isteni atyja oktatja a harcművészetekre.

Lómása elmondta azt is, hogy üzenetet hoz Indrától, melyben a mennyek királya Náradához hasonlóan arra kéri Judhisthirát és testvéreit, hogy látogassák végig a Himalájában fekvő megannyi zarándokhelyet.

– E szent tírtháknál sok emelkedett bölccsel fogtok találkozni, s ezáltal nagy lelki erőre tesztek majd szert – tette hozzá Lómása. – Én már bejártam ezeket a helyeket, úgyhogy ismerem a hozzájuk vezető utat.

Ardzsuna sikerén örvendezve, Judhisthira így válaszolt: – Hát érhet-e ennél nagyobb szerencse minket, mint hogy az istenek királya személyesen törődik a boldogulásunkkal? Ezt a szerencsét a te jelenléted teszi teljessé, ó, bölcs. Kérlek, vigyél el minket a tírthákhoz!

Judhisthira ekkor a velük élő bráhmanákhoz fordult. Tudta, hogy a Himalája csúcsaira vezető út, ahol a szent helyek többsége fekszik, nem lesz könnyű. Nem akarta fölösleges szenvedésnek kitenni a bráhmanákat, s arra is felhívta a figyelmüket, hogy az élelem és az innivaló megszerzése szintén nehézségekbe

ütközhet.

– Az időjárás ilyenkor meglehetősen zord, s az utakon is számos veszély leselkedik a vándorokra. Ha úgy gondoljátok, visszatérhettek Hasztinápurába, ahol Dhritarástra király majd gondoskodik a megélhetésetekről.

A bráhmanák közül sokan úgy döntöttek, visszamennek Hasztinápurába, s szomorúan búcsút vettek a Pándaváktól. Ezután a fivérek Lómása és Dhaumja vezetésével útnak indultak, mindössze pár tucat bráhmana és néhány szolga kíséretében. Judhisthira mindjárt az út elején a következő kérdéssel fordult Lómásához, ügyelve rá, hogy fivérei és Draupadí is jól hallják: – Ó, legkiválóbb risi, úgy vélem, nem vagyok híjával az erénynek, mégis annyi bánat jutott osztályrészemül. Ellenségeimnek ezzel szemben szinte semmi erénye sincs. Miért megy mégis olyan jól a soruk?

Lómása bólintott. – Ez ellentmondásosnak tűnik, kedves gyermekem, mégsem szabad bánkódnod miatta, mert a bűn révén elért siker hamarosan semmivé lesz. Van rá példa, hogy a bűnös bőségben él egy darabig, de aztán eléri a végzet, s elpusztul, úgy, hogy még írmagja sem marad.

A társaság tagjai egyesével haladtak egymás mögött a szűk erdei ösvényen. Bhíma Draupadít vitte, a négy fivér pedig állandó készenlétben tartotta a fegyvereit. Az ikrek elöl mentek a risikkel, kivont karddal éberen figyelve minden irányban. Közismert volt, hogy a ráksaszák előszeretettel látogatják a hegyi utakat, s a Pándavák semmit nem akartak a véletlenre bízni.

– Egy előző korban tanúja voltam, miként sikerült a daitjáknak és a dánaváknak, a két hatalmas démoni fajnak, lemondásaik révén az istenek fölé emelkedniük – folytatta Lómása. – Hatalmas vagyonra tettek szert, s emiatt büszkeség töltötte el őket. Minden erényes tettel felhagytak, kizárólag a bűnnek és a bujálkodásnak éltek. A bőség istennője, Laksmí, ezért hamarosan el is pártolt tőlük. Egyremásra sújtotta őket a balszerencse. Amikor átadták magukat csalódott dühüknek, már nem sok kellett hozzá, hogy csúfos véget érjenek. Az istenek eközben lemondásokkal teli és erényes életet éltek, szent helyeket látogattak, szolgálták a bráhmanákat, s így megtartóztatták magukat a bűntől. Ezért aztán Laksmí melléjük szegődött, s ismét jóra fordult a sorsuk.

– Ó, Judhisthira, nektek is ugyanígy ki kell tartanotok az erényes élet mellett, s meglátjátok, hamarosan visszatér majd a jó szerencsétek. Dhritarástra fiai olyanok, mint a démonok. Nem kétséges, hogy ugyanolyan véget érnek, mint ők.

A Pándavák immár Lómása szavaiban megnyugodva folytatták erdei vándorútjukat. Közben számos tírthához ellátogattak, megfürödtek a szent tavakban, s részesültek a szent helyeken élő risik lelki tanításaiban. A risik lebilincselő történeteket meséltek nekik őseikről és a régmúlt idők királyairól, a fivérek pedig áldozatokat mutattak be ősatyáiknak és imádták az aszkéta risiket.

Dhritarástra még korábban küldött utánuk néhány kincses korsót az erdőbe, amit Judhisthira most elhozatott a szolgáival az útra, hogy tudjanak belőle

adományozni a bölcseknek.

Hosszas vándorlás után végül elérték a Mandára-hegyet. Amint a lenyűgöző hegyóriás felhőbe burkolózó csúcsát kémlelték, Lómása megjegyezte: – Nézzétek, amott van Kuvérának és jaksa-követőinek szent hajléka. Ötven mérföldnyire nyúlik föl a mennybe, bűnös oda be nem teheti a lábát. Összpontosítsátok elméteket, és óvatosan haladjatok. Erényeitek és lemondásaitok révén beléphettek majd e birodalomba, s találkozhattok az égiekkel.

Lómása elmondta, hogy Ardzsuna hamarosan alászáll a menynyekből, a Mandára-hegy csúcsára. – Másszuk meg a hegyet, s ott várjuk be fivéreteket. Ott majd Kuvérával is találkozni fogunk, s bizonyosan elnyerjük áldásait.

A hegy lábától nem messze terült el Szuvaka király birodalma, s a társaság nála pihent meg éjszakára, mielőtt nekivágott volna a hegyoromnak. A király példás vendégszeretettel fogadta s minden jóval elhalmozta őket. Miután összes szolgájukat és vagyonukat a gondjaira bízták, reggel elindultak, hogy folytassák útjukat a Mandára-hegy teteje felé. Lómása imákat ajánlott Gangá istennőnek, akinek forrásvidéke a hegy csúcsainál terült el. Hosszan imádkozott hozzá, hogy vegye védelmébe a zarándokokat.

Judhisthira így szólt öccseihez: – Tartsátok tisztán elméteket, s gondosan vigyázzatok Draupadíra. Meglep, hogy Lómása aggódik – úgy látszik, az előttünk álló út tartogathat kellemetlen meglepetéseket.

Bhíma a vállára emelte Draupadít, s azzal elindultak hegynek fölfelé. A göröngyös talajon meglehetősen nehéz volt a járás. Sűrű erdő és bozótos borította, sehol egy ösvény, s a földön sziklák hevertek szanaszét. Időnként félelmetes vadállatok üvöltése hallatszott, s az arcukba fújt a heves szél. Az egész napos felfelé menetelés után egy tisztásra értek, ahol a kemény megerőltetéstől kimerülten lepihentek. Amikor körülnéztek, olyan érzés fogta el őket, mintha a mennybe érkeztek volna. A földet kékes pázsitszőnyeg és tengernyi vadvirág borította. A lótuszokkal benőtt, tisztavizű, hattyúkkal, darvakkal és gólyákkal benépesített tavakat tarka virágba borult fák szegélyezték. Az egész vidéket mintha önnön ragyogása vonta volna fénybe.

A távolban nagy, fehér szikláknak látszó képződményeket pillantottak meg. Lómása felvilágosította őket, hogy azok Naraka, a hatalmas démon csontjai, akit hajdanán Visnu ölt meg.

Útközben elmesélte nekik a démon történetét.

Miután maguk mögött hagyták a mennyei tájat, hóborította, veszélyes ösvényeken vezetett felfelé az útjuk. A fivérek nem gondoltak másra, csak Ardzsunára, s ez erőt adott nekik ahhoz, hogy lankadatlanul folytassák lassú és nehéz útjukat a távolba vesző csúcs felé. A kapaszkodó azonban olyannyira veszélyessé vált, s a szél oly vadul fújt, hogy úgy érezték, egy tapodtak sem bírnak továbbmenni. A tagjaik jéggé fagytak, s Bhíma kivételével mindannyian a végsőkig el voltak csigázva.

Bhíma óvatosan lefektette a földre a szinte eszméletlen Draupadít.

Judhisthira egy sziklára roskadt, s elkeseredetten tört ki:

– Ó, jaj nekünk! A vadon vándorai lettünk! A gyönyörű Draupadí mindjárt elájul. Lótuszkezei és lótuszlábai elkékültek a hidegtől. Ó, hát van-e nálam nyomorultabb ezen a földön? Játékszenvedélyem vég nélküli szenvedésbe döntötte az ártatlan hercegnőt. Nemes atyja hiába adta nőül a Pándavákhoz abban a reményben, hogy velünk majd boldog lesz. Most itt fekszik a puszta földön – legyőzte a nélkülözés és a bánat.

Lómása és Dhaumja szelíd szóval próbálták vigasztalni Judhisthirát, s mantrák segítségével erőt öntöttek Draupadíba. Az ikrek egy őzbőrt terítettek a földre, s a hercegnő arra pihent le, miközben ők a lábait masszírozták.

Judhisthira felnézett a hatalmas hegyre. Lehetetlennek tűnt, hogy akár egy tapodtat is továbbmenjenek. Tanácstalanul Bhímához fordult:

– Most hogyan tovább?

Bhímának eszébe ötlött, mi lenne, ha odahívná a fiát, Ghatótkacsát. – Ő biztosan fel tud vinni minket ezen a meredek hegyszoroson.

Judhisthira, látva, hogy önerejükből úgysem tudják véghezvinni tervüket, áldását adta rá.

Bhíma erősen a fiára gondolt – s Ghatótkacsa néhány pillanat múlva csakugyan megjelent előttük. Leborult a Pándavák és a risik előtt, megérintette a lábukat, és így szólt: – A szolgátok vagyok. Parancsoljatok velem!

Bhíma megölelte fiát, Judhisthira pedig így szólt: – Ó, Bhíma, az lenne a legjobb, ha hősies és derék fiad Draupadít vinné, aki olyan neki, mintha az édesanyja lenne. Úgy érzem, a segítségével el fogjuk érni úti célunkat.

Ghatótkacsa elmosolyodott, s hatalmas szájából elővillantak több sorban elhelyezkedő, éles agyarai.

– Akkor én a királynőt viszem, ráksasza követőim meg a többieket. Mondjátok meg, merre menjünk.

Jó néhány megtermett ráksasza tűnt fel az égen, s Ghatótkacsa parancsára összekulcsolt kézzel a Pándavák elé járultak. Ők a fivéreket vették a vállukra, míg Ghatótkacsa Draupadít vitte tisztelettudóan. Lómása, misztikus hatalmánál fogva, önerejéből emelkedett a levegőbe a ráksaszákkal együtt, ragyogón, mint a nap. Ahogy sebesen szelték a levegőt, lenn a mélyben égiek lakta csodálatos vidékeket láttak. Miután átrepültek az uttara Kuruk országa fölött, végre elérték a Gandhamádana nevű óriási hegycsúcsot. Lómása utasítására a ráksaszák egy hatalmas badari-fa mellett szálltak le.

– Ez itt Badarikásrama – mondta a bölcs –, Nara és Nárájana risi ősrégi remetelakja.

A fivérek ámulva néztek körbe. A badari-fa koronája úgy terült szét, mint egy buja lombból készült, nagy zöld esernyő. Frissességet és nyugalmat árasztott, s oltalmazón nyújtogatta ágait.

Lombja közt a gyümölcseiből csorgó méztől megittasult madarak

játszadoztak. A közelben megpillantották a Gangesz kristálytiszta vizét, ott, ahol a szent folyó a mennyekből alászállt a földre. Mindenfelé remetekunyhókat lehetett látni, s az egész vidék az ott élő bölcsek szent énekétől zengett. A táj, melyet nem érintettek a nap és a hold sugarai, önnön misztikus kisugárzásának fényében fürdött, s úgy tűnt, mintha nem is ebben, hanem egy különálló, transzcendentális világban létezne. A Pándavák megérkezésük pillanatától fogva úgy érezték, minden testi és szellemi kínjuk elcsendesül. Elfeledték éhségüket, szomjúságukat, s elméjüket mélységes nyugalom árasztotta el.

A risik közül néhányan, akik belső látásuk révén tisztában voltak vendégeik kilétével, elébük mentek, hogy köszöntsék őket. A Pándavák tiszteletük jeléül testük teljes hosszában a földre borultak, a bölcsek pedig megáldották őket. A fivérek, miután elfogadták a mennyei gyümölcsökből és virágokból álló felajánlásokat, egy folyóparti házikóban szállásolták el magukat. Judhisthira megkérte Ghatótkacsát, hogy Ardzsuna megérkezéséig maradjon velük, amikor is majd visszaindulnak Kámjakába. Ottlétük legnagyobb részét a risik társaságában töltötték; igyekeztek minden alkalmat megragadni, hogy részesüljenek értékes tanításaikban.

Eközben Hasztinápurában Dhritarástra megtudta Vjászadévától, hogy Ardzsuna a mennyekbe emelkedett. Arról is értesült, hogy a Pándava, szigorú lemondásai révén, az összes félisten kegyét elnyerte. Dhritarástra már eleve folytonos aggodalomban élt, s a legújabb hírek hallatán ez a végletekig fokozódott. A száműzetésre kiszabott idő gyorsan telt. A Pándavák egykettőre megérkeznek, mielőtt még felocsúdhatna. Vajon milyen hangulatban lesznek? Judhisthira békés természetű, Bhíma azonban képtelen uralkodni a dühén. Draupadí sem hagyná soha, hogy a férjei elfelejtsék a gyülekezetben történteket. Ardzsuna meg sorra szerzi meg az istenek fegyvereit.

Ennek csakis egy oka lehetett, amire Dhritarástra gondolni sem mert. Szandzsajáért küldött: szüksége volt a vigasztalásra.

Alighogy titkára belépett, a király kertelés nélkül elétárta félelmeit: – Szandzsaja, te is hallottad, hogy Ardzsuna újabban mivel foglalatoskodik? Az az ellenségpusztító hős halandó testben a mennybe emelkedett, s miután Siva megajándékozta a Pasupatával, a többi égi fegyvert is megkapta az istenektől. Mi reménye maradt gonosz fiaimnak?

Hamarosan mindannyian, összes követőjükkel együtt ott fekszenek majd kiterülve a csatamezőn…

Dhritarástra keserű könnyekre fakadt – lelki szemei előtt már látta a szörnyű katasztrófát.

Durjódhanának a Pándavákkal szemben tanúsított engesztelhetetlen magatartása elkerülhetetlen háború képét vetítette előre.

A vak király a homlokát kopogtatva, gondterhelten folytatta: – Éjjel-nappal ezen töröm a fejem, mégsem tudok egyetlen harcost sem, aki méltó ellenfele lehetne a bősz, soha nem hátráló, büszke és hatalmas Ardzsunának. Ó,

Szandzsaja, még a hegyoromba csapó villám sem éget el mindent, Ardzsuna nyilai azonban kérlelhetetlenül mindent elpusztítanak. Néha már látom magam előtt, amint harci szekerének kerékzörgésére seregeink rémülten szétszaladnak.

Szandzsaja csak hallgatta némán. A Pándavák távozása óta a gazdája hányszor, de hányszor siránkozott ugyanígy – mégsem tett semmit annak érdekében, hogy megfékezze Durjódhanát.

Nem kapott semmilyen büntetést a kockajáték során tanúsított gyalázatos viselkedéséért, és Karna sem, amiért parancsot adott rá, hogy vetkőztessék le Draupadít. Sőt, Durjódhana nemhogy büntetést nem kapott, de Karna támogatásával most ő uralkodott a birodalmon. Dhritarástra meg egyre inkább átadta magát a mélabúnak: néha órákig ült egyedül, magába roskadva, s a jövőtől rettegett.

– Amit mondasz, az mind igaz, felség – fordult Szandzsaja a király felé. – A felfoghatatlanul erős Pándavák nagy haragra gerjedtek, amikor erényes hitvesük elszenvedte azokat a sérelmeket. Nem hiszem, hogy valaha is megbocsátanának a Kauraváknak. A fiaid nagy veszedelmet zúdítottak magukra – semmi kétség, a Pándavák mind egy szálig végezni fognak velük.

Titkára kemény szavaira Dhritarástra összerezzent. – Jó szekérhajtóm, vakságom és tehetetlenségem láttán Durjódhana bizony úgy bánik velem, mint egy bolonddal – panaszolta sírós hangon. – Semmibe veszi a szavam, csak megy a saját feje után. Kapzsi gazemberekkel veszi körül magát, s álnok tanácsaik hatására nem képes helyesen ítélni. Ardzsuna már puszta szórakozásból kilőtt nyilaival is el tudja pusztítani összes fiamat, a haragjában kilőtt nyilakról nem is beszélve. Az isteneket már legyőzte Khándavánál, s most a halhatatlan Sivát is elégedetté tette. Fivéreivel és Krisnával egyesülve, az utolsó emberig ki fogják irtani seregeinket.

Szandzsaja vigasztaló szavakkal próbálta enyhíteni öreg gazdája aggodalmát. Úgy tűnt, a király tisztában van a helyzettel, most már csak az volt a kérdés, vajon képes lesz-e helyesen cselekedni, ha a Pándavák visszatérnek. Derűlátásra azonban nemigen volt ok: hiába korholta időnként Durjódhanát, a király ugyanúgy ragaszkodott hozzá, mint valaha.

A Pándavák már jó ideje éltek békésen a Gandhamádana-hegyen. Élvezték a mennyei környezetet – de közben szüntelenül Ardzsunára gondoltak. Aztán egy nap, nem sokkal azután, hogy elmondták reggeli imáikat és elköltötték étküket, ragyogó fényességet pillantottak meg az égen. A fény egyre nagyobb lett, s ahogy közeledett a hegyhez, a fivérek látták, hogy valójában egy mennyei szekér az. Túláradó örömükre, Ardzsunát pillantották meg rajta, csillogó selyemköntösben, csodálatosan felékszerezve, ragyogó koronával a fején. Amikor az égi jármű földet ért, Ardzsuna leugrott róla, s leborult Dhaumja és Judhisthira előtt. Ezután megérintette Bhíma lábát, s fogadta ölelését; az ikrek pedig a hódolatukat ajánlották neki. Ardzsuna ekkor nagy szeretettel köszöntötte Draupadít is, aki olyan volt, mint a reggeli nap

üdvözlésére kinyíló lótuszvirág. Sok-sok napsugár-ragyogású mennyei drágakővel ajándékozta meg, melyeket Indrától kapott.

Judhisthira üdvözölte Indra kocsihajtóját, Mátalit, s olyan imádatban részesítette, mintha maga Indra volna. Amikor az istenekről kérdezte, Mátali kedves szavakkal tolmácsolta neki Indra jókívánságait. Azután szekerére szállt, és visszahajtott a mennyekbe.

A fivérek mind Ardzsuna köré gyűltek, alig várták, hogy hallhassák kalandjait. Ardzsuna mindent töviről hegyire elmesélt, kezdve onnan, hogy megérkezett a Gandhamádana-hegyhez, s találkozott Indrával és Sivával, egészen addig, hogy visszaindult a mennyekből. Arról is beszámolt, hogy kevéssel az indulás kitűzött időpontja előtt Indra megkérte, hogy tegyen meg neki valamit, daksina gyanánt a kapott fegyverekért: győzze le a nivátakavacsa nevű démoni fajt, mely már régóta háborgatta az istenek nyugalmát.

– Indra megajándékozott egy áthatolhatatlan páncélmezzel, s a fejemre tette koronáját, mondván: “Menj, s arass győzelmet minden ellenséged fölött!” – Ezután indultam harcba, az ő szekerén!

Fivérei néma ámulattal hallgatták, amint Ardzsuna elmesélte nekik a kozmikus csata minden részletét. Véres harc árán, az összes birtokában lévő mennyei fegyver bevetésével, Ardzsunának végül sikerült legyőznie a démonokat.

Amikor Ardzsuna beszámolója végéhez ért, fivérei nagy éljenzésben törtek ki.

– Ó, Dhanandzsaja, olyan szerencsések vagyunk, hogy ismét itt vagy a körünkben! – lelkendezett Judhisthira. – S annak is nagyon örülünk, hogy elnyerted ezeket a káprázatos fegyvereket. Úgy érzem magam, mintha máris visszahódítottuk volna a földet, s legyőztük volna a Kauravákat!

Judhisthira kíváncsiságból megkérte Ardzsunát, hogy mutassa meg a fegyvereket. Ardzsuna felállt, s gondolatait arra összpontosította, hogy megidézze őket. Hirtelen azonban a fivérek mindenféle rendellenes természeti jelenségre lettek figyelmesek: a föld megremegett, az eget sötét felhők lepték el. A bráhmanák nem tudták tovább fennhangon szavalni a Védákat, s minden teremtményen levertség vett erőt. Ahogy a Pándavák meglepetten pillantottak körül, egyszer csak Nárada risit látták, amint feléjük közeledik.

– Az istenek küldtek – szólította meg őket. – Ó, Ardzsuna, csak akkor idézd meg a fegyvereket, ha alapos okod van rá, különben isteni erejük még elpusztítja az egész a világot! – A bölcs ekkor Judhisthirához fordult. – Ó, király, a Kauravák elleni háborúban épp elégszer láthatod majd, milyen ügyesen forgatja Ardzsuna a fegyvereit.

A Pándavák leborultak, Nárada pedig eltűnt, magukra hagyva őket a sok tervvel, amit most, hogy Ardzsuna visszatért, mind meg kellett beszélniük. Miután megtanácskozták a dolgot Dhaumjával és Lómásával, úgy döntöttek, Badarikásramában maradnak. Még öt év volt hátra a száműzetésből, mielőtt valamely lakott területre kellett költözniük. Úgy gondolták, a legjobb, ha ezt

az időt a kiváló badarikai risik társaságában töltik.

Így telt el négy év, s a fivérek a bölcsek tanításainak hallgatása és a lemondásaikból nyert belső erő révén gyarapították lelki tudásukat. A negyedik év végén Ardzsuna és Bhíma odamentek Judhisthirához, s javasolták neki, hogy térjenek vissza a Kámjaka-erdőbe.

– Ó, király, immár a száműzetés tizenegyedik évét is letöltöttük. Irántad érzett szeretetből, s az erkölcsre való tekintettel, nem öltük meg Dhritarástra fiait. Közeledik azonban visszatérésünk napja. Ideje búcsút venni e mennyei vidéktől, s azt is ki kell még gondolnunk, hogy hol töltsük el az utolsó évet.

Judhisthira egyetértett velük, s miután tanácsot kért a risiktől, az azonnali indulás mellett döntött. Nyár lévén, elhatározta, hogy gyalog teszik meg a visszautat; mivel pillanatnyilag nem volt rájuk szükség, elbocsátotta Ghatótkacsát és társait. Érzékeny búcsút vett Bhíma fiától, s megkérte, jöjjön el megint és legyen a segítségükre, ha a Kauravákkal kitörne a háború. Ezután az erdei ösvényeken lassan visszaereszkedtek Kámjakába, ahová éppen az esős évszak beköszönte előtt érkeztek meg. Egy fennsíkon telepedtek le a Dvaitavana-tó mellett, onnan figyelték a szakadatlanul hulló esőt, mely elárasztotta a vidéket, s túláradó, bugyogó patakokban ömlött keresztül az erdőn.

Tizennyolcadik fejezet

Démoni befolyás

Ahogy a Pándavák száműzetése a végéhez közeledett, Durjódhana egyre magabiztosabb lett.

Tizenegy évig úgyszólván az ő kezében volt az egész hatalom, ő kormányozta a birodalmat, s korlátlanul élvezhette az uralkodás minden előnyét. Atyja teljesen átengedte neki az államügyek intézését, ő pedig – a világszerte kötött szövetségek révén – lankadatlan eltökéltséggel növelte a birodalom erejét és befolyását. Úgy érezte, a Pándavák soha jobbkor nem térhetnének vissza – ha egyáltalán visszatérnek –, mert minden tekintetben készen áll a fogadásukra. Az elszegényedett testvérek biztosan lesoványodtak és elgyengültek a hosszas erdei tartózkodás alatt. Nem lesz túl nehéz elbánni velük. Miközben a Kaurava herceg pompás trónján ült, s arcán tökéletes elégedettség tükröződött, Sakuni hangja ragadta ki álmodozásából.

– Ó, emberiség uralkodója, nincs már a földön senki, aki a vetélytársad lenne. A Pándaváknak vége, már rég nem jelentenek számodra veszélyt. Gazdagságuk, mely régen annyi fájdalmat okozott neked, most a te boldogságodat szolgálja. A világ királyai behódoltak neked, és számtalan bráhmana imádatát élvezed. Amit elértünk, azt egyedül a józan eszünknek köszönhetjük.

Durjódhana összekulcsolta a kezét, s arcán elégedett mosollyal végigtekintett a hatalmas csarnokon, ahol a nagy kockajáték zajlott. Azóta egymás után járultak trónja elé a világ fejedelmei, hogy beszolgáltassák neki adójukat, ahogy annak idején Judhisthirának tették.

– Most, hogy immár megszilárdítottad a helyzetedet, meglátogathatnád a Pándavákat – folytatta Sakuni. – A bölcsek szerint az az igazi vagyon, amit barátok és ellenségek egyaránt annak tartanak. Hadd szenvedjen Judhisthira és négy fivére úgy, ahogy te szenvedtél hajdanán; hadd lássák, milyen pompában élsz, s hogy a Kuruknak micsoda előkelő holdudvara vesz körül, miközben ők az erdőben rohadnak!

Durjódhana a kajánul mosolygó Sakunira nézett. Egészében tetszett neki nagybátyja ötlete, de azért voltak kétségei.

– Azt hiszem, atyám nem egyezne bele a javaslatba – mondta, mivel tudta, hogy amikor a Pándavák kerülnek szóba, Dhritarástra mindig aggályoskodik. – Azonnal kitalálná, mi vezérel, s félne a következményektől. Az öreg meg van róla győződve, hogy a száműzetésben még jobban megerősödtek.

– A király miatt ne aggódj – szólt közbe Karna, aki szintén vonzónak találta Sakuni javaslatát.

Szerette volna fahántcsruhában látni a Pándavákat és rátarti feleségüket. – Biztosan találunk majd valami ürügyet a kirándulásra.

Durjódhanát nem kellett sokáig győzködni. Felkelt a trónjáról, s átkarolta

Karnát.

– Jól van, találjunk ki valami indokot, amivel meggyőzhetnénk a királyt. Mi okozhatna számunkra nagyobb örömet, mint Judhisthirát, Ardzsunát és legfőképpen Bhímát nyomorban látni? Ha ezek a felfuvalkodott emberek szembesülnek hatalmas vagyonommal, már nem éltem hiába.

A három férfi még tanácskozott egy ideig. Végül eszükbe jutott valami, amiről úgy gondolták, biztosan beválik. Értesültek róla, hogy a Pándavák a Dvaitavana vidékén élnek, éppen ott, ahol a Kuruk legeltetik a tehéncsordáikat. Gyakran megesett, hogy a királyi rend tagjai személyesen mentek ki a legelőkre, hogy ellenőrizzék a jószágot.

Miután kiagyalták a tervet, másnap reggel, ahogy mindig is szokták, tiszteletüket tették Dhritarástránál. Beszélgetésük alatt egy tehénpásztor érkezett a királyhoz, akit Durjódhana már jó előre kioktatott. Elmondta, hogy a dvaitavanai tehenek ügyében jött: itt az ideje, hogy megjelöljék a borjakat. Karna rögtön élt is az alkalommal, s megjegyezte: – Ó, király, hadd menjünk el Dvaitavanába, majd mi gondoskodunk a tehenekről. Legalább kellemesen kipihenjük magunkat az elbűvölő környezetben. Az a vidék ráadásul kitűnő vadászterület is.

Dhritarástra bizonytalan volt.

– Úgy hallottam, a Pándavák is arrafelé laknak. Ha ott látnak benneteket, abból biztosan baj lesz. Ardzsuna a mennyekben járt, megszerezte az istenek égi fegyvereit. Minden oka megvan rá, hogy mindnyájatokkal végezzen. Sem ő, sem Bhíma nem fogják elfelejteni soha Draupadí meggyalázását és az ellenük elkövetett sértéseket, s ha ne adj' isten meglátnak benneteket, menten felperzselnek a haragjukkal.

Sakuni igyekezett eloszlatni a király aggodalmait.

– Soha nem fordulna elő, hogy Judhisthira nem tartja meg a fogadalmát. Nem fogja megengedni a fivéreinek, hogy most, a száműzetés ideje alatt, megtámadják a Kauravákat. De mindegy, bárhogyan is alakul, távol tartjuk magunkat tőlük, ne aggódj.

Dhritarástra még mindig bizonytalankodott, de fia lelkesedése láttán végül engedett.

Durjódhana nyomban felállított egy ütőképes hadsereget, s összes testvérével, valamint feleségeivel és sógornőivel együtt elindult az erdőbe. Több ezer szekér, elefánt, ló és egy hatalmas gyalogság alkotta a városból kivonuló menetet. A nők fehér paripák vonta elegáns szekereken utaztak, s a legelőkelőbb ruhájukat, a legdrágább ékszereiket vették föl.

Amikor megérkeztek a Dvaitavana-tóhoz, megtudták, hogy Judhisthira éppen áldozatot mutat be a túlparton. Durjódhana elhatározta, hogy a közelben ütteti fel a tábort, hogy a Pándaváknak mindenképpen legyen majd alkalma látni annak pompáját. Előreküldte az embereit, hogy keressenek táborozásra alkalmas helyet, de amikor a tó közelébe értek, egy hang szólította meg őket a vízből:

– Állj! Ki merészel idejönni? Tudjátok meg, hogy Csitraszéna, a gandharvák királya vagyok!

Ez a tó és a környező erdőség az enyém. Távozzatok innen, de tüstént, ha kedves az életetek!

Durjódhana katonái ekkor megpillantották a ragyogó gandharvát: apszaraszok és más égi lények társaságában fürdőzött a tóban. Sietve visszatértek Durjódhanához, és tájékoztatták a fejleményekről, de a Kaurava hercegnek esze ágában sem volt Csitraszénának engedelmeskedni.

Parancsot adott az embereinek, hogy szálljanak szembe a gandharvákkal. Nagy erőkkel tértek vissza, s villámgyors kerekű harci szekereiken, hangos csatakiáltások közepette rohamot indítottak a tó irányába. A vízből ekkor sok ezer gandharva emelkedett ki, s felsorakoztak a tóparton, hogy szembeszegüljenek támadóikkal.

Ádáz küzdelem kezdődött. A gandharvák százszámra vágták le Durjódhana katonáit. Egy hatalmas ordítással ekkor Karna is bekapcsolódott a csatába, és tanúságot tett káprázatos íjásztudományáról. Több ezer, mantrákkal felruházott nyílvesszőt lőtt ki rájuk. Százával hulltak a porba a gandharvák. Durjódhana is magához vette fegyvereit, s vállvetve harcolt egymás mellett a két barát. Hamarosan megfutamították a gandharvákat. Csitraszéna erre már jobbnak látta, ha maga is harcba száll. Amikor megjelent a csatamezőn, s egyfolytában lőtte ki halálos nyilait, olyan volt, mintha táncolna. Mivel a hadviselés minden misztikus formájában jártas volt, igencsak meghökkentette ellenfeleit. Innen is, onnan is, mintha száz Csitraszéna rohant volna rájuk. Nyilak süvítettek feléjük minden irányból, az égből hatalmas buzogányok és csatabárdok hulltak.

Vezetőjükön felbuzdulva, a többi gandharva is magához tért, és újult erővel kapcsolódott be a harcba. Körülvették Karnát, s zuhatagokban ontották rá lövedékeiket. Lovait és kocsihajtóját leterítették, a szekerét darabokra zúzták. Karna úgy érezte, reménytelen helyzetbe került az iszonyú túlerővel szemben. Kiugrott törött szekeréből, és menekülőre fogta a dolgot: egy másik szekérre pattant, s szélsebesen az erdőbe hajtott.

Amikor a gandharvák kerekedtek felül, egyedül Durjódhana és öccsei állták a támadásukat, fokozatosan azonban legyőzte őket a rájuk rontó sok ezer mennybéli harcos. Csitraszéna személyesen vette célba Durjódhanát. Összezúzta a szekerét, őt pedig száz lángoló nyíllal terítette le. Durjódhana ájultan esett a földre – Csitraszéna gyorsan ott termett, s megragadta a hajánál fogva. Miközben a többi gandharva az öccseit kapta el, megkötözte és foglyul ejtette Durjódhanát. A gandharvák ezután a Kaurava táborba rohantak, és a hercegek feleségeit is magukkal hurcolták.

Néhányan a menekülő Kuru katonák közül átszaladtak a tó másik oldalára, és Judhisthira lábai elé vetették magukat. Könyörögtek neki, hogy segítsen. Judhisthirában szánalmat ébresztettek a siralmas állapotban lévő katonák, Bhíma azonban csak nevetett panaszszavukon.

– Úgy látszik, a gandharvák már véghezvitték helyettünk, amit akartunk, s ezzel nagy erőfeszítéstől kíméltek meg minket. Durjódhana nyilván azért jött ide, hogy kárörvendjen rajtunk. Ugyan miért mentenénk meg? Egye csak meg, amit főzött!

Judhisthira azonban nem értett vele egyet. Felemelte a kezét, hogy csendre intse Bhímát.

– És a tisztességgel mi lesz, drága öcsém? Ezek az emberek félnek, és a védelmünket kérik.

Emellett Kuruk vagyunk, s a családunkat érte támadás. Ha magunk között vagyunk, lehet, hogy mi vagyunk öten, ők meg százan, de amikor egy Kuru-ellenség jő, akkor bizony százöt fivér vagyunk. Cselekednünk kell! Amellett, hogy foglyul ejtették unokatestvéreinket, az aljas gandharvák még a Kuru hölgyeket is megsértették a jelenlétünkben.

Judhisthira utasította fivéreit, hogy tüstént induljanak a Kauravák megmentésére. Majd rámosolygott Bhímára, s hozzátette:

– Esküdt ellenséged rád van utalva. Mi okozhatna neked nagyobb örömöt annál, mint hogy most megmented őt?

Ardzsuna tüstént felpattant és magához vette fegyvereit.

– A gandharvák vagy szabadon eresztik a Kauravákat, vagy a vérükkel öntözöm meg a földet!

Bhíma tudomásul vette Judhisthira szavait, s csatlakozott Ardzsunához. Az ikrek is velük tarottak, csak Judhisthira maradt az erdőben, hogy folytassa az áldozatot. Mind a négy fivér szekérre szállt, melyeket a Kuru katonák bocsátottak a rendelkezésükre, s üldözőbe vették a gandharvákat. Amikor a katonák látták, hogy négy lángoló tűzcsóva gyanánt, magasba tartott fegyverekkel rohannak a csatába, örömujjongásban törtek ki.

A gandharvák pillanatok alatt ismét csatarendbe álltak, s felkészültek a Pándavákkal való összecsapásra. Mielőtt megtámadta volna őket, Ardzsuna megpróbált érvekkel hatni rájuk.

– Hé, égiek – kiáltotta –, nem helyes, hogy közönséges emberekkel csatároztok, az meg kiváltképp nem az, hogy elfogjátok a feleségeiket. Judhisthira parancsára jöttünk, hogy követeljük a szabadon eresztésüket. Kérlek benneteket, engedelmeskedjetek, hogy elkerülhessük a felesleges vérontást.

A gandharvák csak nevettek, s megtagadták a foglyok szabadon bocsátását.

– Csitraszéna a vezérünk, rajta kívül nem engedelmeskedünk senkinek!

Ardzsuna dühbe gurult, s azonnal kilőtt rájuk egy sorozat aranyszárnyú nyilat. Válaszképpen a gandharvák is kilőtték nyílvesszőiket, majd körülfogták a négy fivért, s mindenféle lövedéket zúdítottak rájuk. A rettenthetetlen Pándavák ügyesen kivédték a rohamot, s folytatták a támadást.

Különös csata vette kezdetét: négy emberi lény több ezer gandharva ellen! Ardzsuna egyre dühödtebben nézett égi ellenfeleire, s misztikus fegyvereket

idézett meg, melyekkel több százat sikerült közülük megölnie.

A fivérek erőteljes támadásától szorongatva, a gandharvák a levegőbe emelkedtek, de Ardzsuna egy sűrű nyíl-hálót lőtt ki rájuk a Gándívájából, s megállította őket. Ekkor Csitraszéna is bekapcsolódott a harcba, de egy Ardzsunával folytatott rövid és heves párviadal után felkiáltott:

– Hé, Pártha! Én a barátod vagyok, Csitraszéna!

Amikor a Pándavák látták, hogy a gandharva király békés szándékkal közelít feléjük, visszavonták fegyvereiket. Ardzsuna megkérdezte tőle, hogy miért támadtak a Kurukra.

– Csak azért jöttek ide, hogy kárörvendjenek rajtatok, ó, dicső hősök – válaszolta Csitraszéna.

– Indra rájött erre, s parancsot adott, hogy ejtsem őket foglyul. Kérlek, engedd meg, hogy elvihessem őket. Hitvesetekkel együtt gyalázatosan megsértettek benneteket; jogos tehát, hogy börtönnel lakoljanak.

Ardzsuna azt felelte, hogy minden bűnük dacára a Kauravák a családtagjaik, s Judhisthira kéri szabadon bocsátásukat.

– Azt hiszem, bátyád nem tudta, hogy a gonoszlelkű Kauravák miért jöttek ide – érvelt Csitraszéna. – Vigyük őket Judhisthira színe elé, s nézzük meg, mit dönt.

Ebben meg is állapodtak, s a négy testvér Csitraszénával és a gandharva sereggel együtt Judhisthirához ment. Magukkal vitték a láncra vert Durjódhanát és öccseit is. Judhisthira megköszönte Csitraszénának, hogy nem ölte meg a Kauravákat.

– Ezzel megmentetted családunk becsületét, mely akkor maradna igazán sértetlen, ha szabadon is engednéd őket – mondta, tiszteletteljesen összetéve kezeit.

Csitraszénát annyira lenyűgözte Judhisthira türelme, alázata és könyörületessége, hogy azonnal igent mondott. Ott helyben szabadon engedte a sáros, csapzott Kauravákat, feleségeiket pedig visszavitette a Kuruk táborába. Megjelent Indra is, és amritát – mennyei nektárt – hintve rájuk, életre keltette az elesett gandharvákat. Az égiek egytől egyig a levegőbe emelkedtek és eltűntek.

Judhisthira ekkor szelíden Durjódhanához fordult: – Ó, gyermek, ne légy még egyszer ilyen vakmerő. A felelőtlen és meggondolatlan ember soha nem lesz boldog. Ó, Kuru herceg, menj most haza békében a fivéreiddel, s ne keseredj el.

Durjódhana teljesen meg volt semmisülve. Képtelen volt válaszolni, vagy akár csak Judhisthirára nézni. Megfordult, s úgy ment el, mint egy fabáb, aki szinte azt sem tudja, mint csinál. Öccseivel együtt felszálltak szekereikre, s visszaporoszkáltak a táborba, a Pándavák pedig folytatták áldozatukat.

A Kauravák úgy döntöttek, hogy azonnal visszatérnek Hasztinápurába. El is indult a szomorú karaván, mely csöppet sem emlékeztetett arra a kevély

menetre, mely Hasztinápurából elindult.

Amikor már megtettek vagy tíz mérföldet, Karna utolérte őket. A sebhelyekkel borított harcos egyenesen Durjódhanához ment.

– Királyom, sajnos ott kellett hagynom a csatát, mert féltettem az életemet – mondta. – Nagyon megszorongattak a gandharva seregek, úgyhogy az erdőbe menekültem. De látom, ti épen és egészségesen megúsztátok a csatát. Ma nagy hőstettet hajtottatok végre: legyőztétek ezeket az emberfölötti lényeket! Kérlek, meséljétek el, hogyan csináltátok!

Durjódhana sóhajtott és bánatosan a barátjára nézett. Amikor megszólalt, könnyek csordultak ki a szeméből.

– Te még nem tudod az igazságot… Ó, jaj, nekem végem. Barátom, számomra az élet minden vonzereje elveszett.

Karna döbbenten hallgatta Durjódhana beszámolóját.

– Ellenségeim jót mulatnak rajtam, a barátaim meg bánkódnak – én így nem tudok tovább élni! Hogy mehetnék emelt fővel vissza Hasztinápurába? Mit szólnak majd a Kuru vezérek, ha meglátnak? Ó, jaj, csak egy nyomorult vagyok, aki megérdemli a halált – fejezte be kesergését a csüggedt herceg.

A nagy szerencsétlenségben Durjódhana belátta, milyen ostoba volt. Csak az őrület vitte rá, hogy az erdőbe jöjjön. Miért nem fogadta meg Vidura tanácsát? Pedig többször is figyelmeztette őt! Most aztán viselheti hibája keserű következményeit.

A zokogó herceg most Duhsászanához fordult: – Az olyan semmirekellő és pökhendi alakok, mint én, nem élvezhetik sokáig a boldogságot, még akkor sem, ha gazdagok. Képtelen vagyok tovább folytatni nyomorult létemet. Ó, öcsém, itt és most átadom neked a királyságot. Vedd át a helyem, és kormányozd a földet. Én egy tapodtat sem mozdulok innen – itt, ezen a helyen vetek véget az életemnek.

Ekkor Durjódhana, megrendült fivérei és barátai szeme láttára eldobta vértjét és királyi öltözetét, s mindössze egy ágyékkötőben, a jógík testtartásában leült a földre, azzal az eltökélt szándékkal, hogy nem vesz többé ételt magához. Duhsászana kétségbeesetten a lábai elé vetette magát.

– Jaj, kedves bátyám, ne tedd ezt velem! Hogy tudnék én nélküled uralkodni?

Karna is megpróbálta lebeszélni Durjódhanát az elhatározásáról – könyörgött neki, s hosszasan győzködte, hogy nincs abban semmi szégyellnivaló, ha az ember égiektől szenved vereséget.

– Ne tedd magad nevetség tárgyává ezzel az ostoba lemondással. Ó, hős, talpra fel! A Pándavák csak a kötelességüket tették azzal, hogy megvédtek, hiszen a királyuk vagy. Ezen fölösleges bosszankodni.

Sakuni is megtett mindent, hogy jobb belátásra bírja Durjódhanát, de a herceget nem lehetett eltéríteni a szándékától. A fejébe vette, hogy meghal. Ahogy egy idő után mindenki kifogyott a szóból, lassan a meditáció transzába

merült – eltökélt szándéka volt, hogy kitart prája-fogadalma mellett: halálig koplal.

Az alsóbb régiókban a démonok is ráeszméltek arra, mit is jelent Durjódhana elhatározása.

Mivel a legutóbbi háborúban vereséget szenvedtek a félistenektől, a daitják és a dánavák a bosszúállás lehetőségein munkálkodtak. Sokuk a földön született meg uralkodóként vagy harcosként, abban a reményben, hogy majd sikerül legyőzniük a jámboréletű királyokat, akik rendszeres áldozatokat mutattak be a félisteneknek. Most megijedtek, hogy Durjódhana vezetése nélkül törekvésük kudarcot vall, ezért különféle varázslatokkal megidéztek egy hatalmas boszorkányt, aki képes volt Durjódhanát a színük elé vinni. S valóban, a boszorkány, misztikus ereje révén, asztráltestében el is hozta bolygójukra a Kauravát.

Durjódhana, akárha álmot látna, a dánavák gyülekezetében találta magát. Vezetőjük tisztelettel szólította meg:

– Ó, királyok királya, hatalmas hős, mire jó ez az elhamarkodott fogadalom? Az öngyilkosok kivétel nélkül pokolra jutnak. Aki eldobja magától az életet, az megvetés tárgya lesz a földön, és bezárulnak előtte a kedvező régiók kapui. Elhatározásod tehát ellentétes a saját érdekeddel is, s amellett teljesen haszontalan. Most pedig elmesélem neked, hogyan aratsz majd hamarosan teljes sikert.

A dánava elmondta Durjódhanának, hogy a földön sok ezer hatalmas démon született meg, hogy csatlakozzon seregéhez a Pándavák elleni harcban, más égi démonok pedig Bhísma, Dróna, Kripa és a nagy Kuru harcosok szívét kerítik majd hatalmukba. Így minden gátlásukat levetkőzve, kérlelhetetlenül legyilkolnak majd mindenkit, aki a csatában az útjukba kerül.

– Ardzsunától pedig nem kell tartanod, ó, király, mert barátod, Karna nem más, mint a hatalmas Naraka – az a démon, akit korábban maga Visnu ölt meg. Azért öltött testet, hogy segítsen neked a földön. S még ha nem is öli meg Ardzsunát, ott lesz az a sok százezer daitja, akik a szamsaptakát, a legyőzhetetlen hadsereget alkotják majd, mely állandó küzdelmet vív majd vele. Biztos lehetsz a sikerben: minden ellenséged el fog pusztulni. Bátorság, türelem! Hamarosan eljön majd a te időd!

Durjódhana ekkor visszakerült a testébe, mely még mindig meditációba merülve ült az úton.

Kinyitotta a szemét, s csodálkozva nézett szét maga körül… Élesen emlékezett a találkozásra.

Vajon csak álom volt? Mindenesetre teljesen valóságosnak tűnt, az ígéret pedig, mellyel kecsegtetett, túl jó volt ahhoz, hogy csak úgy elfelejtse. A herceg úgy döntött, nyomban felkel és visszamegy Hasztinápurába. Misztikus élményét pedig senkivel nem osztja meg – hátha kiderül, hogy csak hallucináció volt az egész. Belül azonban egy hang határozottan azt súgta neki, hogy a dolog valóban megtörtént. Mosolyogva talpra állt.

Amikor öccsei látták, hogy eszében sincs meghalni, örvendezve körülállták. Karna megölelte, és könnyes szemmel így szólt:

– Hála a jó szerencsének, megjött az eszed, drága barátom! Királyom, egy halott nem igázhatja le ellenségeit. Ne halj ilyen dicstelen halált. Menj, arass győzelmet, s tedd halhatatlanná a neved! Mi okod a bánatra, ha egy olyan barát áll melletted, mint én? Megesküszöm, ha a Pándavák visszatérnek a száműzetésből, összetöröm őket. Efelől biztos lehetsz.

Durjódhana is megölelte Karnát. – Úgy legyen! – felelte, s kiadta a parancsot a hasztinápurai visszatérésre. A gondolatai már a körül jártak, hogyan fogja megszervezni a hadsereget.

Tizenkilencedik fejezet

Az istenek közbelépnek

A Pándavák, nem sokkal a gandharvákkal vívott csata után, közös vadászatra indultak az erdőbe. Dhaumjának meghagyták, hogy a távollétükben vigyázzon Draupadíra. Ezalatt Szindhu tartomány királya, Dzsajadratha, éppen remetelakjuk mellett haladt el kíséretével és seregével, útban egy másik birodalom felé, s a szekeréről véletlenül megpillantotta Draupadít, aki virágot szedett a réten. A királyt teljesen lenyűgözte a Pándavák hitvesének szépsége, és szinte eszét vesztette a hirtelen rátörő vágytól. Megálljt parancsolt kíséretének, s csak állt, nem tudta levenni a szemét a gyönyörű hölgyről. Draupadí megérezte, hogy nézi valaki; gyorsan betakarta a fejét a szárijával, felkapta a kosarát és visszasietett a házba.

Dzsajadrathát teljességgel megigézte Draupadí tökéletes alakja, amit sejteni engedett a könnyű nyári szári. Meg kell kapnia ezt a nőt! Leugrott a szekeréről, s néhány bizalmasával együtt a kunyhóhoz sietett.

– Itt vagy, gyönyörű hajadon? – kiáltotta be az ajtón. – Ki vagy, s kihez tartozol? Apszarasz lennél? Mit keresel ebben a kietlen erdőben? Dzsajadratha, a szindhu fejedelem vagyok.

Draupadít mindjárt balsejtelem fogta el. Érezte, hogy a király tisztességtelen szándékkal közeledik felé, ennek ellenére udvariasan válaszolt: – Isten hozott minálunk, király. Draupadí vagyok, a Pándavák felesége. Férjeim hamarosan hazaérnek. Ha vársz egy kicsit, Judhisthira illő vendégszeretettel fogad majd.

Dzsajadratha, akin teljesen úrrá lett a vágy, egy lépéssel közelebb jött.

– Meglep, hogy kitartasz a Pándavák mellett. Gyönyörű csípőjű hölgy, te náluk sokkal jobbat érdemelnél. Férjeid elvesztették rangjukat és minden vagyonukat – hagyd el őket, s légy az én feleségem! Fordíts hátat ennek a nyomorúságos erdei életnek, helyette oszd meg velem a Szindhu birodalom gazdagságát.

Draupadí összeráncolta a szemöldökét, és hátrálni kezdett Dzsajadratha elől. A gyanúja beigazolódott. Nagyon haragudott rá, ha valaki becsmérlő szavakkal illette a férjeit. Arcába szökött a vér, s szigorúan rendreutasította a királyt: – Hogy mersz így beszélni? Nem szégyelled magad?! Ilyen ajánlatot csak egy kutya tenne! A bölcsek sohasem bírálják az odaadó lemondást végzőket, még akkor sem, ha azok szegények.

Dzsajadratha nevetett. A dühös Draupadí, aki megpróbált elmenekülni előle, csak még jobban elbűvölte. Most már nem is leplezve szándékát, nyíltan elállta előle a kunyhó bejáratát. Draupadí erre még vadabb szemrehányásokkal illette.

– Ostoba! Közel van már pusztulásod perce! Egy alvó oroszlán bajszával játszol! Ha Ardzsuna és Bhíma hazaérnek, azt se tudod majd, merre menekülj!

A szenvedélytől elvakult Dzsajadratha nem törődött Draupadí

figyelmeztetésével. Csak annál inkább nevetett, s megpróbálta karon ragadni. Draupadí segítségért kiáltott, és ökölbe szorított kézzel hadonászni kezdett maga körül. Sikerült is halántékon találnia támadóját, olyannyira, hogy az elterült a földön. De amikor az ajtó felé vetette magát, az ismét talpra ugrott, erős karjaiba kapta, s a szekere felé vonszolta a kézzel-lábbal tiltakozó hercegnőt.

A dulakodásra Dhaumja is előjött kunyhójából, s amikor meglátta Dzsajadrathát és a síró Draupadít, felkiáltott:

– Megállj, király! Addig nem viheted el ezt a hölgyet, amíg le nem győzöd a Pándavákat. Ezt mondja a ksatriják törvénye. Meglásd, hamarosan megkapod majd gonosz tetted visszahatását!

Dzsajadratha rá se hederített. A szekerébe húzta Draupadít, s a lovak közé csapott. A szekér egyre gyorsabban távolodott, de Dhaumja utána szaladt, s kemény szavakkal ostorozni kezdte a királyt. Módjában állt volna átkot mondani rá, a risi azonban nem tette; tudta, hogy a Pándavák már a közelben vannak. Majd ők elbánnak a bűnös királlyal.

S valóban, nem sokkal azután, hogy Dzsajadratha és emberei elviharzottak, a Pándavák visszaértek. Judhisthira rossz ómeneket észlelt, s szorongó szívvel vágtatott vissza a remetelakhoz. Amikor megpillantotta a földön síró Dhatréjikát, Draupadí szolgálóját, tudta, hogy félelmei beigazolódtak. A lány elmondta Judhisthirának, mi történt.

– A galád Dzsajadratha elragadta Draupadít, mit sem törődve Indrához hasonlatos férjeivel! Ó, hősök, ha utána eredtek, hamar el fogjátok kapni, mert csak az imént vágtatott el.

Dhatréjiká megmutatta, merre ment Dzsajadratha, s az öt testvér tüstént üldözőbe vette.

Íjhúrjukat pengetve, fújtatva és lihegve vágtattak teljes iramban az erdei ösvényeken. Nemsokára meglátták maguk előtt a porfelhőt, melyet Dzsajadratha csapata vert fel. Amikor katonái közelébe értek, észrevették Dhaumját, aki még mindig ott szaladt a sereg nyomában és hangosan jajveszékelt. Judhisthira megvigasztalta a risit, s mondta neki, hogy menjen vissza az ásramába.

– Derék bölcs, nyugodj meg. A gonosztevő hamarosan elnyeri büntetését.

Amikor Bhíma elüvöltötte csatakiáltását, a katonák ereiben megfagyott a vér.

Szembefordultak a Pándavákkal. Bhíma rájuk küldött egy sereg halálos nyílvesszőt, de Ardzsuna leállította:

– Mit nyerünk azzal, ha megöljük ezeket a szegény katonákat? Nekünk Dzsajadratha kell!

Bhíma leeresztette az íját. Ardzsunával ezután áttörték és szétzilálták a katonák sorait, s közben Dzsajadratha felé vágtattak. Látták, hogy több száz szekérharcos fedezi. Nyílzáporral fogadták a közeledő Pándavákat, majd nagy

buzogány-és kardlengetéssel rájuk rontottak.

Ardzsuna dühödten emelte fel a Gándívát, és sorra lőtte le ellenfeleit. Íjából százával repültek ki a nyílvesszők. A csatamezővé változott tisztást hamarosan levágott fejek, karok, bezúzott vértek és csillogó sisakok borították. Ardzsuna lankadatlan rohamát széttört szekerek és miszlikbe aprított harcosok jelezték. A hollók és keselyűk elégedett károgással szállták meg a csatamezőt, s a sakálok is bőségesen belakmározhattak a mindenfelé szétszórt, csonka tetemekből.

A seregében véghezvitt mészárlás láttán Dzsajadratha halálra rémült. Gyorsan kilökte Draupadít a szekeréből, és bemenekült az erdőbe. Bhíma megragadta a buzogányát és üldözőbe vette, Judhisthira azonban rákiáltott:

– Hős! Ne feledd, hogy ez Gándhárí lányának, Duhsalának a férje. Nem szabad megölnünk.

Draupadí, akit Szahadéva vett fel a szekerébe, nehezen tudta megemészteni Judhisthira szavait.

– Miért kellene meghagyni az életét? – kiáltotta méltatlankodva. – Az ellenséget, aki elrabolja más feleségét, habozás nélkül meg kell ölni!

Judhisthira vigasztalni kezdte hitvesét, és visszavitte a remetekunyhóba. Bhíma és Ardzsuna eközben Dzsajadratha nyomába eredt, az ikrek pedig maradék embereit késztették menekülésre.

A szindhu király már jó mélyre behatolt a rengetegbe. Ardzsuna kilőtt az íjából négy, mantrákkal megerősített nyílvesszőt, melyek teljes két mérföldet repültek, és leterítették Dzsajadratha négy lovát. A király kiugrott a szekeréből; remegett, mint a nyárfalevél. Letért az ösvényről, s a bozótosban próbált utat törni magának. A Pándavák hamarosan utolérték.

– Király, miféle hősiességre vall, hogy elrabolod hitvesünket? – kiáltotta Ardzsuna. – Állj ki és küzdj! Micsoda dolog, hogy embereid harcolnak, te meg mented az irhád?

Dzsajadratha hátra se nézett, csak törtetett át rémülten az erdőn. De Bhíma leugrott a szekeréről és utánaeredt. Amikor sikerült elkapnia, a Pándava szaporán csépelni kezdte, majd a hajánál fogva megragadta.

– Ne öld meg! – figyelmeztette Ardzsuna bátyjuk parancsára.

Bhíma csak nagy nehezen tudta türtőztetni magát. Belerúgott a félig ájult királyba, és a földre dobta.

– Judhisthira mindig nagyon kegyes – sziszegte a fogai között. – Jól van, nem ölöm meg, de az ősi szokás értelmében a rabszolgánknak tekintem. – Bhíma ezzel elővett egy borotva hegyű nyilat, s levágta vele Dzsajadratha haját, annak jeléül, hogy csatában vereséget szenvedett és rabszolga lett.

– Vigyük ezt a nyomorultat Judhisthira elé, döntsön ő a sorsa felől – mondta végül.

A két fivér visszavitte Dzsajadrathát az ásramához. Addigra Draupadí már megnyugodott, s megszánta a megalázott királyt, különösen pedig a feleségét,

Duhsalát, akivel jó barátnők voltak.

– Judhisthirának igaza van. Hagyjuk meg az életét. Úgyis a rabszolgánk, s ez már épp elég súlyos büntetés – mondta.

Judhisthira odament Dzsajadrathához, aki remegve térdelt a földön.

– Vésd jól az eszedbe, hogy aki gyenge, az ne ingereljen másokat. Most elmehetsz, de többet ne kövess el hasonló hitvány tettet. Áldás kísérjen utadon, s szíved gyarapodjon az erényben.

Dzsajadratha felállt és némán elkullogott. Csak a bosszúra tudott gondolni. Mivel rájött, hogy sohasem lesz képes csatában legyőzni a Pándavákat, elhatározta, hogy valahogy megpróbálja elnyerni Siva kegyét. Talán e hatalmas isten áldásával sikerül majd legyőznie őket. Az erdő mélyén szigorú aszkézisbe fogott. Egy gondolata volt: ártani a Pándaváknak. Sok-sok hónapon át alig vett ételt magához, s szünet nélkül imádkozott Sivához. Az isten végül megjelent előtte.

– Mi a kívánságod? – kérdezte tőle.

– Ó, mindenható, szeretném legyőzni a Pándavákat – felelte az elragadtatott király.

Siva elnevette magát. – Ez lehetetlen. A fivérek Krisna védelme alatt állnak. Senki nem győzheti le őket, még én sem. Egy dolgot azért megadhatok neked: Ardzsunát kivéve, aki a halhatatlan bölcs, Nara inkarnációja, egy alkalommal mindegyik fivért feltartóztathatod majd a csatában.

Siva ezzel eltűnt, Dzsajadratha pedig visszatért királyságába. Azon tűnődött, vajon mikor jön el a nap, amikor alkalma nyílik majd használni az áldást.

A dánavákkal való találkozása után Durjódhana új reményekkel tért vissza Hasztinápurába.

Más fényben látta már az őt támogató királyokat és harcosokat, mert tudta, hogy közülük sokan mennyei démonok inkarnációi. Ha mindannyian egyesülnek, a Pándaváknak nem sok esélyük lesz, hogy elkerüljék a vereséget.

Bhísma a dvaitavanai eseményekben épp ellenkezőleg, kitűnő alkalmat látott arra, hogy jobb belátásra bírja Durjódhanát. Nem sokkal visszatérése után megszólította a herceget: – Most magad is láthattad, milyen erősek a Pándavák, s hogy hozzájuk képest milyen keveset ér Karna. Ardzsuna legyőzésével kapcsolatos reményeid legfőbb záloga a szúta fia, de tudd meg, hogy ő Ardzsunának a negyedével sem ér fel. Drága gyermekem, köss békét a Pándavákkal, mielőtt még túl késő lenne.

Durjódhana csak mosolygott és nem szólt semmit. Ugyan, mit tud ez az öreg Bhísma?

Hamarosan ő is eljátssza majd a maga szerepét a Pándavák tönkreverésében, amikor a démonok megszállják! Erre a gondolatra Durjódhanából akaratlanul is kitört a nevetés. Felpattant és kiment a szobából, faképnél hagyva a szomorúan fejét csóváló Bhísmát.

Durjódhana egyenesen Karnához sietett, és elmondta neki, amit Bhísmától hallott. Karnának nagyon fájtak az agg harcos szavai. Ha csak tehette, Bhísma mindig ócsárolta őt. Karna nem értette, miért. Úgy érezte, már épp eléggé bebizonyította a Kuruk iránti lojalitását. Egyetlen vágya Durjódhana sikere volt, s az életét is kész volt feláldozni a Kuru hercegért. Akkor meg miért gúnyolódik rajta örökké ez a Bhísma?

Karna megkérte Durjódhanát, hadd tegyen érte valamit, amivel bebizonyíthatná, micsoda erő lakozik benne.

– A Pándavák annak idején meghódították a földet. Ennek most te élvezed a gyümölcseit, de ha megengeded, útra kelek, s a te nevedben újra meghódítom az egész világot. Az agyalágyult és csalárd Bhísma majd megbánja még amit mondott, ha látja vitézségemet és a Kuruk iránti hűségemet.

Durjódhana szemei felcsillantak az örömtől. Megölelte barátját, és megígérte, hogy ütőképes hadsereget bocsát majd a rendelkezésére. Karna nemsokára már úton is volt a rettenthetetlen Kuru sereggel. A világ minden zugát bejárta, s másodszor is megszilárdította a Kuru birodalmat, ugyanúgy, ahogy azelőtt a Pándavák tették. Kihasznált minden alkalmat, hogy megerősítse a már fennálló szövetségeket, s hogy diplomáciai tárgyalások útján új barátságokat kössön. Azt a királyt pedig, aki ellenállt, hamarosan legyőzte csatában megállíthatatlan seregével, melynek élén ő maga harcolt. Küldetése végén győzedelmesen tért haza, s átadta Durjódhanának a hatalmas mennyiségű sarcot és hadizsákmányt, amit összegyűjtött.

Amikor Durjódhana látta, hogy Hasztinápurába bevonul a kincsek alatt roskadozó szamarak, tevék és elefántok végeláthatatlan menete, felkacagott örömében. Az erős Karnával az oldalán, a világgal a lábai előtt, s a dánavák támogatásával, hatalma megingathatatlan! A herceg már most legyőzöttnek tekintette a Pándavákat. Miközben a tágas palotakertben sétálgattak, így szólt Karnához:

– Kedves barátom, most az a leghőbb vágyam, hogy bemutassam a rádzsaszúját, de még sokkal nagyobb pompával, mint ahogy annak idején Judhisthira tette.

A bráhmanák azonban felvilágosították, hogy a rádzsaszúját – bármennyire vágyik is rá –, csak Judhisthira halála után tarthatja meg.

– Sajnos az áldozatok közül a legnagyobbat nem mutathatja be két olyan király, akik egy időben élnek a földön – mondta csalódottan, s ápolt, szandálba bújtatott lábával belerúgott egy virágba.

Karna megállt és Durjódhanára nézett. Amikor megszólalt, ünnepélyes volt a hangja.

– Ó, király, itt és most fogadalmat teszek: amíg meg nem ölöm Ardzsunát, tartózkodom a hústól és mindenfajta fényűzéstől. Ha pedig bárki adományt kér tőlem, nem fogom visszautasítani.

Durjódhana mosolyogva ölelte keblére Karnát. Most még inkább hitt a végső sikerben; magabiztosan lépett be a palotába, s elégedetten hajtotta álomra a

fejét.

Karna ünnepélyes fogadalma után Indra úgy érezte, elérkezett az idő, hogy segítsen a Pándaváknak. Tudta, hogy Judhisthira leginkább Karnától tart. Habár Ardzsuna mindeddig nagyobb vitézségről tett tanúbizonyságot, Judhisthira még mindig úgy érezte, hogy Karna – veleszületett páncélja miatt – nagy veszélyt jelent, s nem egykönnyen lehet majd megölni. Indra ezért egy reggel bráhmanának öltözve elment, hogy meglátogassa Karnát.

Karna éppen a Gangeszből lépett ki, miután áldozott a napistennek. Ez volt az a napszak, amikor adományt szokott osztani a papoknak . Ezen a napon egy ragyogó bráhmanát látott, amint éppen feléje tart. Tisztelettudóan üdvözölte, s megkérdezte tőle, mit kíván.

– A testedet borító páncélt szeretném elkérni – válaszolta Indra.

Karna nyomban tudta, kicsoda valójában a bráhmana. Álmában a napisten ugyanis figyelmeztette, hogy Indra megpróbálja majd megszerezni tőle a páncélját. Szúrja azt tanácsolta neki, hogy ne adja oda, Karna azonban nem tagadhatta meg a kérést. Azért megpróbálta eltéríteni a bráhmanát a szándékától.

– Kérj bármi mást, megkapod. Minek neked a páncélom? Annyi aranyat kapsz tőlem, hogy egy életre elbúcsúzhatsz a gondjaidtól.

De Indra ragaszkodott a páncélhoz. Karnának nem volt más választása, oda kellett adnia.

– Jól van, ha így kell lennie, hát legyen. Ó, bráhmana, tudom, hogy Indra vagy. Szúrja már tudatta velem jöttödet. Ó, istenek ura, a tiéd lehet a páncélom, de cserébe azt kérem, teljesítsd egy kívánságomat.

– Bármit kérhetsz – a villámomat kivéve – egyezett bele Indra.

Szúrja meghagyta Karnának, hogy ha semmiképp nem tudja elkerülni, hogy oda kelljen adnia a páncélját Indrának, akkor kérje el az istenségtől a Sakti-fegyvert, egy hatalmas dárdát, mellyel szemben még az istenek is tehetetlenek. Karna megmondta Indrának, hogy ezt a fegyvert kéri, mire a félisten így válaszolt:

– Jól van, megkapod a legyőzhetetlen fegyvert, de egy feltétellel: csak egyszer használhatod.

Ellenfeledet mindenképpen legyőzöd vele, de aztán a fegyver visszatér hozzám.

– Elfogadom a feltételt. Csak egy hatalmas ellenségem van, akinek a halálát kívánom – válaszolta Karna.

Egy borotvaéles tőrrel ekkor Karna lemetszette magáról a veleszületett páncélt. Miközben elméjét fogadalmára s eltökélt erény-vágyára rögzítette, csak mosolygott a fájdalmon, amint az arany vért elvált a testétől, s átadta a még vértől csöpögő páncélt Indrának. Az isten megköszönte, cserébe pedig átnyújtotta neki a Saktit. Ezután felszökött a mennyekbe, abban a megnyugtató tudatban, hogy a Pándavák ügye jó úton halad.

Az erdőben a Pándavák tudták, hogy hamarosan találniuk kell egy falut vagy egy várost, ahol eltölthetik száműzetésük utolsó évét. Mindeddig még egyetlen alkalmas hely sem jutott az eszükbe. Hogy tudnák megőrizni inkognitójukat, anélkül, hogy el kellene válniuk? Az elszakadás gondolata elviselhetetlen volt, különösen Draupadí számára. S még így sem lenne semmi biztosíték arra, hogy nem lepleződnek le. A fivéreket az egész világon mindenütt ismerték, s mindenki tudta, hogy nemsokára elhagyják az erdőt. Durjódhana már biztosan mindenfelé szétküldte kémeit. Lelepleződésük elkerülhetetlennek látszott – ebben az esetben pedig újabb tizenhárom év száműzetés vár rájuk. Judhisthira soha nem szegné meg a szavát.

Egy nap, amikor a fivérek a közeli jövőről beszélgettek, lélekszakadva egy bráhmana szaladt oda hozzájuk. A sűrű rengeteg felé mutogatva, izgatottan magyarázta: – Ó, hősök, segítsetek rajtam! Most kellene bemutatnom a napi áldozatot, de minden kellékem, mely egy batyuba volt kötve, fennakadt egy szarvas agancsán, az állat pedig a batyuval együtt elfutott a rengetegbe.

Judhisthira azonnal talpra ugrott. Egy ksatrijának minden körülmények között az a kötelessége, hogy megvédje a bráhmanákat. Magához vette íját, s fivéreivel a sarkában az erdőbe futott. Kisvártatva meg is pillantották maguk előtt a szarvast. Minden igyekezetük ellenére azonban nem tudták sem elfogni, sem eltalálni a nyílvesszőjükkel. Az állat, üldözőivel a nyomában, egyre mélyebbre hatolt a sűrűbe.

Egy idő után azonban a szarvas eltűnt a szemük elől. A Pándavák bevárták egymást, s kimerülten és verejtékezve leroskadtak egy farönkre. Bosszantotta őket, hogy nem tudták visszaszerezni a bráhmana áldozati kellékeit, s a sűrű lombokat fürkészték, hogy vajon merre mehetett a szarvas. Judhisthira végül így szólt Nakulához: – Kedves öcsém, hozz nekünk valahonnan egy kis vizet! Hadd frissítsük fel magunkat, s aztán majd folytatjuk a keresést.

Nakula letette az íját, s fürgén felmászott az egyik fára. Nem messze vízimadarakat látott körözni a levegőben. Akkor tónak is lennie kell valahol a közelben, gondolta, felkapott hát egy üres tegezt, s elindult vízért. Hamarosan egy lótuszokkal és vízililiomokkal benőtt, tisztavizű

tóhoz ért. Letérdelt a partján, s már éppen ivott volna a vízből, amikor egy szigorú hang szólította meg:

– Állj! – parancsolta. – Ó, gyermek, ez a tó az enyém. Csak akkor ihatsz a vizéből, ha előbb megfelelsz a kérdéseimre.

Nakula körülnézett, de nem látott senkit. Mivel már nagyon kínozta a szomjúság, úgy döntött, előbb iszik a csábító vízből, s csak azután jár utána a hang forrásának. Tölcsért formált a tenyeréből, s az ajkához emelte a vizet. Amint az első csepp a szájához ért, holtan esett össze.

Egy idő után Judhisthira nyugtalankodni kezdett, s megkérte Szahadévát, hogy menjen a testvére után. Szahadéva hamarosan rátalált a tó partján heverő Nakulára. Megrendülten rogyott térdre fivére mellett, s felkiáltott fájdalmában. Nakula testének ragyogása nem halványult el, mindazonáltal

halottnak tűnt: nem lélegzett, nem dobogott a szíve. Szahadéva meg volt zavarodva. Ő is majd elepedt a szomjúságtól, a víztükör fölé hajolt hát, hogy igyon belőle. A hang neki is megálljt parancsolt, s közölte, hogy előbb meg kell felelnie néhány kérdésre.

"Ez fölöttébb különös" – gondolta Szahadéva, majd alaposan körülnézett, de nem látott senkit. Kezét már belemerítette a vízbe. Kínzó szomjában egy maréknyit a szájához emelt – s abban a pillanatban ő is holtan rogyott a testvére mellé.

Amikor már vagy egy órája egyik iker sem tért vissza, Judhisthira szólt Ardzsunának, hogy menjen utánuk. Ardzsuna magához vette íját, s óvatosan haladt előre az erdőben. Nemsokára megtalálta az ikreket a tóparton. Halottnak tűntek. Ardzsunából fájdalmas kiáltás tört fel. Egy nyílvesszőt helyezett az íjhúrra, s körülnézett, de dulakodásnak nem látta nyomát. Ki ölhette meg az ikreket, harc nélkül? Minden nagyon békésnek tűnt; a hatalmas víztükör nyugalmat árasztott, a környező fák lágyan lengedeztek a szélben. Csak néhány madár törte meg a táj csendjét, amint nagy szárnycsattogással leszállt a vízre.

Fivéreihez hasonlóan Ardzsuna is majd meghalt szomjan. Letérdelt a partra, s már nyúlt is a víz felé, amikor felcsendült a hang:

– Ne igyál a vízből! Először válaszolj a kérdéseimre!

Ardzsuna talpra ugrott és lövésre emelte íját. Sehol nem látott senkit, ezért minden irányban lőni kezdte nyilait, melyekre olyan mantrát olvasott rá, hogy még a láthatatlan célpontot is eltalálják. Mindenfelé Ardzsuna nyílvesszői borították el az eget, ellenségnek azonban nyomát sem lehetett látni. A hang ismét megszólalt:

– Ne vesztegesd az időd, Ardzsuna. Felelj meg a kérdéseimre, mert ha nem, és iszol a vízből, halál fia vagy.

Ardzsunának a fejébe szökött a vér: törődik is ő holmi figyelmeztetéssel! Ha iszik a vízből, az talán majd elővarázsolja ezt a titokzatos beszélőt. Akkor majd lehet szó kérdésekről. Inni kezdett, de pár korty után ő is a fivérei mellé hanyatlott.

Judhisthira eközben az erdőben egyre nyugtalanabb lett. Odaszólt Bhímának: – Mit csinálhatnak öcséink? Ó, ellenség végzete, azt hiszem, neked kell megtalálnod és visszahoznod őket.

Bhíma felpattant és keresztülvágtatott az erdőn. Amikor megpillantotta három öccsét elnyúlva a vízparton, meglepődött. Csak nem meghaltak? Bhíma, legnagyobb borzadályára, életnek semmi jelét nem tudta felfedezni rajtuk. Milyen nagyhatalmú lény ölhette meg őket? El sem tudta képzelni. Bhíma lélekben felkészült rá, hogy bármelyik pillanatban felbukkanhat a szörnyű ellenség, s akkor majd neki is ki kell vele állnia párbajra. Addig is legjobb lesz, ha csillapítja szomját és úrrá lesz kimerültségén. Amikor azonban már éppen ivott volna, a hang megálljt parancsolt.

Bhíma tudta, hogy a hang csakis azé lehet, aki megölte fivéreit. Na, majd

mindjárt elbánik vele! Előbb azonban iszik egyet, s aztán kezdődhet a harc. A víz fölé hajolt. Amint az első csepp az ajkához ért, holtan rogyott három öccse mellé.

Az egyedül maradt Judhisthirát rossz előérzetek gyötörték. Ahogy múlt az idő, s a fivérei még mindig nem jöttek vissza, elhatározta, hogy utánuk ered. Áttörte magát a bozótoson, és futva haladt a távoli madárhangok irányába. Egyszer csak egy tisztáshoz ért, és meglátta a tavat.

Amikor észrevette a parton fekvő öccseit, nagy jajveszékelésben tört ki. Szinte eszét vette a képtelenségnek tűnő látvány. Odarohant fivéreihez és lerogyott a földre. Életnek semmi jele.

Judhisthira könnyes szemmel nézett körül. A békés tó olyan volt, mintha egyenesen a mennyekből ereszkedett volna alá. A levegőt édes illat töltötte be, s a part menti fákat piros, kék és sárga virágok borították. De nyilván valami sötét veszély leselkedik a látszólag békés tájkép mögött.

Judhisthira gondolkozni kezdett. Habár fivérei halottnak tűntek, a testük még mindig ragyogott, mintha a lelkük még nem hagyta volna el – életlevegőjük azonban elszállt. Ki az, aki ezt képes megcsinálni? Nem úgy tűnt, mintha harcban ölték volna meg őket. Talán maga a halál istene vette el az életüket? De miért? Judhisthira a tóra nézett. A válasznak ott kell lennie!

Valamiképpen ez a tó okozta a halálukat. Judhisthira fejest ugrott a vízbe. Amikor a felszínre bukkant, megszólalt a hang:

– Ó, gyermek, ne igyál a vízből. A tó az enyém. Először válaszolj a kérdéseimre, ha nem, te is meghalsz, mint a testvéreid.

Judhisthira körülpillantott. – Ki vagy? – kiáltotta.

– Darumadár vagyok, és itt élek a tavon. A fivéreid nem törődtek a figyelmeztetésemmel, ezért elragadta őket a halál. Ne akarj te is az ő sorsukra jutni.

Legnagyobb ámulatára, Judhisthira egy hatalmas darvat pillantott meg az egyik közeli faágon.

– Félisten vagy? – kérdezte tőle. – Egy egyszerű madár biztosan nem tudta volna megölni a testvéreimet.

A daru abban a pillanatban hatalmas és félelmetes lénnyé változott: nagy, vörös szemei izzottak, a fülei hosszúak és hegyesek voltak, a testéből ragyogó fény áradt, és úgy bömbölt, mint a menynydörgés:

– Tudd meg, hogy jaksa vagyok, s a fivéreid saját hibájukból haltak meg. Megtiltottam, hogy igyanak a vízből, de nem fogadták meg a szavam. Ez a víz az enyém. Annak, aki inni akar belőle, először válaszolnia kell a kérdéseimre.

– Ó, jaksa, semmiképp sem akarom elvenni, ami a tiéd. Tedd föl a kérdéseidet, s ha tudok, válaszolok rájuk – felelte Judhisthira félelemmel vegyes aggodalommal.

– Jól van. Akkor mondd meg nekem, hogyan emelkedik ki a lélek az anyagi lét mocsarából? Ki szegődik társául, ki vezetőjéül, s mire támaszkodik?

– A lelket az Istenről szóló tudás emeli fel. Társai a jámbor erények, vezetője az örök dharma, támasza pedig az igazság.

A jaksa elmosolyodott, és újabb kérdéseket tett föl, Judhisthira meg sorra mindegyiket megválaszolta. Már vagy fél órája tartott a faggatás, amikor végül a jaksa így szólt: – Ó, Pándu fia, halld utolsó kérdésemet: mi a világon a legcsodálatosabb dolog? Mi a világ sora, s hogyan tudja meglelni az ember az örök dharma ösvényét?

Judhisthira, aki a tóparton térdelt a jaksa előtt, így felelt: – A legcsodálatosabb dolog az, hogy habár nap mint nap megszámlálhatatlan élőlény távozik a halál hajlékára, az ember mégis azt hiszi, hogy ő nem fog meghalni. A világ sora az, hogy az idő itt minden élőlényt elpusztít, az örök dharma útjára pedig a nagy szentek szívében lehet rálelni.

A jaksa elégedettnek látszott.

– Helyesen válaszoltál a kérdéseimre – szólt elismerően Judhisthirához. Melyik fivéredet támasszam fel?

Judhisthira gondolkozott egy pillanatig, majd így felelt: – Nakulát hozd vissza az életbe.

– Megleptél! – csodálkozott a jaksa. – Azt hittem, Bhímát vagy Ardzsunát fogod választani.

Judhisthira elmondta, azért esett Nakulára a választása, mert igazságos akart lenni mindkét anyjával szemben. Ha nem az ikrek valamelyikét választja, akkor Mádrínak nem marad élő utóda.

– A magam kedvéért soha nem térnék le az erényesség útjáról – mondta.

– Kitűnő! – mondta a jaksa elégedetten. – Mivel mindig erényes maradtál, és sohasem ártottál senkinek, az összes fivéredet feltámasztom.

Alighogy a jaksa ezt kimondta, Judhisthira látta, hogy az öccsei megmozdulnak. Szemüket dörzsölve felültek, és kábán tekingettek maguk körül, mintha mély álomból ébredtek volna fel.

Judhisthira magánkívül volt az örömtől. Köszönetet mondott a jaksának és megkérdezte: – Ó, kiváló lény, ki vagy? Egy félisten? Vagy talán atyám, a vallás ura?

Judhisthira tudta, hogy közönséges jaksa nem tudta volna előidézni az öccsei halálát – s az életbe sem tudta volna visszahozni őket.

– Valóban atyád vagyok, ó, legkiválóbb Bhárata. Dharma áll előtted. Azért jöttem, hogy lássalak és próbára tegyelek. Drága fiam, minden jámbor erény megtalálható benned, s dicsőséged mától még fényesebben ragyog. Kérj tőlem egy áldást!

Judhisthira mélyen meghajolt az isten előtt, s azt kérte tőle, hogy a bráhmana kapja vissza áldozati kellékeit. Dharma erre elmondta neki, hogy ő volt az, aki szarvas képében elragadta a batyut.

– Itt van, vedd el, de kérj még valamit.

– Hatalmas istenség, hamarosan elkezdődik száműzetésünk utolsó éve,

melyet rangrejtve kell eltöltenünk. Kérlek, add meg, hogy bárhová menjünk is, bármennyire is saját valónkhoz híven viselkedjünk, senki ne ismerjen fel bennünket.

– Úgy lesz. Kegyem révén egy teljes évig nem fognak felismerni. Kedves Judhisthira, te a részem vagy – ugyanúgy, ahogy barátod és jóakaród, Vidura is. Hadd adjak neked még egy áldást, mielőtt távoznék.

– Uram, már az is boldoggá tesz, hogy láthatlak, de mivel szeretnél megáldani, csak azt kérem tőled, hogy legyek mindig könyörületes, önmegtartóztató és igazságos.

Viharos-mennydörgésszerű hangon így szólt Dharma: – Te már így is az erény megtestesülése vagy. Minden úgy lesz, ahogy óhajtod.

A félisten ekkor eltűnt. Judhisthira és fivérei talpra ugrottak és összeszedték a bráhmana holmijait, s még mindig a különös élmény hatása alatt, visszatértek remetelakjukba.

Huszadik fejezet

Egy utolsó lecke

Az esős évszak véget ért, s Dhaumja asztrológiai számításai szerint elérkezett a száműzetés utolsó éve, amit a Pándaváknak emberlakta területen kellett eltölteniük. Meghányták-vetették a dolgot, s úgy határoztak, Viráta városába mennek. Nem volt messze, s királyához – akit szintén Virátának hívtak – jó barátság fűzte őket. Bíztak Dharma áldásában, így aztán arra jutottak, az lesz a legjobb, ha együtt maradnak. Azt azonban semmiképp sem akarták, hogy valamilyen váratlan fordulat miatt meghiúsuljon a tervük, ezért alaposan átgondolták, milyen álruhában jelenjenek meg.

– Én verhetetlen kockajátékosként mutatkozom majd be a királynak – mondta Judhisthira, jól tudván, mennyire szeret kockázni a király. – Elhitetem vele, hogy valaha Judhisthira bizalmas szolgája voltam. Elkápráztatom az ügyességemmel, s aztán a barátja és tanácsadója leszek.

Bhíma úgy döntött, szakácsnak áll be a királyhoz, hiszen ehhez a mesterséghez igazán jól értett. Nakula, aki hajdanán kiválóan bánt a lovakkal, úgy gondolta, a királyi ménes istállóiban talál majd szolgálatot magának. Szahadévának jó érzéke volt a tehenekhez, elhatározta hát, hogy tehénpásztor lesz, s a király csordáját fogja terelgetni. Ardzsunának eszébe jutott Urvasí átka s az, amit Indra mondott az átok hallatán.

– Meg van írva a sorsomban, hogy a harmadik nem képviselője leszek. Mint Brihannala mutatkozom majd be, s fölajánlom a királynak, hogy énekelni és táncolni tanítom a palota ifjú hölgyeit. Most legalább hasznát vehetem annak, amit annak idején a gandharváktól sajátítottam el.

Fivérei hitetlenkedve néztek Ardzsunára: igencsak nehezükre esett elképzelni őt, a vitéz harcost egy eunuch szerepében… Mily kifürkészhetetlen a sors!

Már csak Draupadí volt hátra. Ő azt találta ki, hogy cselédlánynak öltözik, s beáll szolgálónak a palotába.

Eldöntötték hát, hogyan maradjanak álruhájuk mögé bújva még mindig az ismeretlenségben.

Judhisthira meghagyta Dhaumjának, hogy Drupada városában, Kampiljában várja ki, míg a száműzetés utolsó esztendeje is letelik. Az öt hős fivér aztán felkerekedett, s elindult Virátába, a matszják birodalmába.

Viráta határába érve elhatározták, hogy nem viszik magukkal a fegyvereiket, hanem a város falain kívül helyezik biztonságba őket. Őzbőrbe varrták valamennyit, s a batyut egy fa égbenyúló ágaihoz kötözték. “Szegény anyánk földi maradványait hoztuk ide…” – híresztelték el a helybéliek között.

Ott álltak hát a város, Viráta határában, s külön-külön indultak útnak: minden nap másikuk lépte át a város kapuját. Ott aztán egyenesen a királyi palotába mentek. Viráta király ámulva nézte az öt daliás ifjút. Megjelenésük

tekintélyt parancsolt, akárha királyok lettek volna, a nép védelmezői, s öles, méltóságteljes, határozott léptekkel járultak az uralkodó elé. A király szeme leginkább Ardzsunán akadt meg: a hős Pándava szárit viselt, izmos alkarját, melyet íjának húrjától mindenütt hegek borítottak, teljesen elfedték a csilingelő karperecek, kardíszek. Viráta figyelmesen hallgatta életük történetét, s minden szavukat elhitte. “Micsoda szerencse, hogy ilyen nemes lelkeket vezérelt hozzám az ég!” – gondolta, s azon nyomban a szolgálatába fogadta őket.

Az istenek elrendezése folytán egy pillanatig sem gyanította, hogy az öt Pándava áll előtte.

Draupadí megjelenése alaposan felkavarta a város kedélyeit. Lélegzetelállító szépsége láttán – melyet cselédruhája sem halványíthatott el – a férfiak szinte eszüket vesztették. A Pándavák gyönyörű hitvese a királynéhoz sietett, s arra kérte, hadd lehessen a szolgálója. A királyné először hallani sem akart róla. Attól félt, a szépséges jövevény megzavarja majd a király fejét, ám Draupadí megnyugtatta:

– Öt nagyhatalmú gandharva felesége vagyok. Ők vigyáznak majd rám, én pedig egy pillantást sem vetek más férfira!

Békés élet köszöntött Viráta városában a Pándavákra és Draupadíra. Bármit kért tőlük a király, lelkiismeretesen teljesítették. Szerényen éltek, s csak ritkán találkoztak. Nehéz esztendő volt, különösen Draupadí számára, aki nem hagyhatta el a cselédek lakrészét, így nem láthatta férjeit. Az idő azonban gyorsan elröpült, és hamarosan már csak néhány hét volt hátra száműzetésükből. Senki nem sejtette, ki rejtőzik az álruhák mögött, így aztán gondolataikat egyre inkább az kötötte le, hogyan szerzik majd vissza birodalmukat, ha a száműzetés véget ér.

Egy napon azonban Draupadí újra veszélybe került. A királynak volt egy nagy erejéről híres sógora, Kícsaka, akit a Pándavák hitvesének elbűvölő szépsége teljesen rabul ejtett. Draupadí hiába figyelmeztette, hogy öt férje védelmezi, Kícsaka mégis megpróbálta erőnek erejével elcsábítani. Kétségbeesésében Draupadí titokban Bhímához szaladt.

– Ments meg ettől az elvetemült, aljas gazembertől! – kérlelte. – Előbb dobom el magamtól az életet, mint hogy engedjek neki!

Bhíma félt a leleplezéstől, ám Draupadínak végül sikerült meggyőznie. Draupadí aztán egy éjjel találkára hívta Kícsakát, s úgy intézte, hogy Bhíma is ott legyen. A mit sem sejtő Kícsaka így a hős Pándavával találta szemben magát, aki tajtékzó haragjában nyomban nekitámadt, s egy rettenetes ütéssel Jamarádzsa birodalmába küldte.

A király nem hitt a fülének, amikor meghallotta, hogy legyőzhetetlennek hitt sógorát megölték, Draupadí azonban váltig bizonygatta, hogy gandharva férjei végeztek vele. Viráta király nem tehetett mást, elhitte a történetét. Ettől kezdve félelemmel teli gyanakvással figyelte a panycsála hercegnőt. Legszívesebben nyomban elküldte volna a palotából, de amikor hallotta, hogy

hamarosan amúgy is elhagyja a várost, megnyugodott.

Eközben Kícsaka halálának híre Hasztinápurába is eljutott. A Pándavák száműzetésének utolsó esztendejében a Kauravák kémek ezreit menesztették szerte a világba, hogy az öt fivér nyomára bukkanjanak. Nem akadt azonban egyetlen egy sem, aki hírt hozott volna róluk: sehol sem látták őket. Durjódhana szívébe egyre inkább befészkelte magát az aggodalom. Bízott benne, hogy ha háborúra kerülne sor, legyőzné a Pándavákat, legszívesebben azonban elkerülte volna az összecsapást. A hadviselés rettentő kincseket emésztene föl, és milliók életébe kerülne. S hogy ki kerülne ki győztesen belőle, azt előre soha nem lehetett tudni.

Nyugtalanságának tüzét csak szította, hogy a család öregjei egyremásra intették. Bhísma, Dróna, Kripa és Vidura igencsak borúlátón tekintettek arra az időre, amikor a Pándavák száműzetése véget ér.

– A Kuruknak írmagjuk sem marad, ha ez a háború kitör! – figyelmeztették. Mindannyian meg voltak róla győződve, hogy a Pándavákat lehetetlen legyőzni. Amikor rájöttek, hogy Durjódhanának esze ágában sincs visszaadni az öt fivérnek a birodalmat, mindent megpróbáltak, hogy jobb belátásra bírják.

– Keservesen megbánod még a napot is, amikor hadat üzentél a Pándaváknak! – mondták.

Durjódhana azonban ügyet sem vetett a tanácsukra. Akit csak tudott, igyekezett szövetségesének megnyerni a háborúhoz. Kegyetlen, véres csatának ígérkezett – de mennyivel jobb lett volna, ha a Pándaváknak valahogy a nyomára bukkanhatna! Kícsaka halálának hírére mélyen eltöprengett. Jó hír volt, hiszen Viráta vitéz sógora mindig is szálka volt a Kuruk szemében: a hűbéres királyok számtalanszor kértek már tőlük védelmet az örökké harcra szomjazó Kícsaka ellen. Legyőzni azonban sosem tudták, és Durjódhana már jó ideje azon törte a fejét, hogyan végezhetne vele. S most végre halott! De ki tehette? Vajon ki tudott felülkerekedni rajta? Nem sok ember volt, aki a halálba küldhette Kícsakát; Bhíma mindenesetre közéjük tartozott. Már az is gyanút ébresztett Durjódhanában, hogy a matszját az éj leple alatt, titokban ölték meg. Ha Bhíma volt az, valószínűleg nem volt más választása.

Durjódhana, némi tanakodás után, szólásra emelkedett a Kuruk tanácsában.

– Most, hogy Kícsaka a halál birodalmába távozott, a matszják elvesztették védelmezőjüket. Végre bosszút állhatunk rajtuk a sok erőszakért, amit Kícsaka oly hosszú időn át büntetlenül követett el. Azt javaslom, egy percig se tétovázzunk: rohanjuk le őket azonnal, s szerezzük vissza elrablott kincseinket! Kényszerítsük térdre őket, s tegyük őket a hűbéreseinkké!

Durjódhana szavait általános tetszés fogadta. Fel is állították a hadsereget, s hamarosan már csak a lovak patái nyomán kerekedett porfelhőt lehetett látni, amint a katonák elvágtattak a matszja birodalom felé.

Viráta királynak eközben főtt a feje, hogy kit nevezzen ki Kícsaka utódául. Az öt jövevényre gondolt, akik nemrég érkeztek a birodalmába, s akik közül

mindegyik alkalmasnak látszott a hadvezéri posztra. Nem telt bele sok idő, ragyogó alkalom nyílt rá, hogy bebizonyosodjék, mennyire igaza volt. Egy napon, amint a trónteremben üldögélt, egy tehénpásztor futott hozzá lélekszakadva:

– Felség! Felség! Siess hamar! Egy rettentő sereg épp a csordádat hajtja el a mezőkről!

A király azonnal fegyverbe szólította hadseregét, és Ardzsuna kivételével a Pándaváknak is fegyvert és páncélt adatott a kezébe.

– Akinek termete hegyekkel vetekszik, karja pedig oly erős, akár az elefánt ormánya, az harcoljon! – mondta.

Viráta a sereg élére állt, és eszeveszett iramban vezette hadait a legelők felé. Szikrázó arany páncélzatában – melyet száz napkorong és száz ragyogó szem díszített – csillogó fény ölelte körül, amint hatalmas szekerén feltartóztathatatlanul száguldott az ellenség felé. Hatvanezer harcos követte, közöttük a négy Pándava.

A Kuruk kettéosztották seregüket. Az egyiket, melynek élén Trigárta királya, Szusarmá állt, a csorda elhajtásával bízták meg, míg ők maguk egy másik oldalról a város ellen indultak. Viráta és serege a trigártai katonákra csapott le, s bősz csatakiáltásokkal máris nyílvesszők özönét zúdította rájuk.

A trigárták szembefordultak a matszjákkal. A két hadsereg összecsapott, s ádáz csata vette kezdetét. Sűrű porfelhő emelkedett a magasba lábuk nyomán, ahogy a harcosok egymásnak estek.

Csattogtak a fegyverek, katonák és állatok fülsiketítő üvöltése töltötte be a levegőt. Százával estek el a katonák, levágott kezek és lábak hullottak a véráztatta földre, törzsüktől elválasztott fejek gurultak mindenfelé, még rajtuk a harci sisak és a ragyogó fülbevalók.

Eközben Durjódhana és a Kuruk elérték a város túlsó határát. Viráta királynak itt is legelészett néhány csordája, így aztán a katonák ezeket is elhajtották. A halálra rémült tehénpásztorok hanyatt-homlok menekültek a városba, és futottak Bhumindzsajához, Viráta fiához, aki azért maradt otthon, hogy a király távollétében gondját viselje az ország ügyeinek. A herceg épp a palota hölgyeinek társaságát élvezte. Amint meghallotta, hogy a Kuruk elhajtották a király teheneit, vakmerően kijelentette:

– Majd én megmutatom, milyen harcos vagyok! Ma tanúi lehettek hősiességemnek! A dölyfös Kuruk hamarosan megbánják ostoba tettüket! Azt sem tudják majd, merre szaladjanak! Visszaszerzem a tehéncsordát, ők meg azt fogják hinni, maga Ardzsuna szállt szembe velük!

Tudta azonban, hogy egyedül sohasem győzheti le a Kuru sereget, ezért így folytatta: – De ó, jaj! Egyetlen kocsihajtó sem maradt, aki a segítségemre lehetne. Minden vitéz harcos az apámmal tartott, s most a város túloldalán csatáznak. Hogyan harcolhatnék, ha nem találok egy ügyes kocsihajtót, aki hajtaná lovaimat?

A herceg a mellét döngetve egyre az erejével kérkedett, s Ardzsunához hasonlította magát.

Draupadí azonban megelégelte hencegését: képtelen volt elviselni, hogy Ardzsunával egy napon meri említeni magát.

– Ó, nemes herceg! Van itt valaki, aki szíves-örömest lenne a kocsihajtód. Brihannala az, aki hajdanán Ardzsuna lovainak gyeplőjét tartotta harci szekerén. Nincs nála kiválóbb kocsihajtó, elhiheted!

Bhumindzsaja úgy bámult Draupadíra, mint aki nem hisz a fülének.

– Brihannala? Hogy egy eunuchot kérjek meg arra, vezesse a szekerem? – kérdezte hahotázva.

– Ha őt választod, mind egy szálig legyőzöd majd a Kurukat, meglásd!

Minden szem a hercegre szegeződött, akinek ámulatában még a szája is tátva maradt. Most aztán tényleg meg kellett mutatnia, hogy nem hiába büszkélkedett az erejével.

– Jól van! – nyelt egyet. – Próbára teszem az ügyességét.

Nyomban hívatta Brihannalát az asszonyok lakosztályából. Páncélt adatott rá, harci szekeréhez vezette, s nem telt bele sok idő, már száguldottak is sebesen ki a városból, hogy szembeszálljanak a Kurukkal. Amikor azonban a távolban megpillantották a sereget, Bhumindzsaja szívét rettentő félelem szorította össze. A Kuru hadsereg úgy hullámzott előttük, mint a végtelen óceán, égbenyúló zászlórúdjaik erdeje szinte eltakarta előlük a napot.

– Állj meg! – parancsolta a herceg Brihannalának – Ez esztelenség! A vesztünkbe rohanunk!

Hogyan tudnék legyőzni egy ekkora hadat? Nézd csak, kik vannak közöttük: Bhísma, Dróna, Kripa, Karna és a hős uralkodó, Durjódhana! Még a félisteneknek is össze kellene szedniük minden vitézségüket, hogy fölébük kerekedjenek.

Ardzsuna hátravetette hosszú hajfonatát, s fenyegetően pillantott a hercegre.

– Harcos vagy, kötelességed hát, hogy helyt állj a csatában! Annyit kérkedtél az erőddel; gyáva módjára most már nem menekülhetsz el. Ami engem illet, én biztos, hogy nem futamodom meg egy ilyen sereg elől!

Bhumindzsajának azonban maradék bátorsága is az inába szállt. Félelmében úgy reszketett, mint a nyárfalevél, s kijelentette, hogy még ha gúny céltáblájává válik is, ha mindenki rajta fog nevetni, akkor sem hajlandó részt venni a harcban.

Ardzsuna elengedte a gyeplőt, és körülpillantott, hol találja meg a fát, melynek ágai között annak idején elrejtették a fegyvereiket.

– Rendben van, hercegem! – mondta. – Ha megengeded, majd én harcolok helyetted. Te tartsd a gyeplőt!

Bhumindzsaja nem tudta levenni a szemét a Kuru hadseregről. Melyik halandó merne szembeszállni velük, s ami a fő: melyik kerülne ki élve a csatából? Ennek a Brihannalának elment a józan esze… Mindenesetre

igencsak magabiztosnak látszik. A herceg látta, hogy Brihannala egy szemernyit sem fél, így aztán megnyugodott.

– De hogyan akarsz megküzdeni ekkora haddal? – kérdezte tőle.

Ardzsuna a távolban egy fára mutatott, amelynek ágai között még mindig ott rejtőzött a titokzatos batyu.

– Hajts ahhoz a fához, és megtudod! – felelte a hercegnek.

Bhumindzsaja fogta a gyeplőt, és a fa alá vezette a szekeret.

– Most mássz fel, és hozd le azt a csomagot! – mondta neki Ardzsuna. A herceg így is tett.

Amikor aztán Ardzsuna felvágta az őzbőrt, Bhumindzsajának még a lélegzete is elállt ámulatában, amikor a veszedelmes fegyvereket meglátta.

– Kinek a fegyverei ezek? Mintha dühödten sziszegő kígyók bújtak volna elő, készen arra, hogy bármelyik pillanatban támadjanak, ahogy kedvük tartja!

Ardzsuna úgy gondolta, elérkezett az idő, hogy Bhumindzsaja előtt feltárja az igazságot.

– Ó, herceg! A Pándavák fegyvereit látod magad előtt. Én vagyok Ardzsuna, és négy fivéremmel együtt élek Viráta városában. Ez a szivárványszínben szikrázó, ragyogó íj a híres Gándíva.

A hercegnek tátva maradt a szája. Ardzsunára nézett, aztán az íjra, aztán megint Ardzsunára.

– Igazat beszélsz? Hogyan tudtátok ily sokáig titokban tartani a kilétetеket? Bizonyítsd be, hogy valóban Ardzsuna vagy! Ardzsunának tíz neve van. Sorold fel mindet, s akkor elhiszem, amit mondtál!

– Az istenek védelmeztek bennünket – felelte Ardzsuna, s aztán felsorolta a hercegnek mind a tíz nevét. Bhumindzsaja tágra nyílt szemmel hallgatta. Visszagondolt rá, hogyan bukkant fel egy esztendővel azelőtt városukban Ardzsuna és a négy titokzatos férfi, a szépséges leánnyal együtt, s hirtelen megvilágosodott előtte az igazság.

– Ó, uram, én erről mit sem sejtettem! – vetette magát a földre Ardzsuna előtt. – Kérlek, bocsáss meg, ha bármivel is megsértettelek!

Ardzsuna megnyugtatta a herceget, s aztán így szólt: – Most azonban harcra fel, nézzünk a Kuruk szemébe! Már régóta várok erre a pillanatra…

Ardzsuna megszabadult karkötőitől, és kesztyűt húzott. Leült a szekéren, s égi fegyvereire gondolt. Azok nyomban megjelentek elméjében.

– Itt vagyunk, Pándu gyermeke! Parancsolj velünk! – mondták.

– Maradjatok az emlékezetemben! – felelte nekik Ardzsuna. A mezőn túl sorakozó Kurukra pillantott. Hamarosan rájönnek, kivel állnak szemben; de most már nem számít: a száműzetésnek vége. Ez a csata méltó befejezése lesz! Ardzsuna felhúrozta a Gándívát, s megpendítette a húrt.

Hangja úgy kapott szárnyra, mintha két hatalmas hegy ütközött volna össze. Megremegett a föld, megrázkódtak a fák.

A rémisztő hang hallatán a Kuruk mintha sóbálvánnyá váltak volna. Nem hajtották már a teheneket, és meglepetten néztek körbe. Bhísma és Dróna azonnal tudták, hogy a hang Ardzsuna Gándívájától származik, s a tudat, hogy a Pándavák élnek, örömmel töltötte el a szívüket. Annak azonban, hogy hamarosan meg kell vívniuk Ardzsunával, már korántsem örültek annyinak: rettentő félelem járta át őket már a gondolatra is.

– Felség! – szólt Dróna Durjódhanához. – Ennek az íjnak a hangjából, a föld remegéséből és számos más előjelből ítélve biztosra veszem, hogy Ardzsuna a közelben van!

Durjódhana a távolban a magányos harci szekérre pillantott, amely szélsebesen közeledett feléjük a mezőn át. Ardzsuna lenne? Erre igazán nem számított. De hiszen a Pándavák száműzetése még nem ért véget! Ha Ardzsuna felfedi magát, újabb tizenhárom év vár rájuk a rengetegben.

Dróna beszámolt neki a baljós jelekről, melyek nagy veszélyt jósoltak a Kuru hadseregnek.

– A katonák kedvetlenek, elhagyta őket minden erő. Gyászos melankólia kerítette hatalmába őket, s varjak csapnak le rájuk a magasból vészjósló károgással. Készülj a csatára! Ha Ardzsuna áll velünk szemben, sokszorosan megbánod még, amit eddig tettél…

Durjódhana tekintete elsötétült. Talán inkább Ardzsuna lesz az, aki hamarosan szánja majd tetteit! Bhísmához lépett, s így szólt:

– Dicső nagyatya! Úgy látszik, Ardzsuna közeleg. Kiszámoltad-e az időt? Letöltötték-e már száműzetésüket?

– Nem kétséges, hogy Pártha az – felelte Bhísma. Akárcsak Durjódhana, Kícsaka halálának híre őt is elgondolkodtatta, s ő is arra a következtetésre jutott, hogy a Pándavák Virátában vannak. Már ki is számolta, mennyi ideje voltak távol: a tizenhárom esztendő véget ért.

Bhísma szavait Karna nevetése szakította félbe.

– Mit számít, hogy vége-e a száműzetésnek vagy sem? Ardzsunát ma saját kezemmel küldöm a halálba, s ezzel letörlesztem Durjódhanával szembeni adósságomat. Ha úgy tetszik, akár le is tehetitek a fegyvert. Egymagam végzek valamennyiükkel, még ha mind az öt fivér csatába száll is e harcmezőn!

Kripa lesújtó pillantást vetett a hencegő Karnára.

– Úgy látszik, már elfelejtetted azt a kis kalandot a gandharvákkal. Akkor vajon hová tetted a vitézséged? Ki volt az, aki végül Durjódhana megmentésére sietett?

Bhísma és Dróna hangosan helyeseltek, s mindketten Karnára néztek. Karna tajtékzott a dühtől. Magasba emelte íját, s a messzeségben Ardzsunára pillantott. Válaszra sem méltatta a Kurukat. Majd elhallgatnak, ha legyőzi Ardzsunát! A gandharvák annak idején váratlanul támadtak, de most föl volt készülve.

– Pándu erényes fiai eleget tettek a megállapodásnak – szólalt meg újra Bhísma. – Száműzetésük ideje lejárt. Nem kell tőlük tartanunk, hiszen sohasem követnének el bűnt. Fogadjuk őket szeretettel! Ó, Durjódhana! Add vissza nekik birodalmukat, s kerüljük el a fölösleges öldöklést!

Durjódhana nem látott a dühtől.

– Soha, semmit nem vagyok hajlandó visszaadni nekik! – vicsorogta. – A csatamezőn fogunk egyesülni!

Bhísma fájdalmasat, mélyet sóhajtott. Emlékezetében megjelent az a régi nap, amikor a trónról lemondva nőtlenségi fogadalmat tett. Apja akkor megáldotta, hogy maga választhatja meg halálának pillanatát. Cserébe Bhísma megesküdött, hogy bár sohasem foglalja el a hasztinápurai trónt, örök életében védelmezni fogja. Dhritarástra oldalára kellett hát állnia, s ez azt jelentette, hogy Durjódhanát támogatja. A kötelesség útja bizony nem volt mindig könnyű.

Dróna kiadta az első parancsokat a csatára. Az égből hirtelen néhány nyílvessző hullott a lábához, majd Bhísmáéhoz és Kripáéhoz is.

– Ardzsuna üdvözli így rég nem látott feljebbvalóit – mondta Dróna. – Tiszteletét ajánlja velük, ám készüljetek: amit ezután lő ki, többé nem a hódolat jele lesz!

Ardzsuna eközben Bhumindzsaját látta el tanácsokkal.

– Óvatosan közelítsd meg a sereget! Különösen Karnán tartsd rajta a szemed. Ő és Durjódhana világéletükben a halálomat akarták. A többiek azonban, Bhísma, Dróna és Kripa, soha nem kívánnának rosszat nekem.

A matszják hercege megindult szekerével a Kuruk hada felé. Ardzsuna kezében lövésre készen ott feszült a Gándíva íj. Ha teheti, nem fog sem feljebbvalói, sem Durjódhana vagy fivérei életére törni. A száműzetésnek vége: először békés úton kell egyezségre jutniuk. Ez volt Judhisthira határozott kívánsága is. Talán ez a csata észhez téríti Durjódhanát. Ha majd látja fegyvereinek erejét, melyek égi démonok egész seregeit győztek már le, talán hajlandó lesz békét kötni.

– Vigyél egyenesen Durjódhanához! – mondta kocsihajtójának. Tekintetét a Kaurava hercegre szegezte, s aztán nem telt el egy pillanat, íjából ezer meg ezer nyílvessző süvített szélsebesen Durjódhana felé, akár egy félelmetes sáskahad. A Kuruk nyomban a herceg mellett teremtek, hogy segítségére legyenek. Dróna és Kripa nyílvesszőikkel kivédték Ardzsuna nyilait, aki erre mosolyogva még nagyobb erővel támadott, s az eget hirtelen mantrákkal irányított nyílvesszői töltötték be. Két tanítóját kímélve – akik vonakodva szálltak ellene harcba – egyenesen Durjódhana felé vágtatott. Acélnyilainak záporában, melyek – Durjódhanának úgy tűnt – minden irányból zuhogtak testére, tántorogva próbálta tartani magát, ám még az is nehezére esett, hogy íját felemelve védekezzen. Ardzsuna nyilai százával fúródtak harci szekerébe, darabokra törték zászlórúdját, lovai húsába mélyedtek, majd páncélján félrecsúszva a földre hulltak.

– Gyorsan! Gyorsan! Meneküljünk innen! – kiáltotta halálra vált kocsihajtójának Durjódhana.

A kocsihajtó a lovak közé csapott, s a szekér már el is porzott.

– Engedjük útjára most az egyszer ezt a gyáva férget – mondta Ardzsuna. – Hajts Karnához! Nézd, ott áll üvöltve harci szekerén, zászlaján ott díszeleg az elefánt-gúzs!

Bhumindzsaja arany szekerének rúdját megfordítva Karna felé hajtott. Amint a közelébe értek, Karna testvére ugrott eléjük, s szöges nyílvesszők félelmetes áradatával támadt Ardzsunára. A hős Pándavának azonban nem okozott gondot, hogy kivédje a nyilakat. Ajkán eltökélt mosollyal gyors egymásutánban négy nyilat lőtt ki íjából, s megölte ellenfele négy lovát, majd egyetlen félhold-hegyű nyilával Karna szeme láttára lefejezte fivérét.

Karna dühében felüvöltött. Villámsebes nyilakkal vágott vissza Ardzsunának, aki nem hagyta annyiban, s a két harcos nyilak ezreit lőtte ki egymásra. Mintha a nap és a hold csaptak volna össze az égen, olyan volt a harc. Aztán mind a ketten égi fegyverekhez folyamodtak, melyek beragyogták a mennyeket. Mindketten emberfeletti ügyességgel védték ki ellenfelük minden támadását, minden erejüket bevetve igyekeztek felülkerekedni a másikon. Harci szekereik sebesen cikáztak ide-oda, és ahogy szemkápráztató sebességgel íjukba illesztették és útjára engedték nyilaikat, kezük villámgyors mozdulatait lehetetlen volt szemmel követni. A mezőn összesereglett többi harcos ámulva figyelte kettejük csatáját.

Ardzsuna lassanként megtörte Karna ellenállását: nyilai áthatoltak pajzsán, és páncéljába mélyedtek. Karna két karja, lába és mellkasa telis-tele volt kiálló nyílvesszőkkel. Ardzsuna támadása elől, melynek ereje egy pillanatra sem lankadt, Karna kénytelen volt meghátrálni.

Fájdalmas kiáltás hagyta el ajkát, s miután visszavonulást parancsolt kocsihajtójának, megfutamodott a csatából.

Ardzsuna ekkor Durjódhana hadseregét vette célba. Sebesen közéjük hajtott, s Gándíva íjának húrja megállás nélkül ontotta magából a halálos nyílvesszők áradatát. Körülötte hullott az ellenség, s úgy tűnt, senki sem férkőzhet a közelébe. Bármilyen irányból érte támadás, azonnal visszavágott, rettentő vérfürdőt rendezve a Kuru hadsereg katonái között.

Bhísma és a Kuruk többi idős vezére elismerően figyelték a csatát. Egyáltalán nem kívántak komoly harcba bocsátkozni szeretett Ardzsunájukkal. Akárcsak Judhisthira, ők is abban reménykedtek, hogy békés úton rendeződik majd a Kuravák és a Pándavák közötti viszály.

Amikor Durjódhana látta, hogyan győzi le a felbőszült Ardzsuna a sereget, s rádöbbent, hogy az idős hadvezérek nem hajlandók ellene bevetni minden erejüket, úgy döntött, nem harcol tovább. Még nem érkezett el az idő, hogy győzelmet arasson a Pándavák fölött. Jobb, ha először összehívja szövetségeseit, s verhetetlen sereget állít fel belőlük. Bhísma, Dróna és Kripa támogatását is meg kell nyernie a csatához. S amikor az idő megérik rá,

mennyei szövetségesei, a dánavák és a daitják is mellé állnak majd. Az a háború másképp fog végződni, arról gondoskodik…

A herceg visszavonulót fújt, s a Kuruk Viráta városának hátat fordítva sebesen Hasztinápura felé vették útjukat. Durjódhana fejében egymást kergették a gondolatok, miként készülhetne fel legjobban az elkövetkező csatára. Az idős vezérek ezalatt azon töprengtek, hogyan lehetne elkerülni a vérontást.

A város túlsó oldalán eközben Viráta király döbbenten figyelte négy új katonáját, akik harc közben emberfölötti vitézségről tettek tanúbizonyságot. Kik lehetnek ezek a titokzatos idegenek?

Különösen szakácsa tűnt ki a többiek közül: szinte egyedül mészárolt le egy egész hadsereget.

Buzogányát megsuhintva lovasokat, elefántokat küldött a halálba, szekereket zúzott porrá. De a másik három harcos is addig soha nem látott erővel küzdött. Nekik négyüknek volt köszönhető, hogy a trigárták a szélrózsa minden irányába menekültek a csatatérről. Amint a matszják Viráta városa felé hajtották szekereiket, a király mélységes tisztelettel pillantott a négy harcosra. Ha mindig az oldalán állnának, még attól sem kellene tartania, ha az istenek és a démonok fognának össze birodalma ellen.

Városába érve a király megtudta, hogy fia, Brihannalát téve meg kocsihajtójának, a Kuruk ellen indult.

– A fiamat halálos veszély fenyegeti! – mondta Judhisthirának rémülten. – Mi esélye lehet a Kurukkal szemben?

– Egyet se félj! – nyugtatta meg Judhisthira. – Ha Brihannala vezeti a szekerét, még a mennyek hadaival is képes szembeszállni!

Viráta hitetlenkedve bámult miniszterére. Komolyan beszél? Egyetlen eunuch az egész Kuru hadsereg ellen? Azonnal parancsot adott tábornokainak, hogy fordítsák vissza hadaikat. Ebben a pillanatban azonban egy hírnök érkezett lélekszakadva.

– A Kurukat legyőztük, visszavonulnak! Fiad már úton van a város felé.

A király az égieknek hálát adva emelte magasba két karját.

– Hisz ez csodálatos! – kiáltotta boldogan. – Sohasem hittem volna, hogy a fiamban ilyen vitézség lakozik! Hamar, hamar! Díszítsétek föl a várost! Ezt meg kell ünnepelnünk!

Ahogy a herceg átlépte a város kapuit, apja nyomban odafutott és szorosan magához ölelte.

– Dicső tettet hajtottál végre, fiam! Áruld el, hogyan győzted le a Kurukat!

A herceg megrázta a fejét.

– Nem, atyám, nem én voltam, aki legyőzte őket. Ez az ember – mutatott Ardzsunára – nem eunuch. Ardzsuna ő, Pándu híres fia! Ő volt az, aki megfutamította a Kuruk seregét!

A király szeme tágra nyílt csodálkozásában. Judhisthirára nézett, akit most

másik három fivére vett körül. Vajon honnan tudta?

– Fiad igazat beszél – szólalt meg Ardzsuna. – Az az ember pedig, aki egy esztendeig tanácsosodként szolgált, nem egyszerű udvaronc. A körültekintő, igaz és mindig megbocsátó Judhisthira áll előtted, aki méltó arra, hogy Indra megossza vele trónját, aki szünet nélkül áldozatokat végez, és aki soha le nem lép az erény útjáról.

Viráta a szeme sarkából szemügyre vette Judhisthirát. Igaz vajon, amit hallott? Hogy is nem ismerte föl! Aztán újra Ardzsunára nézett.

– Akkor e három másik harcos nem lehet más, mint…

– Igen, felség! Erőskarú, hegyként előtted tornyosuló szakácsod, aki a finomabbnál finomabb falatokat készítette számodra, Bhíma. Két oldalán az ikrek, Nakula és Szahadéva állnak. Palotád asszonyok számára fenntartott belső lakosztályában pedig Draupadí rejtőzik, s nap mint nap szolgálja a királynét. Mindannyian hálásak vagyunk neked. Egy évig olyan biztonságban éltünk városod falain belül, mint magzat az anyaméhben.

Viráta szeme könnybe lábadt. Hát persze! Hogy erre nem jött rá előbb! Ki más harcolhatott volna oly hősiesen a csatában, ha nem ők?

– Ó, micsoda szerencse ért! – kiáltott fel, s két kezét összetéve leborult Judhisthira előtt. – Ó, bűntelen! Tiéd az egész birodalmam, minden földjével, kincsével és hadseregével együtt.

– Már így is az adósod vagyok, felség – felelte Judhisthira. – Biztos vagyok benne, hogy Isten kegyéből hamarosan visszakapom saját birodalmamat.

– Akkor legalább hadd adjam a lányomat Ardzsunának! – mondta Viráta. – Mi mást ajánlhatnék fel?

– Jobban szeretném a menyemmé fogadni – válaszolta Ardzsuna. – Táncolni tanítottam, s közben úgy bántam vele, mint apa a leányával. Nem tudnék máshogy nézni rá. Úgy vélem azonban, méltó hitvese lenne fiamnak, Abhimanjunak.

Viráta boldogan beleegyezett. Ha rokoni kapcsolatba kerül a Pándavákkal, az több lesz, mint amit valaha is remélt. Intézkedett, hogy azonnal szállásolják el őket a palotájában, s nyomban futárokat menesztett, hogy vigyék meg a hírt mindenhová: a hercegek száműzetése véget ért, s most az udvarában élnek. Minden baráti és szövetséges királyt meghívott a városába, s rövidesen vendégek özönlötték el Viráta palotáját. Krisna és Balaráma is megérkezett Dvárakából, Abhimanjuval és családjuk számos más tagjával együtt. Eljött Drupada király is, fiai és rettentő serege kíséretében, s az elkövetkező néhány hét alatt számtalan király tette még tiszteletét Virátánál.

Elérkezett Abhimanju és Uttará – Viráta leánya – menyegzőjének napja. Ardzsuna fia istenként ragyogott, s a szépséges Uttarával az oldalán mintha csak Visnu lett volna a szerencse istennőjének társaságában. Az egész város örömmámorban ünnepelt, s a király temérdek kincset osztott szét a bráhmanák és a város többi lakója között.

Huszonegyedik fejezet

Háborús előkészületek

Alig ért véget Abhimanju menyegzője, a Pándavák már arról tanácskoztak Krisnával, mi legyen a következő lépés. Hasztinápurából nem érkezett hír, s úgy tűnt, a Kauraváknak eszük ágában sincs tartani magukat a kockajáték után létrejött megállapodáshoz. A Pándaváknak már vissza kellett volna kapniuk a birodalmukat. Krisna azt javasolta, hívják össze az esküvőn résztvevő királyokat, s együtt vitassák meg a dolgot. Viráta messzemenően egyetértett. Azonnal gyűléscsarnokába hívatta az uralkodókat, s kezdetét vette a nagy tanácskozás.

Először Krisna emelkedett szólásra. Úgy állt föl ékkövekkel kirakott trónusáról, mint amikor a hold kel fel s hág az óceán fölé. Hangját mint egy mély dob zengését verték vissza a hatalmas gyűlésterem falai.

– Jól tudjuk, hogy Judhisthirát Sakuni jogtalanul fosztotta meg vagyonától és birodalmától – mondta. – Ő ennek ellenére eleget tett a Kauravákkal kötött megállapodásnak. A Pándava fivérek tizenhárom esztendőt töltöttek száműzetésben. A kiszabott idő lejárt, s most szeretnék visszakapni a birodalmat, mely jog szerint őket illeti.

Az öt Pándava tekintete Krisnán nyugodott. Készek voltak elfogadni, bárhogy határozzon is.

Számukra az volt a legfontosabb, hogy neki örömet szerezzenek, s ehhez képest minden, még a földkerekség uralma is csak mellékes jelentőséggel bírt. Látták azonban, hogy Krisna most azt akarja, szerezzék vissza a királyságukat. Úgy tűnt, nincs messze az idő, amikor be kell váltaniuk a kockajáték idején tett fogadalmaikat.

Krisna körbehordozta tekintetét a gyülekezeten.

– Judhisthira sohasem tenne olyat, ami ellenkezik a becsülettel, fivérei pedig mindenben hűségesen követik őt – folytatta. – A történtek ellenére még mindig jót akar Durjódhanának, s talán még van remény a békés rendezésre. Küldjünk hát követet Hasztinápurába, hogy megtudjuk, mik a szándékaik. Ha azonban megtagadják a Pándaváktól a trónt, úgy vélem, egyedül háborúval válaszolhatunk. Végzünk a Kauravákkal, minden csatlósukkal együtt! Ó, uralkodók! Ha kitör a háború, s úgy érzitek, a Pándavák igazságos harcot vívnak, arra buzdítalak mindnyájatokat, hogy lépjetek szövetségre velük, s egyesítsétek erőiteket a csatában. Mi a válaszotok?

Helyeslő moraj futott végig a gyülekezeten. A királyok összenéztek, majd bólogatni kezdtek.

Egyetértettek Krisna szavaival. Amint elült a zaj, Balaráma állt fel ülőhelyéről, s intett, hogy szólni kíván. Minden szem rászegeződött. Hófehér bőrével, ékkövekkel kirakott sisakjában, nyakában fehér lótuszokból font füzérrel Krisna fivére mindenkit elkápráztatott szépségével.

Kezét fegyverén, az arany ekén nyugtatva így szólt: – Krisna helyesen beszélt. A Kuru birodalmat meg kell osztani a Pándavák és a Kauravák között. Küldjünk követet Hasztinápurába a Kauravákhoz, de ügyeljünk rá, hogy mindenképpen megadjuk nekik a kellő tiszteletet. Végtére is Judhisthira hibája volt, hogy szerencsejátékra adta a fejét és elvesztette a birodalmat: gyenge kockajátékos létére elfogadta Sakuni kihívását. Békülő szándékkal kell a Kauravákhoz közelednünk. A háborút minden áron el kell kerülnünk.

Judhisthirában újra feltámadt a lelkifurdalás. Balarámának igaza van. Az ő ostobaságának köszönhető, hogy ilyen helyzetbe kerültek. Szótlanul lehajtotta fejét, Bhíma és Ardzsuna azonban vádlón Balarámára néztek. Tudták, hogy Krisna bátyja kedveli Durjódhanát, tanítványát, akit ő avatott be a buzogányforgatás titkaiba. Amikor azonban legutóbb az erdőben találkozott a Pándavákkal, Balaráma haragosan kikelt a Kauravák ellen. Nem értették, miért olyan elnéző most velük.

Amint Balaráma elhallgatott, a hatalmas Jadu harcos, Szátjaki állt fel. Jó barátja és tanítványa volt Ardzsunának, s Balaráma szavai tőrként hasítottak a szívébe.

– Hát senki nem emeli fel a szavát egy ilyen javaslat hallatán?! – mennydörögte haragosan. – Hogyan állíthatod, hogy Judhisthira volt a hibás, és a Kauravák nem csaltak álnok módon?

Rávették Judhisthirát, hogy olyasvalaki ellen álljon ki, aki mestere a kockázásnak és a szerencsejátéknak! Judhisthira egyáltalán nem akart játszani, és a királyságát sem akarta feltenni tétként. A gonosz szívű Kauravák rántották bele a játékba, akiknek a szeme előtt egyetlen cél lebegett: mindenéből kiforgatni őt, bármi áron!

Szátjaki indulatosan megszorította kardja markolatát, megállt a terem közepén, s végignézett a királyok seregén.

– Bármi történt is a múltban – mondta –, Judhisthirának vissza kell végre kapnia a trónt. Születésénél fogva őt illeti, és nemes jelleme révén – melyet senki sem vitathat – szintén méltó rá. Az egész világot kormányozni tudná! Ha a Kauravák nem hajlandók az egyezségre, én a magam részéről kész vagyok háborúzni velük. Nemes vitézek! Fogjatok fegyvert, és álljatok mellém! Mind egy szálig leöljük a trónbitorlókat, és Judhisthirát császárrá koronázzuk!

Szátjaki dühtől lángoló arccal nézett farkasszemet Balarámával, és döngő léptekkel visszatért üléséhez. Balaráma csak mosolygott. Jól tudta, milyen közel állnak a Pándavák a hirtelen haragú, szenvedélyes Szátjaki szívéhez.

Ezután Drupada állt fel, hogy az összegyűlt királyokhoz szóljon. Bölcsességéért mindenki tisztelte, s a terem néma csöndben figyelte minden szavát. Drupada egyenesen Krisnára nézett, s így szólt:

– Úgy vélem, fel kell készülnünk a harcra. Elküldöm papomat Hasztinápurába, de nem hiszem, hogy békés úton megegyezhetnénk. A háború elkerülhetetlen. Küldjünk hát követeket a baráti és szövetséges

birodalmakba, mert hamarosan nagy szükségünk lesz a segítségükre.

Durjódhana minden bizonnyal ugyanezt teszi most. Sok nemes király lesz, aki készséggel segíti majd azt, aki először kéri meg rá.

Drupada felsorolta azokat az uralkodókat – több mint ötven nevet –, akiket nézete szerint azonnal fel kellene keresniük. Amikor mondandója végére ért, Krisna hangosan helyeselt, s azt javasolta, hogy vegyék komolyan Drupada tanácsát.

– Én magam most Dvárakába indulok – mondta. – Uralkodók! Tegyetek meg mindent, hogy békés úton rendeződhessen a viszály! Ha igyekezetetek kudarcba fullad, azonnal szóljatok! Minden erőmmel azon leszek, hogy elsimítsuk az ellentéteket.

A tanácskozás ezzel véget ért. Viráta nagy tisztelettel imádatban részesítette Krisnát és Balarámát, s útjukra bocsátotta őket. Ettől kezdve minden figyelmét a háborúra való készülődés kötötte le. Sebes futárokat küldött a világ minden tájára, s hamarosan hatalmas seregek kezdtek gyülekezni udvarában. A Virátába özönlött hadak a város körül ütöttek tábort. Az emberek és állatok tömege sötét felhőként borult a vidékre, s rettentő lármájuk az óceán morajával vetekedett. A király gondoskodott róla, hogy valamennyi harcos megkapja, amire csak szüksége van.

Amikor végre a tengernyi hadsereg készen állt, Drupada Hasztinápurába küldte követét.

– Beszélj a Kurukkal okosan és szelíden – mondta neki. – Próbáld meggyőzni őket, hogy Judhisthira jogosan követeli a trónt. Azt ugyan biztosra veszem, hogy Durjódhanát nem tudod eltéríteni szándékától, az idős Kuru vezérek szívét azonban megnyerheted. Így legalább elhintheted közöttük a viszály magvát, s ezzel időt nyerünk, hogy felkészülhessünk az elkerülhetetlenre: a háborúra. S ki tudja? Talán Dhritarástra mégis elfogadja követelésünket, s azt teszi majd, amit tennie kell.

A pap útnak indult Hasztinápurába, Viráta pedig folytatta a háborús előkészületeket.

Virátából hazatérve Durjódhana másra sem tudott gondolni, csak arra, hogyan tudna minél erősebb hadsereget felállítani. A Pándaváktól elszenvedett újabb megaláztatástól még mindig forrt benne a düh. Az meg sem fordult a fejében, hogy visszaadja unokafivéreinek a birodalmat.

Rögvest követeket menesztett szövetségeseihez. A viszály rendezésére csupán egyetlen utat ismert el. Ha bárki megpróbálta meggyőzni az ellenkezőjéről, jó tanácsa süket fülekre talált.

Amikor meghallotta, hogy Krisna visszatért Dvárakába, elhatározta, hogy személyesen keresi fel és kér tőle segítséget. Krisna és a Jadu hadsereg legyőzhetetlen volt. Durjódhana tudta, hogy ha ő ér oda előbb, Krisna aligha utasítja vissza a kérését. A Jaduk vezére mindig azt hangoztatta, hogy nem részrehajló sem a Kauravák, sem a Pándavák iránt. Durjódhanának mindeddig nem volt rá oka, hogy segítséget kérjen tőle, a Pándavák azonban már

többször fordultak hozzá a bajban. Krisna sohasem utasította vissza őket. Most eljött az idő, hogy végre a Kauraváknak is tegyen valami szívességet.

Durjódhana sebes paripája hátára pattant, s már száguldott is Dváraká felé, nem is sejtve, hogy Arjuna is épp akkor hagyja el Virátát. Judhisthira ugyanis belátta, hogy a háborút lehetetlen elkerülni, így aztán úgy döntött, legjobb lesz, ha Ardzsuna kedves barátja, Krisna segítségét kéri.

Ardzsuna egy kicsivel Durjódhana után ért oda Krisna dvárakái palotájához, s még éppen látta, amint a Kuru herceget Krisna szobájába kísérik. Ardzsuna Durjódhana nyomába eredt, s amikor belépett a szobába, látta, hogy Krisna, ágyán heverve, mélyen alszik. Durjódhana közvetlenül a feje mellé ült, s önelégülten mosolygott Ardzsunára. "Elkéstem!" – gondolta Ardzsuna. Megállt Krisna lábánál, és könnybe lábadt szemmel, nagy szeretettel nézett rá.

Krisna rövidesen felébredt. Ahogy kinyitotta a szemét, Ardzsunát pillantotta meg, aki végtelen szeretettel hajolt meg előtte. Felült, s ekkor Durjódhanát is észrevette az oldalán.

Üdvözölte látogatóit, s rögtön szolgájáért kiáltott, hogy hozzon nekik valami frissítőt. Udvariasan a hogylétük felől érdeklődött, majd megkérdezte, mi járatban vannak.

Ardzsuna Durjódhana felé intett, hogy ő beszéljen először.

– Ó, Késava! – szólt Durjódhana. – Mindenki tudja, hogy nem teszel különbséget a Kauravák és a Pándavák között. Azért jöttem, hogy a segítségedet kérjem a háborúhoz, mely hamarosan kitör a kettőnk seregei között.

Krisna leültette vendégeit egy fehér kerevetre, Durjódhana pedig Ardzsunára pillantva folytatta:

– Ardzsuna tanúsíthatja, hogy előtte érkeztem hozzád. Éppen ezért nekem van jogom először kérni tőled, hogy segíts. Így szokás ez a nemes, kiváló férfiak között, s te, Krisna, a kiválók közt is a legkiválóbb vagy.

Krisna elgondolkodva nézett rájuk, majd lassan bólintott, s így felelt: – Nem vonom kétségbe, hogy te érkeztél előbb, uralkodó, ám Ardzsuna volt az, akit először megpillantottam. Így hát mindkettőtöknek felajánlom a segítségem. A szentírások kimondják, hogy ha segítségről van szó, a fiatalabbé az elsőbbség, ezért most Ardzsunáé a választás joga. Választhatja egymillió rettentő erejű harcosból álló seregemet, a nárájanákat, vagy engem, egy szál egyedül. Én magam azonban nem fogok harcolni; leteszem a fegyvereimet, s amíg a háború tart, nem nyúlok hozzájuk. Válassz hát, Kuntí fia! – nézett végül lótuszsziromhoz hasonló szemével Ardzsunára.

Ardzsuna egy pillanatig sem tétovázott.

– Téged választalak, ó, Krisna! – felelte. – Ha te mellettem állsz, mi mást kívánhatnék?

Durjódhana, akit Krisna szavai hallatán egyre nagyobb nyugtalanság fogott el, széles mosollyal nyugtázta, hogy Ardzsuna ezúttal nem a józan eszére,

hanem az érzelmeire hallgatott.

– Rendben van! – vágta rá gyorsan. – Nekem maradt a hadsereg. Nem is rabolom tovább az idődet, Krisna! Engedelmeddel most távozom.

Krisna szobáját elhagyva, Durjódhana alig tudta megállni, hogy hangosan fel ne kacagjon.

Egy egymillió főt számláló sereg! A nárájanák veszedelmes, kérlelhetetlen harcosok hírében álltak. Majd meglátjuk, mi lesz erre a Pándavák válasza! Durjódhanának ekkor eszébe jutott barátja és jóakarója, Balaráma. Biztos volt benne, hogy ő sem tagadja meg tőle a segítségét. A palotájába sietett hát, ahol nyomban Balaráma elé vezették.

Balaráma végighallgatta Durjódhanát, majd így szólt: – Hős harcos! Viráta tanácskozásán melletted emeltem szót, Krisna azonban nem értett egyet velem. Tudd meg, hogy ha tőle elszakítanának, egy pillanatig sem tudnék tovább létezni. Úgy döntöttem hát, hogy egyik sereget sem támogatom. Nem veszek részt a háborúban! Menj, és erőd legjavát beleadva küzdj meg ellenük, ó, király! Szerencse kísérje törekvésedet!

Balaráma felemelkedett ültéből, s megölelte Durjódhanát. Tudta, hogy Krisna a Pándavák oldalára állt, ezért a szemében a Kauravák már vereségre voltak ítélve. Durjódhana csalódottan sietett ki a palotából, hogy Kritavarmához, a nárájana hadsereg vezéréhez induljon. A Jaduk tábornoka egy csöppet sem örült, hogy Krisna ellen kell harcolnia, ám kötelességének eleget téve hamarosan hadrendbe állította seregét, s Durjódhana oldalán elhagyta Dvárakát.

Ardzsuna eközben Krisnával útra kelt Virátába. A fényűző város határát elérve, hömpölygő emberáradatot pillantottak meg: hadak érkeztek a világ minden tájáról. Szátjaki szintén követte őket Dvárakából egy hatalmas sereg élén. Feltűnt Drupada király a két fiával és egy rettentő szakasz katonával. Viráta is felállította seregét, s rajtuk kívül még számtalan uralkodó vonult hadba harcosaival. Hét roppant hadtest állt készen a harcra: a gyalogosok, lovasok, szekéren és elefánton harcoló katonák száma meghaladta a kétmilliót.

Hasztinápurában még ennél is népesebb hadsereg várta a háború kezdetét tizenegy falanxnyi harcossal. A városban és a környező falvakban szinte mozdulni sem lehetett tőlük. Csillogó kardjukat, buzogányukat, lándzsáikat, bárdjaikat és megszámlálhatatlan alakú és fajtájú íjaikat szorongatva sűrű esőfelhőhöz hasonlítottak, melyet ezernyi villám fénye világít meg. Lépteik súlya alatt rengett a föld, s a városban a kiáltások, a fegyvercsörgés és az állatok ordítása okozta kibírhatatlan hangzavaron kívül szinte semmit sem lehetett hallani.

Nem sokkal azután, hogy mindkét oldal felsorakoztatta seregeit, Drupada papja megérkezett Hasztinápurába. Átverekedte magát az utcákon hemzsegő katonákon, majd Dhritarástra, Bhísma és Vidura elé járult, akik tisztelettel fogadták. A trónterembe kísérték, ahol már összeült a vezérek tanácsa.

Megbecsülésük jeléül imádatban részesítették, majd megkérték, árulja el küldetése célját.

A pap megállt Dhritarástra trónja előtt, s így szólt: – Békével jöttem, s békét akarok. Mindnyájan tudjátok, hogy Dhritarástra és Pándu fiait egyformán megilleti a Kuru birodalom. A Kauravák azonban megfosztották a Pándavákat jogos jussuktól. Minden eszközzel üldözték unokafivéreiket, sőt, az életükre törtek, ám Istennek hála, a Pándavák élnek. Judhisthira mindezek ellenére nem akar rosszat a Kauraváknak. Egyetlen óhaja van csupán: szeretné visszakapni birodalmát. Ne legyen háború! Ez a kívánsága.

A pap elhallgatott. Lassan körbenézett a teremben. A király mellett Bhísmát, Dronát, Kripát és Vidurát pillantotta meg, sok más rangos Kuru miniszter társaságában. Durjódhana és fivérei a túloldalon ültek Karnával és Sakunival. A hatalmas gyűlésteremben számtalan király volt még jelen, s néma csöndben hallgatták a pap szavait. Judhisthira követe érezte, hogy hiábavaló lenne a józan észre hivatkoznia, így hát a Pándavák haderejét kezdte ecsetelni.

– Hét hatalmas hadsereget állítottak ki, és a legyőzhetetlen Krisna is az oldalukon áll.

Számtalan uralkodót megnyertek ügyüknek, s mindegyik Pándava fivér atiratha: harcosok tízezreivel képes egyedül is szembeszállni. Ardzsuna már egymagában is erősebb, mint a ti egész seregetek! Adjátok hát vissza a birodalmukat. Ne rohanjatok a vesztetekbe, s ne pusztítsátok el a világot hiábavalóan!

Durjódhana dobolni kezdett ujjaival a térdén. Tisztában volt vele, hogy serege kétszer akkora, mint a Pándaváké. És nem felejtette el a dánavák ígéretét sem. Ez a háború biztos, hogy beváltja majd a hozzá fűzött reményeket. Mitől kellene félnie?

Bhísma illendően megköszönte a papnak, hogy eljött Hasztinápurába, s nem sajnálta a kedves szót a magasztalására. Egyetértett vele, hogy Ardzsuna egymagában is képes lenne megsemmisíteni a Kuru hadsereget: ez sokszor bebizonyosodott már.

Karnának ez már sok volt. Úgy ugrott fel, mint akibe tűt szúrtak, s Bhísma szavába vágott: – Ó, bráhmana, ne vesztegesd az életlevegőd, s ne próbálj ránk ijeszteni! A Kauravák nem követtek el bűnt. Judhisthirát becsületes játékban győzték le, s ő a megállapodás szerint vonult az erdőbe. Ha tudni akarod, én még azt sem hiszem el, hogy letöltötte a száműzetés teljes idejét!

Akkor meg milyen jogon követeli a birodalmat? Durjódhanát nem lehet holmi fenyegetésekkel elrettenteni: ő mindig az igazság útján jár. Töltsék csak le a Pándavák a száműzetésük idejét, s aztán járuljanak alázatosan Durjódhana elé! Biztosan menedéket ad majd nekik.

Durjódhana sohasem fogadta el, hogy a számítások szerint a Pándavák letöltötték a kiszabott időt. Az ő hűséges bráhmanái mást mondtak, s ennyi neki bőségesen elég volt. De hát ez nem is számított többé: akár letöltötték, akár nem, a háborút immár semmi sem állíthatta meg.

– Mire való ez a sok beszéd? – torkolta le haragosan Bhísma Karnát. – Talán nem emlékszel, hányszor bizonyult Ardzsuna ügyesebbnek nálad a harcban?

A teremben szinte alig volt valaki, aki szavaira indulatosan föl ne ugrott volna: ki vele értett egyet, ki Karnával. Dhritarástra felemelte jobb kezét, s a hangzavar elült.

– Bhísma helyesen szólt – mondta. – A javunkat akarja. Időre van szükségem, hogy végiggondoljam, mi a teendő. A tanácskozást ezennel feloszlatom. Ó, bráhmana! Térj most vissza a Pándavákhoz, s tudasd velük, hogy hamarosan megkapják válaszomat: Szandzsaja fogja elvinni nekik.

A bráhmana távozott, s ezzel véget ért a tanácskozás. A gyűlésterem lassan kiürült. Egyedül a vak király ült még mindig elgondolkozva trónján. Jó ideig töprengett, mielőtt Szandzsaját hívatta.

Bhísma helyesen ítélte meg a helyzetet: a Pándavák – különösen Ardzsuna – ereje minden képzeletet felülmúlt. A bölcsesség azt diktálta, hogy teljesítsék követelésüket, ám Durjódhana ebbe sohasem egyezne bele. Az elmúlt tizenhárom évben, amíg unokafivérei nem voltak a közelében s a világot kormányozhatta, a herceg már-már békésnek tűnt. Bizonyos, hogy harc nélkül nem lesz hajlandó lemondani az uralkodásról.

Az öreg király meglazította selyemtunikáját. Ahogy már egy jó ideje mindig, most is úgy érezte, a végtelenségig kimerült. Hány éjszakán át virrasztott már ébren az aggodalomtól, hogy háborúba keverednek a Pándavákkal! Talán még megtalálhatná a módját, hogyan beszélje le az igazságos Judhisthirát a harcról, úgy, hogy közben Durjódhana is elégedett legyen. Pándu erényes és jámbor fiai bizonyára nem ragaszkodnak a világi javakhoz és a gazdagsághoz. “Mit meg nem tennék, ha elejét vehetném a harcnak!” – gondolta.

Hirtelen elhatározással magához hívatta Szandzsaját.

– Bölcs Szandzsaja, kérlek, menj most a Pándavákhoz! Szeretnek téged, és szívesen fogadnak majd. Ezek a hős harcosok állhatatosan járják az erény útját, s egyikükben sem tudok egy szemernyi hibát sem felfedezni. Csak az én gyengeelméjű fiam és gonosz követői akarhatnak nekik rosszat! Durjódhana azt hiszi, amiatt, hogy nagyobb sereg áll mögötte, legyőzheti őket, de nem gondolt bele, mit tesz. Meggyőződésem, hogy az öt fivér Krisnával az oldalán legyőzhetetlen ellenség.

Dhritarástra sokszor hallotta már, amint a bölcsek Krisna hatalmáról beszéltek. Úgy mondták, ő az eredete mindennek, még az istenek halhatatlan Urának, Visnunak is. Mit számított, hogy fegyvert fog-e vagy sem? Ha valóban Isten, akkor puszta akaratával képes legyőzni bármilyen ellenséget.

Szandzsaja egyetértően hümmögött, s felemlítette azt a számtalan démont, akivel Krisna végzett. Az öreg szekérhajtó maga is hitt Krisnában, hiszen annyit hallott róla Vjászdévától.

– Ó, Szandzsaja, én Judhisthirától is tartok! – folytatta a király. – Hosszú ideig végzett lemondásokat, s az erény tántoríthatatlan híve. Felmérhetetlen lelki erőre tett szert, s ha egyszer magunkra haragítjuk, úgy égünk majd porrá

dühétől, mint szalmaszálak a lángoló tűzben!

– Indulj azonnal! – határozott végül. – Mondj nekik bármit, amivel megbékítheted és elégedetté teheted őket. Nyugtasd meg a Pándavákat, hogy a jóakarójuk vagyok. Így szól hát ajánlatom Judhisthirának.

Szandzsaja figyelmesen hallgatta a királyt. Minden szót alaposan az emlékezetébe vésett, majd azonnal útnak indult Viráta városába.

Huszonkettedik fejezet

Krisna békekövetségbe megy

Amikor a Pándavák meghallották, hogy Szandzsaja megérkezett a palotába, azonnal hívatták.

Nagy szeretettel üdvözölték, s miután rokonaik hogyléte felől érdeklődtek tőle, Judhisthira így szólt:

– Noha békére vágyunk, kétlem, hogy valaha is megnyerhetnénk Durjódhana barátságát. Ó, Szandzsaja, úgy tűnik, a háborút már semmi sem állíthatja meg!

– Úgy van, ahogy mondod – felelte a kocsihajtó, amint két kezét tisztelettudóan összetéve meghajolt Judhisthira előtt. – A herceg ostoba tanácsadókra hallgat, s nem lehet jobb belátásra bírni. Micsoda megbocsáthatatlan módon viselkedett veletek is! Atyja, az öreg király mélységesen bánja, amit a fia tett. Tartós békét kíván kötni veletek, ezért egy üzenettel küldött hozzátok.

Judhisthira arra kérte, a királyok gyülekezete előtt adja át Dhritarástra üzenetét, hogy mindenki hallhassa. A gyűlésterembe kísérték, s hamarosan mindenki odasietett. Szandzsaja felállt.

– Íme, halljátok Dhritarástra szavait: Pándu fiai becsületes, erényes férfiak, akik sohasem követnének el bűnt. Judhisthira szelíd, nagylelkű és mindig megbocsátó. Hogy is tudna olyat tenni, amivel valamennyiünkre pusztulást hoz? Bizony, áldott az, aki a saját érdekeit képes feláldozni másokért.

Mindenki értette, mi van a szavak mögött, de ha valakiben maradt volna szemernyi kétség, Szandzsaja azt is eloszlatta:

– Ó, király! Ó, Pándu fiai! Dhritarástra azt kéri: ne kezdeményezzetek háborút, melyben minden rokonotok elhull! Lehet, hogy a birodalmat visszaszereznétek, de miféle öröm származna belőle ilyen áron?

Szandzsaja lassan körbenézett a királyok gyülekezetén, s esdő tekintetéből azt lehetett kiolvasni: ne harcoljatok! Jó ideig beszélt még, ám arról, hogy a Pándavák visszakapnák a birodalmukat, egy szót sem ejtett.

Amikor elhallgatott, Judhisthira a mosolygó Krisnára pillantott, és nyugodtan így szólt: – Ó, Szandzsaja! Mikor mondtam én valaha is olyat, amiből az derült volna ki, hogy háborút akarok? Átkozott, aki háborúval próbálja elérni, ami békés úton is megszerezhető. Béke azonban csak akkor várhat ránk, ha uralkodunk az érzékeink fölött. Aki csak az érzékeinek él, azt nagyon hamar utoléri a szenvedés. Dhritarástra és fiai nem törődnek ezzel az igazsággal, ezért cselekedeteik sohasem hozhatnak békét és boldogságot.

A Pándava uralkodó felállt. Köntöseiben és ékszereiben olyan volt, akár egy Indra tiszteletére felemelt zászló.

– Úgy tűnik – folytatta –, hogy a király meg sem akarja fékezni kapzsi és kéjsóvár fiát. Elégszer lett volna már alkalma erre, s a bölcs Vidura sem

sajnálta tőle a jó tanácsot. Fiával együtt egyedül kívánják uralni a földet, és élvezni mások tulajdonát, amit csalással kaparintottak meg. Nyilvánvaló, hogy nem gondolták végig, milyen következményekkel jár bűnös vágyuk.

Judhisthira a királyokra nézett, akik néma csöndben hallgatták minden szavát.

– Ezek a királyok itt mind tisztában vannak a helyzettel, s valamennyien készek arra, hogy fegyvert fogjanak. Ó, Szandzsaja! Vésd jól az emlékezetedbe: ha Indrapraszthát nem kapjuk vissza, a háborút semmi nem állíthatja meg. A vérontás azonban nem szükségszerű. A Kauravák megtarthatják Hasztinápurát. Legyenek boldogok a virágzó birodalmukkal. Mi csak annyit kérünk tőlük, adják vissza, ami jogosan minket illet.

Judhisthira újra Krisnára nézett.

– Itt van a körünkben Krisna. Mindent tud az erkölcsről és a vallásról. Mondja meg ő, mi a helyes. Bárhogyan határoz is, aszerint fogok cselekedni. Ő mindenki legkiválóbb jóakarója, s vonakodás nélkül követnünk kell utasítását.

Krisna felállt, s testének ragyogása fénnyel árasztotta el a termet. Csillogó sárga selyemből készült ruhájában, drágaköves ékszereiben a nap aranyló sugarai által övezett sötét felhőnek tűnt, melyet villámok cikázó fénye világít be. Kezét kecsesen felemelve így szólt: – Judhisthira nem hibás semmiben. Csupán arra vágyik, hogy Istentől kapott kötelességének királyi mivoltában eleget tegyen. Vissza kell kapnia Indrapraszthát. Ha nem, fegyvert fog, hogy teljesíthesse kötelességét.

– Meggyőződésem, hogy a Kauravák bűnösen cselekedtek – folytatta határozottan. – Emlékezz csak, Szandzsaja, arra a sok szégyenletes eseményre, ami tizenhárom esztendővel ezelőtt a Kuru gyülekezetben történt! Judhisthira akkor eltűrt minden erőszakos tettet, s ezzel bebizonyította, hogy a béke híve. Most Dhritarástrán a sor. Minden a Kuru uralkodón múlik. Ha helyesen cselekszik, megakadályozhatja a háborút. Ha nem, hamarosan rettentő vérontásnak nézünk elébe. Magam megyek Hasztinápurába, hogy tárgyaljak vele. Vagy békés úton visszaadja a Pándavák tulajdonát, vagy mindent elveszít a csatatéren!

A terem helyeslően felmorajlott. Ardzsuna, aki tudta, hogy a Kauravák nem fogják tiszteletben tartani az egyezséget, már megkérte Krisnát, hogy menjen Hasztinápurába, és térítse őket jobb belátásra. Ardzsuna és fivérei iránti szeretetből Krisna akkor bele is egyezett.

Judhisthirának nem volt több hozzáfűznivalója, így hát arra kérte Szandzsaját, vigye meg Dhritarástrának Krisna és az ő üzenetét, majd fivéreit is megkérte, szóljanak hozzá, s üzenjenek ők is az uralkodónak. Aztán búcsút vett az öreg kocsihajtótól, s az visszatért Hasztinápurába.

A városba érkezve, Szandzsaja Dhritarástrához sietett, aki már alig várta. A vak király kikérte Vidura tanácsát, s a bölcs miniszter félreérthetetlenül tudtára adta, hogy a vesztébe rohan. Vidura megpróbálta észhez téríteni

fivérét, s figyelmeztette, hogy nem tagadhatja meg a Pándaváktól a jogaikat. Krisna az ő oldalukra állt, a királynak tehát hiábavaló abban reménykednie, hogy csatában sikerül majd legyőznie őket.

Dhritarástra azonban még mindig bizonytalankodott: egyszer ezt gondolta, máskor meg éppen az ellenkezőjét. Valóban ilyen fontos lenne ez az ügy Krisnának? Semmit nem tett azért, hogy a Pándaváknak ne kelljen nincstelenként száműzetésbe vonulniuk. Most még azt is megfogadta, hogy nem fog fegyvert, s nem harcol. A hadseregét odaadta Durjódhanának. Ki tudna eligazodni rajta? Akármire készül, a Kauravák most akkor is erősebbek. Sokkal nagyobb hadsereget állítottak ki. Olyan legyőzhetetlen vitézek harcolnak soraik között, mint Bhísma, Dróna, Kripa és még sokan mások. Lehet, hogy Judhisthira éppen emiatt döntött úgy, hogy a háború nem a legbölcsebb dolog.

A háború elkerüléséhez fűzött reményei azonban hamarosan szertefoszlottak, amikor Szandzsaja átadta Judhisthira, a többi Pándava és Krisna üzenetét.

– A Pándavák vissza akarják kapni őseik földjét – mondta Szandzsaja a Kuruk gyülekezete előtt. – Ha ez nem teljesül, nem várnak tovább a háborúval.

Az öreg kocsihajtó szóról szóra elismételte Ardzsuna üzenetét, melyben jogaikat követelte. A Pándava halálosan megfenyegette a Kauravákat, s újra megfogadta mindazt, amire a kockajáték során fivéreivel már egyszer a szavukat adták.

– A Kauravák megfizetnek a tengernyi bűnért, amit elkövettek – idézte fel Szandzsaja Ardzsuna haragos szavait. – Úgy pusztulnak majd el, ahogy a kiszáradt mezőt emészti fel a tűz!

Krisna hajtja majd harci szekerem; senki nem állíthat meg. Ha pedig valaki Krisnát akarja legyőzni, vállalkozása reménytelenebb, mint ha puszta kézzel próbálná eloltani a lángoló tüzet, vagy nyakába kötött sziklával átúszni az óceánt.

Szandzsaja a többi Pándavától is hasonló üzenetet hozott: békéről addig nem lehet szó, amíg a birodalmukat vissza nem kapták. Durjódhana megvető arckifejezéssel, némán hallgatta szavait, majd mosolyogva Karnára nézett. Bhísma észrevette közönyét, s felemelkedve így szólt: – Biztosak lehettek benne, hogy ha Ardzsuna egyszer mond valamit, az úgy is lesz. Ő és Krisna valójában a két halhatatlan bölcs, Nara és Nárájana – sőt: még náluk is többek!

Megismerni sem lehet őket, nemhogy fölébük kerekedni! Durjódhana teljesen hiábavalóan reménykedik abban, hogy Karna legyőzi majd Ardzsunát. Az ő ereje Ardzsuna erejének parányi töredékével sem ér fel!

– Már megint engem sértegetsz?! – ugrott talpra Karna indulatosan. – Mi okod van rá? Majd meglátod még, milyen erős vagyok, amikor lemészárolom a Pándavákat!

Bhísma szomorúan, egyszersmind bosszúsan nézett Karnára.

– Ostoba! Jobb, ha nem veszteged az életlevegőd fölösleges beszédre. Csak hiú reményeket ébresztesz Durjódhanában! Legfőképp a te hibád, hogy ilyen szerencsétlenség ért bennünket. És láttuk már eleget, milyen vitéz vagy. Talán emlékeztesselek rá? Arra, ami Dvaitavanában és Virátában történt? Nem hinném, hogy elfelejtetted volna.

Karna felhördült. Legközelebb minden másképp lesz! Nem fogja elvéteni a célt. Az Indrától kapott Sakti-fegyver majd kellőképpen ellátja Ardzsuna baját. Nagy hiba volt, hogy elfelejtette magával vinni, amikor Viráta ellen indultak.

Bhísma azonban olvasott Karna gondolataiban.

– Meglátod, kudarcot vall majd hőn szeretett Sakti-fegyvered, amikor Ardzsuna és Krisna ellen próbálod bevetni! Gurud és a bráhmanák átkától sújtva mi esélyed lehet?

Karna arca megrándult, amint Bhísma életének e két szerencsétlen eseményére emlékeztette.

Eszébe jutott, hogyan sértett meg egy bráhmanát, akinek egyszer vadászat közben lelőtte egyik tehenét. A bráhmana szomorúságában és haragjában megátkozta: “Abban a pillanatban, amikor a csatában halálos ellenségeddel szembekerülsz, a föld nyeli majd el szekered kerekét!” Még magához sem tért az átok okozta döbbenetből, amikor sikerült magára haragítania a bölcs Parasurámát is, aki a fegyverforgatás művészetére oktatta. Hogy tanulhasson tőle, korábban azt hazudta neki, hogy bráhmana, ám a bölcs rájött a csalásra, s megátkozta: “Amikor a legnagyobb szükséged lenne rá, el fogod felejteni, hogyan kell használni a leghatékonyabb fegyvert, a Brahmásztrát!”

Karna egész testében remegett a dühtől, amikor Bhísma letorkolta. Úgy érezte, ennél többet képtelen lenyelni. Amikor a Kuruk nagyatyja elhallgatott, Karna indulatosan felpattant.

– Ó, Bhísma! Csak gúnyolódsz rajtam és kételkedsz erőmben. Hát tudd meg, hogy nem fogok a parancsnokságod alatt harcolni! Csak akkor fogok fegyvert, ha te elestél. És akkor majd meglátja a világ, micsoda erő lakozik bennem! – kiáltotta, s kiviharzott a teremből.

Bhísma felnevetett.

– A szúta fia nem tudja fékezni indulatát, s a szenvedély mindig a hatalmába keríti. Ami eszébe jut, azt rögtön ki is mondja, mit sem törődve azzal, vajon igaz-e, értékes-e a szó, ami elhagyja ajkát. Abban a pillanatban, hogy becsapta a szent bölcset, Parasurámát, minden érdemét és kiválóságát elveszítette.

Dhritarástra egyre növekvő aggodalommal figyelte két legerősebb harcosa vitáját.

– Nem kétséges, hogy rettentő veszedelem előtt állunk. Nem hiszem, hogy valaha is legyőzhetnénk Kuntí isteni születésű fiait. Ebbéli meggyőződésemben csak megerősített, hogy megtudtam, kicsoda is Ardzsuna és Krisna. Ó, Durjódhana, ne akarj háborút! Élj békében unokafivéreiddel.

Ennek a hatalmas és virágzó birodalomnak még a fele is több, mint amire bárkinek szüksége lehet.

Durjódhana nem tudta tovább türtőztetni magát. Felpattant hatalmas, csillogó trónusáról, s körbenézett a jelenlévőkön. Karna hirtelen távozása feldühítette, s most haragosan így kiáltott: – Mást sem hallok, mint hogy a Pándavák milyen hatalmasak! Ők talán nem földi halandók, akárcsak mi? Őket is le lehet győzni! Már egyszer sikerült arra kényszerítenünk őket, hogy remeteként az erdőbe vonuljanak. Mire ment akkor Ardzsuna a híres erejével? Hol volt akkor Krisna segítsége? Nincs mitől tartanunk. Még nem láttátok az én erőmet! Misztikus hatalmamnál fogva képes vagyok ellenállni a lángoló tűznek, hegyeket zúzhatok porrá, és ha akarom, hatalmas tavak vize válik előttem szilárddá, hogy a sereg átkelhessen rajta. Ha kell, egymagam végzek a Pándavákkal!

Durjódhana jó darabig magasztalta nekitüzesedve saját nagyszerűségét. Amikor végre elhallgatott, testvérei hangos éljenzéssel ünnepelték. Csak Bhísma, Vidura és Dróna csóválták szomorúan a fejüket. A vak királyra néztek. Hiába inti a fiát, intelmei üres szavak maradnak, ha mellette nem cselekszik kemény kézzel. Erre azonban a legcsekélyebb jel sem utalt. Egyértelmű volt, hogy Dhritarástra többé-kevésbé lemondott a hatalmáról a herceg javára.

Dhritarástra újra időt kért, hogy gondolkodhasson, s feloszlatta a gyülekezetet. Napok teltek el. Vidura és Szandzsaja eközben felváltva próbálta megingatni a királyt elhatározásában.

Szandzsaja még Vjászadévát is elhívta, hogy beszéljen a királlyal, s a bölcs világosan elmagyarázta neki, hogy minden, ami történik, Krisna elrendezésének köszönhető.

– Ó, király! – mondta komoran a risi. – Krisna meg akarja szabadítani a földet terhétől. Sok démon el fog pusztulni, köztük fiaid is.

Dhritarástra azonban nem hitt neki. A fiai iránti ragaszkodás egyre éltette benne a reményt, hogy győztesen kerülnek majd ki a harcból. “Minden úgy történik, ahogy a sors elrendeli – gondolta. – Ha Isten azt akarja, hogy a Kuruk elpusztuljanak, hiábavaló lenne bármit is tenni ellene.”

Viráta városában eközben a Pándavák Krisnával tanácskoztak. Azután, hogy hallották Szandzsajától az üzenetet, nem sok kétségük maradt afelől, hogy Dhritarástra nem hajlandó visszaadni királyságukat. Már több mint egy hónap telt el azóta, hogy Szandzsaját visszaküldték a válasszal, a Kauraváktól azonban nem érkezett hír. Egyetlen esély volt már csak a békére: ha Krisna – ahogy ígérte – Hasztinápurába látogat.

– Ó, Krisna! – fordult barátjához Judhisthira, amint Viráta palotájában beszélgettek. – Nincs nálad hűségesebb barátunk, s ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy hajlandó vagy kérésünket elvinni a Kauravákhoz. Attól félek azonban, nem fogadnak majd szívesen. Uram! Csak nevetnek majd, amikor tisztelettel előterjeszted kérésed. Különösen Durjódhana nem fog

hallgatni a baráti szóra, amit gyengeségünk jelének vél majd. Egyedül az erőszakból ért, semmi másból.

Krisna arany trónuson ült a Pándava testvérek körében. Éjfekete, göndör hajfürtök keretezték arcát, fején gyémántokkal kirakott korona ragyogott. Cápa alakú fülbevalóján megcsillant a napfény, ahogy Judhisthirához fordult.

– Igazad van, ó, Pándava, mégis mennem kell. Minden esélyt meg kell adnunk a Kauraváknak, mielőtt a háború kitörne.

A rokonai ellen vívott háború gondolata mélységesen elszomorította Judhisthirát. Szíve szerint az egész viszálykodást elfelejtette volna, ám tudta, hogy Krisnának más a vágya, és ksatrija lévén is a harc volt a kötelessége.

– A háborún kívül nem látok más lehetőséget arra, hogy visszakapjuk a birodalmunkat – sóhajtott fel. – A királyoknak kötelessége, hogy ha úgy hozza a sors, akár szeretteik ellen is fegyvert fogjanak. De hogy tudnék hadat üzenni a család olyan tiszteletre méltó tagjainak, mint Bhísma és Dróna? Nem lenne becsületesebb fejet hajtani és átengedni nekik a birodalmat? Ó, Krisna, kérlek, adj tanácsot!

– Te nem üzensz hadat senkinek, uralkodó – felelte Krisna. – Egyes-egyedül Dhritarástrán múlik, hogy lesz-e harc. Ha nem cselekszik úgy, ahogy a becsület megkívánja, magára vessen, azokkal együtt, akik mellette állnak. Ha egy tiszteletre méltó idősebb családtag, egy tanító vagy egy feljebbvaló elhagyja az erény útját, megérdemli, hogy megtagadják. Nem terheli bűn a lelkedet, ha ilyen körülmények között megölöd a Kurukat.

– Mindent megteszek, hogy diplomáciai eszközökkel meg tudjuk akadályozni a háborút, s ezzel a Kuruk megmeneküljenek a pusztulástól. Senki sem vádolhat majd téged, ó, Judhisthira, hiszen te békét akarsz. A vérre szomjazó Durjódhana és ostoba követői azok, akik háborúra vágynak. És azt hiszem, kívánságuk hamarosan meg is valósul…

– Ha a Kuruk nem is adnák vissza az egész birodalmat – mondta Judhisthira –, legalább öt falut kérjünk tőlük. Mindegyikünknek jutna egy, ahol uralkodhatnánk, s ezzel eleget tehetnénk ksatrija kötelességünknek. Nem vágyunk hatalmas birodalomra.

Krisna mosolyogva felállt, s már indult is. A Pándavák követték, s miközben Szátjakival az oldalán csillogó szekerére szállt, tisztelettel körbejárták, majd búcsút intettek neki. Dáruka, Krisna kocsihajtója a négy pompás mén közé csapott. A lovak megindultak, s a szekér már hajtott is sebesen Hasztinápura felé. Egész nap meg sem álltak, s estére elérték a város határát. A Hasztinápurába vezető országút mentén ezrével álltak az emberek, hogy üdvözöljék a követeket.

Virágszirommal, rizzsel szórták fel előttük az utat, s Krisna boldogan lépte át a városkaput, hogy végre találkozzon a Kuru vezérekkel.

Az ünnepélyes fogadtatás után Krisna Kuntíhoz sietett, aki Vidura házában lakott. A Kuruk dicső királynéjának szeméből örömkönnyek fakadtak, amikor viszontlátta Krisnát. Sokáig hallgatta némán a fiairól szóló híreket s a

vigasztaló szavakat, majd ő is üzenetet küldött Judhisthirának: “Eljött az idő, amikor értelmet nyer, hogy egy ksatrija asszony fiat szült. Ne tétovázz, harcolj!” – kiáltotta, s szemében megcsillant a Kauravák iránti harag. Amikor annak idején meghallotta, hogy mi történt Draupadíval a Kuruk gyülekezetében, szinte eszét vesztette.

A Kauravák most végre elnyerik méltó büntetésüket!

– Ó, Krisna! Jól tudom, ki vagy – mondta, amikor Krisna indulni készült. – Te vagy a mindenható Legfelsőbb Személy, akinek akarata maga az igazság. Kérlek, add az áldásod, hogy mindig neked tetszőn cselekedjem! Ez a leghőbb vágyam.

Krisna megnyugtatta Kuntít, hogy az ő szívéhez is közel áll a királyné, s hogy minden kívánsága teljesülni fog, majd visszatért Dhritarástra palotájába. A király a teljes gyülekezetet összehívta, s amikor Krisna belépett, mindenki tisztelettudóan felállt. Egy díszes ülést ajánlottak fel neki, a király trónjától nem messze. Miközben a helyére kísérték, Nárada vezetésével egy sereg risi érkezett – mintha ragyogó planéták sora szállt volna alá az égből. Valamennyien elfoglalták helyüket az első sorokban, s a terem elcsöndesedett. Mindenki lélegzet-visszafojtva figyelte, mit fog mondani Krisna.

Amikor már a légy zümmögését sem lehetett hallani, Krisna Dhritarástrára nézett.

– Ó, Bháraták vezére! Legyen béke a Kauravák és a Pándavák között! Ne kelljen egyik oldalnak sem elveszítenie hőseit. Ezért jöttem el hozzátok, ó, király! Ez üzenetem lényege.

– A Kuru-dinasztia tagjai mindig is híresek voltak erényességükről, kedvességükről, együttérzésükről és igazságosságukról. Neked mint a Kuruk uralkodójának kötelességed megőrizni a család hagyományait. Nem kellene mást tenned, mint visszaadni a Pándaváknak a birodalmukat. Akkor elkerülhetnénk a háborút. Ha azonban nem így cselekszel, a vérontást semmi sem állíthatja meg. Ezek a királyok és mindazok, akik Virátában összesereglettek, kegyetlenül le fogják mészárolni egymást. Gondolj csak bele, hogyan fogsz majd érezni, amikor bármelyikük halálhírét hallod!

Krisna után a risik is sorban felálltak, hogy elmondják véleményüket. Kivétel nélkül arra figyelmeztették Dhritarástrát, hogy ha háborúba keveredik a Pándavákkal, az végzetes következményekkel járhat.

Durjódhana kihívóan nézett körül a teremben. Se Krisna szavára, se a risik tanácsára nem hallgatott.

– Az vagyok, akinek Isten teremtett! – kiáltotta. – Nem tudok változtatni rajta! Az fog történni, amit a sors elrendel, s a sors is Isten kezében van.

Durjódhana mosolyogva a risikre nézett. Mindig arról prédikálnak, hogy mindent Isten irányít. A Kaurava herceg ezzel mélységesen egyetértett.

Dhritarástra egyre kényelmetlenebbül érezte magát fia kitörése miatt. Vizet kért, majd így szólt:

– Ó, Krisna, ó, risik, s ti bölcs férfiak valamennyien! Én is békére vágyom, ám a kezem meg van kötve. A fiam nem hallgat sem az én szavamra, sem az idős vezérekére. Próbáljátok jobb belátásra bírni! Ez a Kuruk egyetlen reménye.

Krisna Durjódhanára pillantott, aki szandálba bújtatott lábával közönyösen rajzolgatott a mozaikpadlón. Halvány mosollyal az arcán nézett vissza Krisnára.

– Ó, Durjódhana, Bháraták legkiválóbb sarja! – mondta neki Krisna szelíden. – Csak jót akarok neked. Bűnös konokságod mindenkit elrémiszt és mindenkire veszedelmet hoz, s még te sem leszel általa boldog. Köss békét unokafivéreiddel! Ez atyád vágya, a család bölcs öregjeié, a risiké, az enyém és a Pándaváké is. Ez a béke soha nem hanyatló hírnevet hozna számodra, s általa minden vágyad teljesülne. Ha azonban olyan ostoba és hitvány emberekre hallgatsz, mint Karna, Sakuni és Duhsászana, ne is reméld, hogy szerencsével jársz.

Karna összeráncolta a szemöldökét. Tisztelte Krisnát, s bántották a szavai. Nem értette, miért vette védelmébe a Pándavák ügyét. Durjódhana az uralmon lévő Kuru király fia. Miért ne őt illetné a birodalom? A Pándaváknak ide kellene jönniük, és alázatosan földet kérniük tőle, amin uralkodhatnának. A nagylelkű Durjódhana biztosan nem tagadná meg tőlük, ha illendően viselkednének vele. De miért teljesítené a kérésüket, ha csak követeket küldenek és fenyegetőznek?

Durjódhana közönye láttán Krisna hangja megkeményedett.

– Ostoba, aki abban reménykedik, hogy életben marad, miután a felbőszült Bhímával, a vitéz Ardzsunával összemérte erejét. Hiszen Ardzsuna legyőzte a félisteneket, a gandharvákat, a daitjákat és a dánavákat is! Kerüld el a háborút a Pándava fivérekkel, ha nem akarod, hogy neked és dinasztiádnak hamarosan írmagja se maradjon!

Durjódhana egy szót sem szólt. Krisna tanácsát rendkívül sértőnek találta, s majd szétvetette a düh, ahogy körülnézett a teremben. Bhísma, Dróna és Vidura egymás után emelkedtek szólásra, és mindegyikük Krisnával értett egyet. Végül Dhritarástra is felszólalt.

– Kísérd el Krisnát Virátába, és hozd vissza a Pándavákat! – tanácsolta fiának. – Nyerd el Judhisthira áldását, aki az erény mintaképe, és öleld a kebledre Bhímát! Add áldásodat Ardzsunára és az ikrekre, s élj együtt békében unokafivéreiddel. Ez egyszer ne légy engedetlen, drága fiam. Itt az ideje, hogy félretedd minden ellenséges érzületedet.

Hogy megölelje Bhímát, halálos ellenségét?! Durjódhanának még az arca is eltorzult a gondolatra. Most már eleget hallgatott!

– Valamennyien engem szapultok és a Pándavákat dicsőítitek! – kiáltotta, s indulatosan talpra ugrott. – Mi rosszat tettem? Judhisthira tisztességes játékban vesztett a kockán, s most viselnie kell a következményeket. Különben is: már eleve oda se kellett volna neki adni a fél birodalmat. Ezt a

hibát is csak azért követtem el, mert még ifjú voltam és tapasztalatlan. A birodalom Dhritarástráé, s nekem, alázatos szolgájának az a célom, hogy azt megőrizzem neki. Semmiféle fenyegetés vagy erőszak nem ingathat meg elhatározásomban. Ha a Pándavák földet akarnak, harcoljanak érte! Ksatrija vagyok, a harc a kötelességem. Ettől sem félelem, sem semmi más nem téríthet el!

Durjódhana újra körülhordozta tekintetét a termen, majd kimért hangon így zárta beszédét: – Tudd meg, Krisna, hogy ameddig atyám nevében én uralkodom e birodalom fölött, még annyi földet sem adok a Pándaváknak, amennyi egy tű hegye alatt elfér!

Krisna hosszan rápillantott. Hangja szigorúan, kérlelhetetlenül zengett a hatalmas teremben, amint választ adott Durjódhana szavaira.

– Ostoba! Azt hiszed, a te lelkeden nem szárad bűn, ám minden jelenlévő jól tudja, mi az igazság. Világéletedben irigy voltál a Pándavákra gazdagságuk miatt, s összeszövetkeztél Sakunival, hogy győzze le Judhisthirát kockázásban. És ki más lett volna képes úgy bánni unokafivére feleségével, ahogy te bántál Draupadíval? Ó, Kuruk! Nagyon sokkal tartozom ennek a nemes, erényes hölgynek, aki örök időkre megvásárolt, amikor e gyülekezetben kétségbeesetten engem szólított. A becsületén esett sérelmet minden áron meg kell torolni.

Durjódhana felhorkant, s arca eltorzult a dühtől. Hirtelen felugrott, s kiviharzott a teremből, nyomában minisztereivel és fivéreivel.

– Ó, Kuruk! – mondta aztán Krisna. – Fogjátok el Durjódhanát, és vessétek tömlöcbe! Számotokra ez az utolsó remény, másképp valamennyien a vesztetekbe rohantok.

Minden tekintet Dhritarástrára szegeződött, a vak király azonban hallgatott. Szóban ellent tudott mondani a fiának, de arra, hogy tegyen is valamit ellene, már nem volt ereje. Ha most nem ad parancsot, hogy hajtsák végre Krisna javaslatát, a háború kitör.

Közben kinn az előcsarnokban Durjódhana gyors tanácskozásra hívta össze legközelebbi bizalmasait. Már régebben kitervelték, hogy elfogják Krisnát, s Durjódhana úgy érezte, elérkezett a megfelelő pillanat. Ha most nem tesz valamit, Krisna még a végén ráveszi az apját valami ostoba lépésre. Parancsot adott embereinek, hogy térjenek vissza a terembe és fogják körül Krisnát. Amikor a katonák a széles bejáratokon át berontottak, Durjódhana maga is belépett.

Krisna észrevette, mire készül, s odakiáltott neki: – Ó, Kaurava! Végtelen ostobaságodban azt hiszed, egy magányos és könnyen sebezhető ellenféllel van dolgod. Tudd meg hát, mi az igazság! – Azzal felnevetett. Ebben a pillanatban teste vakító fénnyel felvillant, s nőni kezdett, egyre magasabbra és magasabbra, míg végül úgy látszott, betölti az egész termet. Istenek tódultak ki belőle: Brahmá a fejéből jelent meg, Siva a mellkasából, Agni a szájából. Ott volt Indra és számtalan más mennyei lény is, s az öt Pándava szintén ott

állt Krisna oldalán. Rémisztő alakjából ragyogó fény és hatalmas, gomolygó füst áradt.

A katonák, akik kivont kardjukkal éppen Krisnára akartak támadni, ijedten visszahőköltek, s kezükkel eltakarták a szemüket. Senki sem tudta elviselni a látványt. Egyedül a risik, valamint Bhísma, Dróna, Vidura, Szandzsaja és Szátjaki tudtak Krisnára nézni, amint megmutatta kozmikus formáját. Krisna Dhritarástrának is szemet adott, mellyel láthatta őt, s az öreg király számtalan mennyei risit és ragyogó félistent pillantott meg, akik imáikat ajánlották Krisnának.

Odakinn hirtelen sebes szélvihar támadt. Minden sötétbe borult, mennydörgés rázta meg az eget és a földet. A tanácsteremben uralkodó zűrzavar közepette Krisna egyszer csak visszavonta misztikus formáját, és magához intette Szátjakit. Belekarolt, majd kisétált a teremből és szekerére szállt. Lassan minden elcsendesedett. Kitisztult az ég, elült a szélvihar, csupán szelíd szellő fújdogált a nyomában. A Kuruk vezérei kezüket összetéve szekeréhez kísérték Krisnát. Vidura kivezette a királyt a teremből, aki megállt Krisna szekere előtt, s így szólt: – Ó, Dzsanárdana! Láthattad, mennyire nincs hatalmam a fiaim fölött. Megtettem, ami tőlem telt. Ne hibáztass, ha kitör a háború. Én békét akarok.

Arany holdak százaival díszített szekerének fehér tigrisbőrrel borított üléséről Krisna rámosolygott Dhritarástrára. Aztán a többi Kurura nézett.

– Ó, Bharata sarjai! – mondta. – Mindent láttatok. Tanúi lehettetek, hogyan sétált ki a teremből a neveletlen Durjódhana, és hogyan vallotta be a föld hatalmas uralkodója, hogy semmit nem tud tenni az ügy érdekében. Engedelmetekkel, most visszatérek Judhisthirához.

A szekér megindult, s már száguldott is a széles országúton. A déli kapun át hagyta el a várost, s hamarosan már csak egy kavargó porfelhő látszott belőle. Egy darabig még hallani lehetett a kerekek robaját, ám lassan az is elült. A Kuruk lassan visszaballagtak palotájukba.

Krisna béketárgyalásai nem jártak sikerrel. Küszöbön állt a háború.

Huszonharmadik fejezet

Időtlen bölcsesség a csatamezőn

Miután Krisna elhagyta Hasztinápurát, Kuntí eltöprengett Karna sorsán. Úgy érezte, vagy ő, vagy Ardzsuna hamarosan távozik az élők sorából. Vagy talán egy másik Pándava fivér hal meg Karna kezétől? Szúrja rendkívüli képességekkel megáldott fia nem is sejtette, hogy a Pándavák a testvérei. Nem fog kegyelmezni nekik a háborúban – bár valószínűbb, hogy ő maga fog elesni.

Krisna ellenségeként vajmi kevés esélye volt az életben maradásra.

Kuntí nagyon szerette elsőszülött fiát, s úgy érezte, elérkezett az idő, hogy végre megtudja az igazságot. Ezelőtt sohasem vitte rá a lélek, hogy bárkinek is elmondja, és nem is volt rá szükség.

Attól a naptól, hogy először meglátta, Kuntí tudta, hogy a fia jól van. Durjódhana hatalmas birodalommal ajándékozta meg, s a Kauravák befogadták maguk közé. Most azonban úgy sejtette, a Durjódhanával való barátság végzetes lehet a számára. Kuntí kora reggel a Gangesz partjára ment, ahol Karna a napistent imádta. A vízből kijövet Karna meglepődve látta, hogy a parton a Kuru királynő várja.

– Nemes hölgy! – üdvözölte összetett kézzel. – Minek köszönhetem ezt a szerencsét? Mivel lehetek a szolgálatodra?

Kuntí fiára nézett, akinek erős, izmos testéről patakokban folyt le a szent folyó vize.

Visszaemlékezett, hogyan bízta őt ugyanennek a folyónak a gondjaira sok-sok évvel azelőtt.

Szemét elárasztották a könnyek.

– Drága gyermekem! – mondta elcsukló hangon. – El kell mondanom valamit. Az anyád vagyok. Szúrjától, imádott istenségedtől születtél.

Kuntí remegő hangon mesélte el, hogy annak idején attól félt, szégyent hoz a család hírnevére, ha megtartja gyermekét.

– Egy kosárban a folyóra tettelek, s imádkoztam az Úrhoz, hogy óvjon meg. Az ő kegyéből Adhiratha és felesége megtaláltak, s fölneveltek.

Karna megdöbbenésében szólni sem tudott. Abban egy percig sem kételkedett, hogy Kuntí igazat mond: a királynő messze földön híres volt erényességéről és igazmondásáról. Térdre esett, és két kézzel a fejéhez kapott. Azt tudta, hogy Adhiratha a Gangesz partján találta. Veleszületett páncélzata láttán a kocsihajtó azt hitte, a félistenek hagyták ott. Karnát mindig is foglalkoztatta, hogy kik lehetnek a szülei, de az álmában sem jutott volna eszébe, hogy Kuntí az anyja. Most ott térdelt előtte, s a döbbenettől egyre csak rázta a fejét.

– Úgy igaz, ahogy mondom, gyermekem – folytatta Kuntí. – A Pándavák

testvére vagy, sőt, a legidősebb közülük. Az ő oldalukra kell állnod. Ne kövess kapzsi, álnok embereket, mert a vesztedbe rohansz. Maradj meg inkább az erény útján, és csatlakozz fivéreidhez!

Karna még mindig nem jutott szóhoz. Teljesen meg volt zavarodva. Úgy tűnt, iránta érzett szeretetében Kuntí valóban aggódik érte. De miért nem mondta el mindezt korábban? Most már késő. Hogyan tagadhatná meg Durjódhanát azok után, amit a Kaurava érte tett? Akár testvére a Pándaváknak, akár nem, most már nincs más választása, harcolnia kell ellenük. Elnyomta magában a fejében cikázó őrült gondolatokat, s úrrá lett az anyja iránt hirtelen feltámadt természetes szeretetén. Nyugalmat erőltetett magára, s így szólt: – Hiszek szavadnak, nemes hölgy, de tanácsodat nem tudom megfogadni. Hogyan hihetném, hogy jót akarsz nekem? Eldobtál magadtól, amikor megszülettem, s ezzel nagy szenvedést zúdítottál rám. Nem részesülhettem a ksatrijáknak kijáró szertartásokból, és mint szútát, megbélyegeztek. Most jössz csak hozzám, amikor a többi fiadat veszély fenyegeti.

Karna felállt, s a ragyogó napra emelte tekintetét. Nem csoda hát, hogy mindig oly erősen vonzódott e félisten imádatához! Újra Kuntíra nézett, akinek szeméből patakokban folyt a könny.

Aztán mély lélegzetet vett, s így folytatta:

– Nem hagyom el Durjódhanát, aki uram és mesterem ebben az életben. Azonban, hogy ne érezd hiábavalónak ezt a látogatást, megígérem, hogy a háborúban Ardzsunán kívül egyetlen fiadat sem ölöm meg, még akkor sem, ha alkalmam lesz rá. Ha azonban úgy hozza a sors, hogy Ardzsunát megölhetem, megteszem, s ezzel örök dicsőséget szerzek nevemnek. Ha pedig nekem kell meghalnom az ő kezétől, a mennyekbe jutok. Nincs harmadik út.

Kuntí remegve tárta ki karját Karna felé. Ahogy Karna tétován előrelépett, Kuntí megölelte, s így szólt:

– A Kuruk hamarosan véres csatában pusztulnak el. Emlékezz majd ígéretedre, drága fiam! Légy áldott! Indulnom kell.

Karna meghajolt előtte, Kuntí pedig sajgó szívvel, sietve útnak indult a város felé. Tudta, hogy az egyik fiát hamarosan el fogja veszíteni.

A Pándavákat a legkevésbé sem lepte meg, hogy Krisna dolgavégezetlenül tért vissza Hasztinápurából. Soha nem hitték igazán, hogy Durjódhana egyik napról a másikra megváltozik.

Krisna biztatására Judhisthira azonnal megtette az előkészületeket a háborúra. Fivéreivel és Krisnával egyetértésben Dhristadjumnát tette meg seregei parancsnokává. Ahogy a hatalmas had felkerekedett, Viráta városának nyugalmát rettentő hangzavar verte fel. Mindenütt emberek nevetése, kiáltozása, kagylókürtök búgása, elefántok trombitálása és dobpergés hallatszott. A harcoló egységeken kívül Judhisthira egy szakácsokból, felcserekből, hadmérnökökből és ügyes kezű mesteremberekből álló külön sereget állított fel, hogy csapatait segítsék. A népes had hosszú mérföldes

sorokban menetelt a Virátából kivezető úton, mintha csak a hömpölygő tenger árasztotta volna el a földet. Bhíma és az ikrek haladtak az élen, közvetlenül mögöttük Dhristadjumna, középen ragyogó harci szekerén Judhisthira, mellette pedig Ardzsuna, akinek Krisna hajtotta a szekerét.

A menetet számos bráhmana is elkísérte. Szünet nélkül énekelték a Védák himnuszait az igazságért vívott háború erényeiről. A harcosok derűs szívvel néztek a csata elé: tudták, hogy vagy dicső győzelem vár rájuk, vagy hősi halál, mely a felső bolygókra emeli őket.

A sereg megállíthatatlanul haladt Kuruksétra mezeje felé, ahol a csatát készültek vívni. Hat napig meneteltek, mire elérték céljukat. Ott aztán letáboroztak a Hiranvatí-tó partján, s hamarosan egész sátorváros borította a környéket. A Pándavák a Kuru vezérekre vártak, hogy megtanácskozzák velük a harc szabályait, mielőtt kezdetét venné a háború.

Hasztinápurában Durjódhana serege szintén útra kelt. Ő maga vezette a hadat, melynek fegyvereit harci szekerek megszámlálhatatlan sokasága vitte Kuruksétrára. Íjak, nyilak, bárdok, lándzsák, szöges buzogányok és súlyos dárdák kerültek a szekerekre bombákkal, ágyúgolyókkal, robbanó lövedékekkel és a kilövésükre szolgáló gépezetekkel együtt. Hatalmas kosarakban mérges kígyókat, óriási üstökben melaszt és homokot vittek magukkal, amelyet felhevítve majd az ellenségre zúdítanak.

A harci szekerek, lovasok, gyalogosok és elefántok szinte végeláthatatlan sorait járva Durjódhana szívét repeső öröm töltötte el. A Pándavák még a látványát sem tudják majd elviselni ennek a seregnek! Akár telihold idején a háborgó tenger, olyannak tűnt a hadsereg, s fénylő páncélzatba bújt, csillogó fegyvereket szorongató hős harcosaival kápráztatóan ragyogott. Ekkor a Kauravák vezére is pompás harci szekerére szállt, melyet aranyló napok és bősz vadállatok képe díszített, s amelyen minden elképzelhető fegyver a rendelkezésére állt.

Miközben folyt a lázas készülődés, Durjódhana Bhísmához sietett.

– Ó, nagyatya! – szólította meg. – Senki sem érhet a nyomodba sem erény, sem vitézség tekintetében. Mindig a Kuruk legkiválóbb védelmezője voltál. Arra kérlek, légy vezérünk e háborúban. Vezess minket, ahogy Karttikéja vezeti a mennyek seregeit!

Bhísma Durjódhanára pillantott, aki összetett kézzel állt előtte. Elérkezett hát a nap, amitől annyira tartott: a Kuruk egymással háborúznak. Azóta tudta, hogy ez be fog következni, amióta Draupadít megsértették. Azzal is tisztában volt, hogy a Pándavák ellen kell majd harcolnia.

Amellett, hogy megfogadta, mindig védelmezni fogja Hasztinápura trónját, évekig élt Dhritarástra pártfogása alatt, s úgy érezte, tartozik neki annyival, hogy csatába száll a kedvéért, még ha ez azt is jelentette, hogy Durjódhana oldalán kell harcolnia. Kesztyűbe bújtatott kezét felemelve válaszolt.

– Rendben van. Vezetem a sereged, uralkodó, egy dolgot azonban tudnod kell. A Pándavák épp oly kedvesek nekem, mint a Kauravák. Egyiküket sem

fogom megölni.

Durjódhanának nem okozott meglepetést Bhísma válasza. Nem számít, gondolta. Amíg a Kuru nagyatya a Pándavák csapatait pusztítja – s ezt kétségkívül megteszi majd –, a többi harcos elbánik a Pándavákkal. Karna Ardzsunával számol majd le, ami pedig Bhímát illeti…

Durjódhana megsimogatta arany buzogányának nyelét. Hamarosan eljön az ő ideje!

– Van még valami, amit tudnod kell – folytatta Bhísma. – Nincs olyan harcos, beleértve engem is, aki Ardzsunát le tudná győzni. Most pedig, hogy Krisna is az ő oldalán harcol, a félistenek és a démonok együttvéve sem tudnának felülkerekedni rajta.

– Majd meglátjuk! – mosolyodott el Durjódhana. Őt aztán nem hatotta meg, amikor Krisna megmutatta misztikus hatalmát. Bármelyik varázsló vagy jógí könnyedén megtenné ugyanezt.

Krisna eddig nagyon keveset tett azért, hogy a Pándavák ne veszítsék el birodalmukat. És ha nem harcol, a háborúban sem tehet majd sokat.

– Irány Kuruksétra! – kiáltotta. – Győzelemre fel!

Durjódhana hangja megörvendeztette katonái szívét. Felharsant csatakiáltásuk, megcsörrentek a fegyverek, s a hatalmas hadsereg lassan elindult Hasztinápurából, élükön a herceggel. Talpuk alatt megrázkódott a föld, ahogy harcra szomjazva felkerekedtek.

Pár nap múlva elérték Kuruksétrát, s néhány mérföldnyire a Pándaváktól tábort vertek.

Durjódhana nyomban haditanácsot hívott össze, s tágas sátrában hamarosan ott is volt minden tábornoka.

– Dicső hős! – szólt Bhísmához. – Amíg te és Dróna vezetitek a hadsereget, még az istenektől sem tartok. Itt az idő, hogy kidolgozzuk stratégiánkat. Kérlek, beszélj seregünk és az ellenség erősségeiről és gyenge pontjairól!

– Ó, király! – felelte Bhísma, kezét kardja elefántcsont markolatán nyugtatva. – Elmondom mindazt, amit a csatára összesereglett harcosok erejéről tudok. Vannak közöttük rathák, akik ezer katonával képesek felvenni a harcot, mahárathák, akik tízezerrel, és atirathák, akik hatvanezer, sőt ennél is több – megszámlálhatatlanul sok – ellenféllel tudnak megküzdeni.

Bhísma név szerint is sokat megemlített közülük mindkét seregből, erejüknek megfelelő sorrendben. Durjódhana seregében Drónát, Kripát, Kritavarmát, Asvatthámát és magát a herceget sorolta az atirathák közé. A Pándavákat legyőzhetetlen harcosoknak nevezte, különösen kiemelve Ardzsuna erejét.

– Gándíva-íjának, misztikus fegyvereinek, mennyei szekerének, áthatolhatatlan páncéljának köszönhetően még a közelébe sem mehet senki, amikor harcol. Még inkább igaz ez most, hogy Krisna áll az oldalán. Egyedül Dróna vagy én tudnánk megszorongatni. Ő azonban fiatal, míg mi mindketten

öregek vagyunk, s erőnk már nem a régi. Sereged sorai között rettentő pusztítást fog véghezvinni.

Ahogy Bhísma Ardzsunáról beszélt, a Durjódhana sátrában összegyűlt királyok úgy érezték, karjukat elhagyja minden erő. Bhísma ezután Sikhandin vitézségét ecsetelte.

– Előző életében hercegnő volt, akit fivérem, Vicsitravírja kedvéért elraboltam. Mélységes gyűlölet élt benne irántam. Amikor meghalt, egyedül a halálomra gondolt, s Drupada fiaként született meg újra.

Bhísma elmesélte az egész történetet. Sok-sok évvel azelőtt elrabolta Kási király három leányát, hogy Hasztinápurába vigye őket, feleségül a fivére számára. A legidősebb azonban, akit Ambának hívtak, már egy másik királynak adta a szívét. Bhísma ezért elengedte, ám szíve választottja nem akarta befogadni a hercegnőt, mondván, hogy egy másik férfi érintése beszennyezte. A kétségbeesett Ambá az erdőbe vonult, és szigorú vezeklésbe fogott, hogy elnyerje Siva áldását. Siva végül meg is jelent előtte, s megáldotta, hogy következő életében legyen férfi, aki képes lesz megölni Bhísmát.

– Vjászadévától tudom, hogy Ambá először Drupada király leányaként született meg, és csak azután változott Siva kegyéből férfivá, hogy fölserdült. Nem fogok tehát harcolni ellene, még akkor sem, ha az életemre tör. Szentül megfogadtam, hogy nem emelek kezet nőre, olyanra, aki női nevet visel, vagy aki nőnek látszik. Sikhandin valójában nő, valahogy azonban férfiteste van.

A királyok tisztelettel néztek a nemes Bhísmára. Tudták, hogy soha nem fogja megszegni fogadalmát. Harc közben ügyelniük kell, nehogy Sikhandinnak alkalma nyíljon olyankor Bhísmára támadni, amikor egyedül van.

Lassan leszállt az éj, ők pedig nekiláttak, hogy kidolgozzák a haditervet. Közeledett a másnap reggel, a csata kezdete.

Kora hajnalban a két sereg parancsnokai találkoztak, hogy megegyezzenek a harc szabályaiban. Minden harcos csak vele egyenlő erejű harcossal vívhat, ugyanabban a fegyvernemben. Senki nem sújthat le fegyverével a másikra anélkül, hogy előtte ne figyelmeztetné, és menekülőket sohasem szabad megtámadni. A csatatéren szolgáló segédek és felcserek teljes védelmet élveznek.

A tábornokok jó ideig tárgyaltak, majd felálltak, hogy visszatérjenek hadseregükhöz, és elfoglalják helyüket csapataik élén. Dhristadjumna, aki nem bízott benne, hogy a becstelen Kauravák betartják majd a szabályokat, amelyekben megegyeztek, utánuk szólt: – Ó, Kuruk! Nem mi leszünk azok, akik elsőként megszegik a szabályokat. Ám ha észrevesszük, hogy nem tartjátok be őket, többé mi sem tekintjük magunkra nézve érvényesnek a megállapodást.

Dhristadjumna, aki arany páncéljában úgy ragyogott, mint a tűz, szekerére szállt, s a csatatérre hajtott. Tű alakzatba rendezte csapatait, melynek hegyénél

ő, Bhíma és az ikrek álltak.

Judhisthira középen foglalta el helyét, körülötte számos nagy szekérharcossal. Nem messze tőle Ardzsuna készült a harcra, Sikhandinnal az oldalán. A Pándavák tudták, diadaluk azon múlik, hogy sikerül-e minél hamarabb legyőzniük Bhísmát. Ahogy Ardzsuna támadásba lendült, zászlóján Hanumán olyan csatakiáltást hallatott, hogy a lovak és az elefántok rémületükben kiengedték ürüléküket.

A Pándavák harci alakzata láttán a Kauravák is csatasorba rendeződtek. Élükön Bhísma állt.

Roppant szekerén, fehér sisakjában, fehér zászlójával és a feje fölé boruló fehér ernyővel hatalmas fehér hegynek látszott. Őt követte Durjódhana, óriási lótuszkék elefántja hátán.

Lantosok és dalnokok vették körül, akik szünet nélkül a dicsőségét zengték, s ezer meg ezer kiváló harcos vigyázott rá.

Amikor Judhisthira a Kuru seregre pillantott – mely számtalan meredező zászlajával olyan volt, mintha csak cápákkal teli óceán hömpölyögne felé –, elszorult a szíve. Ardzsunához fordult, s így szólt:

– Ó, erőskarú! Hogyan fogjuk valaha is legyőzni ezt a sereget? A Nagyatyát soha, senki nem ölheti meg, és hány ádáz, rettentő harcos veszi körül védelmezőn! Szinte reménytelen a győzelem.

– Ó, bűntelen, a csatákat nem csupán vitézséggel nyerik! – felelte bátyjának Ardzsuna. – Az erénynek is része van benne. Ahol becsület van és igazság, s ahol ott van Krisna, ott biztos a győzelem.

Judhisthira azonban nem volt teljesen meggyőződve arról, hogy igazságos ügyért harcol.

Talán nem az ő ostobasága okozta, hogy a viszály kirobbant? Talán nem azért fogott fegyvert, mert birodalomra és gazdagságra vágyik? Krisna jelenléte mindenesetre megnyugtató volt. “Igen!

Az, hogy ő áll a háború mögött, minden más érvet elsöpör” – gondolta. Egyetértően bólintott Ardzsunának, aki gyorsan a sereg élére vágtatott.

Amint Ardzsuna a Pándava erők élén álló Dhristadjumna mellé hajtotta szekerét, az parancsot adott, hogy fújják meg a csata kezdetét jelző kagylókürtöket. Ardzsuna és Krisna mennyei kürtje hosszan, erőteljesen búgott fel. Bhíma és az ikrek szintén teljes erejükből kagylókürtjükbe fújtak, s a felzendülő félelmetes hang megremegtette odaát a Kauravák szívét. Válaszul ők is ajkukhoz emelték kagylókürtjüket, s ahogy megszólaltak a dobok, harsogni kezdtek a trombiták, fülsiketítő lárma töltötte be a csatateret.

Ardzsuna ekkor Krisnához fordult:

– Ó, Uram, ó, tévedhetetlen! Kérlek, hajts szekeremmel a Kauravák közelébe! Hadd lássam őket harcra készen, s hadd tudjam meg, kik fogtak ma fegyvert, hogy a gonosz lelkű Durjódhana kedvében járjanak!

Krisna a lovak közé csapott, s a kecses harci szekeret a harcmező közepére

vezette. Aztán a Kauravákra mutatott.

– Íme, a hatalmas Kuru sereg ó, Pártha! – mondta. – Valamennyien itt vannak.

Ardzsuna a mező túloldalára nézett: valóban felsorakozott az egész Kuru hadsereg. Ő azonban szintén Kuru volt. Hogyan emelhetne fegyvert e halálos összecsapásban saját rokonaira?

Mily kegyetlen a végzet! – hasított belé hirtelen, s egyre inkább hatalmába kerítette az aggodalom. Ott állt előtte Bhísma, Dróna, Kripa és sokan mások, akiket gyerekkora óta szeretett, s akik szintén szerették. Ahhoz, hogy Judhisthira megnyerje a csatát, mindannyiukat meg kell ölniük. Ardzsunának a puszta gondolat is elviselhetetlen volt. Egész testében reszketett. Szája kiszáradt, s remegő hangon így szólt Krisnához:

– Ó, Késava, azt hiszem, képtelen vagyok harcolni! Mi jó származhat abból, ha az ember elpusztítja saját rokonait? Úgy látom, ez a háború csak bűnt és szerencsétlenséget hoz ránk!

Ardzsuna kezéből kiesett az íj, ő pedig szekere ülésére roskadt. Nem volt szíve fegyvert fogni. Virátában egészen más volt. Akkor nem akarta megölni egyetlen rokonát sem, és az idős Kuru vezérek sem vetették be ellene minden erejüket. Most azonban nem fognak kegyelmezni.

Ebből a háborúból csak az egyik fél térhet haza. Ardzsuna szeméből kicsordult a könny.

– Ó, Késava, hogyan harcolhatnék egy olyan birodalomért, amelyben nem lesznek többé ott azok, akiket szeretek? Miféle boldogság származna abból?

Ardzsunán szánakozás vett erőt. Bhísma olyan volt, mintha az apja lenne. Dróna sem volt kevésbé kedves a szívének, és sok-sok kedves idős rokon sorakozott még mellettük. Még Durjódhanát és fivéreit is sajnálta, hiszen oly ostobák voltak. Ardzsuna homlokán gyöngyözni kezdett a veríték, ahogy könyörgőn Krisnához fordult.

– Nem fog-e eluralkodni rajtunk a bűn, ha megöljük a bölcs vezéreket, akik mindannyian a tanítóink? Az egész emberiség pokolra jut így, hiszen a vallásosság az idősek nélkül nem maradhat fenn.

Ardzsuna szenvedélyesen sorolta érveit az erkölcsről vallott nézetei alapján, míg végül szekere ülésén magába roskadva így szólt Krisnához: – A Kauravák megölhetnek: nem fogok fegyvert, és nem állok ellen. Képtelen vagyok a harcra.

Krisna mosolyogva pillantott le a könnyező Ardzsunára. Ez a viselkedés igazán nem vallott a hős vitézre. Még mindig a gyeplőt tartva, így felelt: – Ó, Ardzsuna! Miért hagyod, hogy efféle gyengeség kerítsen hatalmába? Ez igazán nem méltó ahhoz, aki ismeri az élet valódi értékeit. Ó, dicső hős, kelj fel! Ne add át magad e lealacsonyító tehetetlenségnek!

Ardzsuna zavartan hallgatta, amint Krisna sorban megcáfolja minden érvét, aztán tovább sorolta kétségeit.

– Drága Krisna, megértem, hogy a bűnös ellenségnek pusztulnia kell, ám azok között, akik most velünk szemben állnak, számtalan tiszteletre méltó személyiséget látok. A vezetőink ők, akikkel nemhogy csatázni, de még vitatkozni sem szabad!

Ardzsuna Krisna kérlelhetetlen arckifejezése láttán megértette, mennyire nem örül szavainak.

Tudta, hogy végül úgyis követnie kell Krisna utasítását. Elhatározta hát, hogy kiönti szívét kedves barátjának.

– Ó, Krisna! Úgy látszik, képtelen vagyok megkülönböztetni a jót a rossztól. Egészen meg vagyok zavarodva, csak benned reménykedem. Kérlek, taníts! Mondd meg, miért kell harcolnom! Tanítványként hódolok most meg előtted.

Krisna szája széles mosolyra húzódott: boldog volt, hogy Ardzsuna kész tanítójának elfogadni. A két sereg között, akiknek harcosai izgatottan lesték, mit fog tenni Ardzsuna, Krisna tanítani kezdte barátját.

– Érveid félreértésen alapszanak, ó, Pártha – magyarázta. – Elfelejtetted, hogy a test a lélek számára csupán ideig-óráig tartó ruha. A lélek boldogsága fontosabb, mint az anyagi testé. Ha megérted, milyen tettek szolgálják a lélek javát, az mindenkinek a hasznára válik majd.

– Az örök lélek a Legfelsőbb Lélek része. Otthona a lelki világ, a határtalan boldogság birodalma, nem pedig ez az átmeneti, nyomorúságos anyagi világ.

Krisna leeresztette a lovak kantárát, s jobb kezét felemelve állt Ardzsuna előtt.

– Úgy kell tehát cselekedned – mondta –, hogy te és mindenki más is a lelki világ felé haladjon. Az ember boldogsága azon múlik, elégedetté tudja-e tenni a Legfelsőbb Urat. Drága barátom, ez a Legfelsőbb Úr én vagyok. Minden, legyen az lelki vagy anyagi, belőlem árad. Minden rajtam nyugszik, mint gyöngysor a fonálon. Én vagyok mindennek a kezdete, a közepe és a vége. Az élőlények nekem köszönhetik létüket, s rajtam múlik életük is. Minden tetteddel engem próbálj hát elégedetté tenni!

Ardzsuna feszült figyelemmel itta Krisna minden szavát. Ő mindenki legkedvesebb jóakarója, s egyedül ő a tudója annak is, hogyan került a lélek az anyagi világba, s hogyan juthat ismét ki onnan. Az ő kegyéből lassanként fellebben az élőlényekről a tudatlanság fátyla, s akkor felismerhetik valódi természetüket: azt, hogy Krisna örök, szerető szolgái.

– Az illúzió, azaz a májá rabjaként az emberek azt gondolják, akkor lehetnek csak boldogok, ha saját érzékeiket szolgálják, ha saját elképzeléseiket követik. Ez azonban minden esetben szenvedéshez vezet. Örök boldogság csak arra vár, aki lemond erről az illúzióról, és hozzám fordul.

Krisna majdnem egy órán át oktatta Ardzsunát, és minden kérdésére mély és időtlen bölcsességgel adott választ. Ardzsuna kedvéért újra megmutatta kozmikus formáját, hogy a Pándava teljes tündöklésében láthassa. Ardzsuna kétségei eloszlottak. Krisna mindenek felett álló hatalmát nem lehet

megkérdőjelezni. Megértette, hogy ha Krisna azt akarja, hogy harcoljon, akkor ez nemcsak számára, de azok számára is a legjobb, akik az ő kezétől pusztulnak majd el a csatatéren. Megnyugodott. Tudta, hogy Krisna sohasem vezetné félre. Kötelessége volt, hogy harcoljon, igaz, e kötelesség végrehajtása nem volt éppen könnyű dolog.

Bhísma harci szekerére pillantva így szólt:

– Kedves Krisna! Illúzióm immár szertefoszlott. Úgy cselekszem, ahogy tanítottál! – Azzal megragadta íját, s megkérte Krisnát, hogy hajtsa vissza a szekeret a sereg élére. Percek kérdése volt, hogy kezdetét vegye a háború.

Huszonnegyedik fejezet

Elkezdődik az öldöklés

Mialatt a hadsereg Kuruksétrára indult, Dhritarástrának egy perc nyugodalma sem volt a palotában. Átkozta vakságát, amiért most nem állhat a Kuruk élére. Végül is ő az oka, hogy kirobbant a háború. Ha most ott lehetne a harcban és láthatná a fiai ellen hadba vonuló Pándavákat, talán véget vethetne az ellenségeskedésnek, és békében visszaadhatná nekik birodalmukat. Így azonban nem tehet mást, csak ül ölbe tett kézzel és vár.

Szandzsaját hívatta, hogy mondja el, mi történik.

– Elérték már a seregek Kuruksétrát? Ó, Szandzsaja, mily hatalmas a sors keze! Noha láttam, hogy ostobaság, amit Durjódhana tesz, nem tudtam megállítani. Biztosan Isten elrendelése ez a háború, s így talán nem is olyan borzasztó… Mivel szerezhetne nevének nagyobb becsületet egy harcos, mint hogy hősi halált hal a csatában?

Szandzsaja felsóhajtott. Szerette Dhritarástrát, de bosszantotta, hogy minduntalan elhárítja magától a felelősséget. Sok mindenen keresztülmentek már együtt. Most, hogy semmi sem mentheti meg a közeli pusztulástól, talán rádöbben az igazságra.

– Ó, király! Azt mondják, ember tervez, Isten végez. A Úrtól csupán saját jó és rossz tetteink eredményét kapjuk. Ám Istennek is megvannak a maga vágyai. Csak akkor lehetünk valóban boldogok, ha megértjük, mire vágyik, s alávetjük magunkat akaratának. Másképp bűnt követünk el, s a jutalmunk szenvedés.

Ebben a pillanatban Vjászadéva lépett Dhritarástra szobájába.

– Nagy király! Fiaidnak és szinte valamennyi harcosnak ütött az utolsó órája. Az idő hozta így, s ellene tenni lehetetlen. Ha akarod, isteni látással ajándékozlak meg, hogy tanúja lehess a csatának.

– Nem akarom látni, amint fiaim elesnek – felelte Dhritarástra. – Ó, bölcs! Elég, ha csak hallom, mi történik a csatamezőn.

– Legyen, ahogy kívánod. Akkor hát Szandzsaját áldom meg e képességgel. Mindent látni fog, ami a csatában történik. Ó, király! A győzelem mindig a becsület oldalán áll. Hasztinápurára baljós árnyak borulnak.

Vjászadéva beszámolt az általa tapasztalt rossz előjelekről. Dhritarástra szívét félelem szorította össze. Könyörögni kezdett a bölcsnek, hogy ne őt okolja a történtekért.

– Megtettem minden tőlem telhetőt, hogy fiaimat az erény útjára tereljem! – mondta.

Vjászadéva azonban dühösen rákiáltott:

– Te idézted elő azt a rettenetes mészárlást, aminek hamarosan tanúi leszünk! De még megelőzheted a bajt. Add ki a parancsot, hogy a Pándavák

kapják vissza birodalmukat, s akkor a háborúnak vége, még mielőtt elkezdődne!

Dhritarástra szótlanul lehajtotta a fejét. Nem tudott mit mondani. Szíve mélyén még mindig a lehetetlenben reménykedett: hogy fiai valahogyan győztesként kerülnek ki ebből a csatából.

Vjászadéva tudta, mire gondol.

– Ne hidd, hogy a csatát mindig az a sereg nyeri, amelyik több katonából áll! Elég ötven jól képzett harcos, aki nem hátrál meg és segíti egymást, s egy egész hadat képesek megsemmisíteni. A győzelem sohasem biztos. Ahogyan már annyiszor hallottad: végül mindig az erény és az igazság dönt.

A király nem tudott mit szólni, s Vjászadéva kiviharzott a teremből. Fapapucsának kopogása még sokáig visszhangzott a márványpadlós előcsarnokban. Szandzsaja lehunyta a szemét, s hirtelen kibontakozott előtte a csatatér képe. Krisnát és Ardzsunát pillantotta meg, s hallhatta párbeszédüket, melyről hűségesen beszámolt a királynak.

Amikor Dhritarástra meghallotta, hogy Krisna a legfelsőbb hatalomnak nevezi magát, és megtudta, hogyan mutatta meg újra kozmikus formáját, úgy érezte, fiai győzelmével kapcsolatban az utolsó reménysugár is elveszett. Mi esélyük lehetne ilyen erők ellen, még ha a legnagyobb Kuru harcosok állnak is mellettük?

– Mit tettek fiaim és Pándu gyermekei, miután hallották Krisna szavait? – kérdezte Dhritarástra. A legrosszabbtól tartott, mégis utolsó szalmaszálként kapaszkodott a halvány reménybe, hogy fiai megnyerik a csatát. Feszült figyelemmel hallgatta Szandzsaját, aki minden egyes mozzanatról beszámolt neki, ami a csatatéren történt.

A harcosok hangos üdvrivalgással fogadták a szekerén visszatérő Ardzsunát. Az imént még mindnyájan aggódva figyelték, amint mozdulatlanul megállt a két sereg között, s jól látták, hogy valamiféle bizonytalanság vett erőt rajta. Úgy tűnt azonban, mostanra visszanyerte eltökéltségét.

Íját magasba emelte, s felkészült a harcra. Megszólaltak a harsonák, a dobok és a kagylókürtök, s hangjuk egyetlen fülsiketítő lármában egyesült.

Már épp megindult volna a támadás, amikor Judhisthira hirtelen levette páncélját, s leugrott szekeréről. Fivérei és a többi harcos legnagyobb ámulatára a mezőn át elindult a Kauravák serege felé. Fegyvertelenül, mellvért nélkül egyenesen Bhísma szekeréhez ment.

– Úgy látszik, a nyomorultnak végül inába szállt a bátorsága, s most kegyelemért könyörög Bhísmához! – nevettek a Kauravák.

Judhisthira azonban ügyet sem vettet gúnyolódásukra. Két kezét összetéve megállt a Kuru hadvezér előtt, aki nyomban leugrott szekeréről, hogy köszöntse. Judhisthira leborult elé, s megragadta a lábát.

– Ó, legyőzhetetlen hős! Kérlek, adj engedélyt, hogy harcolhassunk ellened! Kérlek, add az áldásod a harchoz!

Bhísma elmosolyodott: Judhisthira követte az ősi szabályt, miszerint ha valaki egy feljebbvalója ellen harcol, előtte fel kell ajánlania neki a tiszteletét, s az engedélyét kell kérnie.

– Ó, Kuntí fia – felelte –, harcolj, s legyen tiéd a győzelem! Gyermekem! Noha tudom, hogy igaz ügyért fogtál fegyvert, arra kényszerülök, hogy ellenségeid táborában harcoljak. Az ember bizony a pénz rabszolgája, s emiatt állok most tehetetlenül előtted. Szeretnék azonban valami jót tenni veled! Kérj tőlem bármit, azonnal teljesítem.

Judhisthira szeme könnybe lábadt.

– Ó, Nagyatya, áruld el, hogyan lehet téged megölni! – mondta elcsukló hangon.

Csillogó ezüst és arany páncéljában, aranyborítású íjával az oldalán, mely majdnem olyan magas volt, mint ő, Bhísma félelmetes harcosnak látszott. Száz éves is elmúlt már, de erejéből semmit sem veszített. Kezét Judhisthira vállára tette, s így szólt: – Nincs e két seregben olyan férfi, aki legyőzhetne, még az istenek királyának segítségével sem. Nem érkezett még el az idő, amikor meg kell halnom. Gyere vissza később, akkor majd válaszolok a kérdésedre.

Judhisthira meghajolt, s Drónához lépett, aki szintén leszállt szekeréről, hogy üdvözölje.

Judhisthira Bhísmához hasonlóan harci tanítójának is hódolatát ajánlotta, s tőle is engedélyt kért a harcra. Akárcsak Bhísma, Dróna is megáldotta Judhisthirát.

– Ó, király! Hogyan szállhat szembe veled bárki is? – mondta neki. – Amíg Krisna vezeti lépteid, a győzelmed nem lehet kétséges. A Kuruk gazdagságának rabszolgája vagyok, s nem harcolhatok az oldaladon, de kérj tőlem valamit!

– Ó, mesterem! – felelte megrendülten Judhisthira. – Mondd meg, kérlek, hogyan győzhetlek le!

– Amíg én élek, és fegyveremet felemelve látod, sohasem lehetsz győzedelmes – mondta Dróna. – Sem ember, sem félisten nem állhat meg előttem, amikor nyilaim minden irányba záporoznak. Csakis akkor győzhet le bárki is, ha íjamat leengedem. Ó, király! Amikor egy napon megbízható forrásból szörnyű hírt hallok, két karom lehullik, s nem tart többé fegyvert.

Dróna áldásra emelte kezét, s harci szekerére szállt. Judhisthira elgondolkodva Kripához indult, hogy az ő engedélyét is elnyerje. Kripa szekerének közelében hirtelen mérhetetlen bánat fogta el. Kezét összekulcsolva, lehajtott fejjel állt meg tanítója előtt. Először Bhísma, aztán Dróna, most pedig Kripa… Mindhármójukat apjának tekintette, s most mind a hármat meg kell ölnie. Judhisthira sohasem hallott tőlük egyetlen rossz szót sem, és nem emlékezett rá, hogy bármikor durván bántak volna vele.

Judhisthira szenvedése láttán Kripa szelíden így szólt: – Ó, nagy király!

Harcolj, s győzz! Ne vesztegesd az időd azzal, hogy engem próbálsz megölni, mert legyőzhetetlen vagyok – még atyámtól, Gautama risitől kaptam ezt az áldást. De mindennap ébredés után imádkozni fogok, hogy te kerülj ki győztesen a csatából.

Judhisthira végül Saljához, Mádrí bátyjához ment. A háború előtt Durjódhana volt az, aki elsőként felkereste és a segítségét kérte, s a nemes szívű Salja nem tudta visszautasítani. Miután ő is engedélyt adott Judhisthirának a harcra, szomorúan nézett unokaöccsére.

– A Kauravák lekötelezettje lettem – mondta. – Ó, gyermekem! Örök hírnév és dicsőség legyen veled! Nem kívánok mást, mint hogy sikeres légy.

Judhisthira lassú léptekkel visszatért saját seregéhez. Újra felöltötte páncélját, majd szekerére szállt, és átkiáltott a Kauravákhoz:

– Ha bárki közületek át akar állni a mi oldalunkra mielőtt a csata elkezdődne, lépjen elő, szívesen fogadjuk!

Gándhárítól született száz fián kívül Dhritarástrának volt még egy fia, aki egy szolgálólány méhéből született. Ebben a hercegben, Jujutszuban nyoma sem volt Durjódhana ördögi gonoszságának. Most, Judhisthira hívó szavára, előre lépett.

– Ó, bűntelen! – kiáltott vissza a Pándava vezérnek. – Befogadsz-e, ha átállok hozzátok?

– Csak gyere, és harcolj ostoba fivéreid ellen! – felelte Judhisthira. – Azt hiszem, dinasztiájuk utolsó élő leszármazottja leszel!

Durjódhana ajkát összeszorítva, dühösen nézte, amint féltestvére átáll a Pándavákhoz.

Ekkor megszólaltak a dobok, felharsantak a trombiták: elérkezett a pillanat, hogy a két sereg támadásba lendüljön. A harcosok boldog csatakiáltással törtek előre: vagy győzelem vár rájuk, vagy dicső halál. Nem volt harmadik út.

A két sereg úgy közelített egymás felé, mint két hatalmas óceán. Bhíma a Pándava sereg élére vágtatott, szörnyű kiáltása halálos félelemmel töltötte el a Kauravák szívét. Ahogy rémült ellenségei közé hajtott, feje fölött a buzogányát forgatva pusztító szélvésznek látszott. Végre eljött a nap, amikor szabadjára engedheti felgyülemlett haragját!

A Kauravák összeszedték bátorságukat, és fegyvereiket magasba emelve, rettentő ordítással rohantak Bhíma felé. Bhíma mellett feltűnt néhány Pándava katona, és hamarosan ádáz harc tört ki. Egyik fél sem adta könnyen, s egyik sem hátrált meg. Az íjak húrja szakadatlan pengett, s fegyverropogáshoz hasonló hanggal csattant a harcosok bőrből készült karvédőjén. Mindenhol hosszú tollú nyílvesszők szelték süvítve a levegőt, s röptüket a katonák mellvértje állította csak meg. Hullottak a lándzsák, dárdák, buzogányok és vaslövedékek mindkét seregre. A harcosok szinte eszüket vesztve üvöltöttek és fújták kagylókürtjeiket. Fegyverek csattogtak, állatok ordítottak,

gyalogosok törtettek át a csatatéren mennydörgő léptekkel. Harci szekerek száguldottak mindenhol zörgő kerekekkel, s a fülsiketítő hangzavart a szakadatlan dobpergés tette teljessé. A katonák őrjöngve vetették magukat az ellenségre, mit sem törődve azzal, hogy az életük forog kockán.

Amikor kitört a harc, számtalan baljós előjelet lehetett tapasztalni. Mennydörgés rázta meg a levegőt, s az égen vörös és kék villámok cikáztak. A magasból undorító váladék hullott. Viharos szél támadt, és itt is, ott is villám csapott körülöttük a földbe. A harcosokat azonban még ez sem rettentette el: teljes erőből küzdöttek. Hatalmas szekérharcosok csaptak össze egymással, hogy halálos nyilak özönét zúdítsák ellenfelükre. A gyalogság a gyalogsággal harcolt, s a katonák buzogánnyal meg karddal pusztították az ellenség sorait. Az elefántháton küzdők az ellenség elefántjaira támadtak, s a felbőszült, roppant állatok vadul trombitáltak. A lovasok hosszú lándzsáikat messze előretartva rontottak a szembenállók lovasaira.

A neves, nagy hősök mindkét oldalon előre kiszemelt ellenfeleikkel küzdöttek. Bhíma Durjódhanával harcolt, Dhristadjumna Drónával, Szahadéva Sakunival, míg Ardzsuna Bhísmával. Számtalan kiváló harcos csapott össze a háború első csatájában. Ezrével hullottak az emberek, fejük, karjuk lekaszabolva. A véráztatta, iszapos földön úgy ragyogtak az elesett katonák arany ékszerei, akár a csillagok az esti égbolton.

Ekkor mindkét hadsereg oldaláról ráksasza csapatok törtek előre. A Ghatótkacsa vezette egyik sereg a Pándavák mellett harcolt, míg a Kauravák ráksasza hadának élén a vitéz Alambusa állt. E szörnyű teremtmények darabokra téptek minden embert, aki az útjukba került az ellenség soraiból, s rettentő mészárlást vittek véghez. A csatatér hamarosan Jamalókához, a halál rémisztő birodalmához kezdett hasonlítani. Emberek üvöltöttek az iszonyú fájdalomtól, mint az elátkozott lelkek, akik a pokol kínjait élik át. Úgy harcoltak, mintha démonok szállták volna meg őket. Nem volt kegyelem. Ebben a végzetes zűrzavarban a katonák saját rokonaik vérét ontották, mert kiáltásukat, melyről felismerhették volna egymást, elnyomta a csatazaj.

Bhísma végre kitört Ardzsuna szorításából, s a Pándava had tengerébe vetette magát. Szekere, melynek zászlaja egy pálmafa jelét viselte, utat vágott az ellenség sorai között, s nyomában csak a pusztulás maradt. Nyílvesszői körös-körül minden irányba süvítettek, s aki a szeme elé került, már nem volt többé az élők sorában. Az idős Kuru harcos mintha megfiatalodott volna, s úgy tűnt, harc közben szinte táncol szekerén. Nyilait olyan erővel lőtte ki íjából, hogy hatalmas elefántokat döntött le velük a lábukról.

Az első nap harcai során több tízezer katona esett el. Jobbára Bhísma hősiességének köszönhetően, a Kauravák kerültek fölénybe. Amikor Dhritarástra ezt megtudta Szandzsajától, jókedvre derült, ám rögtön bűntudata támadt. Milyen aláváló dolog ennyi ember halálának örülni!

És hogyan is reménykedhet abban, hogy saját unokaöccsei elesnek? Úgy érezte, csapdába esett.

Akár győznek, akár veszítenek, rá csak szenvedés vár.

– Mi jó származhat mindebből, ó, Szandzsaja? – kesergett lehorgasztott fejjel. – Vidurának sajnos igaza volt, és a nemes Bhísma és Dróna is helyesen szóltak. Bárcsak hallgattam volna Krisnára!

A csata második napja éppen úgy kezdődött, mint az első: Bhísma rettentő pusztítást végzett.

A Kuruk hatalmas hőse láttán, akinek nyomában a halál járt, ahogy átvágott a Pándavák seregén, Ardzsuna haragra gerjedt. Hogyan harcolhat ily eltökélten Durjódhana gonosz ügyéért?

– Ó, Dzsanárdana! – kiáltotta Ardzsuna Krisnának. – Hajts sebesen oda, ahol Bhísma küzd!

Úgy látom, az egész hadseregünket készül lemészárolni. Megölöm, nem várok vele tovább!

– Légy óvatos – figyelmeztette Krisna. – Odahajtok!

Ardzsuna utat vágott magának a Bhísmát védő szekérharcosok között. Nyilai végtelen egymásutánban követték egymást. A nyilak süvítése, íja húrjának szüntelen pengése és csattanása az alkarját védő páncélon egyetlen mennydörgő hanggá olvadt össze. Ide-oda cikázott szekerén, s egyik rátámadó katonát a másik után vágta le.

Bhísma a távolban észrevette Ardzsuna zászlajának rúdját, és Hanumán vérfagyasztó üvöltését is tisztán hallotta. Ardzsuna szekere az elé fogott négy krémszínű harci ménnel hamarosan keresztültört a Bhísmát körülvevő hadtesten. Ardzsuna megfújta kagylókürtjét, hogy harcba hívja a Kuru hőst. Bhísma Ardzsunára pillantott, s szívét hirtelen elöntötték a szeretetteljes érzések. Gondolatban tiszteletét ajánlotta Krisnának, egyre azon ámulva, hogy barátja a kocsihajtója lett. Áhítattal figyelte, s az iránta érzett szeretet szinte teljesen a hatalmába kerítette. A következő pillanatban azonban már eszébe jutott kötelessége. Újra a harcra terelte figyelmét, s tovább záporozta halált hozó nyilait a Pándava seregre.

Dróna, Kripa és Durjódhana Bhísma mellett küzdöttek, s most mind Ardzsunára támadtak. A Bhísmát segítő harcosok közül sokan mások is a Pándava hős felé fordították fegyvereiket.

– Megállj! Küzdj meg velem! Védd magad! – hallatszott mindenfelől.

Ardzsuna mosolyogva fogadta a minden oldalról őt érő heves támadást. Egy szempillantás alatt minden ellenfelét nyílvesszők tucatjaival árasztotta el. A Gándívából kilőtt sebes nyilak özönében a harcosok tántorogva igyekeztek állva maradni szekerükön, s aztán magukhoz térve még dühösebben lendültek ellentámadásba. Nyílvesszők zápora hullott mindenfelé, ahol Ardzsuna egymaga katonák tucatjaival vette fel a harcot. A vad összecsapás láttán Pándava harcosok siettek Ardzsuna segítségére és támadtak a nagy Kuru hősökre. Ezer és ezer Kaurava harcos nyomult előre Ardzsuna felé, ám heves támadása úgy csapott le rájuk, mint vihar az óceánra. Szerte mindenhol

nyílvesszők borította holttestek hevertek, mellettük széttépett páncélok, pozdorjává zúzott íjak, összetiport zászlók, darabokra tört szekerek. Sokan a halál megtestesülésének látták Ardzsunát, s szekerükről leugorva, kétségbeesetten menekültek előle.

Durjódhana Bhísmához vágtatott.

– Ó, nagyúr! – kiáltotta. – Gyorsan csinálj valamit! Ardzsuna úgy mészárolja az embereinket, ahogy a paraszt aratja az érett búzát! A te kedvedért Karna letette a fegyvert, másképp biztosan útját állta volna már a dühöngő Pándavának!

Bhísma vonakodott attól, hogy Ardzsunával harcoljon. Amellett, hogy nagyon szerette Pándu fiát, azt is tudta, hogy amíg Krisna mellette van, nem győzheti le. Durjódhana könyörgő tekintete láttán azonban úgy érezte, fájdalmas kötelességének eleget kell tennie. Parancsot adott kocsihajtójának, hogy vigye Ardzsuna elé, s közben egyre csak átkozódott.

– Pokolba a harcosok kötelességével!

Amint Ardzsuna meglátta a felé közeledő Bhísmát, minden figyelmét a Kuru vezérre összpontosította. Tajtékzó dühe még nem csillapodott le, s először tíz, aztán száz, majd ezer nyilat lőtt ki rá. Bhísma valamennyit kivédte saját nyilaival. Ardzsuna ekkor olyan nyílzáport zúdított rá, amely szinte áthatolhatatlan hálót szőtt Bhísma köré, ám a Kuruk nagyatyja egy pillanat alatt megszabadult a nyílvesszőktől, és nyomban visszavágott. A két hős egymást biztatva vívta csatáját, ám egyikük sem tudott fölülkerekedni a másikon.

Krisna, akinek mellkasát számtalan nyíl sebezte véresre, piros virágkoronában pompázó kinsuka-fához hasonlított. Bámulatra méltó ügyességgel vezette Ardzsuna szekerét, ide-oda cikázva Bhísma előtt, aki így minduntalan elvétette célpontját. De Bhísma is kápráztató sebességgel száguldott szekerén, s a két harcos úgy kerülgette egymást, mint két dühödt oroszlán.

Dübörgött a föld a harci szekerek kerekei alatt, mintha megnyílni készülne épp. A harcosok ámulva figyelték a csatát. Abban, ahogy Bhísma és Ardzsuna a fegyvert forgatták, a legapróbb hibát sem tudták felfedezni. Többnyire azonban látni sem lehetett őket, olyan felhőt vont köréjük a nyilak özöne. A magasból a mennyek lakói csodálattal figyelték a harcot.

– Ezt a két harcost sem földi halandó, sem mennyei ellenség nem képes legyőzni – mondták.

– Ez a csata soha nem ér véget, annyi bizonyos!

Miközben Ardzsuna Bhísmával vívta harcát, a csatatér más pontjain is ádáz összecsapásokra került sor. Dróna Dhristadjumnával szállt szembe, és az ő csatájuk sem volt kevésbé látványos.

Acélhegyű nyilak ezreit lőtték ki egymásra dühödten, s Dhristadjumna, aki nem felejtette el, hogy Dróna elpusztítására született, szünet nélkül támadott.

A hős tanító azonban minden támadását visszaverte.

Bhíma eközben mélyen a kalinga sereg sűrűjébe hatolt. Hangos nevetéssel árasztotta íjából nyilai özönét, s nyílvesszői minden akadály nélkül fúródtak keresztül embereken és állatokon.

Bhíma körül hullott az ellenség. A nisádák bátran szembeszálltak vele, ő azonban úgy mészárolta le őket egymás után, mint oroszlán az őzeket. Aztán véres harc tört ki közte és a kalinga király között, aki egy tetőtől talpig páncéllal borított elefánt hátán küzdött. Az állat üvöltve próbálta hegyesre faragott agyarára tűzni Bhímát. Ekkor Bhíma leugrott szekeréről, acélos fénnyel csillogó kardját magasra emelte, s teljes erejéből lesújtott a király fejére. A királynak azonmód kettéhasadt a teste, s hátasa két oldalán hullott alá. Bhíma ekkor levágta az elefánt ormányát, mire a vérben úszó állat a földre roskadva kimúlt.

Bhíma félreugrott, hogy az elefánt maga alá ne temesse, és a még életben maradt kalingákat vette célba. Egy sólyom sebességével csapott le rájuk, s ahogyan fényes kardja meg-megvillant, fejek és végtagok röpültek mindenfelé. A Kaurava sereget páni félelem kerítette hatalmába.

Bhíma ide-oda szökellt, mint egy őrjöngő táncos, és ahová lépett, ott halál várt mindenkire. Az ellenség félelemtől reszketve figyelte, s nem telt bele sok idő, ezrével hevertek a földön a lekaszabolt Kaurava katonák. A vértengerben páncélok és szekerek darabjai úsztak az arany nyeregtakarók és csillogó csöngettyűk mellett, melyek nemrég még az elefántok hátát ékesítették.

A Kaurava had halálos félelmében messze menekült a Pándava harcos elől. Bhíma diadalmasan felkiáltott, s hosszan megfújta kagylókürtjét. A hang messzire zengett a csatatéren, és hallatán a Kauravák testén minden szőrszál az égnek meredt. Menekültek, amerre láttak, ám közben lement a nap, s a csata aznapra véget ért. A két sereg abbahagyta a harcot, s visszavonult a csatatérről. A harcosok kimerülten vánszorogtak vissza táborukba, a levágott, megcsonkított katonák holttestei körül pedig elégedett vijjogással gyülekezni kezdtek a keselyűk.

Huszonötödik fejezet

Az ősz harcos

Már több mint egy hete dúlt az ádáz csata, s mindkét oldal rengeteg harcost veszített.

Durjódhana követelőzésére Bhísma nagy pusztítást vitt végbe a Pándavák soraiban, de Dróna és a Kuru sereg kimagasló harcosai sem maradtak el mögötte. A másik oldalon, Bhíma és Ardzsuna vezetésével, a Pándava hősök is tízezrével vágták le a Kauravákat. Bhíma, aki egy pillanatra sem feledte fogadalmát – azt, hogy az utolsó szálig megöli Dhritarástra fiait –, minden kínálkozó alkalommal célba vette őket. Durjódhana keserű könnyeket hullatott tehetetlen dühében, amikor azt látta, hogy a könyörtelen Bhíma halomszámra aprítja drága öccseit. A Kaurava herceg meg akarta állítani, de még a közelébe se nagyon tudott férkőzni a dühöngő Pándavának. Hiába fedezte magát hatalmas Kuru harcosokkal, amikor nagy ritkán szembetalálta magát vele, Bhíma mindannyiszor visszaverte.

Dhritarástra, valahányszor azt hallotta Szandzsajától, hogy valamelyik fia meghalt, szívet tépő jajveszékelésben tört ki. Hánykolódott a trónján, s hullottak a könnyei.

– Üldöz a balsors! Bhíma mind megöli a fiaimat. Ó, jaj, elnyel a bánat óceánja!

Nyolcnapi küzdelem után Durjódhanán csüggedés vett erőt. Azt remélte, hogy addigra jókora fölényben lesz a serege, de az események nem így alakultak. Lehet, hogy minden látszat ellenére a dánavák is segítették, de ezt nehezen tudta volna megmondani. Igaz, a Pándava sereg is nagyon sok embert vesztett, de a Kauravák veszteségei még tetemesebbek voltak. Tizenegy nagy hadosztályából mindössze hat maradt meg. A Pándavákat meg kell állítani, különben hamarosan az egész hadserege megtizedelődik! Minden reménye Bhísmában és Drónában volt, ők azonban igencsak kesztyűs kézzel bántak Pándu fiaival.

Ez járt a fejében Durjódhanának, amikor a nyolcadik nap estéjén meglátogatta Bhísmát.

– Ó, Nagyatya, úgy látszik tehetetlenek vagyunk a Pándavákkal szemben, akik lassan teljesen megsemmisítenek bennünket. Állandóan szétzilálják harci alakulatainkat, szétmorzsolják ütőerőnket. Azt hiszem, az istenek nekik kedveznek.

Bhísma felsóhajtott. Már az is épp elég szörnyű volt, hogy a Pándavák ellen kellett harcolnia, Durjódhana szűnni nem akaró vádaskodása pedig csak tetézte a dolgot. Az öreg harcos felemelte két erős karját: tele volt sebekkel és sebhelyekkel.

– Íme, igyekezetem bizonyítéka, ó, király. Legjobb képességeim szerint, minden erőmet bevetve harcoltam. Tízezreket öltem már meg! A Pándavákat

azonban sem én, sem más nem tudja megölni. Védelmezi őket erényük, s az erény Ura maga. Puszta erőfeszítéssel semmire nem megyünk ellenük.

Bhísma szinte már sajnálta Durjódhanát. Az ostobasága mindenképpen szánalomra méltó volt, s talán most egy kis alázatot is tanul. A Pándavák harcban tanúsított kiválósága és ereje megszégyenítő volt. Ez talán észhez téríti, s békét köt majd az unokatestvéreivel, mielőtt minden elveszne. Sajnos azonban erre nem sok esély van. Inkább az utolsó emberig harcolni fog, de egy jottányit sem enged.

Durjódhana sejtette, mire gondol Bhísma. – Én nem hiszem, hogy a Pándavák legyőzhetetlenek. Azt azonban tudom, hogy te az vagy. Nem lehet megölni addig, amíg te magad nem akarsz meghalni. A segítségeddel az isteneket és a démonokat is mind le tudnánk győzni. Hogy lehet akkor, hogy öt halandó emberrel nem bírsz?

Durjódhana szeméből könnyek hullottak. Összetett kézzel könyörgött Bhísmának, majd a földre esett, és megragadta a lábát.

– Uram, könyörgöm, légy kegyes hozzám – kérlelte. – Végezz a Pándavákkal, öld meg őket, ahogy Indra öli meg a démonokat! Azt ígérted, hogy mindig megvéded a Kurukat. Váltsd be hát ígéreted!

Bhísma nem nézett a hercegre. Még hogy védje meg a Kurukat!? Durjódhana úgy látszik, elfelejtette, hogy a Pándavák is Kuruk. Sőt, ami azt illeti, lehet, hogy hamarosan ők lesznek az egyetlen életben maradt Kuruk.

Durjódhana tovább könyörgött: – Ó, Gangá fia, ha úgy érzed, az irántam táplált gyűlöleted vagy a Pándavák iránti szereteted miatt képtelen vagy megölni őket, akkor inkább ne harcolj tovább. Hadd álljon be Karna. Ő legalább fogadalmat tett, hogy megöli Ardzsunát.

Bhísmát szíven ütötték Durjódhana szavai. Mi olyat tud Karna, amit ő ne tudna? Durjódhana talán már elfelejtette Karna és Ardzsuna korábbi összecsapásait? Mi döbbenthetné rá, hogy a reményei hiábavalóak? Ha a saját szemével látná, hogy még ő, az úgynevezett legyőzhetetlen Bhísma sem tudja megölni a Pándavákat, akkor talán engedne.

Bhísma gyönyörű, drágakő berakásos tegezéért nyúlt, mely tele volt hosszú, ölyvtollas aranynyilakkal. Kivett belőle öt csillaghegyű nyilat. Leterített a földre egy vásznat, és óvatosan elhelyezte rajta őket. Lehunyta a szemét, és halkan védikus mantrákat kezdett mormolni. Néhány perc múlva kinyitotta a szemét, s Durjódhanára nézett.

– Ó, király, ezt az öt nyilat most minden aszketikus erőmmel felruháztam. Holnap olyan harcot vívok, amilyet még nem látott a világ. Támadást indítok a Pándavák ellen, és minden erőmmel azon leszek, hogy megöljem a fivéreket: mindegyiket egy-egy nyílvesszővel. Csak Krisna tudná megmenteni őket, de ő megfogadta, hogy nem vesz részt a harcban. Meglátjuk, mi fog történni holnap.

Bhísma vezér biztosra vette, Krisna valahogy szerét ejti majd, hogy megmentse a Pándavákat.

Nem tehet mást, mint hogy a védelmükre kel: a Kuru vezér ugyanis minden erejét be fogja vetni.

És akkor, miután a rettenthetetlen Bhísma kudarcot vall, Durjódhanának egyszerűen be kell látnia, hogy reménytelen ügyért harcol.

Durjódhana talpra ugrott, az arca csak úgy ragyogott a boldogságtól. Ezt akarta hallani.

Örömében tapsolt, és Bhísmát magasztalta. Amikor azonban eszébe jutott Krisna, gondterhelt lett. A Jadu hercegtől minden kitellett. Az öt nyílvesszőre nézett, s így szólt: – Hadd vigyem magammal a nyilakat ma éjszakára! Gondosan vigyázok majd rájuk, s holnap, mielőtt kezdetét veszi a csata, visszaadom őket.

Durjódhana fogta a nyilakat, s örvendezve tért vissza a szálláshelyére. A Pándavák sorsa ezzel megpecsételődött! Bhísma híres volt arról, hogy mindig megtartja a szavát. Biztos, hogy mindent meg fog tenni azért, hogy tévedhetetlen nyílvesszőivel megölje mind az öt fivért. Krisna egyébként is csak Ardzsuna mellett volt ott. Még ha meg is szegi a fogadalmát, s bekapcsolódik a harcba, hogy tudná megmenteni a többieket? Durjódhana, arcán elégedett mosollyal, álomra hajtotta a fejét.

Judhisthira a sátrában ült fivérei társaságában. Véget ért a csata nyolcadik napja is, s úgy látszott, az ő oldalukra billen a mérleg. A Kauravákat hatalmas veszteségek érték, s hadseregüknek már csak legfeljebb a fele volt meg. Ő közel sem veszített annyi embert, s mostanra a két sereg létszáma nagyjából kiegyenlítődött. A Pándava király azonban nem sok okot látott az örömre. Annyi embernek kell meghalnia, csak azért, hogy ő visszaszerezze a királyságát!

A világ hamarosan tele lesz özvegyekkel és árvákkal. Szörnyű, tragikus volt ez az egész! De mi más választása lehetett volna? Ő mindent elkövetett a béke érdekében. Most csak a kötelességét tette azzal, hogy harcolt. A kötelességét, amivel Krisna bízta meg. Egy isteni terv volt kibontakozóban – Judhisthirának erre gyakran kellett emlékeztetnie magát. Krisnára nézett, aki úgy ült öccsei között, mint a telihold a ragyogó planéták gyűrűjében.

Krisna, akin látszott, hogy foglalkoztatja valami, odaszólt Judhisthirának: – Ó, kiváló hős, újabb és újabb hadi sikereket érsz el. A Kauravák lassan teljesen felmorzsolódnak a seregeddel szemben, s számíthatunk rá, hogy semmilyen eszköztől nem riadnak majd vissza, hogy megfordítsák a csata menetét. Most is érzem, hogy valamilyen szörnyű tervet forralnak.

Krisna Ardzsunára nézett. Az aznapi csatában elesett Iraván, Ardzsuna fia. Egy nága hercegnőtől született, akit Ardzsuna még az egyéves zarándokútja során vett nőül. Iraván egy egész hadosztálynyi erős nága harcost hozott magával, de szörnyű tusa után ma elesett Alambusa kezétől. Az egyedüli vigaszt legfeljebb az jelentette, hogy Ghatótkacsa ezután megölte Alambusát, s levágott fejét Durjódhana szekerébe dobta. Ardzsunát azonban nagy bánat emésztette fia halála miatt.

– Ó, hős, felejtsd el bánatodat! Fiad a véget nem érő boldogság birodalmába jutott. Létezik-e magasztosabb halál egy hős számára, mint csatában meghalni? – vigasztalta Krisna.

Könnyek peregtek végig Ardzsuna arcán. A Pándavának nagyon fájt, hogy nem tudott segíteni a fiának – messze volt Iravántól, amikor megölték. Durjódhanának napról napra az volt a taktikája, hogy egy hatalmas hadosztálynyi katonát rendelt ki Ardzsuna ellen – a vad szamsaptakákat és nárájanákat –, hogy távol tartsák a Kuru fővezérektől. Így hát Ardzsuna csak akkor értesült a szörnyű hírről, amikor visszatért a csatából. De Krisnának igaza volt. Nem szabad keseregni a harc közben elesett hős halálán. Minden ksatrijának az a vágya, hogy így érje utol a vég.

– Fel a fejjel, Ardzsuna, annál is inkább, mert még egy feladat vár ma rád! – folytatta Krisna.

– El kell menned Durjódhanához, hogy elkérd tőle az áldást, amivel tartozik neked.

Ardzsuna nagyot nézett. Hogy ő, Durjódhanához menjen? Persze, jól emlékezett rá, hogy a Kaurava megígérte: bármikor kérhet tőle egy szívességet. Akkor történt az eset, amikor Ardzsuna megmentette a gandharváktól. A zilált és megalázott Durjódhana azzal próbálta kiköszörülni a büszkeségén esett csorbát, hogy megígérte, visszaadja a szívességet, ha egyszer majd Ardzsuna kerül bajba. Krisna nyilván elérkezettnek látta erre az időt. Ardzsuna kezdett kíváncsi lenni.

– Persze, megteszem, amit csak akarsz, Krisna. Mondd meg, mit kérjek tőle.

Krisna beszámolt Ardzsunának az öt nyílvesszőről. – Menj azonnal, és kérd el őket Durjódhanától.

Ardzsuna nyomban útnak is indult. Egyedül, fegyvertelenül, támadástól mit sem tartva, belépett a Kauravák táborába. Este, amikor a csata szünetelt, a két sereg harcosai gyakran összejöttek barátkozni, beszélgetni. Az őrök tisztelettudóan üdvözölték Ardzsunát, majd a fáklyával megvilágított sátrak sorai között egyenesen Durjódhana központi szállásához vezették.

A Kaurava herceg meglepetten ült fel, amikor Ardzsuna belépett. – Isten hozott, hős! Mi szél hozott ide ilyen kései órán?

Ardzsuna emlékeztette a szívességre, amivel tartozik neki.

– Emiatt jöttem, ó, király. Add ide, kérlek, az öt nyilat, amit ma Bhísmától kaptál.

Durjódhana hirtelen szólni sem tudott a megdöbbenéstől, de persze nem utasíthatta vissza a kérést: lehajolt a nyilakért. A tenyerére helyezte, majd átnyújtotta őket Ardzsunának. – Honnan tudtál róluk? – kérdezte.

– A mindentudó Krisnától – felelte Ardzsuna, és elvette a nyilakat. Aztán elköszönt az elképedt Durjódhanától, s visszament a saját táborába. A Kaurava meg csak ült az ágyán, és a fejét csóválta. Krisna ravasz ellenfél volt. Valóban ő lenne a Legfelsőbb? Különben honnan tudott volna a nyilakról?

Pedig annyira emberinek látszott… Ha tényleg ő Isten, akár egy pillanat alatt véget vethet a háborúnak – egyszerűen megparancsolja a földnek, hogy nyíljon meg, s nyelje el az összes Kauravát. Az egésznek valahogy nem volt semmi értelme. Durjódhana megint visszafeküdt, és az immár üres vásznat bámulta, amelyen az előbb még a nyilak hevertek. Hogy fogja így Bhísma megtartani az ígéretét?

Amikor másnap reggel Bhísma meghallotta, hogy Krisna utasítására Ardzsuna elkérte a nyílvesszőket, kényszeredetten elmosolyodott. Nem érte meglepetésként a dolog. Krisna mindig megtalálja a módját, hogy megmentse híveit. Végigtekintett a Pándavák csatarendjén, s felhúzta bőr ujjvédőit.

– Krisna miatt meghiúsult a tervem, mert nem tudok újabb öt nyilat ugyanazzal az erővel felruházni. Ennek ellenére a legvégsőkig küzdeni fogok. Egyedül Ardzsunát veszem célba. Ha Krisna nem hazudtolja meg azt az ígéretét, hogy nem vesz részt a harcban, akkor ma tanúja lehet szeretett barátja halálának!

A csatába induló Bhísma bősz elszántsága láttán Durjódhana reményei újjáéledtek. Ha csak Ardzsunát sikerül megölnie, a Pándaváknak akkor is végük! De Bhísmának le kell győznie Ardzsuna iránti szeretetét. Durjódhanának megint eszébe jutottak a dánavák. Szállják meg Bhísmát most! Itassák át minden démoni dühükkel! Durjódhana vad csatakiáltást hallatott, majd kijelölte a Bhísmát fedező nagy Kuru harcosok posztjait.

A háború kilencedik napján a két sereg újra egymásnak rontott. Rikoltozó ragadozó madarak röpködtek a csatatér fölött. Az ég vörös volt, mintha lángolna, s nagy szélvihar tombolt. Kőzápor hullott a magasból. A lovak szeméből patakzott a könny, s meg-megbotlottak futás közben. E baljós előjelek szörnyű mészárlás árnyékát vetítették előre, a harcosok azonban elszántan rohantak az ellenség sorai felé. Bősz ordítással estek egymásnak, könyörtelenül kaszabolták, vágták, döfték egymást hosszú kardjaikkal és tőreikkel. Az eget újabb és újabb nyílzápor festette sötétre. Számolatlanul röpültek a lándzsák a levegőben, mint megannyi ezüst-és aranyszárnyú kígyó.

Bhísma, ígéretéhez híven, hatalmas mészárlásba kezdett. Olyan volt, mint maga a megszemélyesült halál, amely eltökélte, hogy minden teremtett lénnyel végez. Íjáról vég nélküli vonalban repültek a nyilak. Megállíthatatlanul tört előre Ardzsuna felé, s mindenkit félresöpört, aki az útjába került. A nap még delelőre sem hágott, amikor már tízezer szekérharcost levágott.

Ott feküdtek szanaszét a csatamezőn, körülöttük darabokra tört páncélok, zászlók és szekerek hevertek nagy összevisszaságban.

A Bhísma által véghezvitt mészárlás láttán Krisna így szólt Ardzsunához: – Ó, Pártha, eljött az idő, hogy szembeszállj Bhísmával. Emlékezz kötelességedre, és ne habozz! Öld meg most, mielőtt elpusztítaná egész hadseregedet.

Ardzsunát, aki maga is derekasan vágta a rendet a Kauravák soraiban, nagy

szomorúság töltötte el. Arrafelé nézett a csata hömpölygésében, ahol Bhísma állt.

– A harcos kötelessége bizony nagy teher, Krisna. Könyörtelenül hajszolva vagyont és hírnevet, megöli azokat is, akiket nem szabadna megölnie. Mégis, legmagasztosabb kötelességem az, hogy neked tetszően cselekedjem, Uram. Vigyél hát a Nagyatyához. Végzek vele.

Krisna a mennyei mének közé csapott, s a szekér szembefordult Bhísmával. Amikor a szorongatott Pándava csapatok látták, hogy összecsapásra készül a Kuru hadvezérrel, éljenezni kezdtek. Bhísma elüvöltötte jellegzetes csatakiáltását, s nyomban száz nyílvesszőt lőtt ki Ardzsunára. De Krisna ügyesen úgy irányította a szekeret, hogy az pont kisiklott a nyilak elől.

Ardzsuna kilőtt egy félhold-hegyű nyílvesszőt, s kettétörte Bhísma íját. Az idős harcos azonnal felajzott egy másikat, de egy pillanat múlva Ardzsuna azt is derékba törte. Bhísma a csodálat hangján kiáltotta felé: – Kitűnő! Ez már igen!

A Kuru hős szekérhajtója hirtelen megfordította a szekeret, s így Bhísmának volt ideje felajzani egy harmadik íjat is. Temérdek nyílvesszőt lőtt ki Ardzsunára, s az ifjú harcost sűrű nyílfelhő borította el. Bhísma több helyen is eltalálta, s támadásának erejétől egészen elszédült.

Krisna is több sebből vérzett, amitől olyannak hatott, mint egy vörös oxidot kibocsátó nagy, fekete hegy.

Miközben Ardzsunát támadta, Bhísma továbbra is szakadatlanul rohamozta a Pándava sereget. Hosszú acél nyílvesszői minden irányban süvítettek, és mintha vajba hatolnának, úgy fúródtak a harcosok, lovak és elefántok testébe. Bhísma hangos nevetéssel forgott ide-oda a szekerén, íja egyfolytában körré feszítve ontotta lövedékeit. Olyan volt, mint a Pusztító maga.

Jajgató katonák menekültek szerteszét: rettegve mentették az életüket.

Ardzsuna érezte, hogy egyszerűen képtelen teljes erejéből harcolni. Csak ímmel-ámmal verte vissza Bhísma támadásait. Krisna is észrevette ezt, és aggódni kezdett. Ha Bhísmát nem állítják meg, egytől egyig mindenkit lemészárol a csatatéren. Valamiféle démoni harag szállta meg.

Mennyei fegyvereket vetett be, melyek segítségével ezrével lőtte ki halálhozó nyilait. Vadul száguldottak át a csatamezőn, s válogatás nélkül mindenkit letaroltak, aki az útjukba került, egy másik részük pedig Ardzsunára záporozott. Krisna elgondolkodott. Egyértelmű volt, hogy Ardzsuna képtelen felülkerekedni Bhísma iránti szeretetén és tiszteletén. A Kuru harcos kíméletlenül támadta, Ardzsuna azonban csak gyengén védekezett, kihíva ezzel maga ellen a sorsot. Krisna belátta, neki kell tennie valamit, ha meg akarja állítani Bhísmát.

Eldobta a gyeplőt, s leugrott a szekérről. Felkapott egy közelben heverő szekérkereket, s a feje fölé emelte, mintha kedvenc fegyvere, a Szudarsana-csakra lenne. Bhísma felé rohant, mint egy elefántra támadó oroszlán. Sárga selyemruhája viharfelhőn táncoló villámként cikázott a poros levegőben. A

Krisna testéből áradó ragyogás a keréknek is fényességet kölcsönzött, mely így úgy ragyogott, mint az őseredeti lótusz, amelyből Brahmá született. Sötét karja volt a lótusz szára, izzadságcseppektől csillogó gyönyörű arca pedig, ahogy feltűnt a kerék mögött, a lótusz harmatos porzószála.

E csodálatos látvány, s a lényén eluralkodó transzcendentális érzések hatására, Bhísma leeresztette fegyverét. Teste minden ízében remegett, s könnyek csorogtak a szeméből. A világok Ura megszegte ígéretét, hogy megoltalmazza szeretett barátját!

– Ó, Legfelsőbb, leborulok előtted! – kiáltotta. – Sújts le rám menten! Ha te ölsz meg, a legnagyobb szerencse lesz osztályrészem, ami csak halandónak juthat, s nevemet csodálattal emlegeti majd az utókor.

Ardzsuna megrémült. Az ő hibája volt, hogy Krisna megtagadta fogadalmát. Az Úr nem fogott fegyvert, mégis bekapcsolódott a küzdelembe. Az ostobák minden bizonnyal elítélik majd látszólagos szószegéséért, s Ardzsuna ezt nem vette volna a lelkére. Jóvá kell tennie mulasztását, azt, hogy nem adott bele mindent a Bhísma elleni harcba. Leugrott a szekérről, és Krisna után vetette magát.

Krisna, amikor Bhísma közelébe ért, dühösen rárivallt: – Te vagy a hibás e nagy vérfürdőért! Egy bölcs miniszternek minden eszközt meg kell ragadnia, hogy féken tartsa gonosz királyát. Ha a szó nem használ, erőt kell alkalmazni!

Miközben Krisna Bhísmát korholta, Ardzsuna beérte. Utána vetette magát, s a lábánál fogva megragadta. Mit sem törődve a belékapaszkodó Ardzsunával, Krisna tovább futott.

– Ó, Uram, te mindig igazat szólsz. Mit mondhatnék? Bizony, a végzet mindenható – válaszolta Bhísma, még mindig elmerülve a Krisna iránti csodálat és szeretet tengerében.

A Krisnába kapaszkodó Ardzsuna a földet szántotta a lábával. Krisna egyre lassabban futott, de még tíz lépést megtett Ardzsunával. – Ó, Uram, állj meg! – kérlelte a Pándava. – Ne szegd meg az ígéreted! Fiaim és fivéreim életére esküszöm, hogy teljes erőmből folytatom a harcot. Meglásd, olyan csatát vívok, amilyet még soha!

Krisna leeresztette a kereket, de még mindig haragos pillantásokat lövellt Bhísma felé. Földre dobta rögtönzött fegyverét, s Ardzsunával együtt visszament a szekérhez. Ebben a pillanatban a nap elérte a nyugati horizontot – aznapra véget ért az öldöklés. A harcosok mindkét oldalon visszavonultak, s csodálattal gondoltak a Krisna és Bhísma között lejátszódott jelenetre. Bhísma egyfolytában Krisnára gondolt. Az a kép, ahogy dühösen rohan felé a feje fölé tartott kerékkel, örökre bevésődött a szívébe.

Amikor a Pándavák visszaértek táborhelyükre, Judhisthirán nagy nyugtalanság lett úrrá.

Bhísma alapos irtást végzett a soraikban. Még Ardzsunát is megölte volna, ha Krisna nem lép közbe. Egyértelmű volt, hogy a rettentő Kuru harcos leszámolt magában minden gyengéd érzéssel, ami a Pándavákhoz fűzte. Ha

rövid időn belül nem állítják meg, biztos a vereség.

Miután az öt fivér és szövetségeseik összegyűltek a királyi sátorban, Judhisthira tanácstalanul fordult Krisnához: – Ó, Késava, mit csináljunk Bhísmával? Még ránézni is alig tudunk, amikor felemelt fegyvereivel ott áll a csatamezőn. A leghatalmasabb félistenek sem képesek kiállni ellene. Ha szembeszállunk vele, olyan sorsra jutunk, mint a lángokba repülő tehetetlen lepkék.

Judhisthira lehorgasztotta a fejét. Nem érzett magában erőt és elszántságot a háború folytatásához. Krisna azonban megpróbált lelket önteni belé: – Félre a bánattal, ó, király! A te oldaladon olyan harcosok állnak, akik még a félisteneknél is hatalmasabbak. Ha Bhísma miatt aggódsz, ne félj, mert ha kell, magam ölöm meg. Egyszemélyes szekéren indulok harcba, és saját kezűleg végzek vele.

Krisna Judhisthira és fivérei iránti szeretetéről beszélt. Féltő gondoskodással rájuk nézett, és így szólt: – Aki ellenséges veletek szemben, az engem is az ellenségei közé számíthat. Ardzsuna a barátom, a rokonom és a tanítványom. Érte a véremet is odaadnám, s tudom, ő is kész feláldozni értem az életét.

Judhisthira nagyon meghatódott Krisna szavain, de megrázta a fejét: – Az nem lehet, hogy te öld meg, Uram. Nem szabad meghazudtolnod az ígéretedet, ahogy az ma majdnem megtörtént.

Judhisthirának eszébe jutott, amit Bhísma a csata elején mondott neki. – Azt hiszem, maga Bhísma fogja elárulni nekünk, hogy miképpen lehet őt legyőzni. Menjünk is, kérdezzük meg tőle.

Amikor Bhísma halálára gondolt, Judhisthirát elöntötte a bánat. Zokogásban tört ki. – Ó, jaj, milyen nyomorult dolog is a harcos kötelessége! Annak a halálán kell munkálkodnunk, aki atyánk helyett atyánk lett, amikor árva kisgyerekek voltunk! Azt, aki mindig a boldogulásunkon fáradozott – még őt is meg kell most ölnünk!

Krisna szelíden vigasztalta a zaklatott Judhisthirát, de aztán komolyabb hangon hozzátette: – Szedd össze magad, király. Bhísma döntött úgy, hogy Durjódhanát követi, s ezzel megpecsételődött a sorsa ebben a háborúban. Igazad van, meg kell látogatnunk, hogy megkérdezzük tőle: milyen módon lehet végezni vele. Ez a nemes hős biztosan elmondja majd nekünk.

Krisna javaslatára mind az öt fivér vele tartott. Mindnyájan levették vértjüket, s nyomban elindultak a Kauravák táborába. Bhísma arca felragyogott az örömtől, amikor a sátrába léptek.

Egy kézmozdulattal a selyemszőnyegeken elhelyezett díszes ülőhelyek felé intett.

– Isten hozott mindnyájatokat. Kérlek, foglaljatok helyet. Mit kívántok tőlem? Vegyétek úgy, hogy már meg is van, még akkor is, ha nagyon nehéz véghezvinni.

Judhisthira összekulcsolt kézzel állt elé. Amikor Bhísma idős arcára nézett,

mely sugárzó szeretettel mosolygott rá, a Pándavának elszorult a torka. Néhány percig nem is tudott megszólalni. Krisna a vállára tette a kezét, hogy lelket öntsön belé. Judhisthira mély lélegzetet vett, letérdelt Bhísma elé, s így szólt:

– Ó, hatalmas hős, hogyan tudnánk legyőzni téged? Ezt a kérdést már egyszer feltettem neked, s akkor azt válaszoltad, hogy majd jöjjek el újból. Mondd meg hát, kérlek, végtelenül bölcs férfiú, miképpen tudnánk legyőzni a csatában. Mert mi bizony úgy látjuk, legyőzhetetlen vagy.

Bhísma lassan bólintott. Ahogy lenézett Judhisthirára, érezte, hogy a szíve meglágyul. Pándu erényes fiai bizonyosan nem érdemlik meg, hogy bármiféle szenvedésben legyen részük. Csakis az Úr valamely felsőbb elrendezése folytán történhetett, hogy ennyi baj jutott osztályrészükül. Az agg Kuru a sors kegyetlen fintorának érezte, hogy neki mintegy eszközként kellett közreműködnie a szenvedésükben. Krisnára nézett, majd így válaszolt Judhisthirának: – Igazat szóltál, ó, király. Amíg felemelt fegyverrel állok, soha nem tudtok legyőzni. Csak akkor férkőzhet a közelembe bárki is, ha leeresztem fegyvereimet. Most pedig halld a fogadalmam: soha nem emelek fegyvert fegyvertelenre, tehetetlenre, rettegőre, meghódoltra és nőre.

Bhísma ezután Sikhandinról kezdett beszélni, akiről elmondta, hogy a bukását fogja okozni. – Korábban nő volt, s olthatatlan gyűlöletet érez irántam. Nem fogok rálőni, még akkor sem, ha megtámad. Állítsátok hát az első sorba, s Ardzsuna segítségével támadjatok rám teljes erőből. Nincs más esélyetek.

Judhisthira köszönetet mondott az ősz harcosnak, és felállt. Bhísmával együtt a többiek is felemelkedtek helyükről. Érzékeny búcsút vettek egymástól, s a Pándavák visszaindultak táborhelyükre. Némán lovagoltak az éjszaka sötétjében, s rettegő szívvel gondoltak a következő napra, Bhísma közelgő halálára.

Huszonhatodik fejezet

Két tábornok eleste

A tizedik nap reggelén ismét felharsant a számtalan kagylókürt, dob és harsona hangja.

Fülsiketítő lárma töltötte be a levegőt. A két hadsereg csatarendbe állt, aztán hangos csatakiáltások közepette egymásnak esett. Mivel Durjódhana tisztában volt vele, hogy a Pándavák fő célpontja Bhísma lesz, legjobb embereit vezényelte ki a védelmére. Bhísma érezte, hogy ez lesz az utolsó napja a csatában, ezért elszánta magát, hogy a legvégsőkig, az utolsó csepp erejéig harcol. Ezúttal is hatalmas mészárlásba kezdett. Nyilai sűrű felhők gyanánt süvítettek széjjel. Idős korát meghazudtolva úgy harcolt, mint egy ereje teljében lévő ifjú. Megállás nélkül forgott a szekerén, íja egyfolytában pengett. Az ostromolt Pándava erők úgy érezték, mintha tucatnyi Bhísma harcolna ellenük, s ahol elhaladt, ijedten rebbentek szét.

A seregeiben véghezvitt pusztítás láttán, Dhristadjumna néhány kiváló Pándava hőst vezényelt Bhísma bekerítésére. Sikhandinnal együtt Ardzsuna is elindult a nagy harcos felé.

Amint lőtávolságba értek, az erős Sikhandin, felidézve előző életét és Bhísma iránti gyűlöletét, dühödt csatakiáltást hallatott, s egy tucat nyílvesszőt lőtt ki rá. A karján és a mellkasán találták el Bhísmát, s átfúródtak a páncélján. Bhísma mérges volt ugyan, de mosolyogva kiáltotta: – Sikhandin, teveled nem harcolok. A hatalmas teremtő nőnek alkotott meg, s én most is annak tekintelek.

Sikhandint elöntötte a düh. Elhatározta, hogy mindenképp válaszlépést csikar ki Bhísmából.

Újabb nyílzáport zúdított rá, és visszakiáltott: – Mondhatsz akármit, nem törődöm vele. Csak a gyávaságod próbálod palástolni. Állj ki velem, itt és most! Ígérem, nem úszod meg élve!

Bhísma azonban elfordult tőle, s a körülötte lévő harcosokra támadt. Mennyei lövegeket idézett meg, s továbbra is ezrével kaszabolta az ellenfél katonáit. A Kauravák közül többen előrejöttek, hogy fedezzék. Ardzsuna szállt velük szembe, s a Gándívából kilőtt nyílvesszőivel sorra terítette le őket. Mindkét oldalon nagy harcosok kapcsolódtak be a csatába, s ádáz párbajok kezdődtek mindenfelé a harctéren. Bhísma és Ardzsuna közben hatalmas mészárlást vitt véghez az ellenség soraiban. Sikhandint állandóan maga mellett tartva, Ardzsuna lankadatlanul rohamozta Bhísmát. Nagy Kaurava hősök próbáltak közéjük állni, de Ardzsuna sorban visszaverte őket.

Ekkor állatbőrökbe öltözött, bunkósbotokat és lándzsákat rázó barbár harcosok hordája támadt Ardzsunára. Vadlovaikon minden oldalról rárontottak. Lándzsáik és hegyes nyilaik ezrével zúdultak rá. Krisna fürgén megfordította a szekeret, és elhajtott a támadás sűrűjéből.

Ardzsuna misztikus fegyvereket idézett meg, melyek borotvaéles nyílvesszők rajait bocsátották a támadókra. A szétlyuggatott barbárok iszonyú hörgéssel rogytak a földre, véres holttesteik teljesen elborították a csatamezőt.

Ardzsuna megkerülte szekerével legyilkolt ellenfeleit, s elszántan Bhísma felé hajtott. A Kuruk nagyatyját Durjódhana, Kripa, Salja és Dhritarástra számos fia védte. Ardzsuna négy fivére is ott termett, hogy szembeszálljanak velük, s megtisztítsák Ardzsuna előtt a Bhísmához vezető utat. A két nagy hős ezután úgy esett egymásnak, mint két feldühödött oroszlán.

Nyílzáport zúdítottak egymásra, s mennyei fegyvereket idéztek meg. A feléjük süvítő misztikus lövedékeket mindketten saját égi fegyvereikkel semlegesítették. Mindkét harcos félretette a másik iránti szeretetét, s ellenfele vitézi erényeit magasztalva, megfeszített erővel vetette bele magát a harcba. Könyörtelenül küzdöttek egymással, s közben azt fürkészték, hol támad valami rés az ellenfél védekezésében. Egyikük sem talált azonban sebezhető pontot a másikon.

Harcosok ezrei zárták körül Sikhandint, hogy elvágják előle a Bhísmához vezető utat.

Drupada vitéz fia a leghalványabb félelemérzés nélkül nyomult előre. Utat vágott magának a Kauravák között, s közben egy pillanatra se vette le a szemét Bhísmáról.

Úgy tűnt, mintha Bhísmát szórakoztatná az Ardzsunával való küzdelem, s közben még arra is volt gondja, hogy a körülöttük lévő Pándava erőkön eddze a nyilait. Százával, ezrével hullottak el a katonák, amikor a Kuru harcos kilőtte tévedhetetlen nyílvesszőit. Ezrével jöttek azonban helyettük az újak, s úgy fogták közre szekerét, mint napot eltakaró felhők. Csak úgy záporoztak a nyilak, lándzsák, csatabárdok, tüskés buzogányok, dárdák, furkósbotok és acélgerelyek.

A támadók ádáz szorításában Bhísma csak mosolygott. Egyetlen vágya volt: hősként meghalni. Vértezete darabokra tört, ő maga több sebből vérzett. A fájdalomról tudomást sem véve folytatta a harcot, s százával vágta le támadóit. Ardzsuna csak ámult, hogy a Kuruk vezére még ilyen fergeteges támadás céltáblájaként is félelmetes ellenfél tudott maradni. Szünet nélkül forgott a szekerén, s minden oldalon visszaverte a támadásokat. Ardzsuna szakadatlanul lőtte ki nyilait, ám Bhísma sorra levágta őket.

Amikor Sikhandin felbukkant az oldalán, Ardzsuna érezte, hogy Bhísma számára elérkezett a vég. Maga elé állította Sikhandint, közvetlenül mögéje állt, majd egy tökéletesen célzott nyílvesszővel félbetörte Bhísma íját. Ardzsuna és Sikhandin csillaghegyű nyilakat lőttek ki, s mély sebeket ejtettek a Kuru hősön. Sikerült leteríteniük szekérhajtóját és a lovait is, s ezzel megállásra kényszerítették a csatamező kellős közepén. Ardzsuna ekkor egy félhold-hegyű nyíllal derékba törte a zászlórúdját is.

Bhísma nyomban felkapott egy aranyberakásos íjat, de Ardzsuna azt is szétzúzta, csakúgy, mint a feléje hajított hatalmas lándzsát. Amikor látta, hogy

Ardzsuna sorra hatástalanítja a fegyvereit, Bhísma megadta magát a sorsnak. Ez volt a vég. Tekintetét szeretettel Krisnára függesztette, aki ügyesen kormányozta Ardzsuna lovait. Mi értelme szembeszállni ekkora hatalommal? Ezt Durjódhanának már réges-régen be kellett volna látnia.

Bhísma ekkor mégis egy utolsó, elkeseredett támadásba lendült. Hirtelen hátrafordult a szekerén, s pillanatok alatt egy újabb íjat ajzott fel. Fergeteges nyílzáport zúdított Ardzsunára és Sikhandinra. Mindketten több tucat, közelharcban használatos nyíllal válaszoltak a támadásra, melyek úgy fúródtak bele Bhísma erős testébe, mint a hegyoldalon odvaikba igyekvő kígyók.

Bhísma megszédült, s hátraesett a szekerén. Habár mindkét támadója eltalálta, meg volt róla győződve, hogy csakis Ardzsuna nyílvesszői teríthették le. Minden erejét összeszedve felállt, s teljes körívbe hajlított íjjal várta az újabb támadást. Amikor azonban azt látta, hogy Sikhandin áll közvetlenül előtte, leeresztette az íját.

Ekkor Ardzsuna lépett színre: húszasával lőtte ki a nyilakat, melyek folyamatos vonalban hagyták el a Gándívát. Bhísma egész testébe nyílvesszők fúródtak. Ardzsuna heves támadása végül ledöntötte a lábáról: előrebukott, s kiesett a szekérből. A megrendült Kauravák szeme láttára egy villámsújtotta faóriás módjára dőlt el a földön. Akár egy ágyon, úgy feküdt a testéből kiálló nyílvesszőkön. Saját akaratából életben maradt – úgy döntött, kivárja, míg a nap eléri kedvező északi pályáját, s csak azután hagyja el a testét.

A Kauravák soraiban nagy zűrzavar támadt. Kezükből kiesett a fegyver, s fejvesztetten rohangáltak ide-oda. Amikor a nap lement, a földre rogytak, és jajveszékelni kezdtek. Néhányuk elájult, mások álltó helyükben kővé meredtek. Dróna, aki Durjódhanától értesült a szörnyű hírről, ájultan esett ki szekeréből. Amikor magához tért, parancsot adott a Kauraváknak a visszavonulásra, s a sereg szomorúan vonult vissza táborhelyére.

A Pándava harcosok örömükben megfújták kagylókürtjeiket, s táncra perdültek a csatatéren.

Halálosztó ellenfelüket végre leterítették! Ardzsuna azonban mélységesen elszomorodott.

Fivéreivel együtt odament Bhísmához, és megkérdezte tőle, hogy van-e valami kívánsága.

– Ne bánkódjatok miattam – felelte az ősz Kuru. – Életem olyan véget ért, melyre minden hős harcos vágyik. Atyám áldása folytán életben maradok, s majd akkor hagyom el a testem, ha a nap észak felé tart, és a magasabb bolygókra emelkedem.

A Pándavák Bhísma hőstetteit magasztalták, s tiszteletük jeléül körbejárták az elesett hőst.

Bhísma ekkor jóga-transzba merült, ők pedig visszatértek a táborba. Érezték, hogy már nincs messze a győzelem napja.

Bhísma elestének híre porig sújtotta Dhritarástrát. Sokáig rázta a zokogás. Annyira gyötörte a lelkiismeret-furdalás, hogy leesett a trónjáról, s ide-oda hánykolódott szobája márványpadlóján. – Hát kőből van az én szívem, hogy nem szakad meg e hír hallatán? – A király hangos jajveszékelése az egész palotát betöltötte.

A Kauravák táborán eluralkodott a végső elkeseredés. Még Karna is hangosan elsírta magát, amikor meghallotta, hogy Bhísma elesett. Annak ellenére, hogy az agg Kuru gyakran kemény szavakkal illette, Karnának el kellett ismernie, hogy nemes lelkű, kiváló harcos. Azzal is tisztában volt, hogy a Kuru nagyatya csak az ő érdekében mondta, amit mondott. És most elesett… Karna a fegyvereire nézett. Eljött az ő ideje.

Felvirradt a csata tizenegyedik napja. A Kauravák Drónát nevezték ki új hadvezérüknek, s Durjódhana szívében új remény ébredt: a harcművészet nagymestere vezeti csatába a seregét!

Ismét teljes erőből tombolt a harc. A nagy harcosok mindkét oldalon folytatták a mészárlást, tömegével küldték az ellenfél katonáit a Halál birodalmába. Sokan a csatamezőn hevertek, s nevetve várták halálukat: éltető erejük egy utolsót lobbant, majd elindultak a mennyek felé. A Kauravák élén Dróna, Karna, Kripa és Asvatthámá rontott a Pándava hadosztályok közé, míg a másik oldalon Bhíma, Ardzsuna és a többi hatalmas Pándava harcos tizedelte a Kauravák sorait.

Bhísma elvesztése nagyon elcsüggesztette a Kuru sereget, s hatalmas ellenségeik láttán egyre inkább kezdték megadni magukat a sorsnak. Durjódhana a végsőkig kétségbeesett. Könyörgött Drónának, valahogy találja meg a módját, hogy legyőzzék a Pándavákat.

– Még ha az összes fivért nem is lehet megölni – s ezt végül el kell ismernem –, legalább Judhisthirát ejtsd foglyul. Vagy kaszaboljatok le valaki mást nagy harcosaik közül!

Dróna erre egy hatalmas, áthatolhatatlan csatasorba rendezte a Kauravákat, abban a reményben, hogy így majd sikerül bekeríteniük és elkapniuk Judhisthirát. Terve azonban meghiúsult, amikor Ardzsuna fia, Abhimanju áttörte az alakulatot, s véres utat vágott magának a Kuru hadsereg szívéhez. A tizenhat éves harcos ugyanolyan erős volt, mint az atyja. A Kauravák tehetetlenek voltak a támadásával szemben, mígnem végső kétségbeesésükben megszegték a csata szabályait. Hat legerősebb harcosuk körülzárta Abhimanjut, s egyszerre támadtak rá minden oldalról. Ádáz rohamukat még akkor sem szakították félbe, amikor az ifjú hős elvesztette a szekerét és a fegyvereit. Csak így sikerült végül leteríteniük. A halálos csapást Duhsászana fia mérte rá félelmetes buzogányával.

Dróna gondoskodott róla, hogy Ardzsunát eközben cselesen kívül rekesszék a csata sűrűjéből.

A másik négy Pándavát Dzsajadratha tartóztatta fel, akit a Sivától kapott áldás rendkívül erőssé tett. Ardzsunának majd megszakadt a szíve, amikor

megtudta, hogy fiát ilyen kegyetlenül és tisztességtelenül ölték meg. Vad dühében szörnyű fogadalmat tett, hogy megöli Dzsajadrathát.

– Az ő hibája, hogy fiam most holtan fekszik. Ha a fivéreim időben odaértek volna, a fiam még mindig élne. Ezért az aljas és hitvány tettért a szindhu uralkodónak az életével kell lakolnia!

Aki ebben meg akar akadályozni, azt Dzsajadrathával együtt küldöm a Halál birodalmába! Ha naplementéig nem ölöm meg, holnap tűzbe lépek!

Ardzsuna fogadalma hallatán Durjódhana megszervezte, hogy az egész hadsereg Dzsajadrathát védje. Szörnyű csata kezdődött, melynek során Ardzsuna egymagában megsemmisítette a fennmaradó Kauravák negyedét. Krisna isteni segítségével aztán áttörte védőseregüket, s a távolban végre megpillantotta Dzsajadrathát. Amikor végül a szindhu fejedelem közelébe került, Krisna, még mielőtt a nap ténylegesen alábukott volna a horizonton, azt az illúziót keltette, hogy lement a nap. A Dzsajadrathát körülvevő erős Kuru harcosok, abban a hiszemben, hogy Ardzsuna kudarcot vallott, nagy örömujjongással eresztették le fegyvereiket.

Krisna ekkor véget vetett az illúziónak. Az így keletkezett zűrzavarban Ardzsuna – Durjódhana és legnagyobb harcosai szeme láttára – végzett a szindhu uralkodóval.

Hatalmas kő esett le Judhisthira szívéről. A nap végén immár megkönnyebbülten ölelte át Krisnát, s a szeméből könnyek potyogtak.

– Ó, Góvinda, annak, akit a kegyedben részesítesz, semmi sem lehetetlen! Ellenségeinket ma a bánat óceánja nyelte el, mi pedig félelmetes veszélytől menekültünk meg!

A Kauravák körében egyre fokozódott a kétségbeesés. Tizenhárom napi csata után seregük tizenegy hatalmas hadosztályából mindössze három hadosztálynyi katona maradt. Emberek milliói haltak meg. Durjódhana azonban még mindig nem engedett. Drónát tette felelőssé, hogy Ardzsunának sikerült végeznie Dzsajadrathával.

– Kesztyűs kézzel bánsz ellenségeinkkel, ez most már biztos. Az én hibám, nekem kellett volna okosabbnak lennem. Tudtam, hogy szereted a Pándavákat, de a hatalomvágy annyira elvakított, hogy megbíztam benned.

Dróna már nem először hallott ilyen szemrehányásokat az elkeseredett Kaurava hercegtől.

Fáradtan sóhajtott. Lehúzta hosszú kesztyűjét, mire láthatóvá váltak sebekkel borított, izmos karjai. Miközben a felcserek ellátták a sérüléseit, megjegyezte:
– Mi haszna, hogy nyílhegyes szavaiddal sebeket ejtesz rajtam, ó, király? Már számtalanszor megmondtam, hogy senki nem tudja megölni Ardzsunát. Most, hogy a nagy Bhísma elestét is megértem, tudom, hogy a sorsunk megpecsételődött. A kockák, melyeket Sakuni dobott el a Pándavák ellenében, most lángoló nyilak képében térnek vissza. Ó, király, tanácsadóid annyiszor figyelmeztettek már! Hogy hihetted azt, hogy utálatos bűnöd, Draupadí megsértése, büntetlen marad?

Dróna szánakozón nézte a szerencsétlen Durjódhanát. Fivérei felét Bhíma már lekaszabolta.

Mi végre volt olyan csökönyös? Az idős tanár jól tudta, hogy a harc egyedül Durjódhana halálával végződhet – még akkor is, ha rajta kívül senki más nem marad élve. Dróna felállt, s elindult a szálláshelyére. Fényezett aranyvértjében úgy ragyogott, akár a nap. Bátorításképpen még odaszólt a lehangolt Durjódhanának:

– Bármennyire keserű is, nem tudok megválni a kötelességemtől. Holnap majd meglátod: mindent beleadok a harcba. Lángoló fegyvereimmel még egyszer a seregeid élére állok. S most halld fogadalmamat: amíg a Pándavák megmaradt csapatai mind egy szálig meg nem semmisülnek, nem veszem le a vértemet!

Durjódhanának felderült az arca. Még van remény! A Pándava hadtestek szintén megtizedelődtek. A két hadsereg, méretét tekintve, most nagyjából egyenlő volt. Ha Dróna egyszer elhatározza magát, akkor van esély a győzelemre. Különösen, ha fogadalmához híven, Karna is megöli Ardzsunát. Durjódhana a barátjára nézett.

– Ó, nagy hős, azt hiszem, számodra is elérkezett az idő, hogy megmutasd, milyen vitéz vagy! Még mindig a birtokodban van Indra tévedhetetlen fegyvere. Vesd be, s terítsd le vele Ardzsunát! Akkor miénk a győzelem!

Karna megfontoltabb volt. Miután a szemtanúja volt, hogy Ardzsuna milyen elképesztő ügyességgel harcol az egész Kaurava hadsereg ellen, azon tűnődött, hogy talán tényleg igaz, amit Dróna a Pándaváról mondott. Ardzsuna talán tényleg megölhetetlen. Az mindenesetre biztos, hogy Krisnával az oldalán félelmetes ellenfél. “Krisnának eddig sikerült távol tartania tőlem és halálos Sakti-fegyveremtől – gondolkodott Karna. – Előbb vagy utóbb azonban biztos, hogy találkozunk. Vajon akkor mit fog tenni Krisna? Indra azt mondta, hogy a Sakti nem téveszti el a célt, s az istenek szava mindig igaz. S ha Krisna valóban a Legfelsőbb Isten, akkor ő az, aki valóra váltja az istenek ígéreteit.”

– Mindent megteszek, amit egy barát megtehet – mondta Karna, s ránézett Indra sugárzó fegyverére, melyet attól fogva, hogy megkapta az istenségtől, minden nap nagy tisztelettel imádott. – Nem fogom kímélni magam, jóllehet úgy érzem, a sors mindenhatósága ellen nem lehet küzdeni. Dacára hatalmas seregünknek, rettenthetetlen harcosainknak, mindeddig nem jártunk sikerrel. Mindent megpróbáltunk a Pándavák ellen, ezek az állhatatos hősök azonban még mindig előttünk állnak, életerőtől duzzadón. Ez csakis balvégzetünknek tudható be. Nézzük meg hát, vajon holnapra mit tartogat számunkra a sors. Amint alkalom kínálkozik rá, bevetem a Saktit Ardzsuna ellen.

A csata tizennegyedik napján azonban Karna megint nem tudott ellensége közelébe férkőzni, mert más Pándava harcosok tartották fel. Mindenfelé szörnyű párbajok zajlottak a két fél között.

Bhíma úgy aprította Dhritarástra megmaradt fiait, mintha maga Jamarádzsa

lenne. A halálra vált Durjódhana szeme láttára egymás után terítette le a hercegeket. Dühödt vihar gyanánt tombolt a Kauravák között. A buzogányát olyan gyorsan pörgette maga körül, hogy nem is lehetett szemmel követni. Emberek, lovak, szekerek repültek a levegőben. A rémült Kaurava katonák velőtrázó sikoltozással menekültek a dühöngő Bhíma csapásai elől. – Ez nem is ember! – ordították Bhíma szinte tébolyult nevetése hallatán.

Ugyanebben az időben, a csatamező egy másik pontján Ghatótkacsa és Asvatthámá, a misztikus fegyverek két szakavatott mestere között dúlt félelmetes párharc. Bhíma fia egyremásra varázsolta a csatatérre az illuzórikus jeleneteket, az élethű ráksasza katonák délibábhordáit.

A levegőből harcolt, s mindig változtatta az alakját. Egyszer hatalmas hegyként jelent meg, melynek csúcsáról egy szökőkút lándzsákat, dárdákat, kardokat és lángoló nyílvesszőket ontott. Iszonyú kaszabolást vitt végbe a Kauravák között, akik nem győztek segítségért kiáltozni Drónához. Asvatthámá rettenthetetlenül állta Ghatótkacsa támadásait. Mennyei fegyvereket szólított magához, melyekkel sikerült visszaszorítania az irdatlan ráksaszát, és megsemmisítenie seregének java részét.

Karna folyvást azon volt, hogy valahogy szembekerüljön Ardzsunával. Iszonyú pusztítást vitt véghez a Pándava seregben. Hagyományos és égi fegyvereinek együttes erejével sok ezer embert kaszabolt le. A feldühödött Bhímának ádáz küzdelem után végül sikerült megfutamítania. Karna azonban átrendezte erőit, s kisvártatva újra bekapcsolódott a harcba. Amikor ismét összeakadt Bhímával, újult erővel estek egymásnak. Bhíma azonban, Ardzsuna fogadalmát tiszteletben tartva, nem akarta megölni, s végül úgy döntött, otthagyja a küzdelmet. Karna üldözőbe vette, de mivel ő sem felejtette el, hogy mit ígért Kuntínak, ő sem akarta megölni Bhímát. Csak a szekeréről gúnyolta a gyalogos Pándavát, s még rá is vágott az íjával.

– Nézd, hogy iszkol a tehetetlen! Az evésben bezzeg vitézkedsz! Menj, a csatatér úgysem olyan fiúknak való, mint te. Szaladj vissza gyorsan Ardzsunához és Krisnához! Kérd meg őket, hogy védjenek meg!

Bhíma forrt a dühtől, de visszafogta magát. Karnát hamarosan úgyis utoléri a végzete. A Pándava dühösen ökölbe szorította a kezét. Némán követte tekintetével a csata sűrűjébe visszahajtó Karnát. Ardzsuna a közelben van. Karnának most már nincs sok ideje hátra… Bhíma újra bekapcsolódott a harcba, s eltökélte, hogy Dhritarástra összes maradék fiával végez.

Az ikrekkel külön-külön vívott két egymást követő tusában Karna valahogy felülkerekedett rajtuk, de mindkétszer tiszteletben tartotta Kuntínak tett ígéretét. Még Judhisthirát is sikerült megszorongatnia egy ádáz párbajban, de nem akarta előnyét kihasználva a végsőkig erőltetni a küzdelmet. Csak egy Pándavát akart megölni. Időről időre rápillantott a Sakti-lövedékre.

Lement a nap, de a harc tombolt tovább. Már mindkét oldal elvesztette katonáinak háromnegyedét. Nyilvánvaló volt, hogy a háború hamarosan véget ér. Sötétség borult a küzdő felekre, akik a sok ezer fáklya fényénél dühödten

igyekeztek kicsikarni a győzelmet. Lángoló nyílvesszők világították be az eget, s látni engedték az alant zajló hátborzongató jeleneteket. A felborult szekerek lángoló háttere előtt sötét alakok kapaszkodtak össze halálos viadalban.

Állandóan érezni lehetett a vér fojtogató szagát, s a levegőt ordítások, sikolyok és fegyvercsörgés fülsiketítő egyvelege töltötte be.

Karna egyre elszántabban törte át magát a Pándava erőkön, Krisna ezért így szólt Ardzsunához: – Karna egész seregünket el akarja pusztítani. Meg kell állítania valakinek, de úgy érzem, neked még nem jött el az időd. Még mindig nála van a Sakti. Látod ott a távolban Ghatótkacsát? Parancsold meg neki, hogy álljon ki Karnával. Éjszaka lévén, a ráksasza ereje megkétszereződött. Rajtad kívül talán ő az egyetlen, aki meg tudja állítani Karnát.

Ardzsuna Ghatótkacsa óriási szekere felé nézett, melyet száz démoni fenevad húzott. Miután magához tért Asvatthámától elszenvedett vereségéből, Bhíma fia éppen visszatért a csatába. Vele tartott tízezer roppant ráksasza is, akiket az alsóbb régiókból szólított magához. Miután meghallgatta Ardzsunát, elvigyorodott, s Karna felé fordult. Vérfagyasztó csatakiáltást hallatott, s száz acélhegyű nyilat lőtt ki rá. Félelmetes küzdelem vette kezdetét.

Sokáig dúlt köztük a harc. Noha Karna minden erejét és fortélyát bevetette, nem tudott felülkerekedni ellenfelén. Ghatótkacsa féktelen dühvel harcolt, egy pillanatra sem feledve, milyen aljasul viselkedett Karna az atyjával és a nagybátyjaival. Eltökélte, hogy megöli. Karna hátrálni kényszerült. Lovait és szekérhajtóját elvesztette, s mozdulatlan szekeréből próbálta elhárítani a ráksasza lankadatlan támadásait. Küzdelmük láttán Durjódhana aggódni kezdett Karna életéért.

Ghatótkacsáról egyszerűen lepattantak Karna fegyverei, még leghatalmasabb mennyei lövegei is.

Amikor a ráksasza végül leugrott szekeréről és kivont handzsárával Karna felé rohant, az elborzadt Durjódhana felkiáltott: – Vesd be a Saktit, Karna! Nincs más esélyed!

Karna tudta, hogy barátjának igaza van. Majdnem biztos, hogy a démon megöli, ha nem állítja meg. Úgy meg mi haszna lenne a Saktinak Ardzsuna ellen? Karna kirántotta a fegyvert arany tokjából. Ráolvasta a mantrákat, az íjhúrra helyezte, s azonnal kilőtte a rárohanó ráksaszára. A fegyver izzó tűzgolyóként süvített Ghatótkacsa felé. Amikor látta, hogy jön, gyorsan óriásira növekedett. A fegyver a mellkasán találta el, és áthatolt a testén. Egy velőtrázó ordítással, mely az egész harctéren végigvisszhangzott, Ghatótkacsa kilehelte lelkét. Amint hatalmas teste a földre zuhant, több ezer Kauravát temetett maga alá.

A Pándavák kétségbeesetten kiáltottak fel. Krisna azonban nevetve tapsolni kezdett.

Ardzsuna meglepetten nézett rá. – Mire véljem ezt a komolytalan megnyilvánulást ebben a szörnyű pillanatban ó, Késava?

– Most, hogy már kilőtte a Saktit, Karnát akár halottnak is tekintheted, a Kauravákat pedig legyőzöttnek! – válaszolta Krisna. – Amióta meghallottam, hogy Indrától megkapta a fegyvert, nagyon aggódtam. Az életed komoly veszélyben forgott. De most, hogy elvesztette veleszületett páncélját és leghalálosabb fegyverét, megnyugodtam. Ártalmatlanná vált, mint a feldühödött mérges kígyó, akit varázsigék bűvölnek el. A fegyver visszatért Indrához – többször nem lehet használni.

Ardzsunának a fejébe villant, hogy Ghatótkacsa Krisna javaslatára szállt szembe Karnával.

Rádöbbent, hogy ezúttal is csak Krisna védelmező közbenjárásának köszönheti, hogy életben maradt. Krisna segítsége nélkül a háború mostanra már véget ért volna – de nem a Pándavák győzelmével.

Jócskán éjszakába nyúlt a harc, így a katonák mindkét oldalon hálásak voltak Ardzsunának, amikor azt javasolta, pihenjenek le másnap reggelig. Ahol abbahagyták a harcot, legott leheveredtek a mezőre. A fényes hold felkelt a felhőtlen égen, s halovány fénybe vonta a pusztítás mezejét. Mindenki aludt, ember, állat egyaránt: azt lehetett volna gondolni, hogy mindkét hadsereg az utolsó szálig megsemmisült. De amikor felvirradt a csata tizenötödik napja, a katonák mozgolódni kezdtek, majd elfoglalták állásaikat, s folytatódott a küzdelem.

Dróna, ígéretéhez híven, amerre csak megfordult a csatamezőn, teljes felfordulást hagyott maga után a Pándavák sorai között. Nagy küzdelemben legyőzte Virátát és Drupadát is. Amikor megtudta, hogy atyja elesett, Dhristadjumnát fájdalom és harag öntötte el. A panycsála herceg csak egy dologra tudott gondolni: a végzet arra rendelte, hogy ő legyen Dróna gyilkosa. A Kuru tanító nyomába eredt, azzal az eltökélt szándékkal, hogy végez vele. Dróna azonban minden támadását kivédte. Még Ardzsunát is elhárította, amikor a Pándava arzenáljának minden égi fegyverét ráküldte. Közben tízezrével mészárolta le a Pándava hadsereg katonáit.

Dróna ereje kétségbe ejtette Judhisthirát. Bhíma és Ardzsuna tanácsát kérte: – Dróna kiirtja egész hadseregünket! Hogy lehetne megfékezni?

Krisna komolynak látszott. – Igazat szólsz, ó, király – válaszolta Judhisthirának. – Dróna puszta tekintetével is hamuvá tudna égetni minket. Azonban már elárulta nekünk, hogyan lehet megállítani. Le kell, hogy engedje a fegyverét, s ezt akkor fogja megtenni, ha valami nagyon kellemetlen hírt hall. Azt hiszem, ha meghallja, hogy fia, Asvatthámá elesett, fegyverét leeresztve, abbahagyja a harcot.

Ardzsuna hirtelen Krisnához fordult. – Ezt nem tudom elfogadni, ó, Késava. Hogyan csaphatnánk be ilyen galádul a nemes tanítót? – mondta éles hangon.

Bhímának azonban tetszett az ötlet. Tüstént oda is szaladt egy elefánthadosztályhoz, és megölt egy állatot, akiről tudta, hogy ugyanúgy hívják, mint Dróna fiát. Ezután nekiiramodott, s meg sem állt Drónáig, majd többször egymásután elkiáltotta magát: – Asvatthámá meghalt!

Dróna leeresztette az íját. Bhímára meredt. Igaz lenne? A tanító nehezen tudta elképzelni.

Asvatthámá, bráhmana-hatalmánál és az atyjától tanult harci tudományánál fogva úgyszólván legyőzhetetlen volt. Bhímát mindenki szeszélyesnek ismerte. Könnyen előfordulhat, hogy haragból vagy tréfából valótlanságot beszél. Dróna nem akart hinni neki. Ismét felemelte íját, s folytatta a harcot.

Krisna ekkor győzködni kezdte Judhisthirát, hogy menjen oda Drónához, és erősítse meg Bhíma állítását. – Ments meg minket Drónától, ó, király. Ebben az esetben a hazugság bizony jobb, mint az igazság. Ha az ember valótlanságot állít, hogy életeket mentsen, az nem minősül bűnnek.

Judhisthira elbizonytalanodott. Egész életében soha nem mondott semmit, ami akár csak kétértelmű lett volna. Erre most Krisna arra kéri, hogy olyasmit mondjon, ami egyértelműen hazugság. De mégis Krisna utasítása szerint kell cselekednie! Másképp lehetetlen megakadályozni Drónát abban, hogy az egész Pándava sereget elpusztítsa. Judhisthira, vonakodva bár, de elindult Dróna felé, majd elkiáltotta magát: – Meghalt Asvatthámá! – s halkan hozzátette: – Az elefánt…

Amikor Judhisthira ezeket a szavakat kimondta, Dróna úgy érezte, menten megszakad a szíve. Akkor hát igaz! Judhisthira soha nem tudna hazudni. Karja tehetetlenül hanyatlott alá.

Odaszólt Durjódhanának: – Ó, király, leteszem a fegyvert. Ez a világ, összes gazdagságával együtt, elvesztette számomra minden vonzerejét. Harcolj teljes erődből, mert én elmegyek.

A bánattól porig sújtva, Dróna leroskadt a szekerében és zokogni kezdett. Aztán lehunyta a szemét, és lassan megnyugodott. A misztikus transz állapotába került, majd elméjét a jóga céljára összpontosítva, kilépett a testéből, s a magasabb szférákba emelkedett.

Amikor Dróna hírül vette fia halálát, éppen Dhristadjumnával küzdött. Drupada fia, amikor egyszer csak azt látta, hogy Dróna leül a szekerében, s meditációba merül, gyorsan a földre ugrott, s megragadott egy hosszú kardot. Odarohant Dróna szekeréhez, s egy suhintással lecsapta a fejét. Egy diadalittas ordítással felkapta a fejet, és a Kauravák közé dobta.

Durjódhana lesújtva állt a csatatéren. Összes tábornokával és emberével elmenekült az ujjongó Pándavák elől. Judhisthira vegyes érzelmekkel meredt idős tanára holttestére. Most, hogy ő is meghalt, a Kauravák számára nincs többé remény. De csalás kellett hozzá, hogy végül le tudják győzni. Ez nagyon fájt Judhisthirának – annál is inkább, mert ő volt az, aki a döntő hazugságot kimondta. Mindazonáltal a Kauravák alkalmaztak elsőként tisztességtelen eszközöket, amikor megölték Abhimanjut. Nem várhattak hát egyebet cserébe, ahogy arról már a kezdet kezdetén megállapodtak. Ugyanakkor, ha az ember Krisna utasítását követi, cselekvése mindig mentes marad a bűntől.

A nap leáldozott, s Judhisthira visszavezényelte csapatait a táborba. A két

sereg ismét nyugovóra tért.

Huszonhetedik fejezet

Méltó befejezés

A tizenötödik nap éjszakáján Durjódhanának nagyon nyugtalan álma volt. Hánykolódott az ágyban, szörnyű aggodalmak gyötörték. Mi ez az egész? Először Bhísma, most meg Dróna – két olyan harcos, akiket még az égiek sem tudtak volna legyőzni. Bár minden erejükkel küzdöttek – s talán a dánaváktól is kaptak némi segítséget –, a Pándavák leterítették őket. Milyen erő támogatta vajon az öt fivért? Hogy tudnák valaha is legyőzni őket? Igen, hiba volt szembeszállni velük. De most már késő! Amikor annyi kiváló hős áldozta érte az életét, most aligha hagyhatta abba a küzdelmet. Halál vagy győzelem – csak ez a két választás van. És még nincs elveszve minden!

Ott van Karna. Reggel átveheti a parancsnokságot a megmaradt Kauravák fölött. Talán egy utolsó nagy erőfeszítéssel meg tudja majd ölni Ardzsunát.

Felvirradt a tizenhatodik nap, s a két sereg ismét felsorakozott a harcmezőn. Hadvezérükkel, Karnával az élükön a Kauravák elüvöltötték csatakiáltásaikat, s a Pándavákra vetették magukat.

Hamarosan ismét elkeseredett küzdelem folyt mindenütt.

Karna, akit addig ismeretlen lelkesedéssel töltött el hadvezéri rangja, úgy harcolt, mint azelőtt még soha. A Pándava sereg közé hajtatott, s lángoló nyílvesszőket lőtt ki minden irányba.

Gyalogosok, lovasok, szekérharcosok és elefántharcosok miszlikbe vágott holttestei jelezték útját. Fegyvertársa és segítője Asvatthámá volt, aki égett a vágytól, hogy bosszút álljon könyörtelenül meggyilkolt atyja haláláért.

Ardzsuna a szamsaptaka és a nárájana seregek megmaradt katonáival küzdött, akikkel többször összecsapott már a háború során. Még mindig tartotta magát a tisztességes harc szabályaihoz, így nem vetette be az istenek szörnyű fegyvereit. Ettől eltekintve azonban erejét nem kímélve küzdött. A Pándava nem ismert kegyelmet. Mivel siettetni akarta a háború befejezését, tömegével gyilkolta le ellenfeleit a Gándívából záporozó perzselő nyilakkal.

Bhíma sorra vágta le Dhritarástra fiait. A két had borzasztó erővel kaszabolta egymást. A tizenhetedik nap közepére az eredeti hatmillióból mindössze félmillióan maradtak.

Amikor Ardzsuna végre legyőzte a szamsaptaka és a nárájana sereget, Krisna arra biztatta, hogy szálljon szembe Karnával.

– Sújts le végre erre a gonosz lelkű ostobára! Hiúsítsd meg Durjódhana maradék reményeit, és vess véget a háborúnak! Hogy is élhetné túl Karna, ha a Gándívával a kezedben szállsz szembe vele!

Krisna szavai felpezsdítették Ardzsunát. Készen állt a küzdelemre. A távolban látta, amint Karna magas zászlója utat tör magának a Pándava seregben. Ardzsuna elszántan megmarkolta az íját. Krisna a lovak közé csapott, ő pedig módszeresen kaszabolni kezdte az útjába kerülő csapatokat.

Amikor látták, hogy hadvezérük felé nyomul, több Kaurava hős is rárohant Ardzsunára.

Kripa, Kritavarmá és hatan Durjódhana öccsei közül együttes erővel támadtak rá. Ardzsuna azonban most nem olyan hangulatban volt, hogy bárki is meg tudta volna állítani. Dühödten verte vissza támadóit. Több sornyi szekérharcos rohant rá és lelte halálát szélsebes nyílvesszői záporában. Hatalmas elefántok dübörögtek feléje, de őket is ledöntötték Ardzsuna halálhozó nyilai.

A távolban küzdő Karna észrevette ellenfelét. Tudta, hogy elérkezett végső összecsapásuk pillanata. Kettejük közül az egyik nem kerül ki élve ebből a harcból. Karna tisztelettel nézte tántoríthatatlan ellenségét. Krisna, aki biztos kézzel, csillogó ékszerekkel díszes harcosok csapatai között hajtotta Ardzsuna szekerét, olyan volt, mint egy sötét felhő a csillagokkal teliszórt égbolton. A mögötte álló, szünet nélkül nyilazó Ardzsuna pedig egy másik felhő, egy villámokat szóró felhő volt. Karna szekérhajtójához fordult: – Vigyél Párthához! Az ő ideje lejárt. És Krisnáé is. Hamarosan végzek a két harcossal – és aztán az egész Pándava sereggel.

Durjódhana látta, hogy barátja Ardzsuna felé közelít. A legkiválóbb Kauravákat sietve Karna mellé rendelte. Egy emberként rohantak Ardzsunára, de csillaghegyű nyilak fogadták őket, melyek egész testüket szétlyuggatták. Ekkor ért oda Bhíma is, és csatlakozott a fivéréhez.

Durjódhana húsz megmaradt öccse támadt rá, élükön Duhsászanával. A sötét lelkű herceg láttán Bhíma megnyalta a száját, és elmosolyodott. Duhsászana haragosan felüvöltött, s egy arannyal és drágakővel kirakott, csillogó nyilat lőtt ki Bhímára, mely egy mennydörgésszerű hang kíséretében telibe is találta a Pándava mellkasát. Bhíma megszédült az ütéstől, s térdre esett a szekerén. A zászlórúdba kellett megkapaszkodnia, hogy visszanyerje az egyensúlyát.

A Kauravák nyílvesszőrajokat és egyéb lövedékeket lőttek ki a sebesült Bhímára. Mivel azt hitték, hogy halálos ellenségük kilehelte a lelkét, felujjongtak az örömtől. De Bhíma hamarosan magához tért, és ismét harcra készen magasodott fel szekerén. Kihívóan Duhsászanára nézett, és rákiáltott:

– Üss, amíg bírsz, nyomorult! Nemsokára úgyis kileheled a párád. Szomjazom a véredre! Ismerkedj meg a buzogányommal!

Bhíma szekere a herceg felé lódult, aki őrjöngve, gyors egymásutánban lőtte ki rá a nyilait.

Bhíma, sebesen pörgő buzogányával, egytől egyig mindet leszedte. Kiugrott a szekeréből, és Duhsászanára rontott. A herceg óriási erővel egy lángoló dárdát hajított felé, de Bhíma könnyedén darabokra törte. Néhány pillanat alatt ott termett ellensége mellett, s egyből rávetette magát. Hatalmas erővel úgy homlokon sújtotta, hogy a Kaurava húsz lépésnyire repült a szekértől.

Miközben Duhsászana valahogy talpra küzdötte magát, Bhíma kirántott karddal újra a közelében termett. Egy jól irányzott mozdulattal fejbe rúgta, mire a Kuru herceg elterült a földön.

Megragadta a karját, majd egy kardsuhintással levágta és a magasba emelte.

– Ez az a kar, mely megszentségtelenítette Draupadí haját! – üvöltötte. A Kauravák elborzadva látták, hogy Bhíma feltépi Duhsászana mellét, s a tenyerében szájához emeli gőzölgő vérét. Amikor felállt, a vér kétoldalt csorgott le az arcán. Ellenségei egymás hegyén-hátán menekültek, s rémülten kiáltozták:

– Mentsetek meg Bhímától! Hisz ez egy vérszomjas ráksasza!

Bhíma Ardzsuna és Krisna felé fordult, s odakiáltott nekik: – Beváltottam a szavamat: bosszút álltam Draupadín. Hamarosan teljesítem a másik fogadalmamat is, s lesújtok Durjódhanára. Csak akkor fog megnyugodni a lelkem.

Döbbenetükből magukhoz térve, tízen Duhsászana testvérei közül Bhímára rohantak. A Pándava fürgén visszaszállt szekerébe, s borotvaéles aranyszárnyú nyílvesszőivel összes támadóját leterítette. Közöttük volt Vikarna is. Amikor Bhímának eszébe jutott, hogy a hercegek közül egyedül ő volt az, aki a kockajáték alatt mellettük emelt szót, nagyon szomorú lett, hogy meg kellett ölnie. Leugrott a szekeréről, s összetett kézzel körüljárta az elesett Kauravát.

– Ó, hős, azzal hogy megöltelek, fogadalmamat és ksatrijaként rám háruló kötelességemet teljesítettem. Kívánom, hogy elérd az erényes lelkek birodalmát.

Karna tanúja volt Duhsászana megölésének, s mélységesen megrendült. De összeszedte magát, s felkészült az Ardzsunával való küzdelemre, aki egyre csak feléje igyekezett. Amikor a két nagy harcos végül szemtől szemben állt egymással, az istenek az égre gyűltek, hogy tanúi legyenek a párharcnak. Felharsantak a mennyei kürtök és virágeső hullott mindkét küzdő félre.

A két hős vad nyílvesszőrajt zúdított egymásra. Eltökélt céljuk volt, hogy a másikat megöljék, s úgy álltak ott, mint két nap, mely a világok elpusztítására kelt fel. Állandóan körívbe hajlított íjuk vakító napkoronára hasonlított, nyílvesszőik pedig megannyi napsugárként lövelltek fegyvereikből.

Sokáig tombolt a küzdelem, de egyikük sem tudott egy szemernyit sem a másik fölé kerekedni. Mennyei fegyvereket is bevetettek, de a másik rendre elhárította őket. Miközben egymással küzdöttek, továbbra is bőszen támadták az ellenfelüket támogató védőseregeket, s ezrével gyilkolták le a katonákat. Karna mindent beleadott a harcba. Fényességes mennyei atyjának erejével felruházva, s ama csillapíthatatlan vágytól űzve, hogy legyőzze élete nagy ellenségét, úgy küzdött, mint még soha. De éppen, amikor úgy tűnt, felülkerekedik Ardzsunán, az átkok, melyeket korábban kimondtak rá, kezdték kifejteni hatásukat.

Amikor Karna kitartó támadásától Ardzsuna kezdett megszédülni, a napisten fia úgy érezte, elérkezett az idő, hogy magához szólítsa a hatalmas Brahmásztra-fegyvert. De sehogy sem tudta felidézni a varázsigét. Eszébe jutottak guruja szavai: “Mikor a leginkább lesz szükséged legerősebb

fegyveredre, nem tudod majd megidézni.”

Karna tehetetlenségében keserű könnyeket hullatott, de továbbra is tomboló dühvel harcolt.

Egyszer csak arra lett figyelmes, hogy járművének kereke – a bráhmana hajdan kimondott átkának megfelelően – a földbe süppedt. Harci szekere úgy beszorult, hogy meg se lehetett mozdítani. A tehetetlenségtől teljesen megzavarodott: leugrott, s kétségbeesetten rángatni kezdte a kereket. Amikor látta, hogy meg se tudja moccantani, odakiáltott a vészesen közeledő

Ardzsunának:

– Ó, hős, ne ölj meg ilyen gyáván! Emlékezz az erényre. Egy nemes harcos soha nem öl meg olyan ellenséget, aki kiszolgáltatott helyzetben van.

Krisna elmosolyodott. Visszakiáltott a megsebzett Karnának: – Jó, hogy végre eszedbe jut az erény, Karna. Kár, hogy akkor elfelejtkeztél róla, amikor minden adandó alkalommal becsaptad a Pándavákat, s rengeteg szenvedésnek tetted ki őket – különösen, amikor erényes feleségüket olyan alávalóan megsértettétek. Vagy hol hagytátok ezt az erényt akkor, amikor a Kuru hősökkel együtt kegyetlenül végeztetek az ifjú Abhimanjuval? Ha szerinted ez az erény, akkor ne vesztegesd az időd azzal, hogy erre éppen most figyelmeztetsz minket.

Karna lehajtotta a fejét, s még tett egy-két hasztalan kísérletet a kerék kiszabadítására.

– Miért tétovázol? – fordult Krisna Ardzsunához. – Sújts le erre a rosszlelkűre, de azonnal. Nem érdemel könyörületet.

Karna homlokáról patakokban folyt a veríték, miközben a kerékkel bajlódott. Amikor belátta, hogy nem tudja kiszabadítani, villámgyorsan hátrafordult az íjáért. Fölkapott egy hosszú acélnyílvesszőt, minden testi és lelki erejét beleadva kilőtte, s közben egyfolytában mantrákat olvasott rá. A nyíl villámcsapásként száguldott a Pándava felé, s teljes erőből mellkason találta.

Ardzsuna megtántorodott. Krisna újra sürgetni kezdte, hogy ne vesztegesse az időt: ölje meg ellenségét.

– Ne kegyelmezz neki! Vágd le a fejét, mielőtt a szekerére szállna!

Ardzsuna ekkor kezébe vett egy andzsalika-hegyű nyilat, melynek formája két összetett kézre hasonlított. Az arany nyílvesszőt íjára helyezte, s Indra Vadzsra-fegyverének erejével ruházta fel.

Ahogy a füle mellett megfeszítette a húrt, majd gondosan célzott, vészjósló csend telepedett a harctérre. A harcosok kővé dermedtek. Úgy tűnt, az ég megremeg, s a mennyekből figyelő risik felkiáltottak: – Békesség! Békesség!

Ardzsuna egy pillanatig visszatartotta nyilát, s ezt suttogta: – Ha valaha is végeztem bármilyen lemondást, és ha tisztelettudó voltam feljebbvalóimmal, akkor ez a nyílvessző most ölje meg Karnát. – Ekkor eleresztette, s a nyíl napként ragyogva száguldott Karna felé. Széles és erős nyakán találta el. A feje azonnal levált a testéről, s a földre esett – még mindig csillogtak rajta

arany fülbevalói. A törzse, melyből csak úgy lövellt kifelé a vér, a földre rogyott. Mindenki legnagyobb ámulatára ragyogó fénysugár hagyta el a testét, a magasba szökött, s beleolvadt a napba.

A Pándavák örömujjongásban törtek ki. Táncra perdültek a csatamezőn, megfújták kagylókürtjeiket, s megilletődve nézték a halott Karnát, aki olyan volt, mint egy mennyei villám sújtotta hegy. Krisna magasztalni kezdte Ardzsunát, majd Judhisthira is odajött hozzájuk, s újra meg újra boldogan gratulált neki. Örömében és megkönnyebbülésében a Pándava király sírva fakadt. Végre megszabadult legnagyobb félelmétől. Most már csak a háborút kell befejezni.

Érezte, a Kauravák számára közel a vég.

Durjódhana lehanyatlott szekeréről. A mellét verte, zokogott, s fájdalmában a földön hempergett. A Kauravák körülállták Karnát és keservesen sírtak. Tisztelettel körüljárták a holttestet, s menetükhöz a Pándavák is csatlakoztak. A nap végén a napisten szomorúan bukott alá a nyugati hegyek mögött, s utolsó sugaraival még ragyogó fénybe vonta elesett fia testét.

A tizennyolcadik nap reggelére a Kauravák elkeseredése a tetőfokára hágott. Azon az éjjelen Durjódhana szinte semmit nem aludt. Vigasztalan volt. Magányosan ült a sátrában, s Karna üres helyére meredt. Amikor felkelt a nap, nagy nehezen feltápászkodott, s megmosakodott. A fájdalomtól szinte kábultan hagyta el a sátrát, s tanácskozásra indult megmaradt minisztereivel.

Amikor eszébe jutott, miként végeztek Karnával, fájdalma haraggá változott. A barátját könyörtelenül lemészárolták, amikor ott állt szekerétől megfosztva. Bosszút kell állnia érte!

Hosszú kardját keményen megmarkolta, s a szekeréhez sietett.

Kripa megpróbálta meggyőzni Durjódhanát, hogy ideje volna békét kötni a Pándavákkal, s teljesíteni a kéréseiket. Most már erőfölényben voltak, és nem sok idő kell hozzá, hogy mind egy szálig kiirtsák a Kaurava sereget. De Durjódhana hajthatatlan volt.

– Minden lángokban áll. Olyan ellenségeskedés feszül köztem és a Pándavák között, ami csakis valamelyikünk halálával végződhet.

Salját téve meg hadvezérének, Durjódhana kiadta a parancsot, hogy még egyszer, utoljára, induljanak harcba. Hadseregének megmaradt katonái megéljenezték, majd elszántan csatába indultak. Tudták, hogy elkerülhetetlenül vár rájuk a dicső halál. A két sereg kirajzott a harcmezőre, s hatalmas üvöltéssel és fegyvercsattogással összecsapott.

Krisna tanácsára Judhisthira Salját vette üldözőbe: eltökélte, hogy a felsőbb régiókba küldi a hadvezért. Szahadéva, a kockajáték napján tett fogadalmához híven, Sakunit kereste. Ardzsuna Asvatthámával és Kripával küzdött, Bhíma pedig félelmetes kiáltásokkal Dhritarástra utolsó fiait ostromolta. Közben mindkét sereg továbbra is elkeseredett igyekezettel rohamozta a másikat. A csatatér ismét vériszapos ingovánnyá változott.

Judhisthira és Salja úgy harcolt egymással, mint két vérszomjas tigris. Egymást szemmel tartva, gyorsan és kecsesen forogtak körbe, s támadást színlelve időnként előreugrottak.

Mindkettőjük megsebezte a másikat fürge nyilaival. Salja hosszú ideig igen vitézül küzdött. Állta Judhisthira támadásait, ugyanakkor ezrével kaszabolta a Pándava katonákat. Judhisthira azonban szép lassan felülkerekedett rajta. Bezúzta Salja vértjét, s kettétörte a zászlórúdját. Amikor megölte szekérhajtóját és a lovait, Salja megtorpant.

A szekerétől megfosztott hadvezér felkapott egy fényes acélkardot, és vad ordítással Judhisthira felé rohant. A Pándava király egy ragyogó arany dárdát emelt a magasba.

– Most meghalsz! – kiáltotta, s teljes erőből eldobta. A dárda száguldó meteor gyanánt süvített Salja felé. A mellén találta el, s teljesen átfúródott a testén. Száján, orrán és fülén kibuggyant a vér, s a földre rogyott. Mint egy odaadó feleség, aki felkel, hogy megölelje szeretett urát, a föld is mintha megemelkedett volna, hogy befogadja Salját. Madra uralkodója, miután oly sokáig élvezte őt, a földet, végül ölelésébe hanyatlott, s kilehelte lelkét.

Durjódhana tudta, hogy ezzel a háborúnak vége. Bhíma egytől egyig lemészárolta az öccseit.

Szahadéva szilaj küzdelemben megölte Sakunit és összes gandhára harcosát, Ardzsuna pedig a Kaurava sereg maradványait morzsolta fel. A Kaurava herceg végső kétségbeesésében hátat fordított a csatatérnek és elmenekült. Szívében két érzés küzdött egymással: őszinte megbánást érzett, hogy semmibe vette feljebbvalói bölcs tanácsait, ugyanakkor fortyogott benne a düh, ha a Pándavákra gondolt. Valamilyen felfoghatatlan kozmikus hatalom segítette őket, s tisztában volt vele, hogy eleve hibás lépés volt szembeszállni velük, ugyanakkor nem feledhette, hogy a Pándavák megöltek mindenkit, aki kedves volt neki. Karna halála különösen elkeserítette.

Tisztességtelen módon ölték meg, csakúgy, mint Drónát. De most már késő. Minden elveszett.

Menekülés közben Durjódhana egy nagy tóhoz ért. Beleugrott, és leúszott a fenekére.

Misztikus hatalma segítségével megkeményítette a vizet, s a tó fenekén maradt. Időre volt szüksége ahhoz, hogy kipihenje magát és felépüljön a sok megrázkódtatásból. Aztán majd eldönti, hogyan tovább.

Durjódhana nem tudta, hogy volt három túlélő a Kaurava harcosok között – Kripa, Asvatthámá és Kritavarmá. Amikor észrevették, hogy Durjódhana elmenekült, ők is otthagyták a csatateret. Útközben találkoztak Vjászadévával, akitől megtudták, hol rejtőzik Durjódhana. Oda is értek a tóhoz és hangosan szólongatni kezdték vezérüket. Asvatthámá megpróbált a lelkére beszélni, hogy jöjjön vissza a csatamezőre.

– Mi továbbra is készen állunk, hogy szembeszálljunk ellenségeiddel, ó, király. Kelj fel!

Biztosra veheted: ma legyilkoljuk őket. Megfogadtam, hogy addig nem veszem le a páncélomat, amíg az öt testvér és az egész Pándava sereg holtan nem fekszik. Atyám halála bosszúért kiált!

Durjódhanának elment a kedve a harctól.

– Ó, erőskarúak! – kiáltotta. – Nagy szerencse, hogy éltek, s szerencsés vagyok én is, hogy ilyen odaadó követőim vannak. Ha eljő a reggel, csatlakozom hozzátok. Addig azonban hadd pihenjem ki magam.

Néhány vadász a közeli erdőben tartózkodott éppen, s véletlenül fültanúja volt a Durjódhana és Asvatthámá közötti beszélgetésnek. Így hát megtudták, hogy a herceg a tóban rejtőzik. Az értékes útbaigazításért várható busás jutalom reményében tüstént a királyhoz siettek.

Miután hasztalan keresték Durjódhanát, a Pándavák visszatértek a táborba. Amikor a vadászoktól megtudták, hová ment, nyomban a tóhoz indultak. A háborút addig nem lehetett befejezni, amíg meghódolásra nem kényszerítik vagy meg nem ölik.

A másik három Kaurava már messziről hallotta, hogy a Pándavák megmaradt csapataikkal Durjódhana rejtekhelye felé tartanak, ezért lélekszakadva elrejtőztek az erdőben. Amikor Judhisthira odaért a tóhoz, csodálkozva látta, hogy a vize megszilárdult.

– Nézd csak, hogy elbújt ijedtében a csalárd Durjódhana! Most azonban nem menekül előlem – mondta Krisnának.

Judhisthira rákiáltott Durjódhanára, hogy jöjjön elő és küzdjenek meg.

– Hogy lehet az, hogy menteni próbálod az irhád, azok után, hogy milliók haltak meg érted? Gyáva! Vállald a tetteid következményeit! A halál is jobb ilyen gyalázatnál! Küzdj meg velünk! Ha te győzöl, uralkodj az egész világ fölött, ha megölünk, vár a hűs föld.

A Pándavák a tájat nézték. A tó kemény felszínén sétáló vízimadarakat kissé megzavarta ez a hirtelen változás. A tarka virágokkal borított fák közt lágy szellő lengedezett. A csatamező heve és pora után a fivéreket e festői táj puszta látványa is nagy nyugalommal töltötte el.

Néhány pillanat múlva Durjódhana visszakiáltott a tó fenekéről. Arra kérte Judhisthirát, várjon egy kicsit, amíg kipiheni magát. Judhisthira azonban hajthatatlan volt.

– Ma nem kegyelmezünk neked. Gyere ki a tóból, vagy mi húzunk ki onnan. Fejezd be, amit elkezdtél. Ha a mi kezünk által halsz meg, a mennyekbe jutsz.

Mérgesen és sértett büszkeséggel Durjódhana végül rászánta magát a párharcra. A tó vize örvényleni és bugyborékolni kezdett, s a herceg egyszer csak a felszínre bukkant. Hatalmas buzogányával a vállán olyan volt, mint egy óceánból kiemelkedő hegy. Végigmérte a Pándavákat és katonáikat, s elnevette magát.

– Íme, itt vagyok, s készen állok rá, hogy mindnyájatokat a Halál birodalmába küldjelek! De hogyan tudnék egy szál magamban egyszerre ilyen

sok ellenféllel harcolni?

Bhíma is megmarkolta a buzogányát, és tett egy lépést előre. A legszívesebben azonnal szétverte volna Durjódhana fejét, de Judhisthira intett, hogy álljon meg.

Judhisthira elmosolyodott. – Elérkezett az idő, hogy megfizess bűneidért, gonosz lelkű! Most nekünk is úgy kellene végeznünk veled, ahogy ti öltétek meg Abhimanjut, de kapsz tőlem egy esélyt. Válassz ki közülünk bárkit, és küzdj meg vele a tetszésed szerinti fegyverrel. Ha nyersz, megtarthatod a királyságot. Ha nem, a mennyekbe jutsz.

Judhisthira biztos volt benne, hogy Krisna meg fogja védeni őt és fivéreit, Krisna azonban meglepetten nézett rá. Meggondolatlanságnak tartotta az ajánlatot. Durjódhana páratlan buzogányharcos volt. Még Bhímának is nagyon össze kellene szednie magát, ha le akarja győzni.

Durjódhana megint elnevette magát. – Mindegy, melyiktek áll ki velem. Ragadjon buzogányt bárki közületek, én nyomban végzek vele, aztán egymás után a többi néggyel is.

Bhíma könyörgő pillantást vetett Judhisthirára.

– Engedd meg, hogy megöljem ezt a nyomorultat, ó, uram. Véget vetek ennek a háborúnak. Győzelmed biztos kezekben van.

Judhisthira Bhíma széles vállára tette a kezét.

– Úgy legyen. Menj és mérd rá a büntetést, amire oly nagyon rászolgált! Váltsd be a fogadalmad! De légy óvatos. Nem holmi gyenge ellenféllel van dolgod.

Bhíma és Durjódhana ellenségesen meredtek egymásra. Mindig is tudták, hogy egyszer ez lesz a vége. Durjódhana már előre készült erre a napra: buzogányával sok-sok órát gyakorolt Hasztinápurában egy Bhímáról készült acélszobron. Mindketten meglengették a fegyverüket, és visszameneteltek a csatamező irányába. Úgy álltak meg egymással szemben, mint egy oroszlán és egy elefánt az erdő mélyén.

– Emlékezz most vissza aljas tetteidre, te alávaló gazember! – vágta Bhíma gúnyosan mosolygó ellenfele arcába. – Eljött a végső leszámolás. Öcséid halottak mind, és most téged is utánuk küldelek. Ma összetöröm a büszkeségedet, világuralmi terveiddel együtt.

Durjódhana mosolyogva emelte fel a buzogányát.

– Mi haszna ezeknek a szavaknak? Már hogy tudnál te engem legyőzni? Nézd a buzogányomat: olyan, mint a Hímavát csúcsa. Miután arra kényszerítettelek, hogy Virátában szakács légy, Ardzsuna meg eunuch, ma mindkettőtöket halálba küldelek.

A két dühödt harcos lassan, egymással farkasszemet nézve járt körbe-körbe. Minden izmuk és idegszáluk megfeszült. A szemük olyan volt, mint az izzó parázs. Buzogányukat hol szorosabban, hol lazábban markolták, s csak azt nézték, mikor sújthatnának le a másikra. Hirtelen mindketten előreugrottak.

Buzogányaik fülsiketítő csattanással ütődtek össze, s nagy sistergéssel szikrák csaptak fel az égre. Mint két dühöngő bika: hangosan bőgtek, s újra meg újra egymásnak rontottak. Kirobbanó erejük a buzogányforgatás kecses fogásaival párosult – forogtak, cseleztek, a magasba ugrottak. Az égiek tekintetétől kísérve a két hatalmas harcos minden erejét megfeszítve küzdött.

Egy ideig egyiknek sem sikerült eltalálnia a másikat, de aztán fokozatosan kezdték kiismerni az ellenfél védekezését, s hangos puffanásokkal egyre több ütésük talált célba. Hol az egyikük, hol a másikuk tántorodott meg, de hamar magukhoz tértek, s lankadatlan erővel folytatták a küzdelmet. Minden fogást ismertek, s tudományuk teljes tárházát megcsillogtatták. A nézőknek a szája is tátva maradt, s olykor lelkes éljenzésben törtek ki.

Bhíma buzogánya Jamarádzsa halálhozó botjára emlékeztetett. Amikor Durjódhanára sújtott, olyan hangot adott, mint a süvöltő szél. A Kaurava szemkápráztató sebességgel és ügyességgel mozgott. A buzogánya olyan gyors volt, hogy lángnyelvek csaptak ki belőle.

Bhíma nem sejtette, hogy Durjódhanát egy különleges védelemmel ruházta fel az anyja.

Gándhárí érezte, hogy a fia végül buzogányharcban fog összecsapni Bhímával. Egy nap magához hívatta, de azt kérte tőle, hogy meztelenül jöjjön. A Kuru királynő tudta, hogy lemondásainak hatalmas erejével bíró pillantásával Durjódhana testét sebezhetetlenné tudja tenni. A herceg azonban képtelen volt pőrén megjelenni az anyja előtt. Magán hagyta az ágyékkötőjét, így combjának felső része nem kapott védelmet. Testének többi része azonban érzéketlen volt Bhíma ütéseire. A Pándava csodálkozva látta, hogy Durjódhana még leghatalmasabb csapásai alatt is állva marad.

Durjódhana lassanként fölébe kerekedett ellenfelének. Egymás után többször is lesújtott Bhímára, s közben egyfolytában nevetett. Bhíma majd megvadult a dühtől. Tántorgott Durjódhana erős ütései alatt, dőlt róla a veríték, s úgy kapkodta a levegőt, mint egy kígyó.

Krisna látta, hogy Bhíma ügyel arra, hogy övön alul ne üsse meg ellenfelét. Habár annak idején megfogadta, hogy majd összetöri a combját, úgy tűnt, először tisztességes küzdelemben akarja legyőzni Durjódhanát. Krisna azonban tudott Gándhárí áldásáról. Mivel Bhímának az volt az egyetlen esélye, ha lesújt Durjódhana combjára, elkapta a Pándava tekintetét, majd rácsapott a saját combjára.

Bhíma megértette Krisna jelzését. Nyilvánvaló volt, hogy Durjódhanát sehogy máshogy nem lehet legyőzni. A Kaurava kitűnő formában volt: jobbnál jobb ütéseket mért ellenfelére, s még jócskán volt belőlük a tarsolyában. Bhíma a fogadalmára gondolt, és körözni kezdett az ellensége körül. Egy újabb heves ütésváltás után hirtelen hátralépett, s hosszú szíjánál fogva meglengette buzogányát. Ahogy várta is, Durjódhana elugrott az ütés elől. Eközben ő sebesen visszarántotta, majd előredobbantva ismét nagy ívben meglendítette a buzogányt. Hatalmas karizma verejtékben fürdött a nagy

erőfeszítéstől. Amikor Durjódhana visszahuppant a földre, Bhíma ütése a combján találta el. A vasbuzogány, melyet csak három erős ember tudott volna felemelni, úgy törte össze Durjódhana combjait, ahogy a villám tör derékba két fát. A Kaurava felüvöltött fájdalmában, s elterült a földön.

A párharc véget ért. Bhíma irdatlan ütése halálos sebet ejtett Durjódhanán. Mozdulni sem tudott. A Pándavák hangos éljenzésben törtek ki. Krisna megtapsolta Bhímát. A még mindig dühtől tajtékzó Bhíma elesett ellenségére nézett, s már éppen emelte volna fel a lábát, hogy a fejére helyezze, amikor Judhisthira rákiáltott:

– Bhíma, ne! Türtőztesd magad. Ne sértsd meg ilyen durván az unokatestvérünket.

Odament Durjódhanához és letérdelt mellé:

– Ó, gyermek, vége a gyűlölködésnek. Büszkeséged, kapzsiságod és ostobaságod miatt kellett elszenvedned ezt a szerencsétlenséged. Hősök milliói fekszenek holtan miattad. Most te is követed őket. A sajnálat nekünk jár, nem neked. Te most a mennyekbe jutsz, mi meg itt maradunk ebben a szenvedésekkel teli világban, jajveszékelő özvegyek között.

Könny csordult ki Judhisthira szeméből, amikor eszébe jutott, hányan és hányan haltak meg a háborúban. Krisnának kellett megvigasztalnia. Durjódhana nem szólt semmit. Belefehéredett a fájdalomba. Nem csak a sebei fájtak, hanem az is, ahogy elbántak vele. Judhisthira kedves szavaitól egy csöppet sem derült jobb kedvre. Krisnára nézett, és mérgesen annyit mondott: – Láttam, amikor jelt adtál Bhímának. Csaló vagy és bűnös. Egyedül ravasz fondorkodásodnak köszönhető, hogy a Pándavák megnyerték a háborút. – Fájdalomtól eltorzult arccal visszahanyatlott, arca verejtékben úszott.

– Te ostoba, hát elfelejtetted, hogy én voltam az, aki Hasztinápurába mentem, s megpróbáltalak megóvni ettől a háborútól? – vágott vissza Krisna. – Hagyd abba a haszontalan szitkozódást! Ami veled történt, az csak a saját tetteid visszahatása, semmi egyéb. A Pándavák és hitvesük ellen elkövetett gonosz cselekedeteid, Abhimanju aljas meggyilkolásával együtt, ma visszahulltak rád.

Durjódhana nem tudott válaszolni. Levegő után kapkodott, a buzogánya mellette feküdt a földön. Amikor a nap lenyugodott, a Pándavák Krisna javaslatára visszatértek a táborba. Búcsút vettek Durjódhanától, s a sorsára hagyták.

Huszonnyolcadik fejezet

Heves indulatok

A két nagy sereg tengernyi katonájából alig ezer Pándava harcos maradt. Fáradtan tértek vissza a táborukba, de nagyon boldogok voltak, hogy végül sikerült győzelmet aratniuk a hatalmas Kuruk fölött. A tizennyolcadik nap estéjén letették fegyvereiket, és nyugovóra tértek.

Krisna azt javasolta Judhisthirának és a fivéreknek, hogy a hagyománynak megfelelően az éjszakát töltsék a Kauravák táborában. Mivel ők voltak a győztesek, az ő kiváltságuk volt, hogy birtokba vegyék a Kauravák javait. Emellett irányítani és védelmezni kellett a Kauravák megannyi szolgáját és asszonyát is, akik a táborban voltak. Krisna és az öt fivér belépett Durjódhana hatalmas sátrába, s nyugovóra tértek éjszakára.

Időközben, kint az erdőben, Kripa, Asvatthámá és Kritavarmá egy nagy banyanfa alatt pihent.

Amikor ráakadtak az elesett Durjódhanára, borzadva hallották tőle, hogyan győzték le. A herceg biztatta őket, hogy másnap folytassák a harcot. A végsőkig elcsigázott harcosok végül összeestek a fa alatt. Asvatthámá azonban nem tudott elaludni. Még mindig égett benne a bosszúvágy. A fa lombjára tévedt a tekintete, s azt látta, hogy egy nagy bagoly csap le az égből. Az ágakon sok varjú aludt, s a bagoly egymás után ölte meg őket álmukban. Ahogy a megölt madarak potyogtak le a fáról, Asvatthámá elgondolkozott. Talán mindez a sors jelzése? Arra nem sok esélyt látott, hogy két társával le tudnák győzni a Pándavákat. De most mind mélyen alszanak… Alvó embereket persze tilos volt megölni, de ezek bűnös ellenségek. Bármilyen eszközzel is, de meg kell őket büntetni!

Dróna fia felkelt, és két társát is felébresztette. Amikor beavatta őket a tervébe, azok csak ültek némán: már azt is szégyellték volna, ha egyáltalán válaszra méltatják a javaslatot. Néhány pillanat múlva Kripa szólalt meg:

– Ó, hős, minden tőlünk telhetőt megtettünk, hogy legyőzzük a Pándavákat, de a sors úgy rendelte, hogy másképp legyen. Durjódhana saját ostobaságának köszönheti balvégzetét. Az alattvalói lévén, minket is bánat sújt. Nem látom értelmét, hogy tovább harcoljunk, különösen ilyen bűnös eszközökkel nem. Menjünk vissza Hasztinápurába.

De Asvatthámát nem lehetett a tervétől eltántorítani. Eltökélte, hogy végez ellenségeivel, és nem hallgatott semmilyen érvre. Ezt Kripának is nyíltan megmondta. Az idős Kuru megint megpróbálta lebeszélni.

– Ha úgy érzed, harcolnod kell, hát harcolj tisztességes módon. Várd meg a reggelt. Akkor majd mi is csatlakozunk hozzád.

Asvatthámá felállt és a fegyvereiért nyúlt; ezüst vértje megcsillant a holdfényben.

– Nem. Nyílt összecsapásban nem sok esélyünk van. Most azonnal a

táborukba megyek. Álmukban elkapom őket, s mint az állatokat, lemészárolom őket. Nem érdemelnek mást.

Kripa és Kritavarmá döbbenten nézték, ahogy Dróna fia szekerére száll. Kripa mindent megpróbált, hogy lebeszélje sötét tervéről, de Asvatthámá tántoríthatatlan volt. Elhajtott az éjszakában. Amikor a Pándavák táborához ért, egy furcsa kinézetű teremtménnyel találkozott a kapunál. Magas volt és félelmetes, vértől csöpögő tigrisbőrt viselt, s a nyaka körül egy fekete kígyó tekergőzött. Félelmetes arcán száz szem pislogott, hatalmas szája pedig olyan volt, mintha lángolna.

Az életéért aggódó Asvatthámá nyomban nekitámadt. Legerősebb fegyvereit mind kilőtte a szörnyű kinézetű idegenre, de hasztalan: nyilai mind elégtek, s a lény meg se rezzent.

Amikor rájött, hogy valószínűleg a nagy istenséggel, Sivával áll szemben, akit már oly régóta imád, Asvatthámá leszállt a szekeréről, és a földre borult előtte. A lény ekkor mennydörgő hangon megszólalt:

– Ó, gyermek, Siva vagyok. Pándu fiai a háború alatt az én védelmem alatt álltak. Mivel szeretem Krisnát, a hívei iránt is mindig részrehajló vagyok. Most azonban az idő indított ostromot a Pándava hősök ellen. Végrehajtották a Gondviselés tervét, megszabadították a földet terhétől, s most az ő elrendelt végzetük is elérkezett.

Siva felemelt egy hatalmas kardot.

– Ó, Dróna fia, vedd ezt a fegyvert. Úgy rendeltetett, hogy te légy pusztulásuk eszköze. Én erővel ruházlak fel, te pedig öld meg őket mind egy szálig.

Asvatthámá felállt és kézbe vette a kardot. Titokzatosan csillogott, s a markolata drágakövekkel volt kirakva. Siva ekkor eltűnt. Asvatthámá úgy érezte, irdatlan erő tölti el; mosolyogva kivonta kardját. Nesztelenül belépett a Pándavák táborába, és nyomban nekilátott az alvó harcosok legyilkolásának. A meglepett katonák kiugráltak az ágyukból, és már nyúltak volna a fegyverükért, de Asvatthámá könyörtelenül levágta őket. Az egyik sátorban öt alvó harcosra bukkant. Úgy hitte, csak a Pándavák lehetnek, s ujjongva az ágyukhoz ugrott. Nagy kardsuhintásokkal egyenként leölte őket. Ezután irtóztató röhögéssel, véres kardját a feje fölött suhogtatva, kirohant. Kevesebb mint egy óra alatt mindenkivel végzett a táborban. Az öt holttestet, akiket a Pándaváknak vélt, lefejezte: ez az öt fej lesz a legszebb trófea, amit Durjódhanának felajánlhat. A Kaurava legalább úgy hal meg, hogy ellenségeit is halottnak tudhatja.

Miután a fejeket a szekerébe dobta, Asvatthámá sebesen a haldokló Durjódhanához hajtott. A nap éppen felkelőben volt, s ő megpillantotta a holtsápadt herceget: látszott rajta, hogy már nincs sok ideje hátra. Dögevő állatok gyülekeztek körülötte, Asvatthámának kellett elijesztenie őket. A fejeket odatette a herceg mellé, és így szólt:

– Uram, ellenségeid halottak. Itt vannak a fejeik.

Durjódhana egy kicsit megemelte a fejét, és elmosolyodott. Csak nagy nehezen tudott megszólalni.

– Ez derék… ó, Dróna fia… Neked sikerült az, amit még Bhísma… Karna… és atyád sem tudott elérni. Jól van…

Durjódhana kinyújtotta a kezét, s megmarkolta az egyik hátborzongató fejet. A halott, maszkszerű arcon döbbenet ült, mintha még mindig azon szörnyülködne, hogy ilyen kegyetlen, állatias módon végeztek vele, miközben az igazak álmát aludta. A herceg alig tudta elhinni, hogy a Pándavák halottak. A fejek külsejéből szinte lehetetlen volt megállapítani, hogy azok tényleg a Pándavák fejei-e, de a herceg tudta, hogyan fog erről megbizonyosodni. Utolsó csepp erejével összeszorította a fejet. Az nyomban összeroppant. Ugyanezt megcsinálta a maradék néggyel is.

– Ezek nem a Pándavák! – mondta csalódott hangon. – A fivéreknek szinte vasból van a fejük. Legerősebb buzogányütéseimmel sem tudtam bezúzni Bhíma koponyáját. Biztosan a Pándavák öt serdülőkorú fiát ölted meg. Ó, jaj, micsoda aláváló tett. Ki viszi így tovább a Kuruk nemzetségét?

– Ó, jaj! ó, jaj! – sóhajtozta Durjódhana, és visszahanyatlott a földre. A feje félrecsuklott, és kilehelte lelkét. Asvatthámá kétségbeesett. Amikor felkelt a nap, érezte, hogy elhagyja Siva ereje. Arról szó sem lehetett, hogy most szembeszálljon a Pándavákkal. Hamarosan keresni fogják.

Visszaült a szekerére, és elindult az erdő felé. Azt sem tudta, melyik úton meneküljön.

Napfelkelte után nem sokkal a Pándavák azt látták, hogy Dhristadjumna kocsihajtója szalad lélekszakadva a Kuru tábor felé. Valahogy sikerült élve megúsznia a vérfürdőt. A fivérek elborzadva hallgatták, amikor beszámolt nekik az elmúlt éjjel eseményeiről. Felzokogtak a fájdalomtól. Judhisthirát különösen lesújtották a hírek. A lágyszívű Pándava úgy érezte, mindezért ő a felelős. Az egész háború miatta tört ki, csak azért, hogy ő király lehessen. Hát most ő a király – de micsoda szörnyű áron! Összes szeretett feljebbvalója, barátai, unokatestvérei, s most még a fiai is mind halottak! Térdre rogyott, és halálra vált hangon megszólalt: – A már amúgy is keserű győzelem most még keserűbb. Miféle boldogságot fogunk mi élvezni, ha minden barátunk és rokonunk halott? Mi lesz Draupadíval? Hogy fogja túlélni, ha meghallja, hogy öt fiát legyilkolták?

Amikor Draupadí értesült a történtekről, szinte eszét vette a fájdalom. A fivérek hitvesükkel együtt a Pándava táborba siettek. Borzasztó látvány tárult a szemük elé. Mindenütt megcsonkított holttestek hevertek. Draupadí, amikor meglátta lefejezett fiait, ájultan esett össze. Amikor magához tért, a szeméből patakokban ömlött a könny, a teste hevesen rázkódott. Ardzsunára és Bhímára nézett, akik mellett ott állt Krisna is, és így szólt: – Addig nem mozdulok el innen, amíg Asvatthámá meg nem bűnhődik. Öljétek meg, mint egy állatot! Ha nem fizet meg ezért a bűnért, akkor én végzek magammal.

Krisna egyetértett vele:

– A vérszomjas, gonosz és könyörtelen Asvatthámá bármire képes. Mindenképpen el kell kapnunk. Induljunk, most azonnal!

Krisna és Ardzsuna rögtön el is indult a táborból. Krisna szekerén mentek, s egyenesen az erdőbe hajtottak. Amikor végre Asvatthámá nyomára bukkantak, üldözőbe vették, és hamarosan utol is érték. Vészesen közeledő üldözői láttán Asvatthámát rettegés fogta el. Egy szempillantás alatt megidézte a Brahmásztrát, és teljes erejéből elengedte. Ragyogó fehér fénykör sugárzott a szekeréből. Krisna, amint ezt észrevette, sürgetőn így szólt Ardzsunához: – Ó, hős, páni félelmében a nyomorult ostoba meggondolatlanul kilőtte a Brahmásztrát. Ez a fegyver képes elpusztítani az egész világot. Védd ki a sajátoddal, s aztán vond vissza mindkettőt.

Ardzsuna tüstént végrehajtotta Krisna parancsát. Kilőtt egy másik Brahmásztrát, amely utolérte Asvatthámá lövedékét. A két fegyver úgy ragyogott egymás mellett, mint két mennyei nap. Vakító fényesség árasztotta el az eget.

Amikor Asvatthámá látta, hogy hatástalanították a fegyverét, tudta, hogy közel a vég. Azon törte a fejét, hogy tudna még egy utolsó gaztettel ártani a Pándaváknak. Tudta, hogy Abhimanju felesége, Uttará gyermeket vár, ezért úgy döntött, hogy a megfelelő mantrákkal Uttará méhe felé irányítja a Brahmá-löveget. A gyermek volt a Pándavák egyetlen reménysége. Megszakadna a szívük, ha a magzat meghalna. Dróna fia összeszedte minden akaraterejét, s a löveget Uttará felé küldte.

Ardzsuna nem tudta, mit tett Asvatthámá, ezért a megfelelő mantrákkal visszahívta a saját fegyverét. A ragyogó fény alábbhagyott. Időközben a Pándavák táborában Uttará hirtelen nagy veszedelmet érzett. A teste remegni kezdett, majd összeesett. Nyomban imádkozni kezdett Krisnához:

– Ó, világmindenség mindenható Ura, kérlek, védj meg! E félelmetes siralomvölgyben rajtad kívül nincs más menedék.

Krisna, habár ott állt Ardzsuna mellett a szekéren, az erdőben, meghallotta az imáját. Mivel tudta, mire készül Asvatthámá, mindenek fölött álló hatalma révén kiterjesztette magát, és egy misztikus formában belépett Uttará méhébe. Eltérítette a közelítő Brahmásztrát, és semlegesítette a hatását. Uttará látta, amint a ragyogó fényesség feléje közelít, majd ártalmatlanul felkanyarodik az égbe.

Azt követően, hogy visszahívta a Brahmásztrát, Ardzsuna kilőtt egy másik fegyvert is, mely erős kötelekkel gúzsba kötötte Asvatthámát. Leugrott a járműről, majd a hajánál fogva Krisna szekeréhez vonszolta a foglyot. A legszívesebben ott helyben végzett volna vele, de ódzkodott a gondolattól, hogy megölje tanítója fiát. Dróna halála eleve nagy fájdalommal töltötte el Ardzsunát, ezért igencsak vonakodott attól, hogy egyetlen fiát is megölje. Krisnához fordult hát tanácsért, aki arra biztatta, hogy azon nyomban végezzen Asvatthámával.

– Úgy érzem, képtelen vagyok megölni ezt a nyomorultat, ó, Krisna. Vigyük

inkább Judhisthira elé, s ő majd eldönti, mi legyen a teendő.

Krisna beleegyezett, Ardzsuna pedig felhúzta a szekérre a megkötözött Asvatthámát. A táborba érve Judhisthira lábai elé vetette.

– Íme, itt van fiaink gyilkosa. Mit csináljunk vele?

Amikor Draupadí meglátta a nyomorult állapotban lévő Asvatthámát, szánalom ébredt benne iránta. Kihunyt benne a bosszúvágy, s így szólt: – Ó, Ardzsuna, bocsásd szabadon. Ő egy bráhmana, s ráadásul a gurud fia. Ne kelljen miattunk Dróna feleségének is úgy zokognia, ahogy nekem. Könyörülj meg rajta!

Judhisthira üdvözölte felesége szavait, Bhíma azonban erősködött, hogy Asvatthámát haladéktalanul meg kell ölni.

– Kegyetlenül, álmukban gyilkolt meg ártatlan fiúkat. Miféle bráhmana az ilyen? Miért kellene megkegyelmezni neki?

Krisna Ardzsunára nézett, aki Asvatthámá mögött állt.

– Ó, Pártha, meg kell találnod a módját, hogy feleséged és bátyád kérésének is eleget tégy.

Ardzsuna a magasba emelte kardját, a másik kezével pedig megragadta Asvatthámá haját.

Draupadínak a lélegzete is elakadt, amikor a borotvaéles kard meglendült…, ám Ardzsuna csupán Asvatthámá kontyba tűzött haját vágta le, csillogó drágaköves csatjával együtt. Az ékszert Draupadínak adta, mondván:

– Ó, gyönyörű hölgy, ezt most már akár halottnak is lehet tekinteni. Ha egy harcosnak levágják a haját, az olyan, mintha megölnék, ebben az ékszerben pedig benne van Asvatthámá minden hatalma.

Asvatthámá mintha összetöpörödött volna, amikor levágták a haját. A földre rogyott, Krisna pedig így szólt hozzá:

– Dróna kegyetlen fia, a világ szemében gyáva és nyomorult leszel. Háromezer évig kell majd bolyonganod a földön, betegségektől és az emberek szidalmazásától sújtva mindenütt. Miután megkapod tetteid következményeit, végül a magasabb régiókba jutsz. Most pedig menj.

Asvatthámá felállt, és lehajtott fejjel eloldalgott. Krisna ezután megvigasztalta a Pándavákat és Draupadít, s örök lelki igazságokra tanította őket. Miután Judhisthira intézkedett az elesett katonák halotti szertartásáról, fivéreivel a Gangeszhez ment, hogy felajánlásokat mutassanak be az eltávozott lelkeknek.

Miután Dhritarástra és Gándhárí értesült a háború kimeneteléről és Durjódhana pusztulásáról, naphosszat csak ültek szótlanul a palotájukban, s a szívüket elviselhetetlen szomorúság mardosta.

Az összes fiuk halott volt. A Kuru-ház megsemmisült. Legnagyobb jóakarójuk és nagyra becsült feljebbvalójuk, Bhísma, még mindig a csatatéren haldoklott.

A bánat sújtotta királyi párt Szandzsaja próbálta vigasztalni.

– Vjászadévától hallottam, hogy minden az istenek elrendeléséből történt – magyarázta. – Durjódhana Kalinak, a sötét kor rossz szellemének megtestesült kiterjedése volt. Isteni elrendezés folytán csatarendbe állította a földre súlyos teherként nehezedő démoni elemeket, s aztán a pusztulásba vezette őket.

Gándhárí keblei hullámzottak a hangos zokogástól. A Kuru királyné tudomásul vette, amit Szandzsaja mondott. Mindig is tudta, hogy a fia gonosz lelkű. Már születése pillanatában a sorsára kellett volna hagyni. Az istenek terve azonban más volt – s ez a terv most beteljesedett.

Több mint hatmillió katona esett el, köztük több száz király.

Dhritarástra és felesége a hasztinápurai polgárokkal együtt szomorú menetben kivonult a Gangesz partjára, hogy felajánlásokat mutassanak be a halottaknak. Amikor a folyóhoz értek, a távolban a Pándavákat pillantották meg. Az öt fivér is észrevette idős nagybátyját és nagynénjét, eléjük járultak, és a földre borultak. Dhritarástra sírt, amikor sorban megmondták a nevüket.

Nagy nehezen mindegyiküket megölelte. Bhíma nevének hallatán mérhetetlen harag öntötte el.

Krisna észrevette ezt, s amikor a vak király éppen megölelte volna, félretolta Bhímát. Misztikus hatalma segítségével egy szempillantás alatt odavarázsolta Bhíma vasszobrát Durjódhana palotájából, s azt állította oda Dhritarástra elé. A király dühödt öleléssel ragadta meg a fémhasonmást, s mindenki legnagyobb döbbenetére apró darabokra törte, majd fulladozva és vért hányva a földre roskadt.

Szandzsaja letérdelt a király mellé, és gyengéden fölemelte.

– Nem szabad így viselkedni – dorgálta lágyan.

Miután elpárolgott a dühe, abban a hiszemben, hogy megölte Bhímát, így kiáltott: – Ó, jaj! Mit tettem!

– Csak Bhíma hasonmását törted össze, ó, király – nyugtatta meg Krisna. – Győzd le magadban a haragot és nyugodj meg. Ha megölöd Bhímát, attól még nem kelnek életre a fiaid.

Dhritarástra szégyenében lehorgasztotta a fejét. Szolgái támogatásával a folyóhoz ment, és némán fürdőt vett szent vizében. Nem tudott mit mondani. Mindenki azt tanácsolta neki, hogy tagadja meg Durjódhanát és eszelős intrikáit. Mivel ezt elmulasztotta megtenni, most ennek itta a levét. Bekövetkezett, amit már jó előre látni lehetett.

Gándháríban ugyancsak harag dúlt. Amikor a Pándavák odamentek hozzá, hogy a tiszteletüket ajánlják neki, odakiáltott Bhímának: – Hát nem tudtad volna legalább egy fiamnak meghagyni az életét?! Támasz nélkül hogy fogunk a világban vak férjemmel elboldogulni?

A Kuru királynénak ekkor eszébe jutott Krisna. Érezte, hogy haragja nőttön nő. Annyiszor hallotta már a risiktől, hogy ő a legfelsőbb személy, a mindenható, az élőlények jóakarója. Akkor miért hagyta, hogy annyi embert leméspároljanak? Amikor Krisna köszöntötte, kifakadt: – Ó, Késava, a Kuru-

dinasztia úgyszólván a szemed láttára pusztult el. Hogy engedhetted ezt meg? Ezért a mulasztásodért megátkozlak, hogy a te dinasztiád is ugyanígy, testvérháborúban pusztuljon el!

A Pándavák megdöbbentek. Mit képzel magáról Gándhárí? Hogy mondhat bárki is átkot Krisnára? De Krisna csak mosolygott.

– Ó, erényes hölgy, úgy is lesz, ahogy mondtad. A Jadukat senki nem tudja megölni. Ezért amikor elérkezik eltávozásuk ideje, egymással fognak végezni. Köszönöm az átkot.

A Pándavák nagyon elszomorodtak. Krisna eltávozásának gondolata elviselhetetlen volt. S egy újabb testvérháború? Ezt még elgondolni is lehetetlen! De az Úrnak biztosan van egy isteni terve. A fivérek elköszöntek Gándhárítól, s odamentek anyjukhoz. Közben egyre csak Krisna szavai jártak a fejükben. Kuntí reszketett a benne dúló érzelmektől, amikor megölelte fiait. Nem győzte magasztalni Krisnát, amiért megmentette őket. Amikor a fivérek a folyóhoz indultak, hogy felajánlásokat tegyenek, ő is ott ment mögöttük. Karnára gondolt és csendesen sírt.

Felnézett a többi fiára. Ideje, hogy elmondja nekik az igazságot. Mély lélegzetet vett, s így szólt: – Ó, hősök, tegyetek egy felajánlást Karnának is. Az a nagy hős Szúrja fia volt, s az én méhemből született. Ő volt legidősebb bátyátok.

Az öt fivér megtorpant. Hátrafordultak, s döbbenettel az anyjukra meredtek. Judhisthira hitetlenkedve rázta a fejét. Eszébe jutott, hogy többször is feltűnt neki, mennyire hasonlít Karna lábfeje Kuntíéra. Nagyon csodálkozott rajta, de még álmában se hitte volna, hogy Karna a bátyja lehet. Most azonban kétségkívül bebizonyosodott. Égnek emelt karral felkiáltott: – Ó, hogy lehet, hogy erről nem szóltál nekünk? Mikor és hogyan született? Ó, nemes hölgy, kérlek, mondj el mindent. E hír hallatán úgy tör fel bennem a bánat, ahogy az óceán emelkedik egyre feljebb telihold idején.

Kuntí elbeszélte álmélkodó fiainak az egész történetet. Amikor befejezte, zokogva a földre roskadt. Judhisthira gyengéden felemelte, és megcirógatta a homlokát.

– Drága anyánk, biztosan nagyon sokat szenvedtél.

A testvérek a Gangeszbe léptek, hogy elvégezzék felajánlásaikat. Krisna odament a bánat sújtotta Judhisthirához, s vigasztalni kezdte:

– Karna tisztában volt vele, hogy ki ő. Egyszer megpróbáltam rábeszélni, hogy álljon a ti oldalatokra, de tántoríthatatlan volt. Rajtam kívül Szúrja és anyád is próbáltak a lelkére beszélni, de Karnát nem lehetett megingatni: eldöntötte, hogy Durjódhanát támogatja.

Judhisthira még mindig úgy érezte: tudnia kellett volna a dologról. Anyjának meg kellett volna bíznia benne. Oly sok vérontást el lehetett volna kerülni. Amikor Judhisthira kilépett a folyóból, így szólt Kuntíhoz:

– Ó, anyám, nem kárhoztatlak a hallgatásodért. Biztosan felsőbb elrendelésre

cselekedtél így. Mégis úgy érzem, a bizalmadba kellett volna avatnod. Ezért azt mondom: a mai naptól egyetlen nő se tudjon titkot tartani.

Amikor az összes szertartást elvégezték, Judhisthira összeült tanácskozni a fivéreivel és Krisnával. Ideje volt, hogy ismét kézbe vegye a föld irányítását – de úgy érezte, képtelen erre. A háború borzalmai beleégtek a szívébe. Több millió asszony és gyermek gyászolt. Judhisthira úgy érezte, mindezért ő hibáztatható. Üres tekintettel meredt a földre. Valóban annyira fontos volt, hogy ő legyen az uralkodó? Minden hibája ellenére Durjódhana meglehetősen hatékony államférfi volt, s még a bráhmanákat is bőségesen ellátta. Most halott volt, csakúgy, mint öccsei, a Kuru vezérek és a sok-sok király. Judhisthirát zokogás rázta. Talán jobb lett volna mégis az erdőben maradni!

Egy nagyot sóhajtott, s kiöntötte a szívét:

– Mint a kutyák, akik egy darab húson marakodnak, úgy szálltunk hadba a birodalomért. Most azonban semmi kedvünk a húshoz. Félredobom. Az egész igyekezet haszontalan volt. Nem vágyom a háború üszkös maradékaira, amit oly sok élet árán szereztünk meg. Hadd vonuljak inkább vissza az erdőbe! Legyen Bhíma vagy Ardzsuna a király.

Judhisthira öccsei kétségbeesetten néztek a bátyjukra. Keményen harcoltak azért, hogy visszanyerjék a királyságát. Hogy is lehetne őt Durjódhanával egy napon említeni? Judhisthira uralma alatt az embereknek nem csak anyagi szempontból menne jól a sora, de, ami ennél sokkal fontosabb: a végső felszabadulás felé vezető úton haladnának. A hitetlen Durjódhana soha nem lett volna képes ilyen módon vezetni őket.

Judhisthira fivérei egymás után igyekeztek a lelkére beszélni, hogy vállalja magára a királyi feladatokat. Ő azonban eltökélt volt. A beszélgetés alatt több risi is csatlakozott hozzájuk. Végül Vjászadéva szólalt meg. Ő is alapos érvekkel támasztotta alá, hogy Judhisthirának kötelessége a királyi teendők ellátása. A halhatatlan bölcs szavai hallatán Judhisthira kezdte belátni, hogy el kellene foglalnia a trónt. Különösen azért, mert a bölcs újra megerősítette, hogy a háború az Úr közvetlen elrendezése volt. Judhisthira megértette, hogy nem szállt bűn a fejére a háború következményeként, az uralkodó kötelességeivel kapcsolatban azonban még mindig kételyei voltak – hiszen ezek is bűnnel teliek. Királynak lenni egyet jelent azzal, hogy az ember hatalmas vagyont birtokol és élvez, megtámad és leigáz más királyokat, a többi, látszólag erőszakos és önző cselekedetről nem is beszélve.

– Ó, bölcs – fordult Vjászadévához –, azt mondják, a király az alattvalók bűneiért is felel. Mit tegyek? Nem akarok bűnre bűnt halmozni, s az Urat magamra haragítani.

Judhisthira Krisnára pillantott, aki addig szótlanul hallgatta a beszélgetést. Vjászadéva is Krisna felé fordult, s átadta neki a szót, de Krisna csak mosolygott, és intett a bölcsnek, hogy folytassa. Vjászadéva így szólt:

– Ó, erényes, ha a királyi erkölcsről és kötelességekről óhajtasz hallani, fordulj Bhísmához. Még mindig életben van, s nincs ember a földön, aki nála

jártasabb lenne az erkölcs szabályaiban. Ő majd minden kétségedet eloszlatja.

Bhísma nevének hallatán Judhisthira még jobban elszomorodott. Könnyek tolultak a szemébe. – Hogy járulhatnék nagyatyám elé éppen most? Hiszen én gyilkoltam le csalárdul!

Krisna biztatásképpen Judhisthira vállára tette a kezét.

– Tégy úgy, ahogy a bölcs tanácsolta. Bhísma biztosan örülni fog, ha meglát, s eloszlatja majd kételyeidet. Utána pedig foglald el a trónt.

Krisna szavai végül meggyőzték Judhisthirát.

– Ám legyen. A bráhmanákkal felszenteltetem magam, s aztán meglátogatom a Kuruk nagyatyját.

Ekkor a Pándava király a világ üdvéért felállt. A fivérei megéljenezték, majd elindultak Hasztinápurába.

Huszonkilencedik fejezet

Felszabadulás

A beavatási ceremónia után Judhisthira elindult, hogy meglátogassa Bhísmát a csatatéren.

Nagyon sokan vele tartottak: öccsei, Krisna, Dhritarástra, Gándhárí és több ezer alattvaló, akik mind szerettek volna még egyszer találkozni az agg Kuru hőssel. Amikor Kuruksétrára értek, a pusztulás borzalmas látványa tárult a szemük elé. Az egész mezőt emberi maradványok borították. Mindenütt koponyák hevertek, mint megannyi vakító fehér kagylókürt. Számtalan csontvázat is láttak, melyeket teljesen megfosztottak húsuktól a saskeselyűk és a sakálok. Amikor azonban a menet Bhísmához ért, felemelő látvány fogadta őket: azt a helyet, ahol a hős feküdt, nagy fényesség övezte. Nyílágyát risik állták körül, s a teste úgy ragyogott, mint a lenyugvó nap.

A Pándavák és Krisna leszálltak szekereikről, s gyalog mentek oda az elesett Kuruhoz. Testük teljes hosszában a földre borultak, hódolatukat ajánlották neki, majd köréje ültek. Krisna, könnyáztatta arccal, így szólt:

– Ó, hős, tudom, hogy elméd és felfogóképességed ugyanolyan tiszta, mint mindig is azelőtt. Valóban csodálatos, hogy még ebben az állapotban is képes voltál életben maradni. A három világon rajtad kívül ki más tudta volna véghezvinni ezt? Áhítatos rajongásod az igazság, a vezeklés, a könyörületesség és az erény iránt páratlan.

Krisna ezután elmesélte a Pándaváknak, hogy Bhísma valójában Djaunak, a vaszu nevű nagyhatalmú égiek vezetőjének inkarnációja. Elmondta azt is, mi volt az oka, hogy Djau emberként született meg. Amikor befejezte a történetet, ismét Bhísmához fordult.

– Ó, kiváló hős, kérlek, kegyesen pusztítsd el Judhisthira fájdalmát és kételyeit. Emésztő bánat lett rajta úrrá a rokonok és tanítók szomorú halála miatt. A szelíd király vonakodik attól, hogy elfoglalja az őt megillető helyet: a világ uralkodójának trónját. Nyugtasd meg, ó, Bhísma! Mondj el neki mindent a kötelességről és az erkölcsről, hiszen te vagy a szónokok gyöngyszeme.

Bhísma, aki még mindig a testéből kiálló nyilak alkotta ágyon feküdt, egy kicsit felemelte a fejét és Krisna arcába nézett.

– Hódolatomat ajánlom neked, ó, isteni Krisna. Te vagy mindenek legfelsőbb oka. Most már ismerem mindent átható, mindent magában foglaló kozmikus formádat. Ó, Uram, légy kegyes hozzám! Kérlek, mondd meg, mi lenne most a legjobb a számomra. Egyedül arra vágyom, hogy eljussak örök lakhelyedre.

Krisna megnyugtatta Bhísmát, hogy mindenképpen el fog jutni a lelki boldogság legfelsőbb régióiba, és ismét megkérte, hogy tanítsa Judhisthirát.

– Mondj el neki mindent, amit tudsz, hiszen ha majd elhagyod ezt a világot, veled együtt hatalmas tudásod is tovaszáll.

Bhísmát kétségek gyötörték.

– Ki tudna bárki is a vallásról beszélni a jelenlétedben, Uram? Ráadásul erős fájdalmakkal küszködöm. Ködös az elmém, alig érzékelem a világ dolgait. Úgy vélem, inkább neked kellene beszélned.

Bhísmát egy óriási napernyő árnyéka védte a tűző naptól. A körülötte álló bráhmanák halk hangon védikus mantrákat énekeltek, a fejénél álló szolga pedig egy nagy tála-levéllel legyezte.

Habár óriási fájdalmakat élt át, Bhísma örömkönnyeket sírt, amikor Krisnát nézte. Határtalan boldogságot érzett. A Legfelsőbb Úr személyesen jött el, hogy meglátogassa a halálos ágyán!

– Kegyemből nem fogsz több fájdalmat érezni, s emlékezeted és szellemed is tökéletesen ép marad. Minden tudásod feltárul majd előtted, s a benne rejlő dolgok oly láthatóvá válnak, mint kristálytiszta tóban a halak – nyugtatta meg Krisna.

Amíg Krisna beszélt, virágeső hullott az égből, égi hangszerek hangja szólt, s illatos szellő fújdogált. Az egész tájra béke telepedett. Még az állatok és a madarak is elhallgattak.

Bhísma ekkor beszélni kezdett. Először azt magyarázta el, hogy Judhisthira és fivérei, mivel hűséges és odaadó lelkek, mindig Isten védelme alatt állnak. Ezért kerültek ki győztesen minden megpróbáltatásból. A Kuru nagyatya biztosította Judhisthirát, hogy minden az Úr kifürkészhetetlen akarata szerint történt. Senkinek sem szabad bánkódnia az elkerülhetetlen dolgok fölött. Felnézett Krisnára, s így folytatta: – Vaszudéva fia, Krisna a legfelsőbb irányító. Krisna mindentudó, ő maga azonban megismerhetetlen. Fogadd el, hogy minden az ő felfoghatatlan tervének a része, s ennek tudatában végezd kötelességed, miközben szigorúan kitartasz az erényesség mellett.

Bhísma egy ideig Krisnáról beszélt. Elmondta, hogy Krisna csak az élőlények javáért cselekszik. Az Úr nem tesz különbséget a testi jellegzetessségek alapján. Neki nincsenek valóra váltandó anyagi céljai. Minden tette transzcendentális.

Ahogy Krisnáról beszélt, Bhísma a szeretet eksztatikus érzésének állapotába került, s könnyek peregtek a szeméből.

– Krisna senki iránt nem részrehajló, s most mégis eljött hozzám, mert a szolgája vagyok.

Amikor a nap lenyugodott, mindenki a táborhelyére ment. Ezután több mint ötven napig maradtak Kuruksétrán, miközben Bhísma tanításaiban részesítette Judhisthirát. A Pándava sok kérdést tett fel, s valamennyire tökéletes választ kapott. Judhisthira kétségei és félelmei mind szertefoszlottak. A nap közben egyre közelebb került északi pályájához. Amikor végül elérte az északi féltekét, Bhísma befejezte tanításait. Érezte, elérkezett a távozás ideje. Krisnára nézett, aki négykarú formájában, csillogó sárga öltözékben állt előtte, s imádkozni kezdett: – Hadd merüljön el minden gondolatom benned, Uram. Hadd rögzítsem elmémet arra az emlékre, amikor kezedben a magasba

tartott kerékkel rohansz felém, arcod haragtól izzik, selyemruhád repked a szélben.

Amikor a nap delelőre hágott, Bhísma még mindig Krisnához imádkozott. Ekkor végső búcsút vett a Pándavávaktól és lehunyta a szemét. A légzése megállt, s transz-állapotba került. Az életlevegője egyszerre csak kilövellt a fejtetőjén keresztül, és mint egy fénylő üstökös, az égbe szállt. A risik látták, hogy ragyogó lelki formában hagyja el a testét, és belép Krisna örök hajlékára. Judhisthira és fivérei némán, tisztelettudóan ültek, s kicsordult a könnyük. Néhány pillanat múlva felharsantak a kagylókürtök és az üstdobok. Minden jelenlévő tiszteletét ajánlotta az eltávozottnak, az istenek pedig virágesőt szórtak az égből.

A Pándavák szomorúan végezték el nagyatyjuk halotti szertartását. A testét selyem kelmékbe tekerték, illatos olajokkal és szantálpéppel dörzsölték be, majd a halotti máglyára fektették.

Mindenki sírt, ahogy a lángok között elégett a test. Bhísma hamvait végül a Gangeszbe szórták, oda, ahonnan származott. Látták, amikor a folyó istennője kiemelkedett a vízből, hogy magához vegye fia földi maradványait.

A halotti szertartás után Judhisthira és fivérei visszatértek Hasztinápurába, hogy kezükbe vegyék a birodalom irányítását. Krisna egy ideig velük maradt, s továbbra is bátorította és vigasztalta a még mindig bánkódó Judhisthirát. Végül engedélyt kért tőle, hogy visszatérhessen Dvárakába. A Pándava királyt mélységesen elszomorította Krisna távozása, de isteni rokona bátorító szavait hallva, nagy eltökéltséggel látott hozzá kötelessége teljesítéséhez. Judhisthira az erény és igazságosság megtestesülése volt. Jámbor természetének és hozzáértő irányításának hála, a nép semmiben sem szenvedett hiányt. A félistenek támogatását élvezte, ezért nem következtek be természeti csapások sem. Idejében megérkezett az eső, s a növények bőséges termést hoztak. Az embereket elkerülte a betegség, az aggodalom; az elviselhetetlen hőséget, a dermesztő hideget hírből sem ismerték. Mindenki sokáig élt, s a király példáját követve az erényesség útját járta. Életük végén egyenesen a felsőbb régiókba távoztak.

Amikor elérkezett az ideje, Uttará egy fiúgyermeknek adott életet, akit Paríksitnak neveztek el. A névadó ceremóniát Dhaumja végezte el.

– Ezt a gyermeket – mondta a pap – már az anyja méhében megvédte Krisna, ezért Visnurata néven fogja ismerni a világ, ami azt jelenti: “akit mindig megvédelmez az Úr”. Legyőzhetetlen hős válik belőle, s ugyanúgy fog uralkodni népén, mint hajdan a dicső Ráma. Növelni fogja családotok hírnevét, csakúgy, ahogy maga a nagy Bharata.

A Pándavákat nagy örömmel töltötték el ezek a jóslatok. Biztosak lehettek benne, hogy méltó trónörökösük született, s ez némileg csillapította saját fiaik elvesztése miatt érzett bánatukat.

Judhisthira jobbnak látta, ha megszilárdítja uralkodói helyzetét. A Durjódhana oldalán elesett harcosok rokonai között biztosan lesznek olyan

királyok, akik majd az ellenségüknek tekintik.

Judhisthira nem akarta, hogy bárki is egy újabb háborút szítson. Elhatározta, hogy bemutat egy rádzsaszújához hasonló nagy áldozatot, melynek révén ismét megszilárdíthatja az egész világra kiterjedő hatalmát. Egy világhódító lovat eresztettek útjára, hogy kedve szerint barangolja be a földet, s amerre ment, Ardzsuna egy hatalmas sereggel követte. Azt, aki nem volt hajlandó elfogadni Judhisthira uralmát, Ardzsuna rövid idő alatt leigázta. Néhány év alatt ismét a Pándavák fennhatósága alá került az egész föld.

Nyugalomban, váratlan események nélkül teltek az évek. Judhisthira együttérzőn bánt Dhritarástrával, és még mindig feljebbvalójaként tisztelte. Soha nem mulasztotta el kikérni a véleményét a kormányzás kérdéseiben. Feleségével együtt a királyi család minden tagja nagy tiszteletben részesítette – kivéve Bhímát. A Pándava herceg csak kelletlenül adta meg a Dhritarástrának kijáró tiszteletet, ugyanis képtelen volt megbocsátani azért a sok rosszért, amit fivéreivel együtt a Kauraváktól kellett elszenvednie. A szíve mélyén sajnálta tőle a fejedelmi bánásmódot, amiben Judhisthira részesítette, s állandóan azt leste, hogyan okozhatna fájdalmat az agg Kuru vezérnek. Néha, a harcosok jól ismert mozdulatával rácsapott izmos karjára, s Dhritarástra füle hallatára hangos szóval dicsekedett: – Ezzel a két, buzogányhoz hasonlatos karommal sújtottam le a vak király összes fiára!

Dhritarástra némán tűrte ezeket a piszkálódásokat, mert nem akarta velük Judhisthirát zavarni. Felesége, Gándhárí sem szólt semmit. Tudomásul vette, hogy Bhíma bántó viselkedése múltbeli tetteiknek elkerülhetetlen visszahatása csupán.

Több mint harminc év telt el a nagy csata óta. Vidura, aki a háború kitörésekor hosszú zarándokútra ment, most visszatért Hasztinápurába. A Pándavák kitörő lelkesedéssel fogadták.

Vidura beszámolt nekik az utazásairól és a sok lelki tanításról, amit a szent helyeken lakó risiktől hallott. Egy darabig a palotában maradt, s amikor látta, milyen a sora vak bátyjának, szánalom ébredt benne iránta. Egyértelmű volt, hogy Bhíma nem mulaszt el egyetlen alkalmat sem, hogy fájdalmat okozzon neki. Dhritarástrát közben még mindig gyötörte az önvád, amiért nem fékezte meg ostoba fiait.

Amikor végre sikerült kettesben maradnia bátyjával, Vidura így szólt: – Ó, király, már régen elérkezett az ideje, hogy visszavonulj. Korábbi ellenségeid kenyerét eszed. Egész családod elpusztult, s érted is hamarosan eljő a halál. Hagyd el a palotát azonnal. Gyere velem az erdőbe, s életed utolsó napjait töltsd vezekléssel és elmélkedéssel!

Vidura kemény szavakkal igyekezett meggyőzni a vak királyt, hogy mondjon le anyagi ragaszkodásairól. Dhritarástra végül meghajolt az érvei előtt. A következő telihold éjjelén Gándhárival és Vidurával együtt az erdőbe vonult. Kuntí is velük tartott, aki már hosszú évek óta imádkozással töltötte a napjait, sokat böjtölt, és nagyon egyszerűen élt. Titokban távoztak, anélkül,

hogy bárkit is beavattak volna tervükbe.

Amikor a palota lakói észrevették, hogy idős hozzátartozóik eltávoztak, fájdalmas zokogásban törtek ki. Judhisthirát különösen lesújtotta ez a nem várt fejlemény.

– Ó, jaj, hol van drága anyánk? És hol van nagyra becsült nagybátyánk? Az öreg király biztosan bánatában ment el. Befogadott minket, amikor apátlan árvák voltunk, s én ezt azzal fizettem vissza, hogy megöltem az összes fiát!

Ekkortájt Nárada látogatott a palotába, s elmondta a Pándaváknak, hogy Dhritarástra és a két hölgy Vidurával az erdőbe távozott. Hamarosan elhagyják testüket, és a magasabb régiókba emelkednek.

– Ó, király, ne bánkódj senki miatt, mert mindenki az Úr irányítása alatt áll. Végső soron ő az, aki összetereli, majd szétválasztja az embereket egymástól. Mindannyiunkat tehetetlen bábként mozgatnak Isten tévedhetetlen törvényei. Az ő akarata a legfelsőbb, ezért mindenkinek egyedül őt kell imádnia és nála kell menedéket keresnie. Ez a legjobb, amit az ember tehet.

Nárada tovább oktatta a Pándavákat. Elmagyarázta nekik, hogy az a szeretet, ami a testen alapul, illuzórikus.

– Senki nem apja, fia, nagybátyja vagy bárkije senkinek. Mindannyian az Úr örök részei vagyunk, s csak átmenetileg öltünk különböző testeket.

Amikor Nárada befejezte a fivérek oktatását, búcsút vett tőlük, majd a levegőbe emelkedett és eltűnt. A bölcs szavaiból sikerült vigaszt meríteniük, de arra is rádöbbentek, hogy saját visszavonulásuk ideje is közeleg. Dhaumja jóslatának megfelelően Paríksit erős és uralkodásra termett herceggé cseperedett, s Judhisthira kinevezte trónörökösévé. Dhritarástra távozása után nem sokkal a Pándava király is fontolgatni kezdte, hogy az erdőbe vonul. Mielőtt azonban elindult volna, szerette volna megtudni, hogy mik Krisna tervei. Tudta, hogy Gándhárí átka, melynek beteljesülését Krisna is megerősítette, valóra válik. A Jadu-dinasztia hamarosan megsemmisül, s Krisna is eltávozik. Judhisthira ezért Dvárakába küldte Ardzsunát, hogy egy utolsó látogatást tegyen unokatestvérüknél. Talán kedves barátja unszolására Krisna még arra is hajlandó lesz, hogy még egyszer, utoljára, ellátogasson Hasztinápurába.

Ardzsuna távozása után teltek-múltak a hónapok, s Judhisthira egyre nyugtalanabb lett.

Egyremásra tűntek fel a baljós előjelek. Az évszakok nem a megfelelő sorrendben követték egymást, az emberek elhanyagolták kötelességeiket, s állandó viták dúltak köztük – szemmel látható volt, hogy a büszkeség, a düh és a kapzsiság kerekedett bennük felül.

Judhisthira magához hívatta Bhímát, mert tudta, mit jelentenek az ómenek.

– Ó, tigriserejű férfiú, félek, hogy közeledik Krisna távozása. Hallod, hogy üvöltenek a sakálok napfelkeltekor? A levegőt baglyok és varjak rikoltozása tölti meg. A templomok istenszobrai mintha verejtékeznének és remegnének –

az ember azt hinné, bármelyik pillanatban elmehetnek. Ó, hős, a földnek abban a szerencsében volt része, hogy az Úr lábnyomai érintették. Ezekből a jelekből azonban arra következtetek, hogy ennek hamarosan vége.

Nem sokkal Judhisthira és Bhíma beszélgetése után, Ardzsuna hazaérkezett. Csüggedtnek tűnt, a szeméből könnyek hullottak. Az arca halvány volt, kerülte a többiek tekintetét. Judhisthira alig merte megkérdezni tőle, mit tapasztalt Dvárakában. Vigasztalón Ardzsuna vállára tette a kezét.

– Drága öcsém, hogy vannak dvárakái barátaink és rokonaink? Jól megy soruk?

Judhisthira a Jadu-nemzetség számos tagjáról érdeklődött, s végül Ardzsuna hogylétére is rákérdezett. Abban reménykedett, hogy balsejtelmei valamiképpen nem igazolódnak majd be.

Amikor kérdései végére ért, várakozón az öccsére nézett, de Ardzsuna szótlan maradt. Egész testét remegés rázta, s kezébe temetett arccal zokogott. Amikor végre sikerült összeszednie magát, így szólt:

– Ó, király, éppen most vesztettem el azt, akinek egyetlen pillanatnyi távolléte is üressé és élettelenné teszi a világmindenséget. Az Istenség Legfelsőbb Személyisége, az Úr Krisna elhagyta ezt a világot.

Ardzsuna a barátjáról szóló emlékekbe merült, s egymás után idézte fel azokat az eseteket, amikor Krisna megóvta őket a bajtól. Eszébe jutottak a Krisnával töltött meghitt pillanatok.

– Együtt ettünk, aludtunk, naphosszat együtt múlattuk az időt. Tréfás évődéseink során néha nevetve a szemére hánytam, ha a vitézségével kérkedett. Soha nem sértődött meg, pedig még az istenek vezére sem érhet hatalma parányi töredékének a nyomába sem.

Ardzsuna megállt, képtelen volt folytatni. Megint eltakarta az arcát. A fivéreit porig sújtotta a bánat. A szobára sűrű csönd nehezedett, amit csak Ardzsuna fojtott zokogása tört meg időnként.

Egy idő múlva Judhisthira arra kérte, mesélje el, hogyan távozott el Krisna. Ardzsuna megint erőt vett magán, s beszámolt a történtekről. Az összes Jadu elzarándokolt egy tengerparton fekvő szent helyre, Prabhászába. Miután áldozatot és imádatot mutattak be az isteneknek, mindnyájan ittak a felajánlott borból. Végzetüktől hajtva lerészegedtek, és civakodni kezdtek egymással. A veszekedés egyre hevesebbé vált, olyannyira, hogy végül minden lelkiismeret-furdalás és gátlás nélkül egymásnak estek, s apa a fiával, testvér a testvérrel végzett. Krisna akaratából, s Gándhárí átkának megfelelően, rövid időn belül mindannyian meghaltak.

– Csak Krisna és Balaráma élték túl a szörnyű verekedést, de aztán misztikus hatalmuknál fogva, ők is elhagyták ezt a világot. Ezért vagyok így lesújtva. Elvette az eszemet a bánat, kifosztott szívvel vándoroltam, de valahogy sikerült hazatalálnom.

A fivérek a földet nézték. Nem tudtak másra gondolni, csak Krisnára. Úgy

érezték, nélküle értelmetlen az életük. Végül Judhisthira szólalt meg: – Itt az idő, hogy visszavonuljunk. Reggel hivatalosan is átadom a birodalmat Paríksitnak. Aztán elindulunk a Himalájába.

Amikor Draupadí értesült a Krisnával kapcsolatos hírekről, rajta is úrrá lett a bánat.

Elhatározta, hogy követi férjeit. Amikor az aszkéták viseletében, szomorkodó alattvalók kíséretében elhagyták a várost, ő is ott ment mögöttük. Észak felé tartottak. Több napon keresztül gyalogoltak, s végül odaértek a nagy Himávat hegység lábaihoz. Nekivágtak a meredek ösvényeknek. Ahogy egyre följebb értek, úgy lett a testük egyre soványabb a koplalástól és az út viszontagságaitól. Sorban a földre rogytak, s kilehelték a lelküket. De egyikük sem állt meg, s nem is nézett vissza. Elméjüket a végső felszabadulás elérésére összpontosították. Mivel jól tudták, hogy az önvaló különbözik a mulandó testtől, leráztak magukról minden anyagi ragaszkodást és siralmat.

A végén már csak Judhisthira maradt életben. Ahogy egyre magasabbra hágott a hegyen, egyszer csak észrevette, hogy egy kutya szegődött a nyomába. Ott lihegett a sarkában, végig a meredek hágón. Ekkor hirtelen Indra lángoló szekerét pillantotta meg maga előtt: hatalmas robajjal szállt le a hegyre. Indra odament Judhisthirához, s így szólt hozzá: – Szállj fel a szekerembe, ó, Bharata hős. Felviszlek a mennybe.

Judhisthira szemét elvakította az istenből áradó ragyogó fényesség.

– Nem vágyom a mennyekbe, ó, uram – válaszolta összetett kézzel. – Megboldogult fivéreimet és erényes feleségemet sem tudom itt hagyni a lejtőn.

– Hamarosan újra találkozhatsz velük ugyanebben a testükben. Jöjj hát velem.

Judhisthira a kutyára mutatott, aki közben a lábához telepedett.

– Ez a jószág nálam keresett menedéket. Hogyan hagyhatnám a sorsára?

– A mennyben nincs hely kutyák számára – nevetett Indra. – Hagyd itt, aztán menjünk.

– Nem tehetem. Megfogadtam, hogy soha nem hagyom cserben azt, aki a menedékemet kéri.

Hiába könyörgött neki Indra, Judhisthira kijelentette, hogy hamarabb mondana le a mennyről, mint hogy itt hagyja ezt a kutyát. Ekkor ámuló szemei előtt, a kutya átváltozott Dharmává.

Judhisthira hódolattal borult le atyja előtt. Dharma felsegítette, és így szólt: – Erényességed példa nélküli. Próbára tettelek Dvaitavanában, s te megfeleltél minden kérdésemre, ma pedig megmutattad, mi az igazi erényesség. Ó, király, menj, kövesd Indrát! Vár rád a boldogság birodalma.

Judhisthira felszállt a szekérre, mely a magasba emelkedett vele. Az utazás során sok églakót látott, akik őt és Indrát magasztalták. A szekér megérkezett Amarávatíba, Indra mennyei hajlékára, s leszállt egy fénylő palota elé.

Mindenütt lágy gandharva-zenére táncoló elbűvölő apszaraszokat látott. A palotában mennyei ételektől és italoktól roskadozó aranyasztalok sorakoztak. A jámbor lelkek világa volt ez: szépségesek voltak, a testük ragyogott, s határtalan mennyei élvezeteknek hódoltak.

Az elébe táruló látvány egyáltalán nem vonzotta Judhisthirát. Már a földön megtanult parancsolni az érzékeinek, s inkább a lelki önmegvalósítás transzcendentális boldogságát kereste.

A Pándava tudta, hogy az érzéki élvezet, még a mennyben is, átmeneti, amit óhatatlanul szenvedés követ. Mivel a fivéreit sehol sem látta, megkérdezte Indrát, hová mentek. Az isten ekkor megparancsolta néhány szolgájának, hogy vezessék őt öccseihez. Egy ösvényhez kísérték, amely kifelé vezetett a mennyekből. Ahogy távolodtak, egyre nagyobb sötétség borult rájuk.

Undorító bűz töltötte meg a levegőt, s darázs-és szúnyograjok röpködtek mindenütt. Judhisthira, ahogy a szeme hozzászokott a homályhoz, egy rothadó hullákkal borított kopár pusztaságot pillantott meg. Acélcsőrű varjak és keselyűk csipkedték a holttesteket, s mindenfelé torz kinézetű, gonosz szellemek bolyongtak utálatos jajveszékeléssel.

Judhisthira döbbenten nézett körbe. A vezetőihez fordult: – Hol vagyunk? És miért hoztatok ide?

– A fivéreidhez viszünk – válaszolták Indra szolgái.

Ekkor különböző hangok ütötték meg a fülét.

– Ó, király, de örülünk, hogy itt vagy! Már a puszta jelenléted lelket önt belénk, s szenvedésünk szertefoszlik.

– Kik vagytok? – kiáltotta Judhisthira.

– Bhíma vagyok! Ardzsuna vagyok! Nakula vagyok! Szahadéva vagyok! – szólalt meg innen is, onnan is egy hang.

Judhisthira meg volt rendülve. Ez hogy történhetett? Mi olyat tettek valaha is a fivérei, hogy ilyen poklot érdemeljenek? Miközben azt sem tudta, vajon álmodik-e, vagy talán megőrült, megkérte a vezetőit, hogy hagyják magára.

– Ha a testvéreim itt vannak, én nem akarom elhagyni őket.

Az égiek elmentek, s Judhisthira egyedül maradt. Krisnára gondolt. Ez is az Úr tervének a része lett volna? Ahogy a Pándava gondolataiba merülve állt ott, hirtelen az egész vidék felragyogott. Ismét Indrát pillantotta meg, amint más félistenek társaságában feléje közeledett. A pokol szörnyű jelenetei szertefoszlottak, s menynyei tájak foglalták el a helyüket. Legnagyobb ámulatára Judhisthira egy mennyei virágokkal és bimbózó fákkal teli gyönyörű kertben találta magát.

– Ó, emberek között a legkiválóbb, ne nyugtalankodj! – mondta mosolyogva Indra. – Sem te, sem a fivéreid nem vagytok a pokolban. Ez a sötét vidék csupán illúzió volt. Nincs olyan ember, aki élete során csak jámbor tetteket hajtana végre. A nagyon jámborak először bűneik gyümölcsét kapják meg, s aztán részesülnek földöntúli boldogságban.

Indra elmondta Judhisthirának, hogy neki és fivéreinek azért kellett alászállniuk a pokolba, mert hazudtak Drónának. Most azonban ettől a csekély bűnüktől is megszabadultak, s így nagyon hosszú időre a mennyben maradhatnak. Mivel Judhisthira bemutatta a rádzsaszúja-áldozatot, ugyanolyan sokáig élvezheti Indra mennyei pompáját, mint maga Indra.

– Ó, király, mártózzatok meg a Mandákiníben, s akkor elnyeritek majd mennyei formátokat – mutatott Indra a közeli folyó kristálytiszta vizére. Judhisthira a víz alá merült, s amikor kiemelkedett belőle, érezte, hogy minden bánata és aggodalma elszáll. Tündöklő testében követte Indrát a palotájába. Legnagyobb örömére egy finom aranytrónon, csodálatos négykarú formájában Krisnát pillantotta meg. Ardzsuna éppen imádatot mutatott be neki, másik három fivére pedig körülállta. Indra közelében ott ült Pándu is vakító fényességben. Draupadí szintén jelen volt, s ragyogó alakja olyan volt, mint a Szerencse istennőjéé. Tökéletességet elért égi lények, sziddhák, csaranák és szent risik ezrei dicsőítették az Urat. Judhisthira megpillantotta közöttük Náradát.

– Meddig fogok fivéreimmel együtt itt maradni? – kérdezte a bölcstől.

Nárada azt felelte, hogy mivel egész életükben az erény útját járták, majdnem végtelen ideig maradhatnak a mennyben.

– Te azonban, ó, király, fivéreiddel együtt Krisna örök társa vagy. Bárhová megy is, ti mindig elkíséritek.

Miután elmagyarázta, hogy az Úr időtlen idők óta sorra megjelenik az anyagi univerzumokban, Nárada így szólt:

– Az Úr a hozzátok hasonló tiszta lelkek társaságában végzi tetteit, hogy magához vonzzon minden embert. Senki nem értheti meg teljes mértékben az ő kedvteléseit. Bár látszólag emberi ügyekbe bonyolódik, mindig kívül marad rajtuk, s csak az a vágy vezérli, hogy minden lelket megszabadítson a szenvedéstől. Az illúzió hatása alatt álló emberek nem ismerik fel őt, mert túlságosan ragaszkodnak az anyagi élvezethez.

Judhisthira egész lényét átható boldogság árasztotta el. Ő aztán tényleg nem ragaszkodott az anyagi dolgokhoz. Egy dologra vágyott: arra, hogy Krisnával legyen. Semmi más nem érdekelte.

Ehhez képest a menny, minden örömével együtt, jelentéktelen semmiség, sőt, Krisna nélkül: maga a pokol. Judhisthira tudta, hogy fivérei és Draupadí is ugyanígy éreznek. Krisna arcát nézte, s azon tűnődött, vajon hová mennek legközelebb.

A szerző utószava

Eredetileg az volt a szándékom e könyv megírásával, hogy a Mahábhárata csodálatos történeteit és bölcsességét a lehető legszélesebb olvasóközönséggel ismertessem meg. Hatalmas műről van azonban szó (a Vjászadéva által írott szanszkrit szöveg százezer négysoros versszakból áll), s így első próbálkozásom eredménye egy vaskos kötet lett, amely – még azután is, hogy jelentősen le kellett csökkentenem az eredeti kézirat terjedelmét – mintegy ezer oldalra rúgott. A kötet megjelenése után úgy éreztem, hogy egyes olvasók szemében még ez az ezer oldal is kissé ijesztőnek hat, ezért elhatároztam, hogy újra átírom és még jobban lerövidítem. Így született meg az a változat, amit most a kezedben tartasz, kedves Olvasó.

A Mahábhárata történetének vezérfonala, lerövidítve bár, de maradéktalanul megtalálható benne. A hosszabb változatban több részlet, s a fő cselekményt kiegészítő történet olvasható, míg a rövidebb kötetben csak néhányat érintek e melléktörténetek közül. Remélem, sikerült egy olyan könyvet létrehoznom, amelyet mindenki elolvashat, aki meg akar ismerkedni a Mahábhárata világával, s bízom benne, hogy (az eposz lenyűgöző történeteit megízlelve) kedvet kap majd a hosszabb verzió elolvasásához is.

Szeretnék köszönetet mondani két kiváló tudósnak, a forrásanyagul szolgáló két fordítás szerzőjének: Sri Manmatha Duttnak és Sri Kishari Mohan Gangulinak. Ez a könyv tehát az északi kézirat ún. kalkuttai kiadásán alapszik. Az olvasó ezért olykor azt tapasztalhatja majd, hogy a könyv egyes részletei némileg eltérnek attól, amivel esetleg más verziókban találkozott.

Imádkozom, hogy ezzel senkit ne zavarjak meg. Azt hiszem azonban, hogy érthető, ha ötezer év után itt-ott némi eltérés mutatkozik az egyes kéziratok között. Ugyanakkor a Pándavák alaptörténete – ahogy azt könyvünkben is elbeszéltük – többé-kevésbé mindegyik verzióban ugyanaz.

Felhasználtam továbbá Szríla A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupáda műveit is, többek közt A Bhagavad-gítá úgy, ahogy van c. könyvet. A benne található lelki tanítások felbecsülhetetlen segítséget nyújtottak könyvem megírása során. Tiszteletteljes hódolatomat ajánlom e nagyra becsült lelki tanítómester előtt.

Őszintén remélem, hogy a könyv elnyerte a tetszésedet, kedves Olvasó. Ha megjegyzést vagy bírálatot kívánsz fűzni hozzá, a kiadó címén szívesen várom leveledet. Feltett szándékom, hogy minél tökéletesebben mutassam be e halhatatlan művet, a világ lelki üzenetet hordozó elbeszélő műveinek e számomra legjelentősebb darabját.

Krishna Dharma